

Hospodárska úprava lesov

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Obsah a úlohy hospodárskej úpravy lesov

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

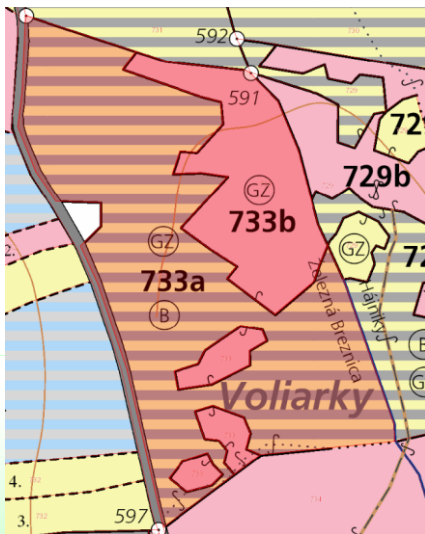

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Obsah a úlohy HÚL

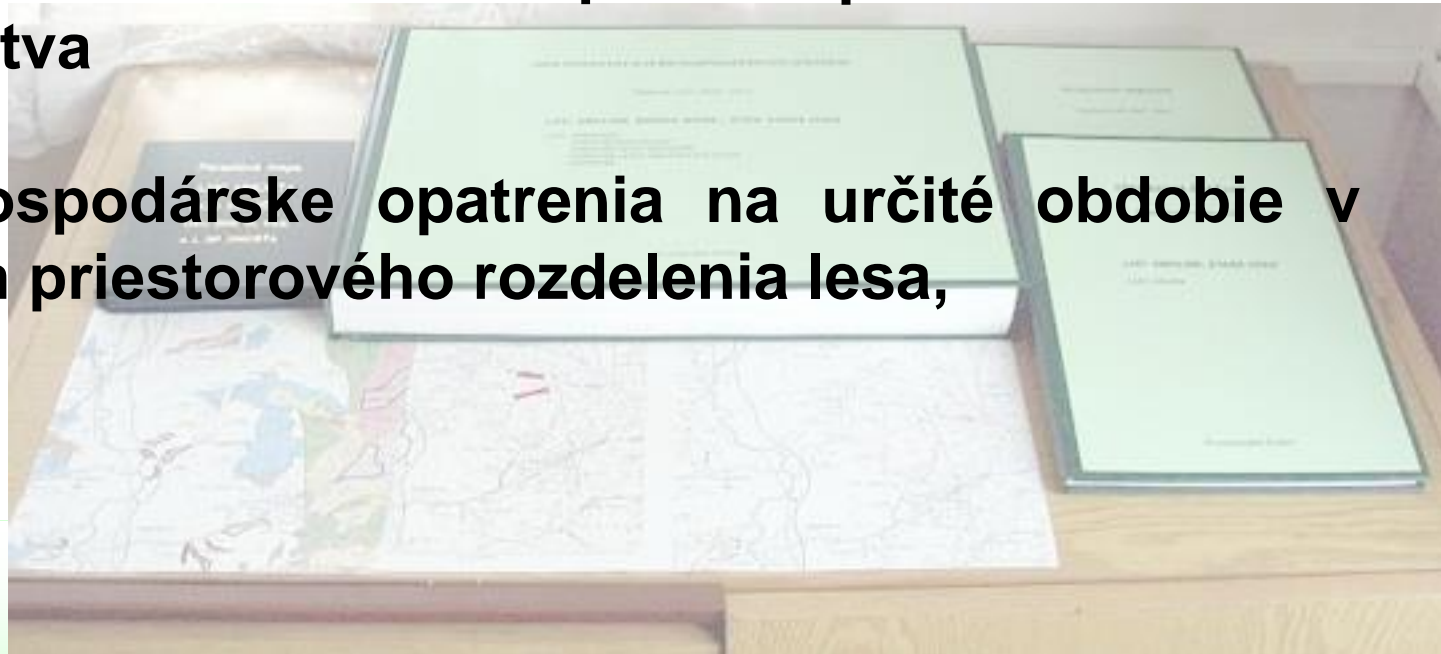
Hospodárska úprava lesov (HÚL) je vedná disciplína a odbor lesníckej činnosti, ktorý:

- **zist'uje** stav lesa, jeho produkčné a ťažbové možnosti a podmienky hospodárenia v jednotkách priestorového rozdelenia lesa,

Obsah a úlohy HÚL

- vytyčuje **ciele** hospodárenia,
- **sleduje a hodnotí** vplyv stanovených úloh na plnenie všetkých funkcií lesa a zabezpečenie poslania lesného hospodárstva
- **plánuje** hospodárske opatrenia na určité obdobie v jednotkách priestorového rozdelenia lesa,

Obsah a úlohy HÚL

zist'ovanie stavu a vývoja lesov

sledovanie, hodnotenie, určovanie cieľov

plánovanie hospodárenia v lesoch

Obsah a úlohy HÚL

zákon č. 326/2005 Z.z. o lesoch

Hospodárska úprava lesov je činnosť zameraná najmä na zisťovanie stavu a vývoja lesa, jeho produkčných a ťažbových možností, sledovanie, hodnotenie, určovanie cieľov a plánovanie hospodárenia v lesoch tak, **aby vo verejnom záujme bolo zabezpečené trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch pri rešpektovaní práv a povinností vlastníkov a správcov.**

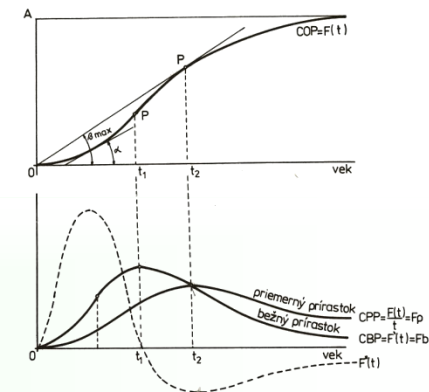
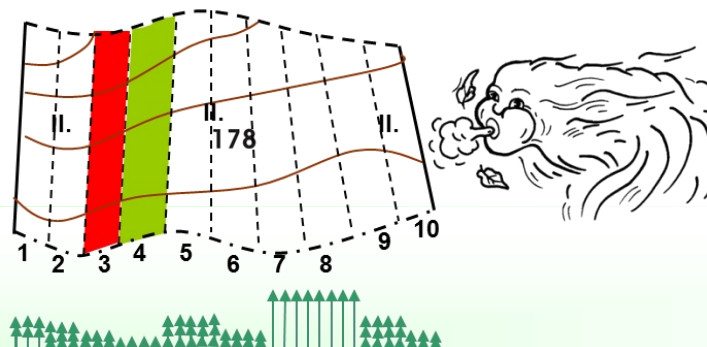
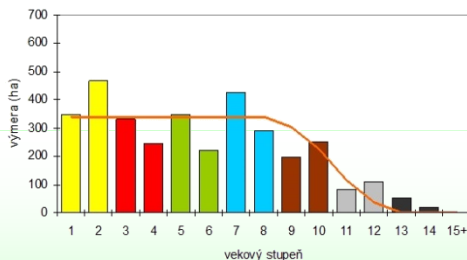
Obsah a úlohy HÚL

Hospodársku úpravu lesov môžeme rozdeliť na tri časti, a to **ťažbovú, priestorovú a časovú úpravu lesa**, medzi ktorými je vzájomná väzba

Priestorová
úprava lesa

Ťažbová úprava
lesa

Časová úprava
lesa

Obsah a úlohy HÚL

Hospodárska úprava lesov ako vedná disciplína a praktická lesnícka činnosť nadväzuje na teoretické poznatky a praktické skúsenosti odborných lesníckych disciplín, hlavne pestovania lesov, ochrany lesov, lesnej ťažby, lesníckej ekonomiky a ďalších disciplín. Preto je HÚL **komplexnou** biologicko-technicko-ekonomickou vednou disciplínou

Obsah a úlohy HÚL

Výsledkom HÚL sú lesné hospodárske plány, v súčasnosti podľa zákona 117/2010 Z.z. označované ako **programy starostlivosti o lesy**, ako aj ďalšie diela HÚL

Hospodárska úprava lesov v minulosti a súčasnosti

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

História

Až do začiatku nášho letopočtu sa lesy na Slovensku vyvíjali ako t'ážbou nepoznačené pralesy

Príchod Rimanov do Panónie, príchod slovanských kmeňov – klčovanie lesov

Les bol spoločným majetkom kmeňa resp. rodu

História

Začiatky štátneho vlastníctva pôdy – Veľká Morava – feudum: léno, t.j. pôda s poddanými darovaná za verné služby

Využívanie lesa slobodne, panovník si však vyhradzoval právo poľovačky a rybačky – starostlivosťou a ochranou lesov boli poverení **kráľovskí lesní hájníci** – 1250

13. storočie – začiatky obchodovania s drevom, začiatky efektívnejšieho využívania drevnej hmoty

Spotreba dreva narastá – bane, huty, sklárne, stavby

História

1353 - kráľ Karol IV. pri darovaní lesa kláštora „Na Slovanoch“ **obmedzuje počet pltí**, ktoré smie kláštor z lesa vyt'ažiť, obmedzenie pasenia dobytku, oviec a kôz

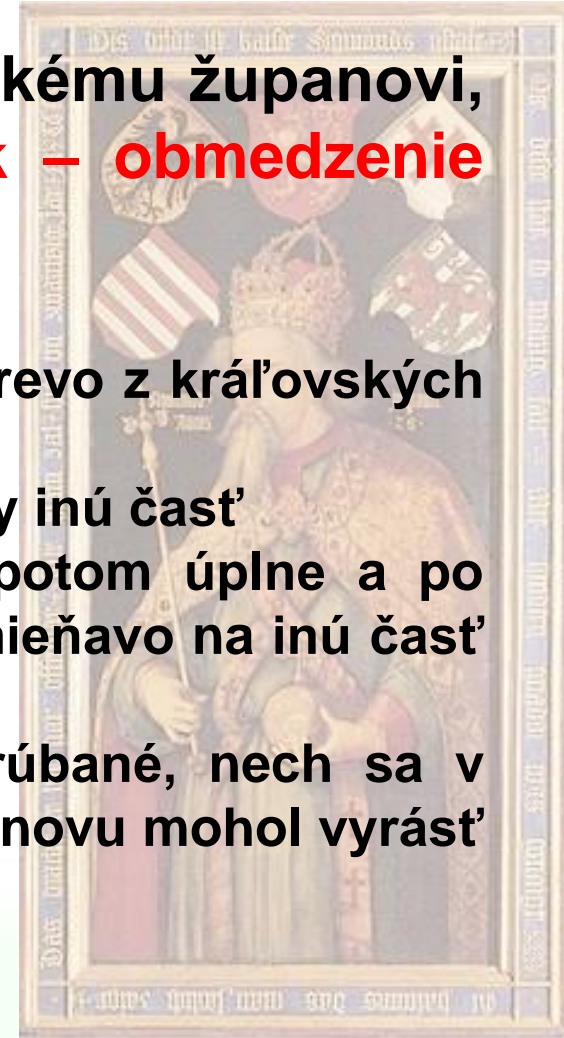
1373 - začiatky **taxačného zisťovania** stavu lesa „Rožmberský urbár“ – južné Čechy – lesy sa zamerali, popis druhového zloženia a predpokladaného využitia

História

1426 - kráľ Žigmund – nariadenie zvolenskému županovi, ktoré zaviedlo **system ročných rúbanísk** – **obmedzenie túlavej ťažby**

1. Na banské práce teraz a nabadúce potrebné drevo z kráľovských lesov bez priet'ahu vydal baníkom
2. Na tento cieľ každý rok vyznačil na rúbanie vždy inú časť
3. Vyznačené stromy príslušnej časti lesa dal potom úplne a po poriadku vyrúbať. Len tak sa mohlo prejsť zamieňavo na inú časť lesa, vyznačenú v inom časovom období
4. **Zoranie** tej časti lesa, ktorej stromy boli vyrúbané, nech sa v nijakom prípade **nedovolí** kvôli tomu, aby tam znovu mohol vyrásť les.

História

16. Storočie – rozmach baníctva a hutníctva – veľký úbytok lesov

1535 - lesy v blízkosti baní a hút úplne vyrúbané

Výlučne ťažbová regulácia – jednoduché plochové rozdelenie lesa – lánové sústavy

Od 16. st. snahy o stanovenie primeranej ťažby na základe zistených drevných zásob v lese

- Pokusy plánovať ťažbu na kratšie časové úseky – stat'ové sústavy**

História

Okolo 1550 rozloha kráľovských majetkov - len 10% rozlohy Slovenska

Zvýšený záujem o lesy – starostlivosť – obnoviteľný zdroj príjmu

1540 - Ferdinand I.- zrušenie správy lesov županmi – komorská administratíva – základ štátnej starostlivosti o les

1558 – inštitúcia lesných hájnikov

História

1565 – Maximilián II. – lesný poriadok – dve časti: **opis a podrobná služobná inštrukcia** pre lesného odborníka - povinnosti ponechávať na holine semenáče na zabezpečenie prirodzenej obnovy - výsledkom dvojročnej inventarizácie lesov - lesné hospodárstvo ako cieľavedomá činnosť

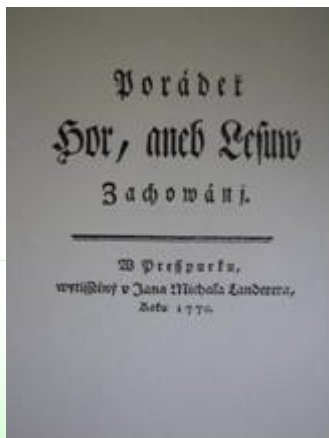
1573 - banský poriadok – gróf – dozor nad lesmi a uhliarstvom – Banská Štiavnica

1759 - Beckmann – ťažbová úprava – zistená zásoba a prírastok

História

1769 - Mária Terézia – lesný poriadok pre Uhorsko - koniec ničenia lesov, jednoduchých metód hospodárenia

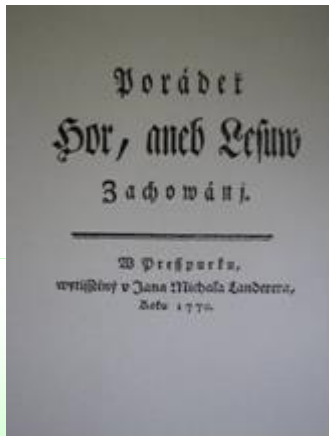
Lesné hospodárske plány - taxačné zisťovanie, rozdelenie lesa, lesnícke mapovanie, stanovenie výšky ťažby, pokyny na hospodárenie – lesy Banskej Štiavnice (1764), lesy Kremnice a Žarnovica (1765)

História

Tri hlavné ciele:

- Určiť, aký poriadok sa má dodržiavať pri rúbaní dreva
- Ustáliť, ako sa majú vypestovať nové lesy
- Naznačiť, ako sa má zabezpečiť trvalý úžitok z nich

História

Každý majiteľ lesa je povinný:

- **zistiť počet a výmeru porastov,**
- **lesy zamerať a zmapovať,**
- **každý porast podrobne opísať,**
- **porasty rozdeliť na hospodárske skupiny,**
- **v každej hospodárskej skupine zistiť**
  - **zásoby dreva,**
  - **prírastok,**
  - **ročný ťažbový etát,**
  - **a zostaviť hospodársky plán**

História

18.-19. st. – vývoj vzorcových metód – rakúska kamerálna taxa

1802 - inštrukcia o vymeriavaní, rozdelení a ochrane lesov – základ HÚL

1807 – prof. Wilkens – Lesnícky ústav pri Banskej akadémii v Banskej Štiavnici (1770 – prvé prednášky o všeobecnom lesníctve)

1849 – doc. Liebich – kontrola vzájomného pomeru plánovanej a skutočnej ťažby

História

1871 - Judeich – sústava vekových tried – škola čistého výnosu z pôdy – ťažiť, keď je porast rubne zrelý

1878 - Gurnaude, Biolley – kontrolné metódy – dosiahnutie trvalej drevnej zásoby

1879 - Zákonný článok 31. - doplňuje lesný poriadok – povinnosť vypracúvania spravidla desaťročných lesných hospodárskych plánov pre lesy štátne, obecné a spoločenstevné - **povinnosť hospodáriť podľa schválených lesných hospodárskych plánov** - zákaz odchýliť sa od záväzných údajov lesného hospodárskeho plánu - platil až do roku 1960

História

1898 – zákonný článok 19 o štátnom spracovaní obecných a spoločne užívaných lesov a holín

1928 – zákon č. 37 - povinnosť hospodáriť podľa LHP aj v súkromných lesoch

1930 – nariadenie č. 97 – hospodáriť podľa LHP v lesoch nad 50ha – LHP: kto, ako, čo

1946 - Na Slovensku došlo k centralizácii taxačnej služby - Taxácia štátnych lesov (TŠL) v Banskej Bystrici s pôsobnosťou na celom území Slovenska

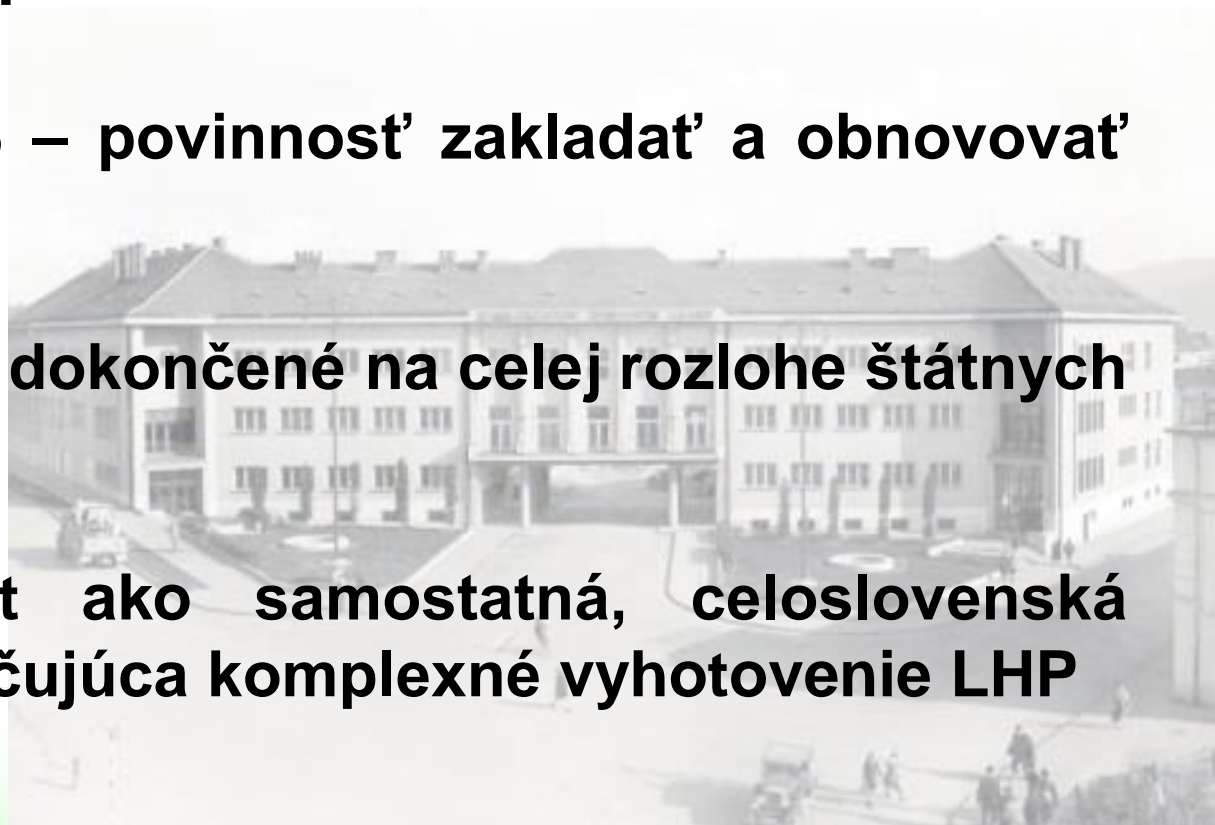
História

1948 – vyhláška č. 3021 – inventarizácia lesov (1950) na podklade obnovy LHP

1948 – zákon č. 206 – povinnosť zakladať a obnovovať porasty

1951 - terénne práce dokončené na celej rozlohe štátnych lesov Slovenska

1952 - Lesoprojekt ako samostatná, celoslovenská organizácia zabezpečujúca komplexné vyhotovenie LHP

História

1953-54 – inventarizácia drobných lesov pod 10 ha

1958 – vyhláška č. 75 o HÚL, nový obsah LHP, súčasťou sú aj prieskumy

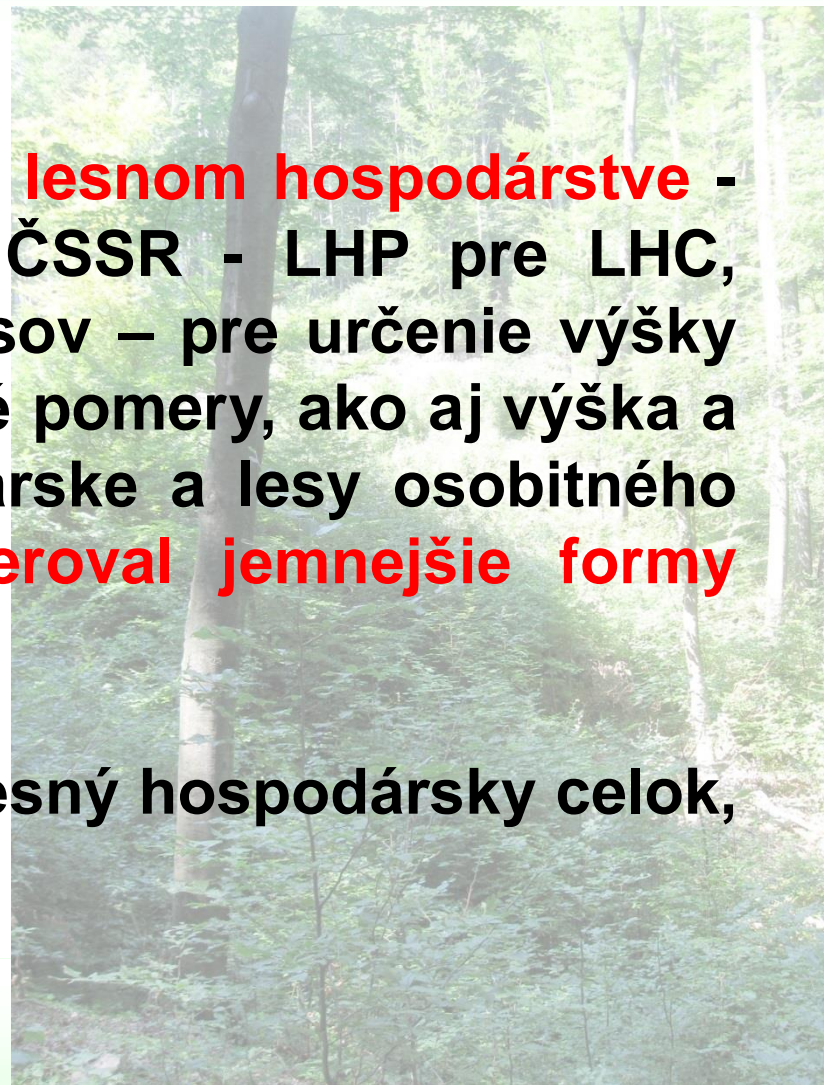
1959 - vyhláška 84 – previerka stavu a ťažbových možností lesov, inventarizácia lesov 1960

História

1960 – zákon č. 166 – o lesoch a lesnom hospodárstve - koordinácia lesného práva pre ČSSR - LHP pre LHC, pozdvihnutie základných úloh lesov – pre určenie výšky ťažby sú rozhodujúce prírastkové pomery, ako aj výška a rozloženie zásob - lesy hospodárske a lesy osobitného významu (účelové lesy) - **preferoval jemnejšie formy hospodárenia**

1961 – smernica č. 71 – o HÚL - lesný hospodársky celok, hospodárska skupina, dielec

História

1977 – zákon č. 61 – o lesoch – zvýrazňoval racionálne obhospodarovanie lesov v súlade s ich mnohostranným celospoločenským poslaním - **príklon k veľkoplošnejšiemu, prírode menej blízkejšiemu hospodáreniu**

1977 – zákon č. 100 - o hospodárení v lesoch a štátnej správe LH - kategórie lesov, záväzné údaje LHP, hospodársky spôsob, úlohy výchovy a obnovy lesných porastov, zásady hospodárenia v lesoch

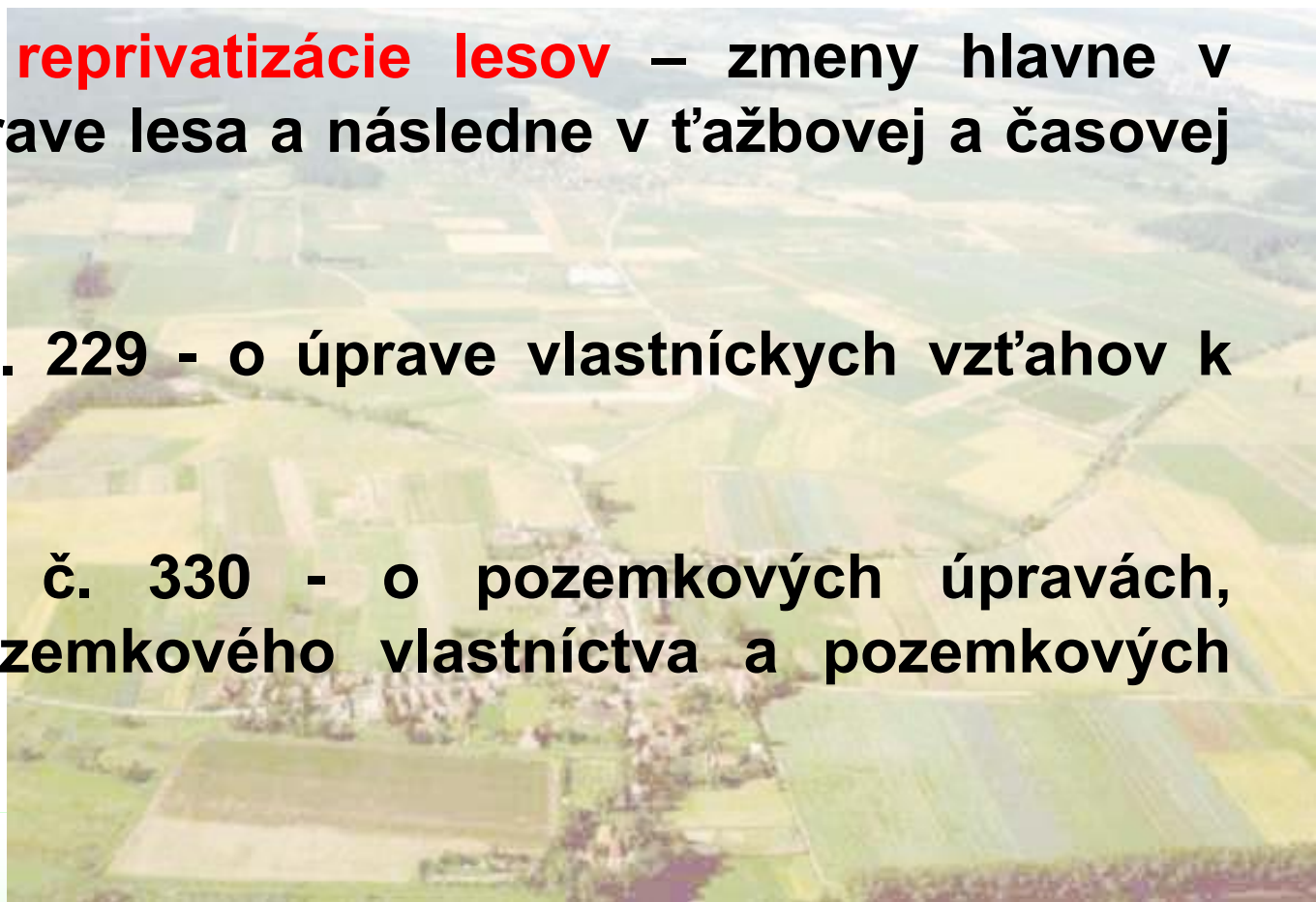
1978 – vyhláška č. 14 - o kategorizácii lesov, spôsoboch hospodárenia a hospodárskej úprave lesov

História

1989 - Proces reprivatizácie lesov – zmeny hlavne v priestorovej úprave lesa a následne v ťažbovej a časovej úprave lesa

1991 – zákon č. 229 - o úprave vlastníckych vzťahov k pôde

1991 – zákon č. 330 - o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva a pozemkových spoločenstvách

História

1991 – novelizácia zákonov 61 a 100/1977 - príklon k formám hospodárenia vhodnejším z hľadiska zachovania všetkých funkcií lesa

1992 – zákon č. 17 - o životnom prostredí – povinnosť zhodnotiť vplyv činností na životné prostredie - ekologický prieskum – stupeň ekologickej stability

1995 – vyhláška č. 5 – o HÚL - užívateľský celok resp. lesný užívateľský celok - hranice a výmera s ohľadom na vlastnícke a užívateľské práva

História

1995 – zákon č. 215 - o geodézii a kartografii - povinnosť tvorby, aktualizácie a vydávania tematického štátneho mapového diela s obsahom lesného hospodárstva

2002 – zákon č. 543 - o ochrane prírody a krajiny - určuje povinnosti pri plánovacej činnosti v jednotlivých stupňoch ochrany prírody

História a súčasnosť

2005 - zákon č. 326 - o lesoch - účel

- zachovanie, zveľad'ovanie a ochrana lesov ako zložky životného prostredia a prírodného bohatstva krajiny na plnenie ich nenahraditeľných funkcií,
- zabezpečenie diferencovaného, odborného a trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch,
- zosúladenie záujmov spoločnosti a vlastníkov lesov,
- vytvorenie ekonomických podmienok na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch

História a súčasnosť

2005 - zákon č. 326 - o lesoch

- definuje náplň hospodárskej úpravy lesov, priestorovú, časovú a ťažbovú úpravu lesa, súčasti programu starostlivosti o lesy, postup jeho vyhotovenia a podmienky
- zmiernila sa záväznosť ukazovateľov LHP - zmenila sa organizácia vyhotovenia LHP - LHP postupne začínajú vyhotovovať neštátni vyhotovovatelia
- **lesné oblasti a podoblasti** - biogeografická rajonizácia, lesné celky – jednotka pre LHP a vlastnícke celky – jednotka pre výpis LHP

História a súčasnosť

2006 - vyhláška č. 453 - o hospodárskej úprave lesov a ochrane lesa

- o **kategorizácii lesov** a charakteristike subkategórií lesov
- o **kritériách a podmienkach na vyhlásenie ochranných lesov a lesov osobitného určenia**
- o **zásadách určovania a spôsobe predkladania návrhov na vyhlasovanie ochranných lesov a lesov osobitného určenia**
- o **zaradovaní lesov pod vplyvom imisií** do pásiem ohrozenia a charakteristike pásiem ohrozenia

História a súčasnosť

2006 - vyhláška č. 453 - o hospodárskej úprave lesov a ochrane lesa

- o určovaní hospodárskeho tvaru lesa
- o členení a použití hospodárskych spôsobov a ich foriem
- o rekonštrukcii lesa
- o kritériách na posudzovanie zabezpečeného lesného porastu

História a súčasnosť

2006 - vyhláška č. 453 - o hospodárskej úprave lesov a ochrane lesa

- o určovaní priestorového rozdelenia lesa vrátane vymedzenia lesných oblastí a podoblastí, časovej a ťažbovej úprave lesov
- o vykonávaní hospodárskej úpravy lesov, postupe pri vyhotovovaní programu starostlivosti o lesy, jeho schvaľovaní a kontrole
- o predčasnej obnove programu, o zmene programu a o úprave programu

OPIS PORASTOV																
J.P.R.L.										Zasoba spolu						
Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná	Prírodná		
H	110	317	B 1 1	3.18	4.55	120	0.7	LHC: SABINOV	822	3	387	1701				
UŽIVATEL: Lesoochranná zos. Vlk																
LT: 6402	40%	5303	30%	5403	30%	LO:	TT: 10	BK 70	29	35	1.28	20	B	388	271	1233
PŮDA: miestami skalkatá.																
MIEŠANÝ PORAST																
MIERNE OHROZENÝ PORAST																
BIĽČNATÉ 373																
LISTNATÉ 1388																

História a súčasnosť

2006 - vyhláška č. 453 - o hospodárskej úprave lesov a ochrane lesa

- o spôsobe vykonania **národnej inventarizácie lesov** a monitoringu lesov
- o zásadách ochrany lesa pred vplyvom imisií, abiotických a biotických škodlivých činiteľov a o opatreniach na ochranu lesov vrátane ochrany lesa pred požiarmi
- skupina rovnocenných ťažbových ukazovateľov diferencovaných podľa kategórie lesa, hospodárskeho spôsobu a tvaru lesa

História a súčasnosť

2006 - vznik NLC - všetci vyhotovovatelia LHP prešli do neštátneho sektora

2007 - Ústav hospodárskej úpravy lesov – NLC - rieši úlohy rozvoja hospodárskej úpravy lesov, tvorbu a aktualizáciu metód a postupov jej vykonávania, tvorí koncepcie a metodické postupy hospodárskej úpravy lesov - zabezpečuje verejné obstarávanie LHP a kontrolu ich vyhotovovania

História a súčasnosť

2010 – zákon č. 117 - mení názov lesný hospodársky plán na názov **program starostlivosti o lesy**. Program starostlivosti o lesy sa stáva súčasťou dokumentácie ochrany prírody a krajiny a režimu posudzovania vplyvov na životné prostredie

2011 – vyhláška č. 297 - o lesnej hospodárskej evidencii - súhrn údajov o stave lesa, realizácii plánovaných hospodárskych opatrení, neplánovaných činnostiach a opatreniach vykonaných pri hospodárení v lesoch

História a súčasnosť

2013 – zákon č. 97 - o pozemkových spoločnostiach – vznik, práva, podmienky ...

2013 – zákon č. 180 - o organizácii miestnej štátnej správy – **ruší sa obvodný lesný úrad**

2014 – zákon č. 182 – novelizácia zákona 326/2005 Z. z. o lesoch

2015 - Novela vyhlášky o hospodárskej úprave lesov a o ochrane lesa - lesné oblasti a podoblasti podľa stupňa ohrozenia požiarom

História a súčasnosť

2017 – Vyhláška o poskytovaní podpory v lesnom hospodárstve na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov, Novela zákona o pozemkových úpravách, vlastníctve, úradoch, fonde a spoločenstvách

2018 – Novela zákona o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov

2019 – Novela zákona o lesoch č. 326/2005 Z. z. - **verejný záujem**

História a súčasnosť

2020 - Novela zákona o lesoch č. 326/2005 Z. z. – rozsiahle zmeny (porast, prírode blízke hospodárenie, evidencia lesných pozemkov, prales, zásady vykonávania ťažby, ochrana lesa, hospodár, inšpekcia)

2021 - Novela Vyhlášky č. 297/2011 Z. z. o lesnej hospodárskej evidencii (plocha na obnovu lesa ...)

2021 - Novela zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny - reforma NP

2022 - Novela Vyhlášky č. 453/2006 Z. z.– rozsiahle zmeny (implementácia zmien v zákone: prírode blízke hospodárenie, prales, JPRL, les hrúbkových tried)

Lesné pozemky

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Lesné pozemky

a) s lesnými porastmi

Lesné pozemky

b) dočasne bez lesných porastov pri ich obnove alebo po vykonaní náhodnej t'azby,

Lesné pozemky

c) na ktorých sú zriadené lesné škôlky alebo semenné sady,

Lesné pozemky

d) o ktorých bolo rozhodnuté o ich dočasnom vyňatí z plnenia funkcií lesov alebo o obmedzení využívania funkcií lesov na nich

Lesné pozemky

e) bez lesných porastov

1. ktoré slúžia lesnému hospodárstvu a sú pre jeho činnosť nevyhnutné, najmä pozemky, na ktorých sú lesné cesty a zväžnice, lesné sklady a rozdeľovacie priesečky,

Lesné pozemky

e) bez lesných porastov

2. ktorých využívanie súvisí s využívaním funkcií lesa, najmä rekreačné miesta, políčka pre zver, ohryzové plochy pre zver, rašeliniská, sutiny, skaly a prameniská,

Lesné pozemky

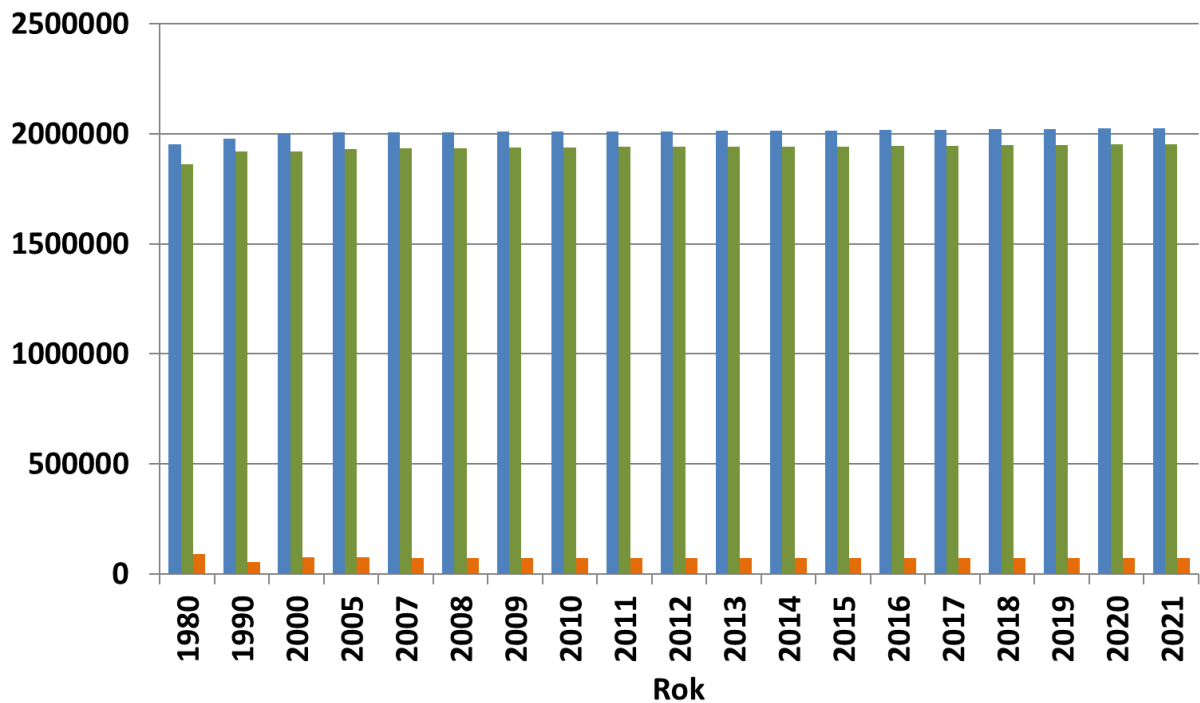
e) bez lesných porastov

3. nad hornou hranicou stromovej vegetácie vo vysokohorských oblastiach s výnimkou zastavaných pozemkov a ich príjazdových komunikácií

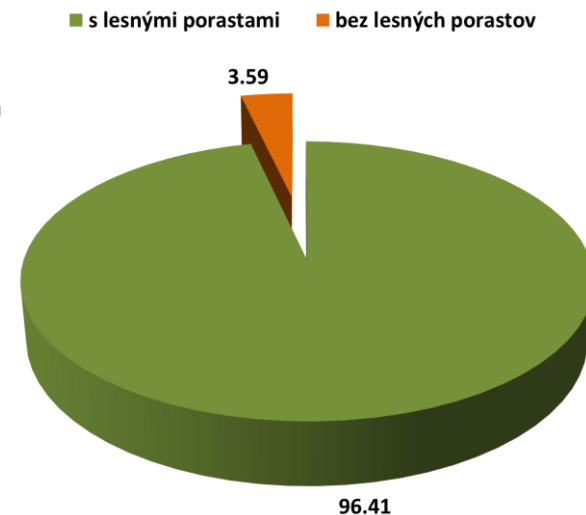
Lesné pozemky

■ Lesné pozemky ■ s lesnými porastami ■ bez lesných porastov

1980 – 1 952 656 ha

2021 – 2 025 525 ha

Lesné pozemky

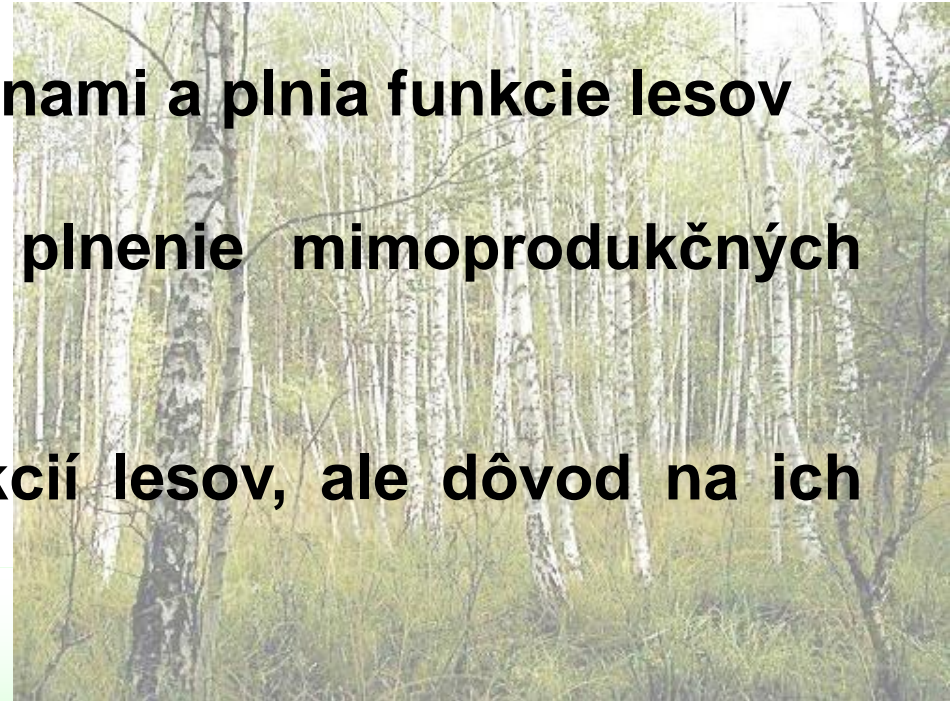
(2) Ak ide o nesúlاد druhu pozemku podľa údajov katastra nehnuteľností – orgán štátnej správy

Lesné pozemky

(3) Orgán štátnej správy lesného hospodárstva môže so súhlasom vlastníka alebo správcu za lesné pozemky vyhlásiť pozemky okrem poľnohospodárskej pôdy, ktoré

- **sú porastené lesnými drevinami a plnia funkcie lesov**
- **treba zalesniť najmä na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov**
- **boli vyňaté z plnenia funkcií lesov, ale dôvod na ich vyňatie zanikol**

Evidencia lesných pozemkov

podľa obhospodarovateľov lesa a odborných lesných hospodárov a právnických osôb zabezpečujúcich činnosť hospodára

Zápis obhospodarovateľa lesa do evidencie lesných pozemkov

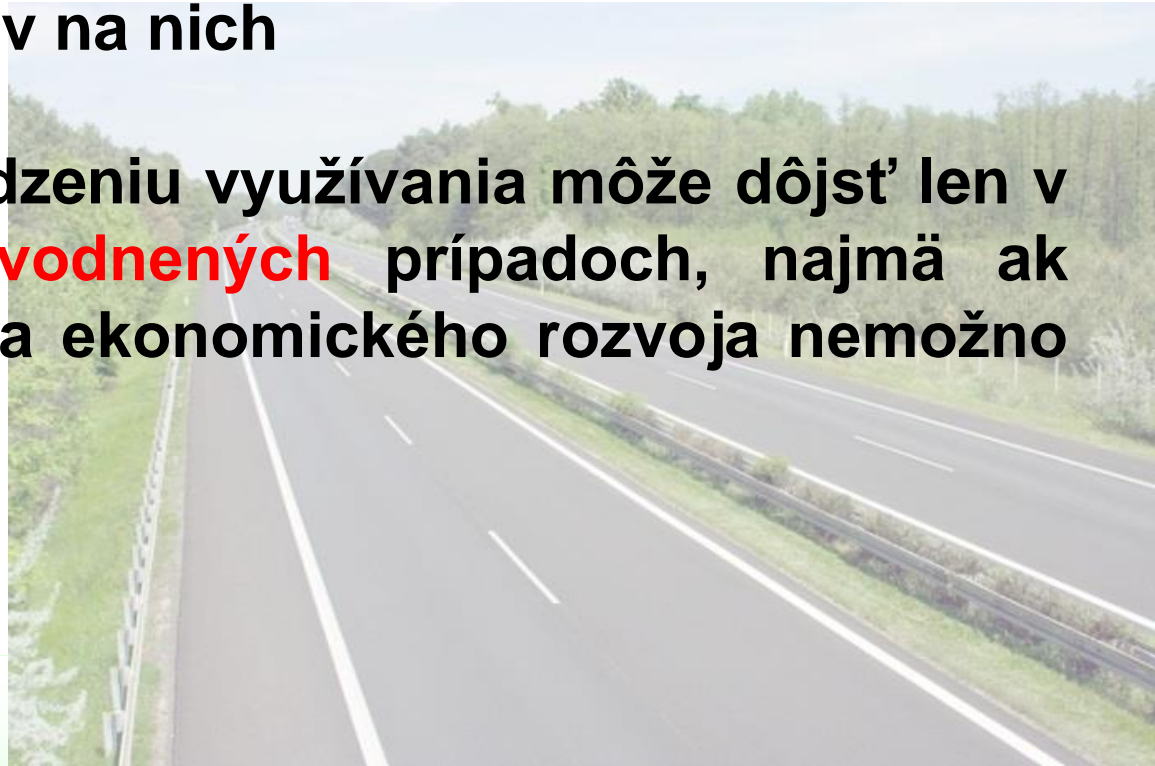
- na základe návrhu na zápis
- na základe nájomného vzťahu
- ktorým je vlastník alebo správca

rozhodnutie do 30 dní

Ochrana lesných pozemkov

Lesné pozemky možno využívať na iné účely - **dočasné alebo trvalé vyňatie** z plnenia funkcií lesov - obmedzení využívania funkcií lesov na nich

K vyňatiu alebo obmedzeniu využívania môže dôjsť len v **nevyhnutných a odôvodnených** prípadoch, najmä ak úlohy spoločenského a ekonomického rozvoja nemožno zabezpečiť inak

Ochrana lesných pozemkov

Kritériá:

- chránia sa lesné pozemky najmä v ochranných lesoch a v lesoch osobitného určenia
- použije sa len nevyhnutne potrebná výmera lesných pozemkov a obmedzuje sa narúšanie celistvosti lesa
- neobmedzuje sa využívanie funkcií okolitého lesa

Ochrana lesných pozemkov

- zabezpečuje sa, ak je to účelné a technicky uskutočniteľné, skrývka organominerálnych povrchových horizontov pôdy a opatrenia na jej hospodárne využitie
- vykonáva sa rekultivácia lesných pozemkov po skončení ich využitia na iné účely
- umiestňujú sa priesečky v lese tak, aby bol les čo najmenej ohrozovaný vetrom

Vyňatie, obmedzenie využívania a zmena využitia

- **trvalé** vyňatie, ktorým sa rozumie trvalá zmena druhu pozemku
- **dočasné** vyňatie, ktorým sa rozumie dočasná zmena využívania lesného pozemku na dobu najviac **20 rokov**, ktorý sa **technickou a biologickou rekultiváciou** dostane do stavu umožňujúceho plnenie funkcií lesa
- **obmedzenie využívania** - stav, kedy nemôžu byť plnené funkcie lesa v rozsahu pred obmedzením využívania, po ukončení sa nevyžaduje technická rekultivácia

Vyňatie, obmedzenie využívania a zmena využitia

zámer, ktorý obsahuje najmä

- **návrh využitia lesného pozemku a návrh opatrení zabezpečujúcich ochranu lesa pred ohrozením a poškodením**
- **projekt technickej a biologickej rekultivácie s časovým harmonogramom jeho zalesnenia, ak ide o dočasné vyňatie lesného pozemku**

Vyňatie, obmedzenie využívania a zmena využitia

zámer, ktorý obsahuje najmä

- **harmonogram prác na lesnom pozemku tak, aby tie boli vykonané mimo obdobia intenzívnych prác v lese a mimo obdobia osobitne významného z hľadiska funkcií lesa, najmä jarného zalesňovania, rozmnožovania živočíchov a zvýšeného nebezpečenstva vzniku požiaru.**

Vyňatie, obmedzenie využívania a zmena využitia

Zmena využitia - trvalá zmena funkčného využitia lesného pozemku jeho zaradením do kategórií

- s lesnými porastmi
- na ktorých sú zriadené lesné škôlky alebo semenné sady
- bez lesných porastov

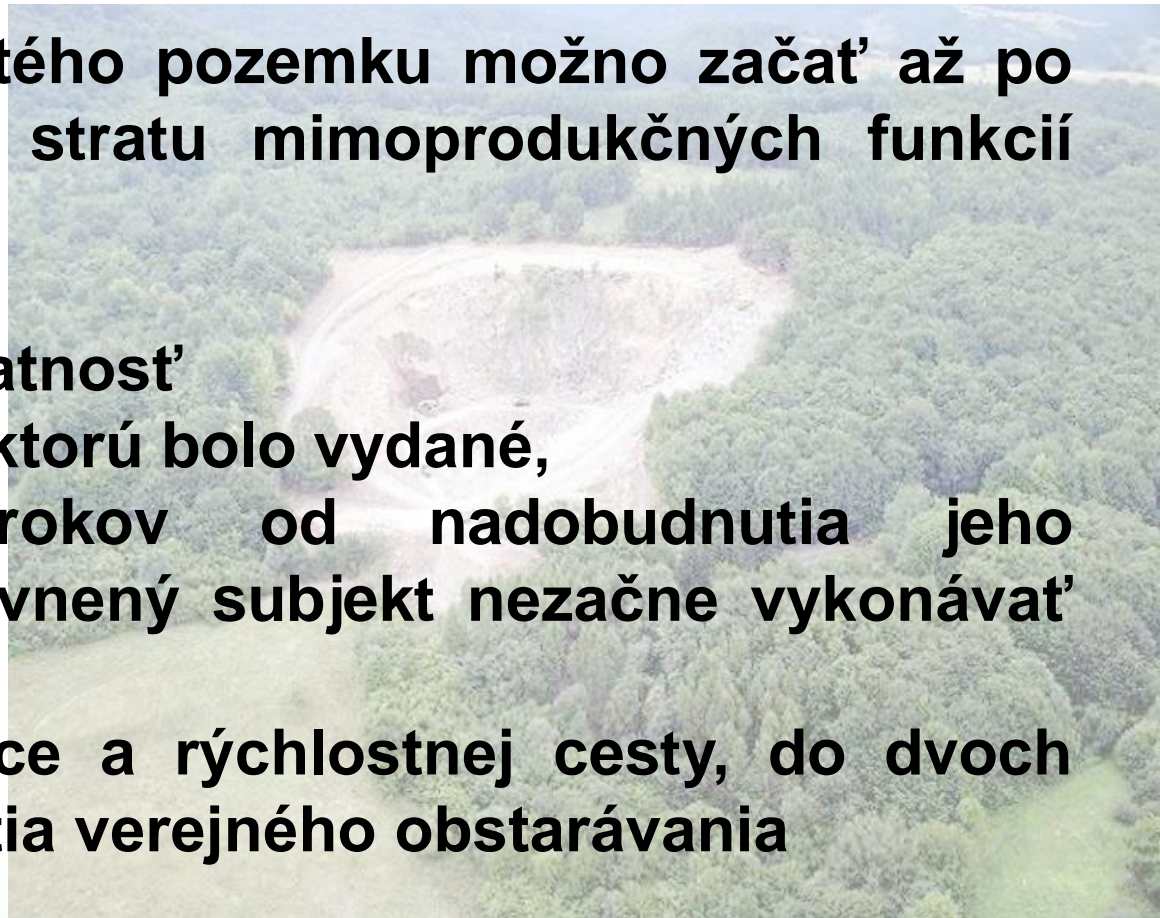
Na zmenu využitia je potrebné záväzné stanovisko orgánu štátnej správy lesného hospodárstva

Vyňatie, obmedzenie využívania a zmena využitia

S odlesňovaním vyňatého pozemku možno začať až po uhradení náhrady za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

Rozhodnutie stráca platnosť

- uplynutím doby, na ktorú bolo vydané,
- ak do dvoch rokov od nadobudnutia jeho právoplatnosti oprávnený subjekt nezačne vykonávať zámer,
- pri výstavbe diaľnice a rýchlostnej cesty, do dvoch rokov odo dňa začatia verejného obstarávania

Vyňatie, obmedzenie využívania a zmena využitia

rozhodnutie o vyňatí alebo rozhodnutie o obmedzení využívania sa nevyžaduje

ak výmera jednotlivých objektov (verejný záujem) nepresiahne **30 m²**, alebo ak ide o jednorazovú zmenu druhu pozemku do **15 m²**

len záväzné stanovisko

Náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

Základná výška odvodu je pri

- trvalom vyňatí súčinom hodnoty efektu mimoprodukčnej funkcie lesa za príslušný hospodársky súbor lesných typov za rubnú dobu a príslušnej výmery
- dočasnom vyňatí základná výška odvodu určená spôsobom uvedeným vyššie vydelená rubnou dobou uvedenou v programe starostlivosti o lesy alebo pokynoch na jeho vyhotovenie vynásobená počtom rokov dočasného vyňatia

Náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

Základná výška odvodu sa **zvyšuje** za vyňatie lesného pozemku,

- na ktorom sa nachádzajú schválené **zdroje lesného reprodukčného materiálu** o 100 %
- na vybudovanie **skládky odpadov** s výnimkou odpadov pri ťažbovej činnosti o 100 %,
- v **ochranných lesoch a v lesoch osobitného určenia** podľa § 14 ods. 2 písm. a) až g) o 100 %, v lesoch osobitného určenia podľa § 14 ods. 2 písm. h) o 20 %

Náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

Pri súbehu dôvodov zvýšenia základných výšok odvodu sa **per cento zvýšenia spočítava**.

Výška odvodu sa zvyšuje o 50 %, ak ide o trvalé vyňatie alebo dočasné vyňatie **v okresoch** Dunajská Streda, Senec, Šaľa, Galanta, Komárno a Trebišov.

Výška odvodu, ak ide o trvalé vyňatie, ktoré nasleduje bezprostredne po dočasnom vyňatí, sa vypočíta ako rozdiel medzi odvodom za trvalé vyňatie vypočítaným a zaplateným odvodom za dočasné vyňatie

Náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

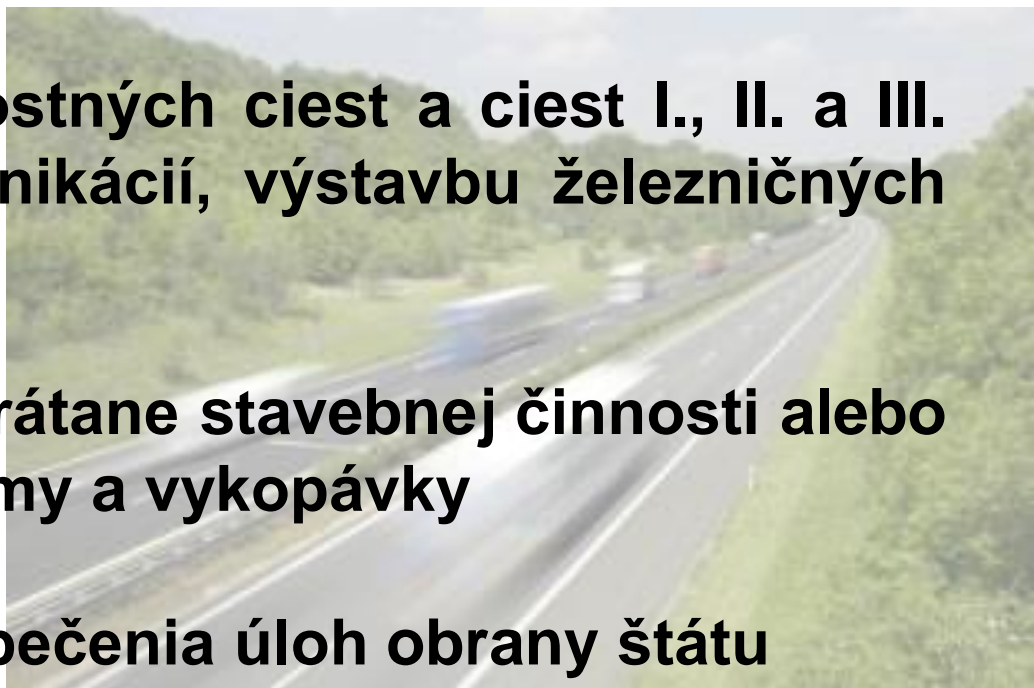
Od odvodu sa oslobodzuje vyňatie na

- účely súvisiace s obhospodarovaním lesov a poľovníctvom vrátane stavebnej činnosti
- zriadenie vodárenských nádrží a vodojemov na hromadné zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou a ich prírodné potrubia, na zriadenie ochranných pásiem I. stupňa zdrojov pitnej vody na hromadné zásobovanie obyvateľstva, na stavby protipovodňovej ochrany územia a na zriadenie ochranných pásiem prírodných liečivých zdrojov, na zriadenie užších ochranných pásiem na tieto zdroje

Náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

Od odvodu sa oslobodzuje vyňatie na

- výstavbu diaľnic, rýchlostných ciest a ciest I., II. a III. triedy, miestnych komunikácií, výstavbu železničných dráh vrátane ich súčastí
- účely ochrany prírody vrátane stavebnej činnosti alebo na archeologické výskumy a vykopávky
- účely týkajúce sa zabezpečenia úloh obrany štátu

Náhrada za stratu mimoprodukčných funkcií lesa

Od odvodu sa oslobodzuje vyňatie na

- týkajúce sa zabezpečenia ochrany života, zdravia, verejného poriadku alebo iného vládou Slovenskej republiky schváleného verejného záujmu
- iné verejnoprospešné účely, ak vyňatý pozemok bude trvalo porastený stromovitými drevinami alebo krovitými drevinami.

Výpočet výšky odvodu – orgán štátnej správy (do 1000 eur; do 1000m²) alebo znalec

Ochranné pásmo lesa

Ochranné pásmo lesa tvoria pozemky do vzdialenosti **50 m** od hranice lesného pozemku.

Na vydanie rozhodnutia o umiestnení stavby a o využití územia v ochrannom pásme lesa sa vyžaduje aj záväzné stanovisko orgánu štátnej správy lesného hospodárstva.

Lesné pozemky

Vlastníctvo

- Štátne
- Spoločenstevné
- Súkromné

rozhodujúci list vlastníctva, resp. zápis v pozemkovej knihe

Lesné pozemky

Vlastníctvo - druh

0 – nezistené, nevydokladované

1 – štátne

2 – súkromné

3 – urbáre - pozemkové spoločenstvo - predmetom vlastníctva nie je jeden konkrétny pozemok, ale všetky pozemky tvoriace takzvanú „**spoločnú nehnuteľnosť**“.

Lesné pozemky

Vlastníctvo - druh

4 – komposesoráty - pozemkové spoločenstvo - majetkové spoločenstvo šľachty, najmä lesov, lúk a pasienkov, založené na dobovom feudálnom uhorskom práve - každý člen mal právo požiadať o vydelenie svojho podielu. Udialo sa to formou komasácie

5 – spoločnosti – ako napr. želiare, deputátnici, pasienkové spoločenstvá, kurialisti, atď.

6 – cirkevné

7 – družstevné

8 – mestské

9 – obecné

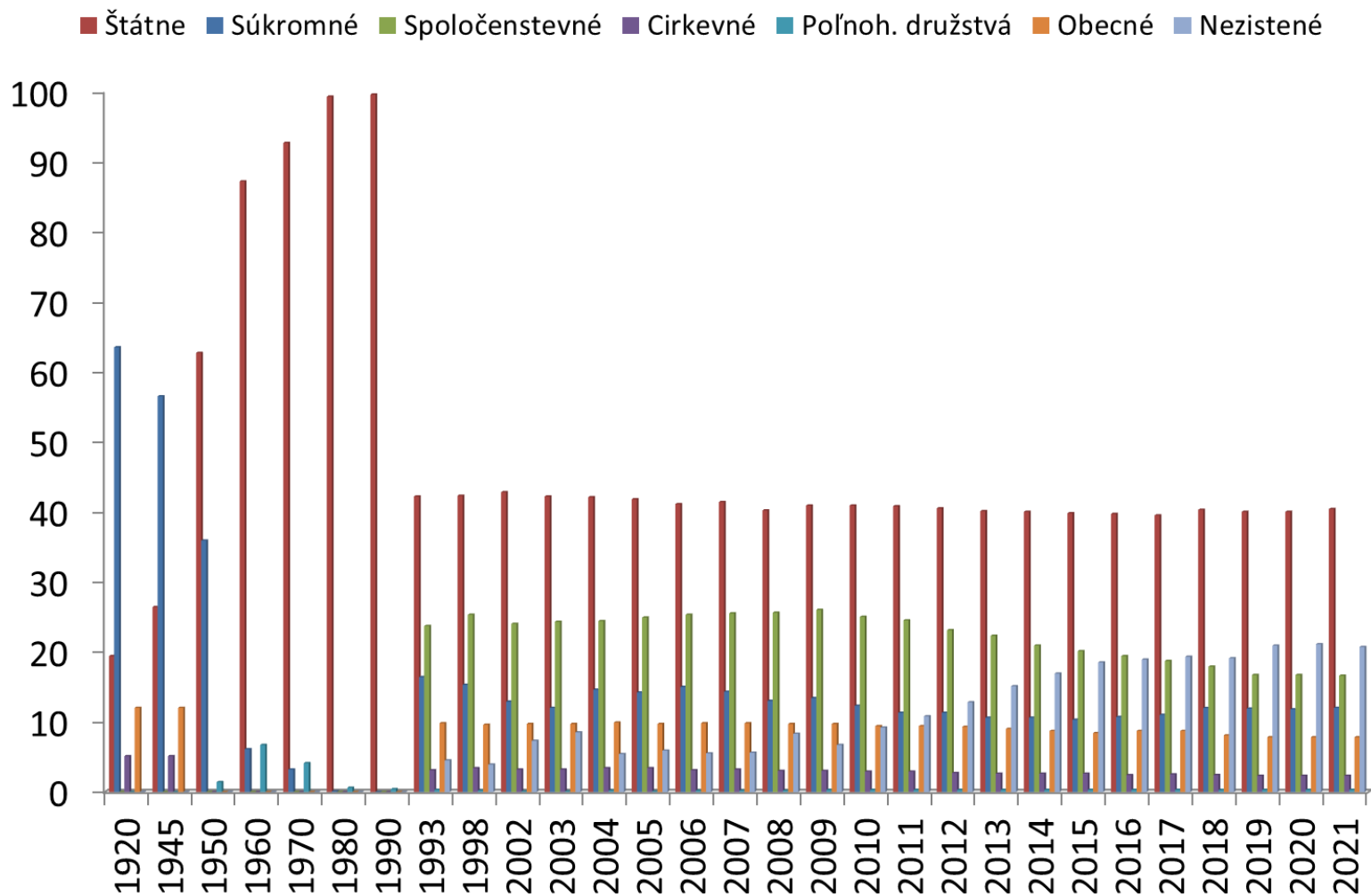
Lesné pozemky

Vlastníctvo

- podľa jednotlivých konkrétnych vlastníkov
- vlastníctvo štátu zastupuje správca lesného majetku - právnická osoba
- vlastníkom lesa malej výmery - vlastník alebo spoluvlastník lesného pozemku alebo viacerých rozdrobených lesných pozemkov, ktorých súhrnná výmera v rámci jedného lesného celku nepresahuje 50 hektárov
- vlastníctvo vo vlastníctve Slovenskej republiky - nemožno previesť

Lesné pozemky

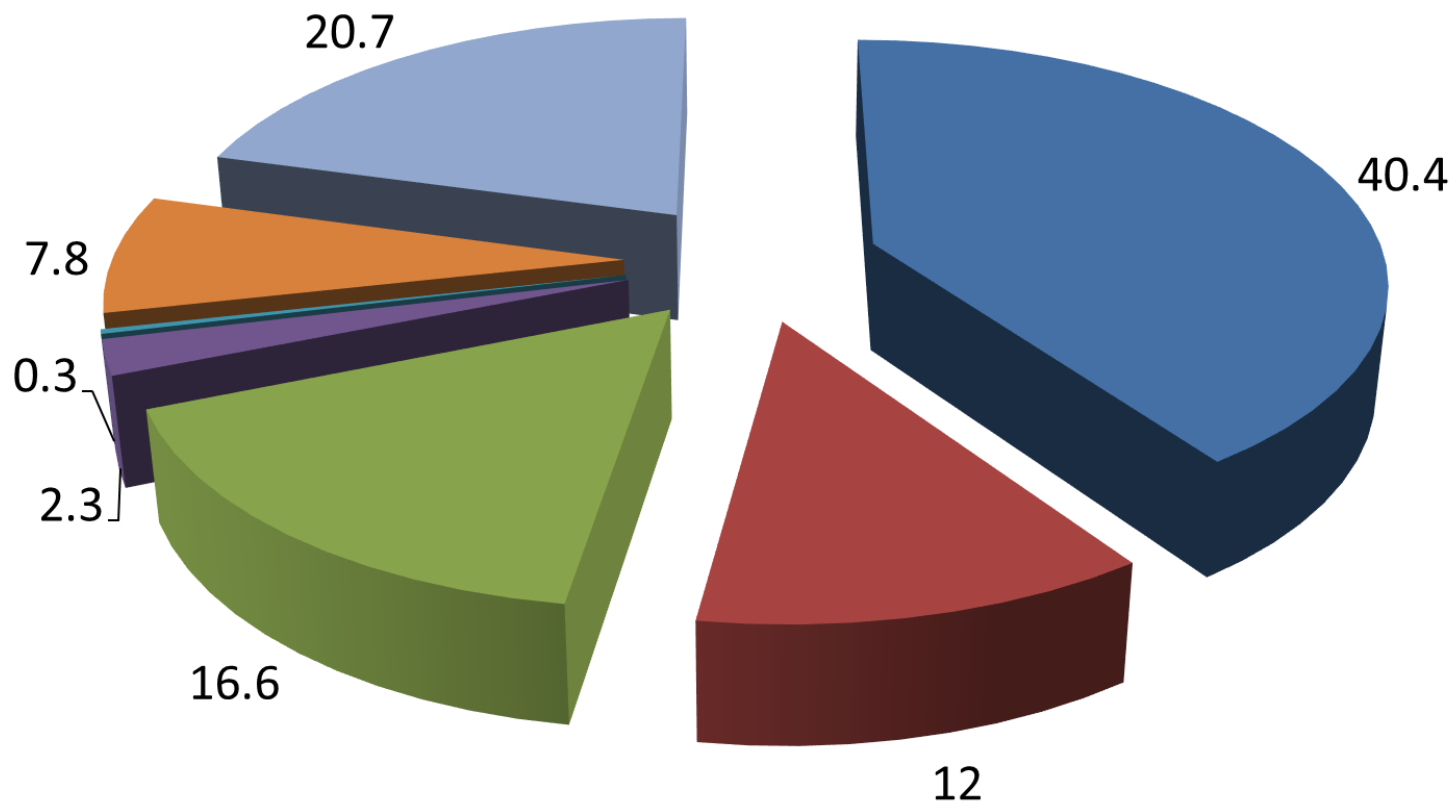
Vlastníctvo

Lesné pozemky

Vlastníctvo - 2021

■ Štátne ■ Súkromné ■ Spoločenstevné ■ Cirkevné ■ Poľnoh. družstvá ■ Obecné ■ Nezistené

Lesné pozemky

Obhospodarovanie

- fyzická osoba, fyzická osoba – podnikateľ alebo právnická osoba, ktorá je zapísaná do evidencie lesných pozemkov
- subjekt s užívacím právom k majetku zaregistrovaný k podnikateľskej činnosti, alebo obhospodarovanie môže vlastník realizovať aj bez registrácie k podnikaniu

Lesné pozemky

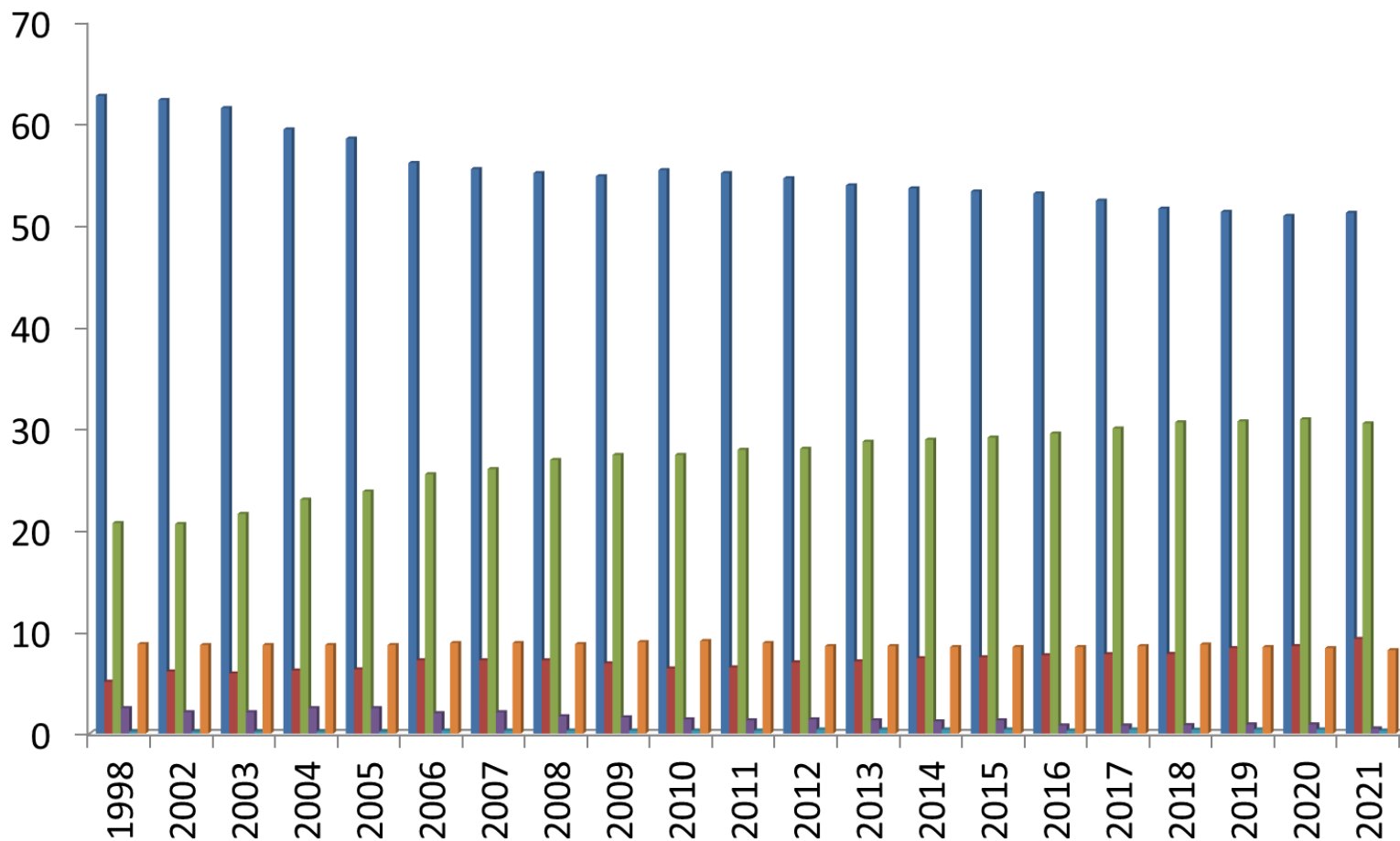
Obhospodarovanie - druh

- 0 – spoločné (viacerých obhospodarovateľov),**
- 1 – štátnych organizácií,**
- 2 – fyzických osôb,**
- 3 – urbárov,**
- 4 – komposesorátov,**
- 5 – iných spoločností,**
- 6 – cirkví,**
- 7 – poľnohospodárskych družstiev,**
- 8 – miest,**
- 9 – obcí**

Lesné pozemky

Obhospodarovanie

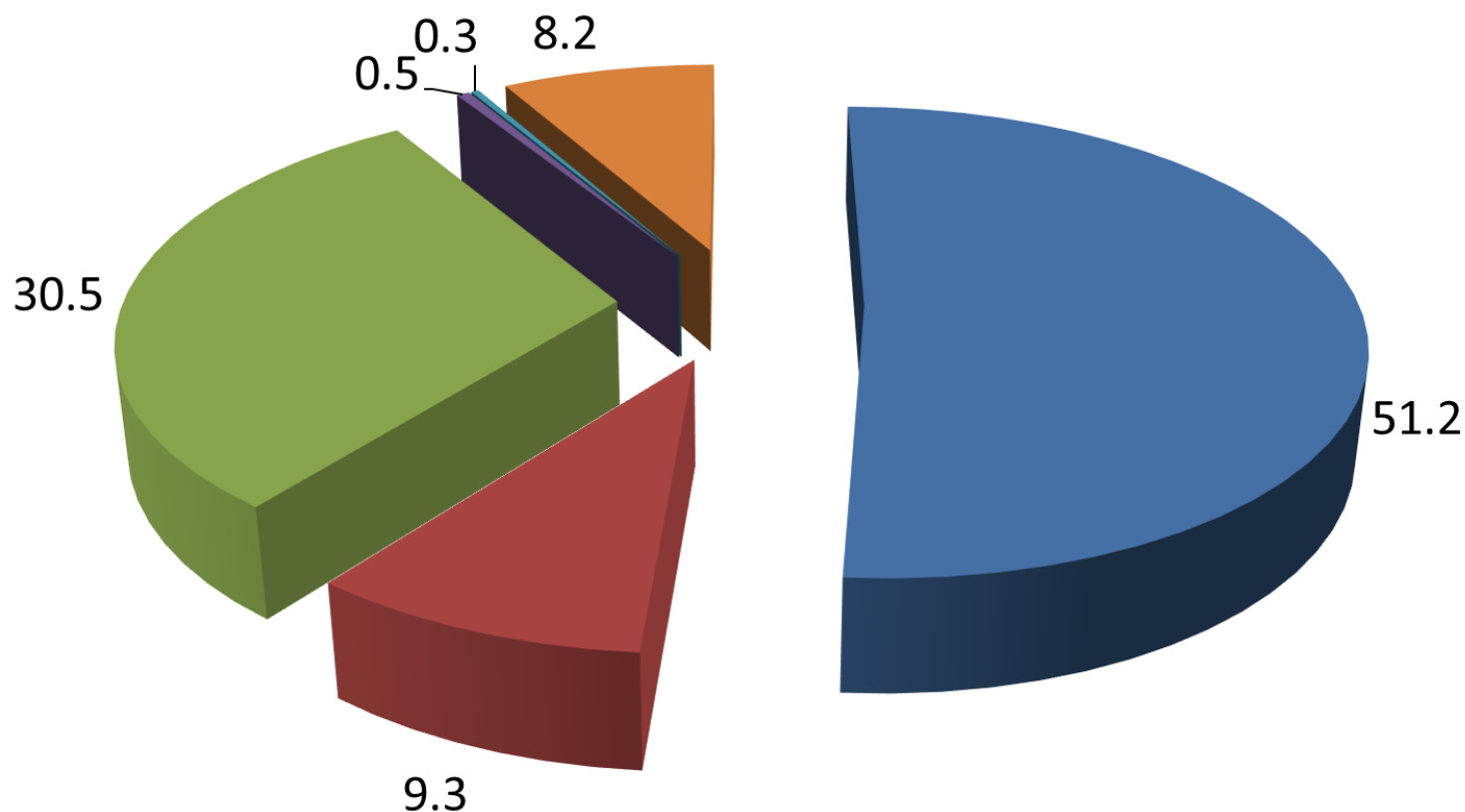
■ Štátne ■ Súkromné ■ Spoločenstevné ■ Cirkevné ■ Poľnoh. družstvá ■ Obecné

Lesné pozemky

Obhospodarovanie - 2021

■ Štátne ■ Súkromné ■ Spoločenstevné ■ Cirkevné ■ Poľnoh. družstvá ■ Obecné

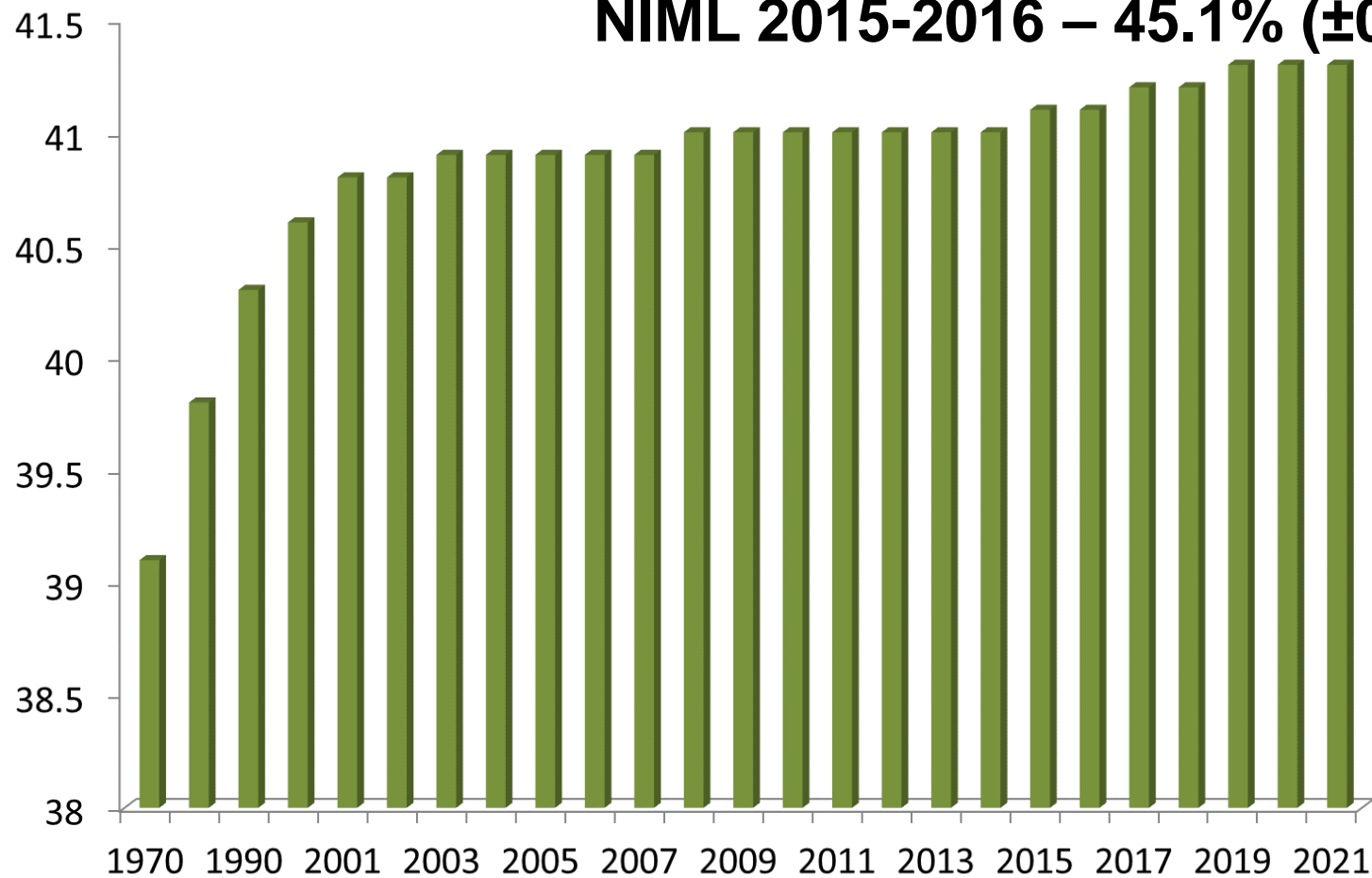
Lesné pozemky

Lesnatosť

1900 – cca 30%,

NIML 2005-2006 – 44.3% ($\pm 0.4\%$)

NIML 2015-2016 – 45.1% ($\pm 0.9\%$)

Les - definícia

- je plocha porastená lesnými drevinami
- jej minimálna výmera je 0,5 ha
- jej minimálna šírka je 20 m
- pokrývnosť — zápoj stromov na tejto ploche je väčší ako 10 %
- potencionálna výška drevín na tejto ploche je vyššia ako 5 m (s výnimkou porastov kosodreviny*)

Kategorizácia lesov

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

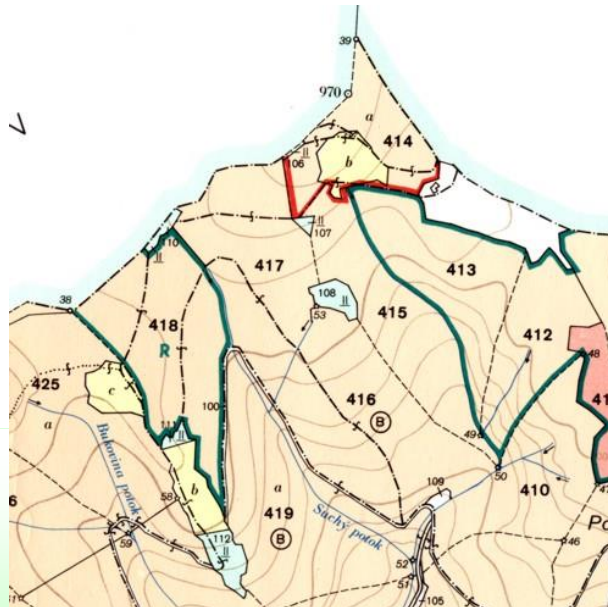

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Kategorizácia lesov

Lesy sa z hľadiska využívania ich funkcií členia na

- ochranné lesy
- lesy osobitného určenia
- hospodárske lesy

Kategorizácia lesov

Ochranné lesy

Ochranné lesy sú lesy, ktoré boli za také vyhlásené a ktorých funkčné zameranie vyplýva **z prírodných podmienok**. V týchto lesoch sa musí hospodáriť tak, aby plnili účel, na ktorý boli vyhlásené.

Subkategórie ochranných lesov sa vyhlasujú na základe posúdenia podmienok a charakteru **stanovišťa** a na základe lesných typov podľa lesných vegetačných stupňov uvedených v prílohe vyhlášky 453/2006.

Kategorizácia lesov

Ochranné lesy - subkategórie

lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach, ako sú najmä sutiny, strže, strmé svahy so súvislo vystupujúcou materskou horninou, nespevnené štrkové nánosy, rašeliniská, mokrade a inundačné územia vodných tokov

vyhláška

Kategorizácia lesov

Ochranné lesy - subkategórie

vysokohorské lesy pod hornou hranicou stromovej vegetácie, ktoré plnia funkciu ochrany nižšie položených lesov a pozemkov, lesy na exponovaných horských svahoch pod silným nepriaznivým klimatickým vplyvom a lesy znižujúce nebezpečenstvo lavín

vyhláška

Kategorizácia lesov

Ochranné lesy - subkategórie

lesy nad hornou hranicou stromovej vegetácie s prevládajúcim zastúpením kosodreviny (8. lvs)

vyhláška

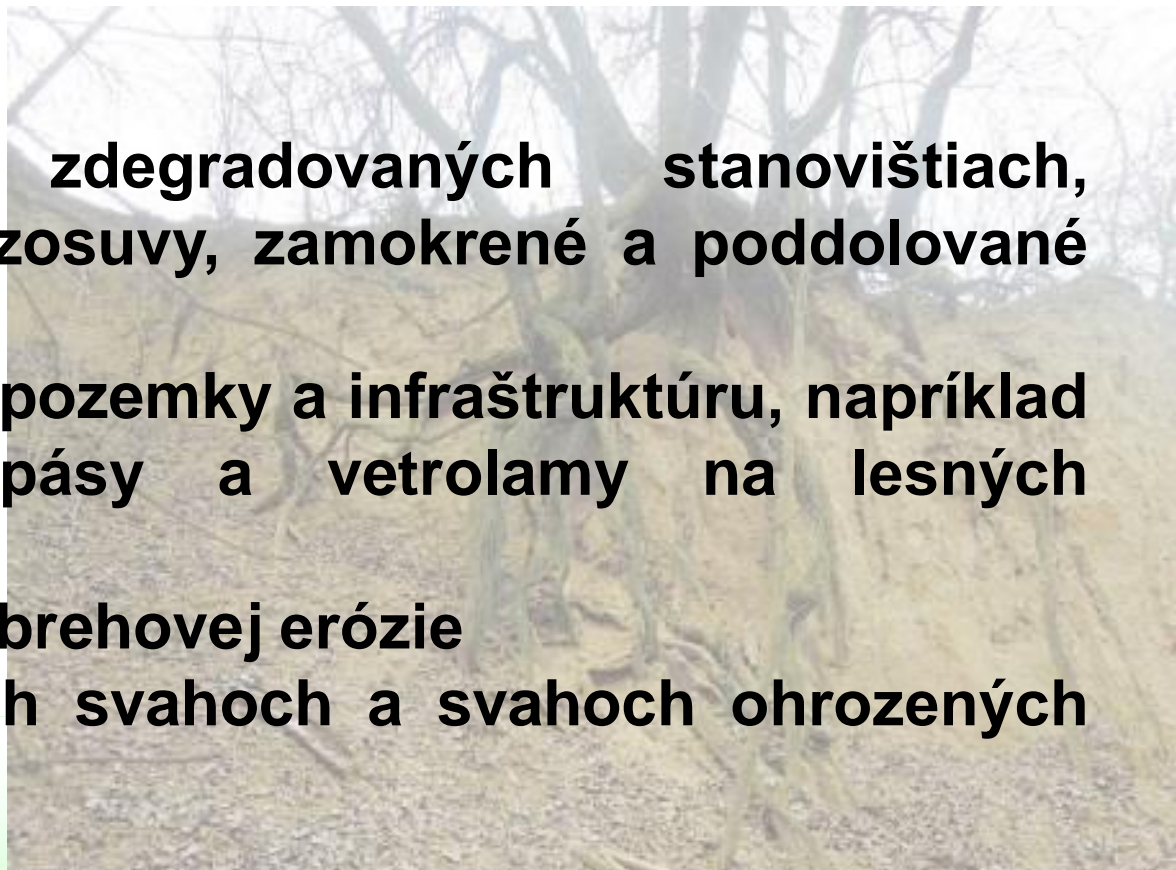
Kategorizácia lesov

Ochranné lesy - subkategórie

ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy

vyhláška +

- na sekundárne zdegradovaných stanovištiach, napríklad výmole, zosuvy, zamokrené a poddolované územia
- chrániace susedné pozemky a infraštruktúru, napríklad ochranné lesné pásy a vetrolamy na lesných pozemkoch,
- zamedzujúce vznik brehovej erózie
- na silne kamenitých svahoch a svahoch ohrozených zosuvmi

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia

Lesy osobitného určenia sú lesy, ktoré boli za také vyhlásené a ktorých účelom je **zabezpečovanie špecifických potrieb spoločnosti**, právnických osôb alebo fyzických osôb, na ktorých zabezpečenie sa významne zmení spôsob hospodárenia oproti bežnému hospodáreniu („**osobitný režim hospodárenia**“)

- ak sa lesy vyhlasujú vo verejnom záujme, návrh osobitného režimu hospodárenia sa vyhotovuje v rámci komplexného zisťovania stavu lesa

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

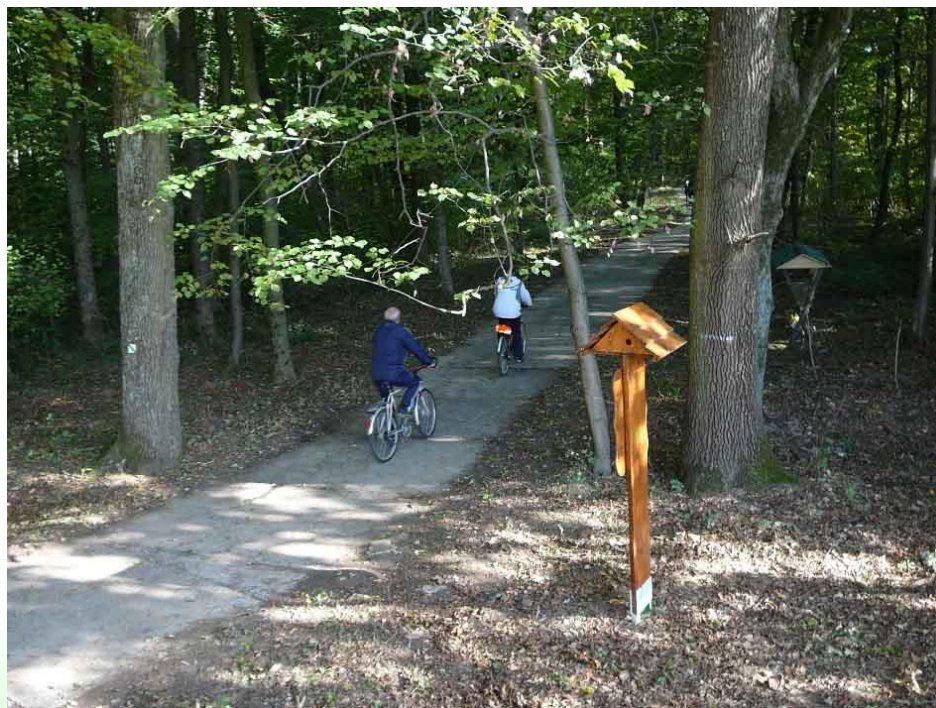
lesy v ochranných pásmach vodárenských zdrojov - I. stupňa a II. stupňa, ak pri odberoch vody z povrchového zdroja alebo podzemného zdroja možno zabezpečiť výdatnosť a kvalitu vodného zdroja len prostredníctvom osobitného režimu hospodárenia

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

kúpeľné lesy - v ochranných pásmach prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd a vo vnútornom kúpeľnom území kúpeľného miesta

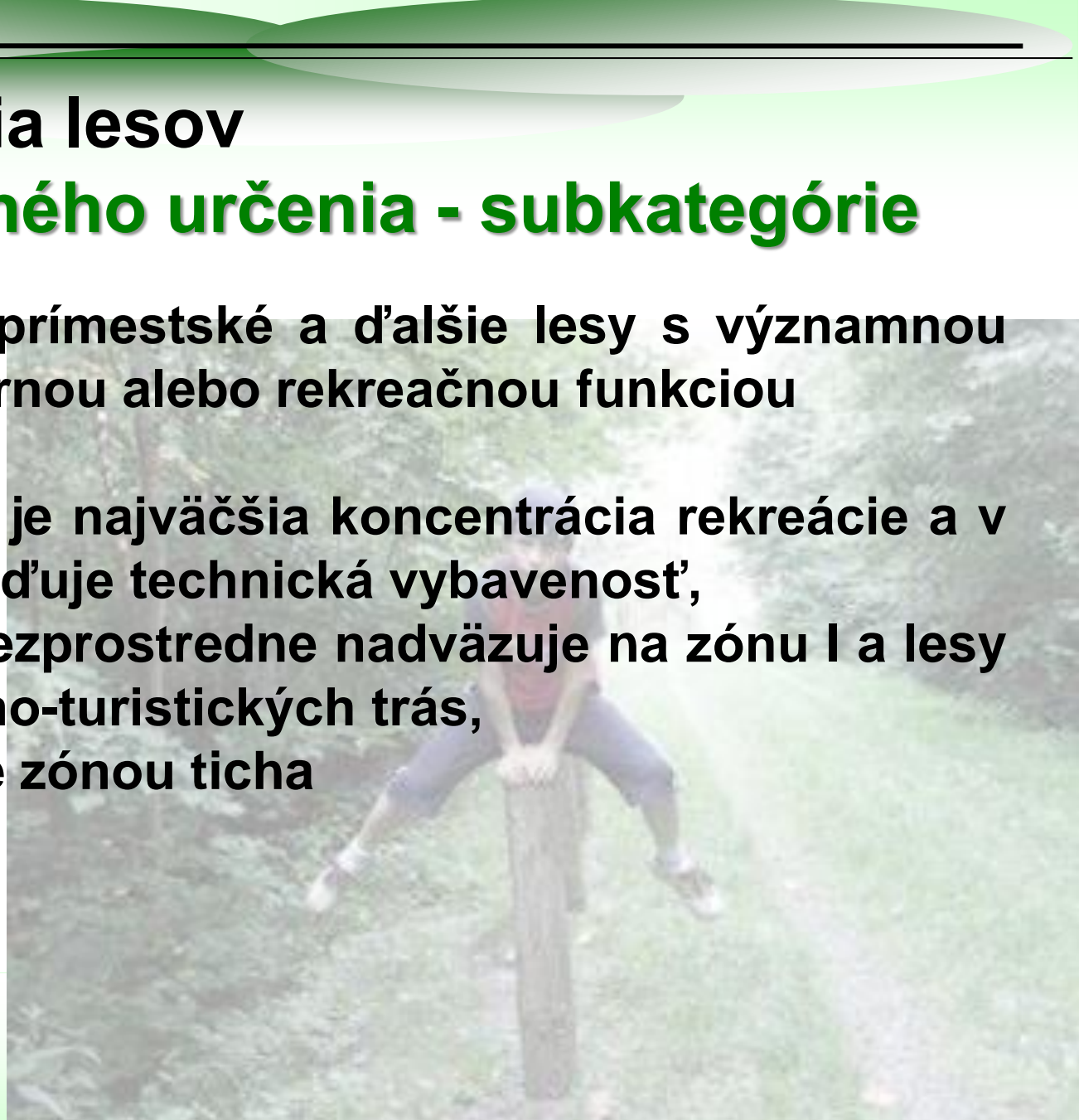

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

rekreačné lesy - prímestské a ďalšie lesy s významnou zdravotnou, kultúrnou alebo rekreačnou funkciou

- zóna I, v ktorej je najväčšia koncentrácia rekreácie a v ktorej sa sústreďuje technická vybavenosť,
- zóna II, ktorá bezprostredne nadväzuje na zónu I a lesy pozdĺž rekreačno-turistických trás,
- zóna III, ktorá je zónou ticha

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia – subkategórie

poľovnícke lesy - vo zverniciach a bažantniciach, ak ich riadne využívanie možno zabezpečiť len prostredníctvom osobitného režimu hospodárenia

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

chránené lesy - v chránených územiach, v územiach medzinárodného významu a na lesných pozemkoch s výskytom chránených druhov, ak zachovanie, udržiavanie alebo dosiahnutie priaznivého stavu možno zabezpečiť len prostredníctvom osobitného režimu hospodárenia

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

lesy na zachovanie genetických zdrojov - v zriadených génových základniach lesných drevín (dosiahnutie prirodzenej obnovy dreveniny, pre ktorú bola génová základňa zriadená)

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

lesy určené na lesnícky výskum a lesnícku výučbu - využívajú najmä na skúšanie, overovanie a predvádzanie rozličných postupov hospodárenia, napríklad obnovných rubov, intenzity výchovných zásahov a technológií, na zabezpečenie praktickej výučby na stredných odborných školách a vysokých školách s lesníckym zameraním

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

vojenské lesy – vo vojenských obvodoch a na územiach slúžiacich na zabezpečenie úloh obrany štátu podľa osobitných predpisov

Kategorizácia lesov

Lesy osobitného určenia - subkategórie

prales – v lesnícky významnom území s výskytom pralesa

Kategorizácia lesov

Hospodárske lesy

- nie sú ochrannými lesmi alebo lesmi osobitného určenia
- ich účelom je **produkcia dreva a ostatných lesných produktov** pri súčasnom zabezpečovaní mimoprodukčných funkcií lesov

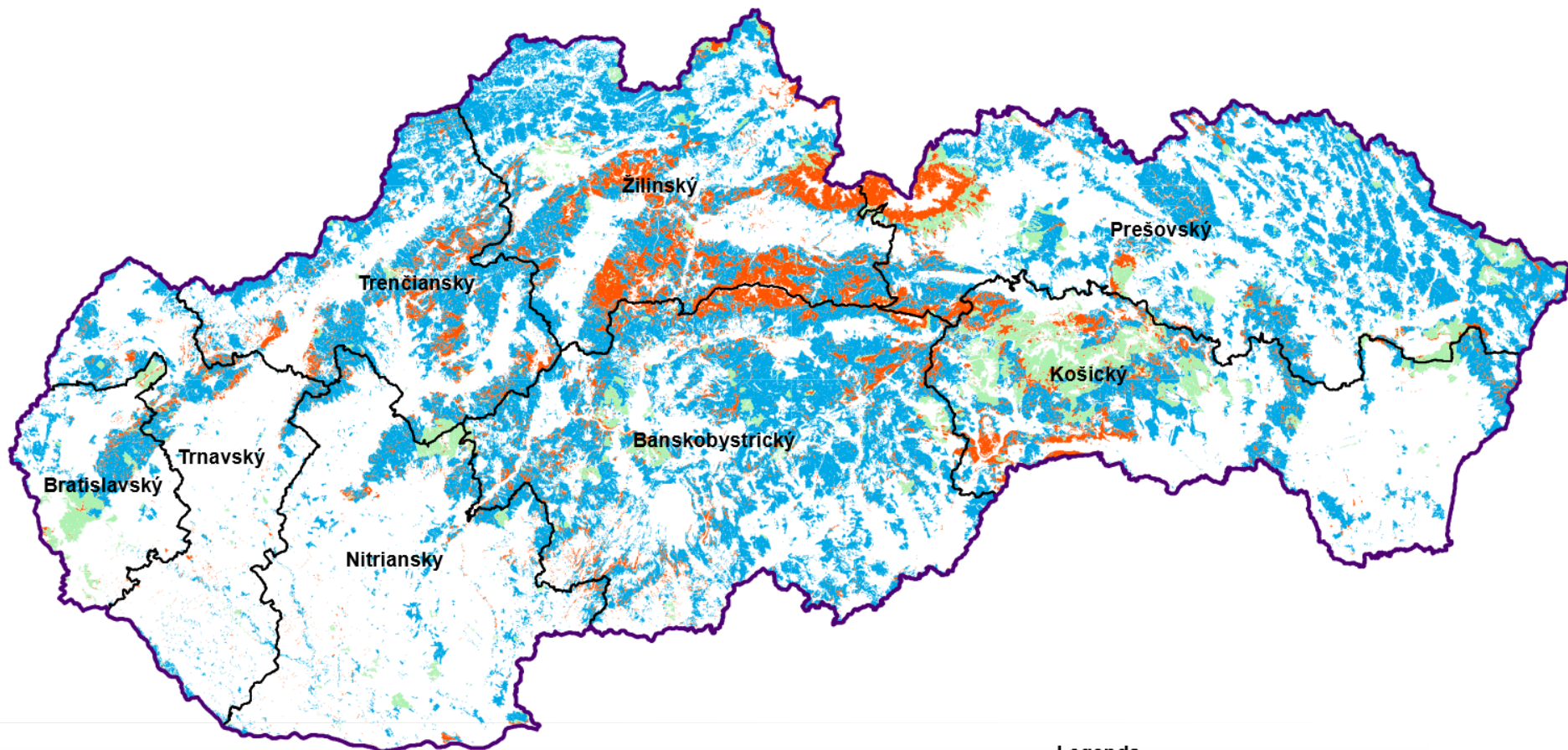
Kategorizácia lesov

Hospodárske lesy

aj energetické porasty a lesné plantáže

Kategorizácia lesov

Legenda

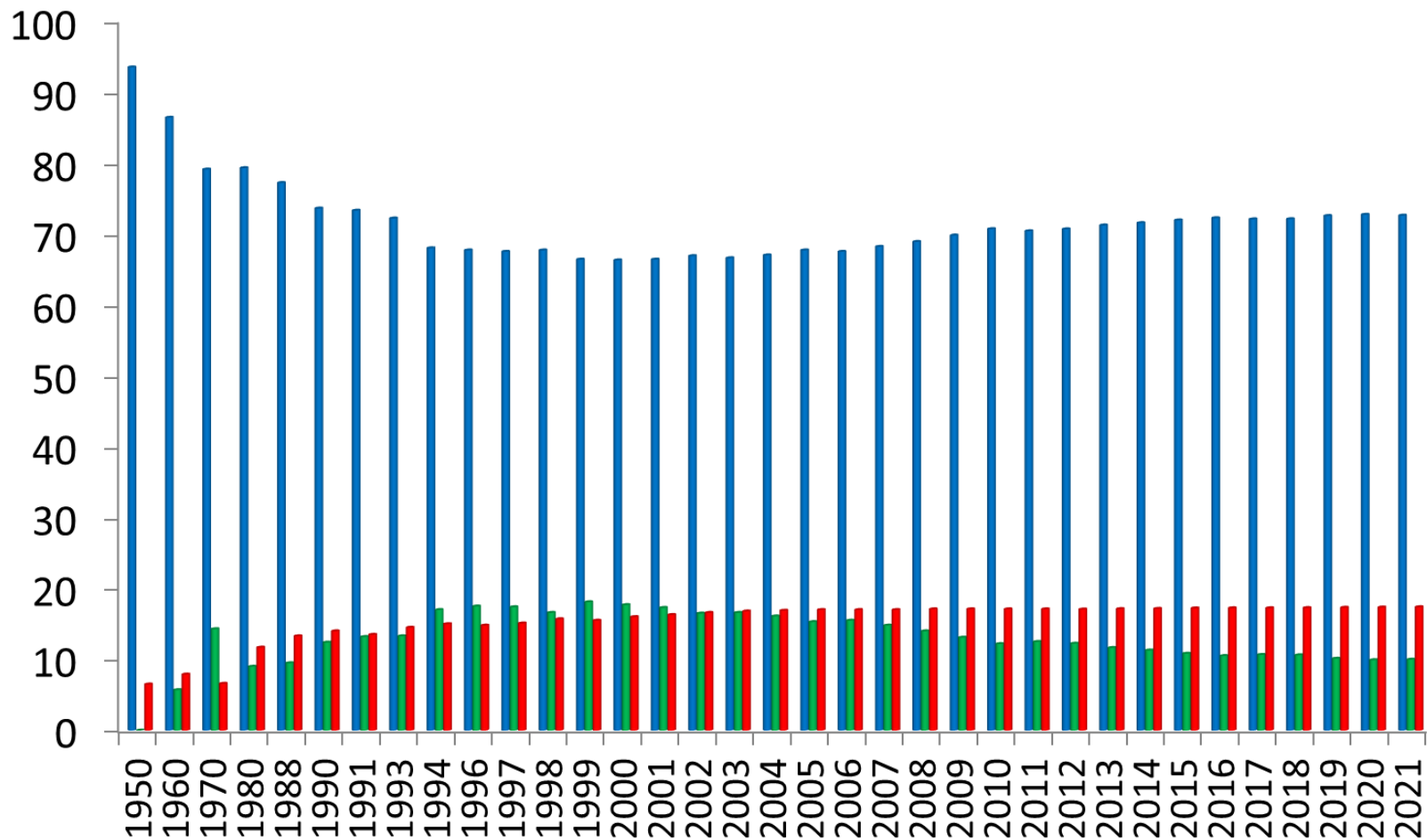
- hranica SR
- hranica kraja

Kategórie lesov

- H
- O
- U

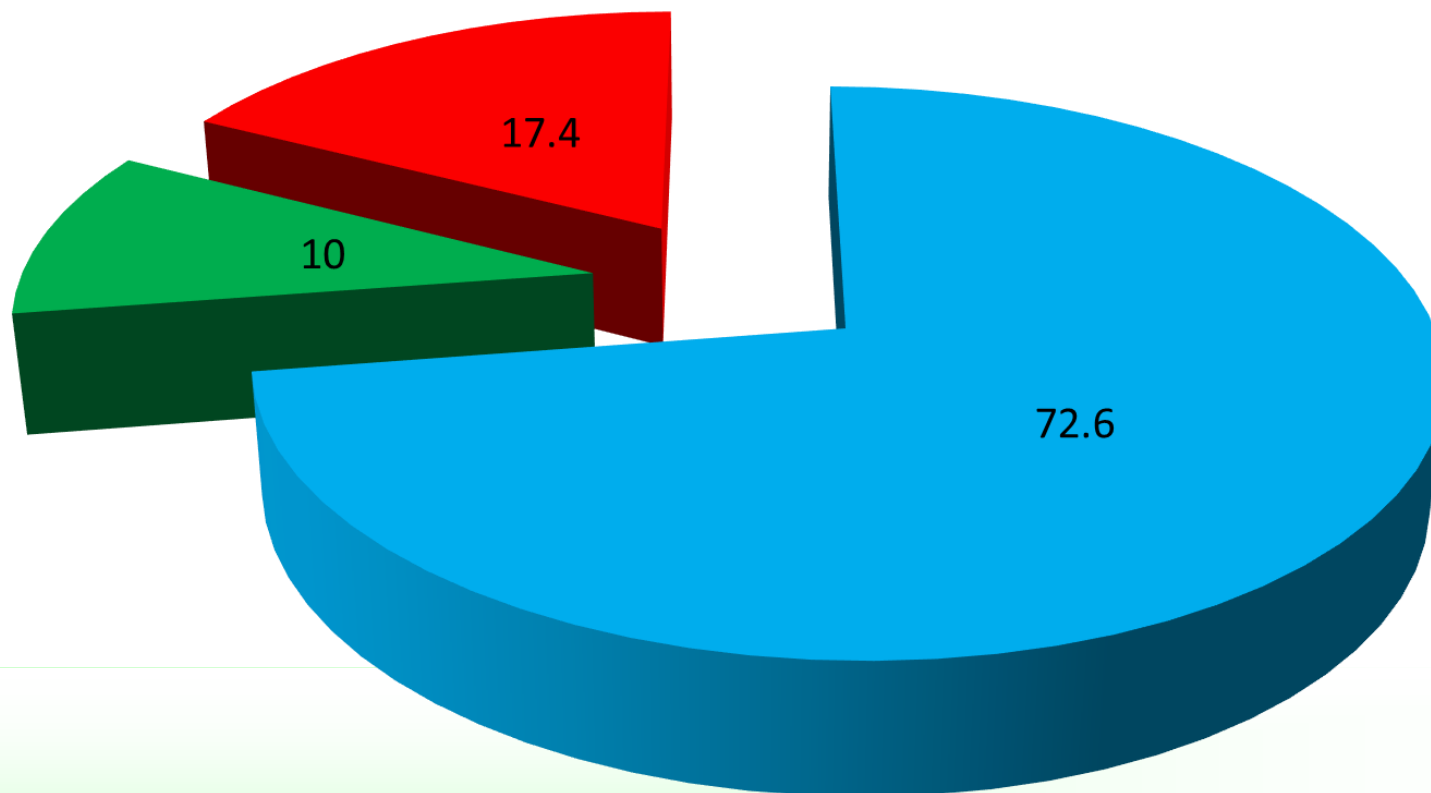
Kategorizácia lesov

■ Hospodárske lesy ■ Lesy osobitného určenia ■ Ochranné lesy

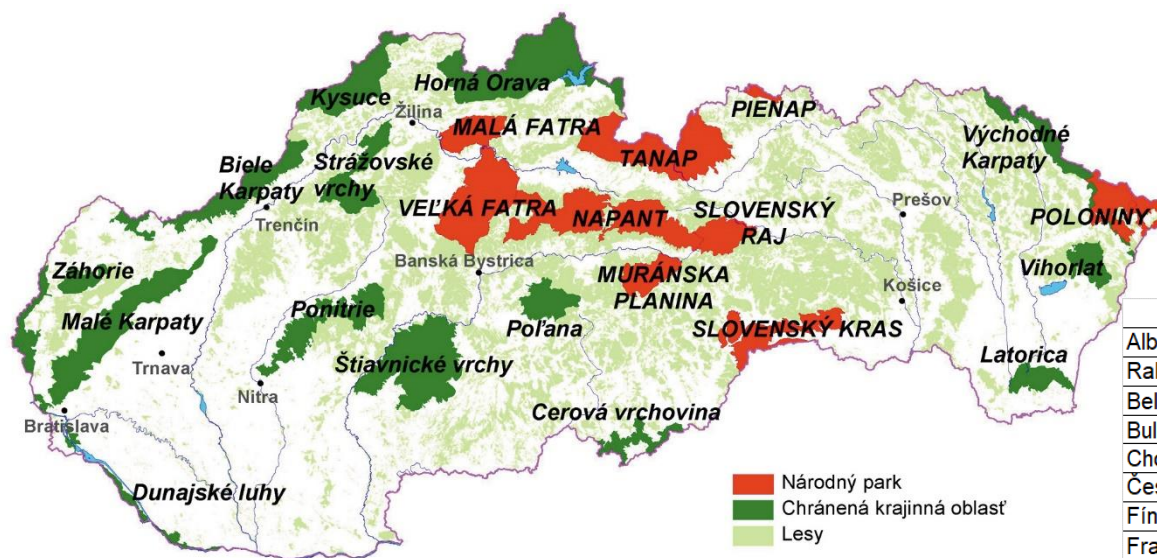
Kategorizácia lesov 2021

■ Hospodárske lesy ■ Lesy osobitného určenia ■ Ochranné lesy

Kategorizácia lesov

Národné parky

Mika (2018)

Výmera NP: 317 540.57 ha

SOP 5: 3.4% z LP

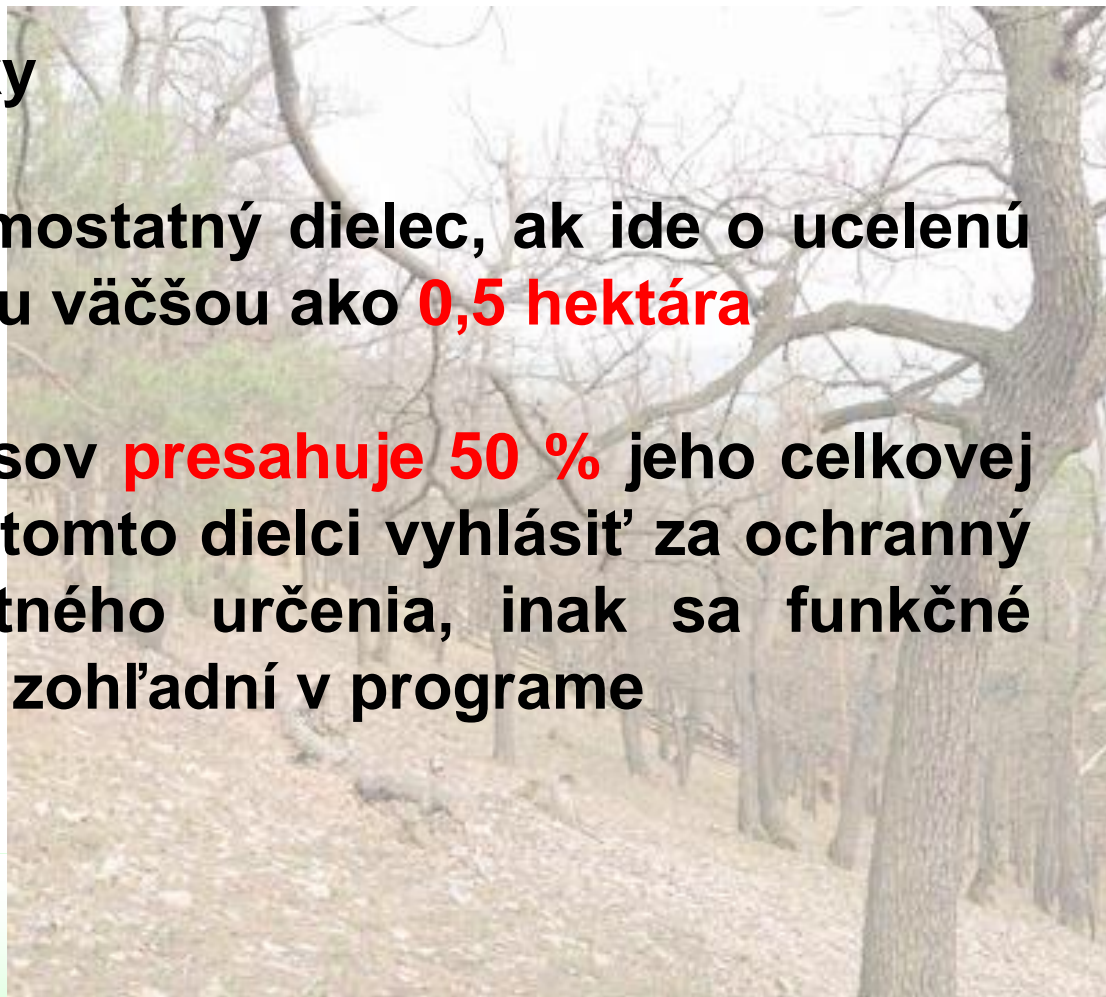
SOP 3-5: 15.7% z LP

Krajina	Najstarší park	Počet NP	Percento z výmery krajiny
Albánsko	1966	14	4,10%
Rakúsko	1981	7	3,00%
Belgicko	2006	1	0,20%
Bulharsko	1963	3	1,80%
Chorvátsko	1949	8	1,80%
Česká rep.	1963	4	1,50%
Fínsko	1956	39	2,90%
Francúzsko	1963	10	2,00%
Nemecko	1970	15	2,70%
Maďarsko	1972	10	5,20%
Taliano	1922	24	5,00%
Nórsko	1962	36	6,30%
Poľsko	1932	23	1,00%
Rumunsko	1935	12	1,30%
Rusko	1983	40	0,40%
Srbsko	1960	5	2,30%
Slovensko	1949	9	7,50%
Slovinsko	1961	1	4,10%
Švédsko	1909	29	1,60%
Švajčiarsko	1914	1	0,40%
Ukrajina	1980	17	1,20%
Veľká Británia	1951	15	8,20%
Kanada	1885	43	3,80%
USA	1872	59	2,20%

Kategorizácia lesov

Kritériá na vyhlásenie

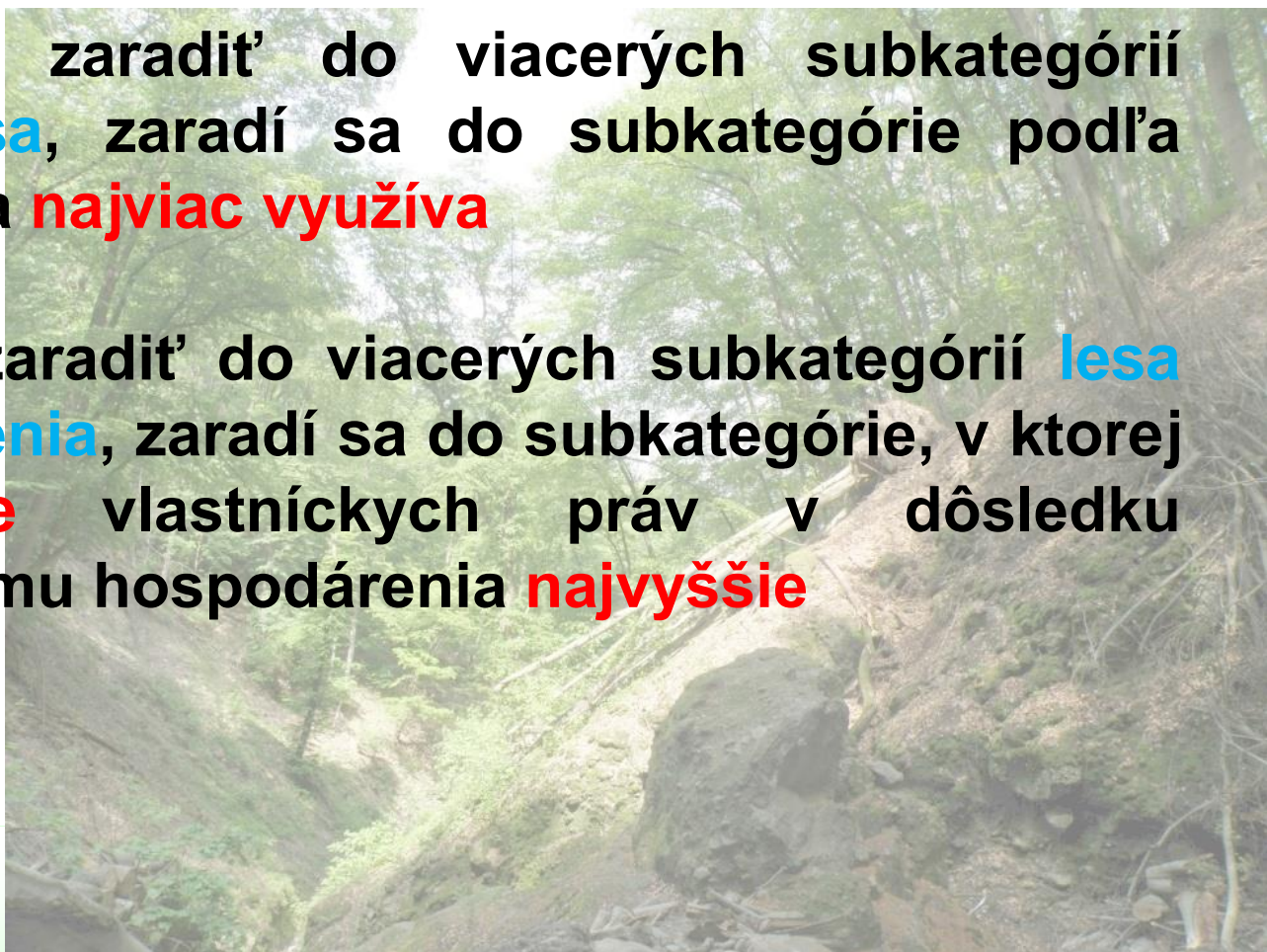
- spĺňajú charakteristiky
- možnosť vytvoriť samostatný dielec, ak ide o ucelenú plochu lesa s výmerou väčšou ako **0,5 hektára**
- ak v diepci výmera lesov **presahuje 50 %** jeho celkovej výmery, možno les v tomto diepci vyhlásiť za ochranný les alebo les osobitného určenia, inak sa funkčné poslanie týchto lesov zohľadní v programe

Kategorizácia lesov

Kritériá na vyhlásenie

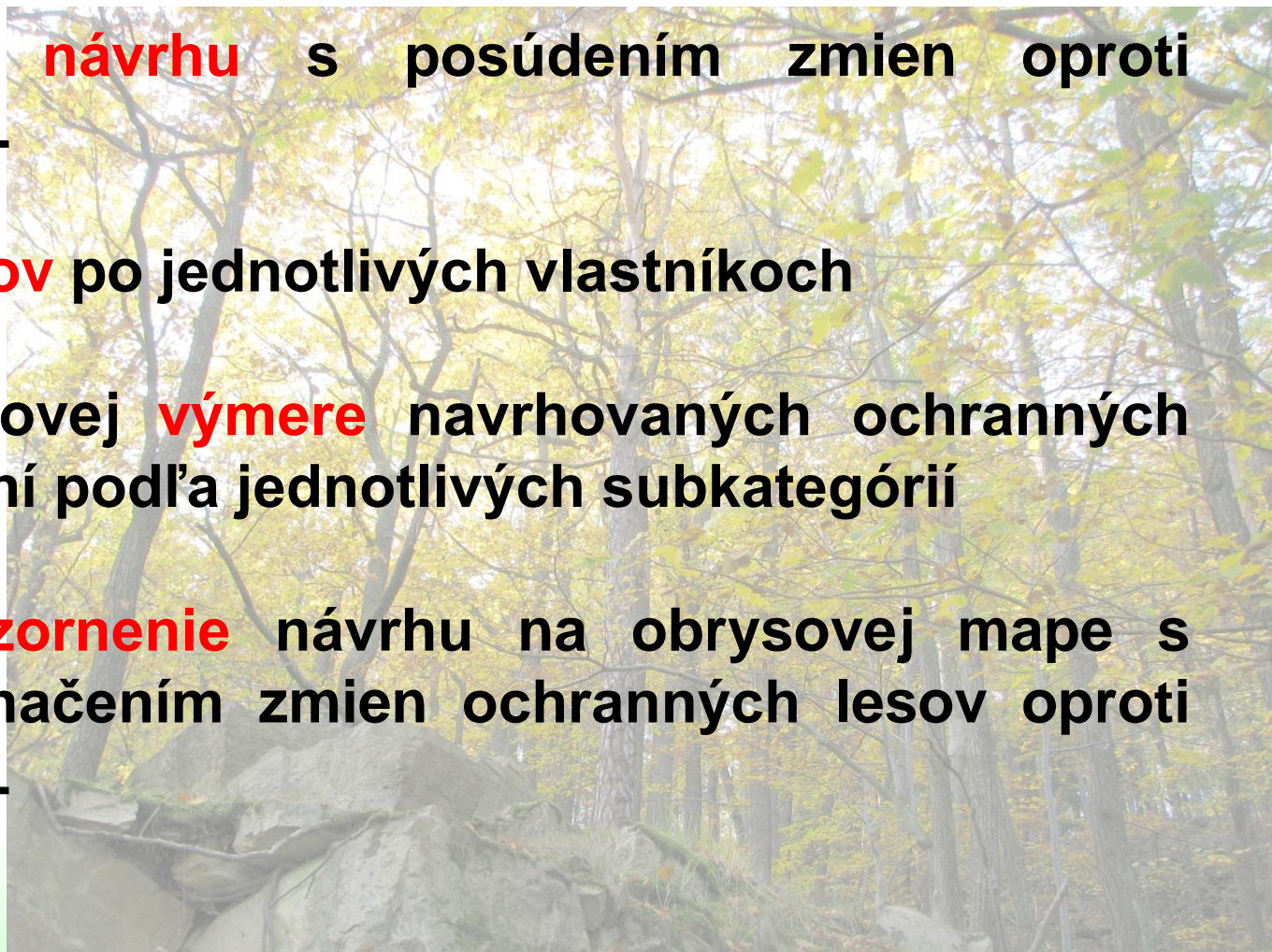
- ak les možno zaradiť do viacerých subkategórií **ochranného lesa**, zaradí sa do subkategórie podľa funkcie, ktorá sa **najviac využíva**
- ak les možno zaradiť do viacerých subkategórií **lesa osobitného určenia**, zaradí sa do subkategórie, v ktorej je **obmedzenie** vlastníckych práv v dôsledku osobitného režimu hospodárenia **najvyššie**

Kategorizácia lesov

Návrh obsahuje – ochranné lesy

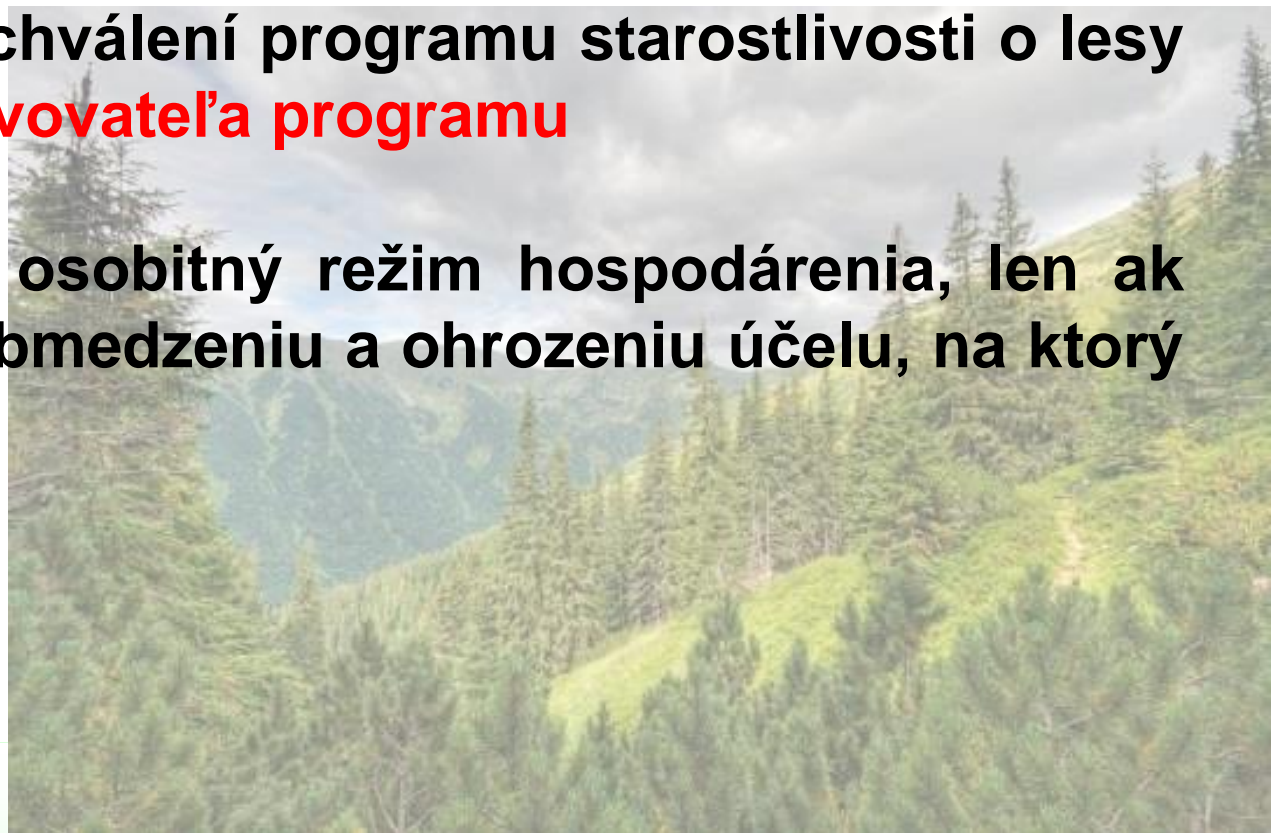
- **zdôvodnenie návrhu** s posúdením zmien oproti platnému PSL
- **zoznam dielcov** po jednotlivých vlastníkoch
- údaje o celkovej **výmere** navrhovaných ochranných lesov v členení podľa jednotlivých subkategórií
- **grafické znázornenie** návrhu na obrysovej mape s farebným označením zmien ochranných lesov oproti platnému PSL

Kategorizácia lesov

Návrh na vyhlásenie – ochranné lesy

- orgán štátnej správy lesného hospodárstva rozhodnutín o schválení programu starostlivosti o lesy **na návrh vyhotovovateľa programu**
- možno schváliť osobitný režim hospodárenia, len ak tým nedôjde k obmedzeniu a ohrozeniu účelu, na ktorý boli vyhlásené

Kategorizácia lesov

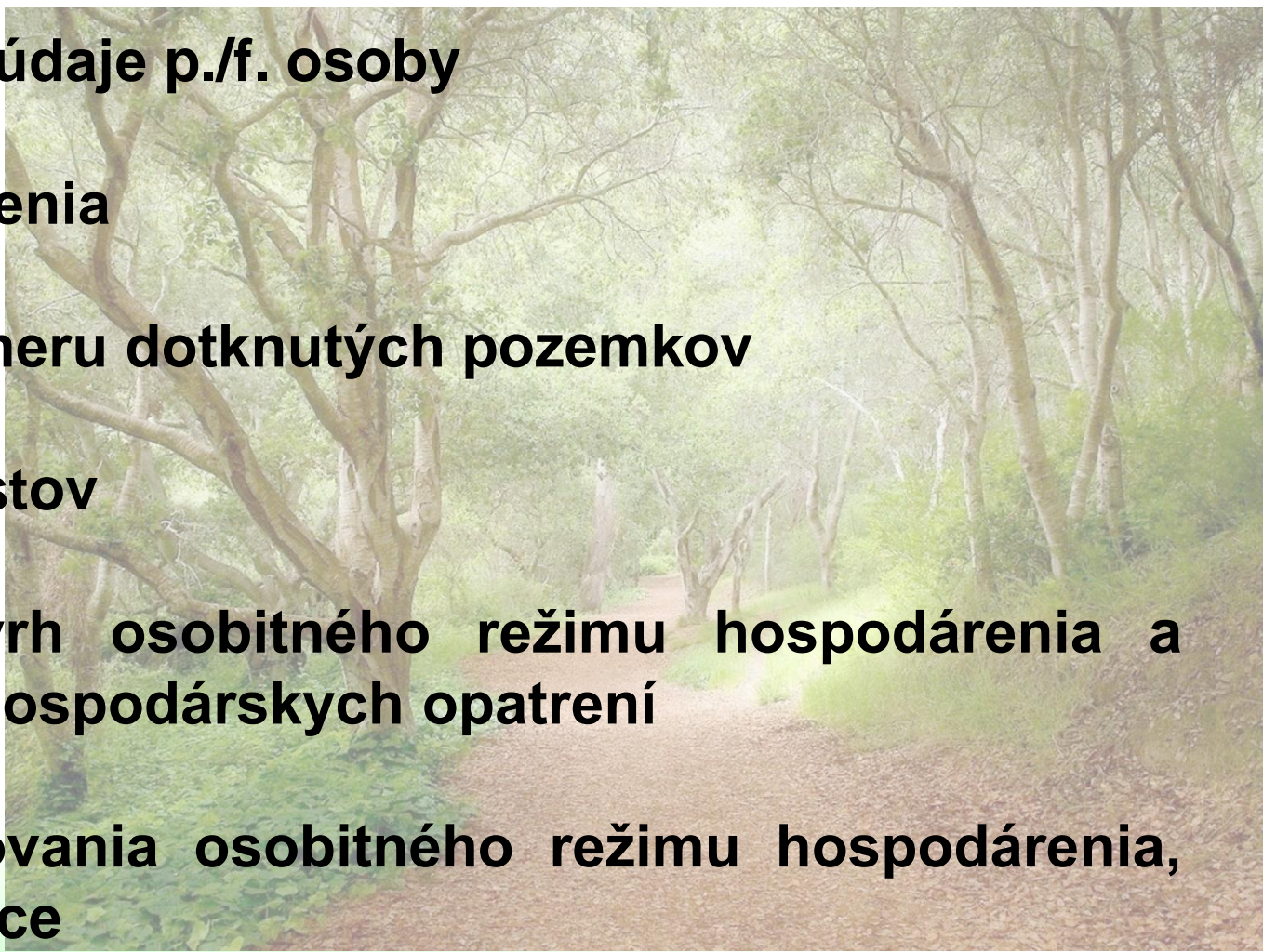
Návrh na vyhlásenie – lesy osobitného určenia

- predkladá sa do 31. októbra roka, ktorý predchádza roku, v ktorom sa skončí platnosť PSL
- predkladá sa správcovi informačného systému lesného hospodárstva
- orgán štátnej správy lesného hospodárstva na návrh
  - vlastníka alebo správcu,
  - príslušného orgánu štátnej správy
  - inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby

Kategorizácia lesov

Návrh obsahuje – lesy osobitného určenia

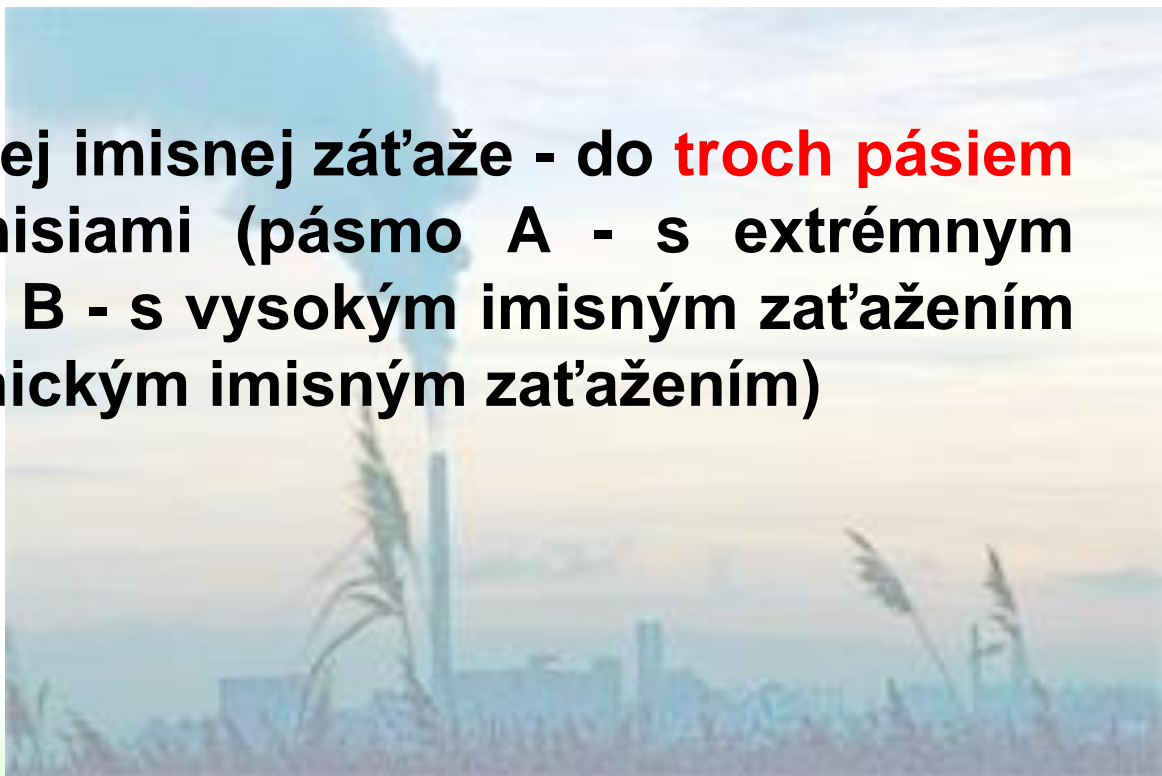
- identifikačné údaje p./f. osoby
- dôvod vyhlásenia
- zoznam a výmeru dotknutých pozemkov
- zoznam porastov
- rámcový návrh osobitného režimu hospodárenia a návrh plánu hospodárskych opatrení
- dobu uplatňovania osobitného režimu hospodárenia, vyjadrenie obce

Kategorizácia lesov

Lesy pod vplyvom imisií

- do pásiem ohrozenia lesov imisiami zaradujú v rámci **komplexného zisťovania stavu lesov** na dobu platnosti PSL
- podľa miery aktuálnej imisnej záťaže - do **troch pásiem** ohrozenia lesov imisiami (pásma A - s extrémnym imisným zaťažením, B - s vysokým imisným zaťažením a C - s nižším, chronickým imisným zaťažením)

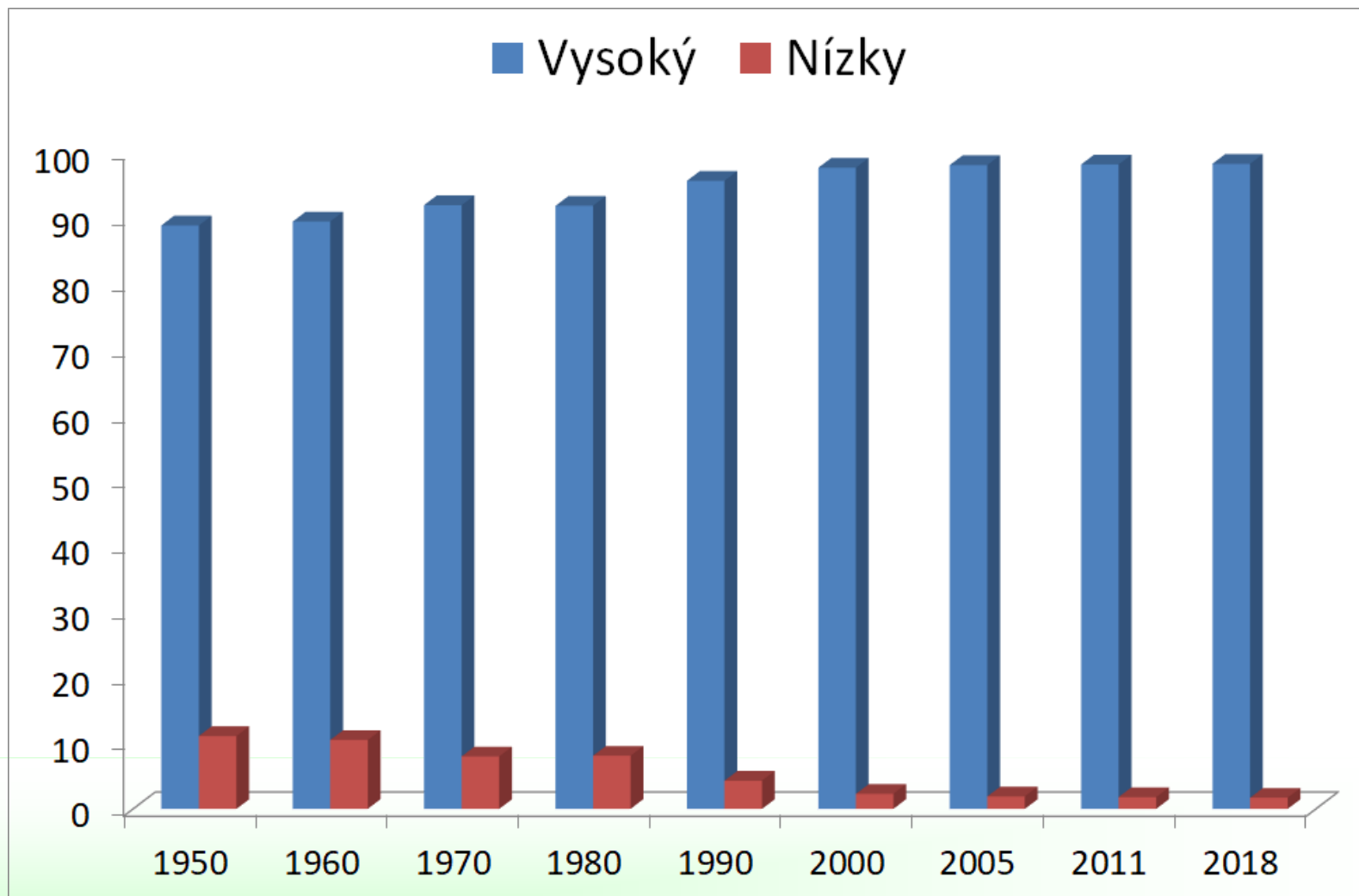
Hospodársky tvar lesa

- **vyšoký** - vznikol zo **semena alebo z odrezkov**. Les vyšoký je aj les výmladkového pôvodu s dostatočným počtom stromov vzniknutých zo semena alebo z kvalitných výmladkov prvej generácie rovnomerne rozmiestnených po ploche lesného porastu
- **nízky** - vznikol uplatňovaním vegetatívnej prirodzenej obnovy z koreňových **výmladkov** alebo pňových výmladkov

Hospodársky tvar lesa

- sa určuje **v programe starostlivosti o lesy**
- na základe zisťovania stavu lesa pre jednotku priestorového rozdelenia lesa. V etážových porastoch sa uvádza hospodársky tvar lesa osobitne **pre každú etáž**
- zmena:
  - na základe **programu starostlivosti o lesy**
  - pri **rekonštrukcii** lesa
  - na základe **návrhu hospodára** so súhlasom orgánu štátnej správy lesného hospodárstva a vlastníka alebo správcu, ak k zmene dochádza počas platnosti programu starostlivosti o lesy

Hospodársky tvar lesa

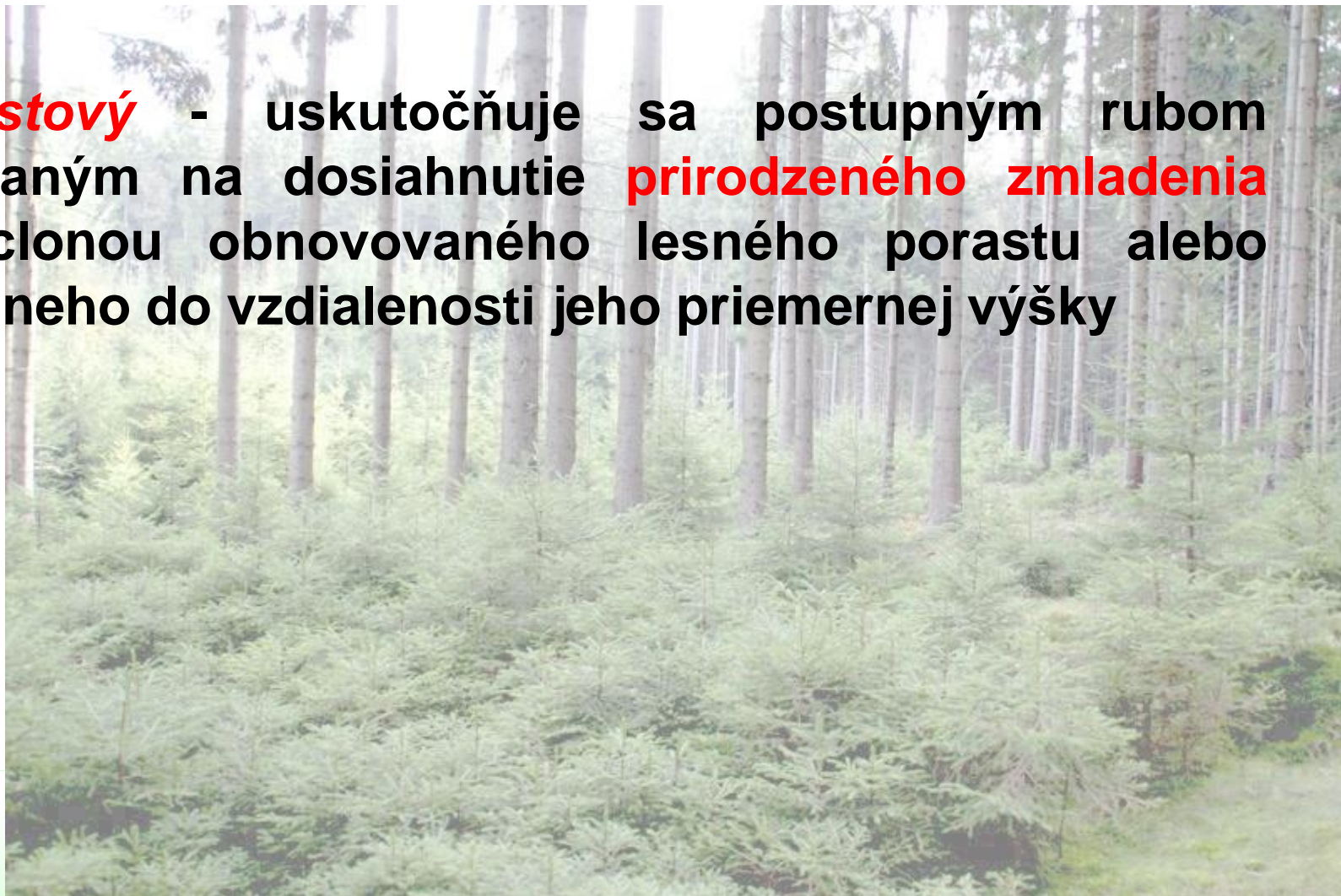

Hospodársky spôsob

- je **súbor základných hospodárskych opatrení** v ich časovej a priestorovej nadväznosti v rámci produkčnej doby na ploche príslušnej jednotky priestorového rozdelenia lesa
- **Formy - plošné varianty** hospodárskeho spôsobu, ktoré charakterizuje druh, tvar, následnosť a veľkosť obnovných rubov (postupov), resp. postupov vyberania zrelých stromov z lesa

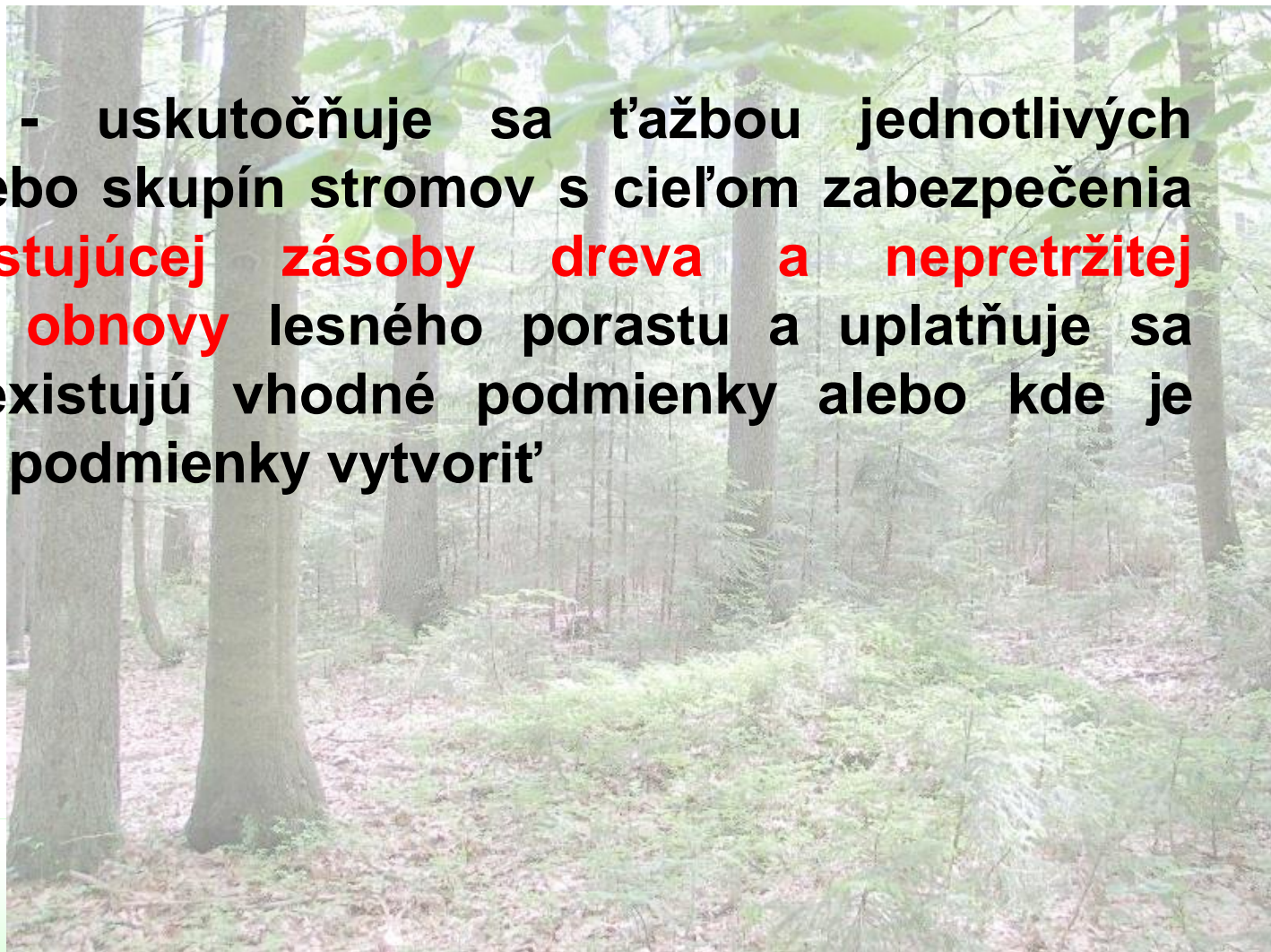
Hospodársky spôsob

- **podrastový** - uskutočňuje sa postupným rubom zameraným na dosiahnutie **prirodzeného zmladenia** pod clonou obnovovaného lesného porastu alebo vedľa neho do vzdialenosti jeho priemernej výšky

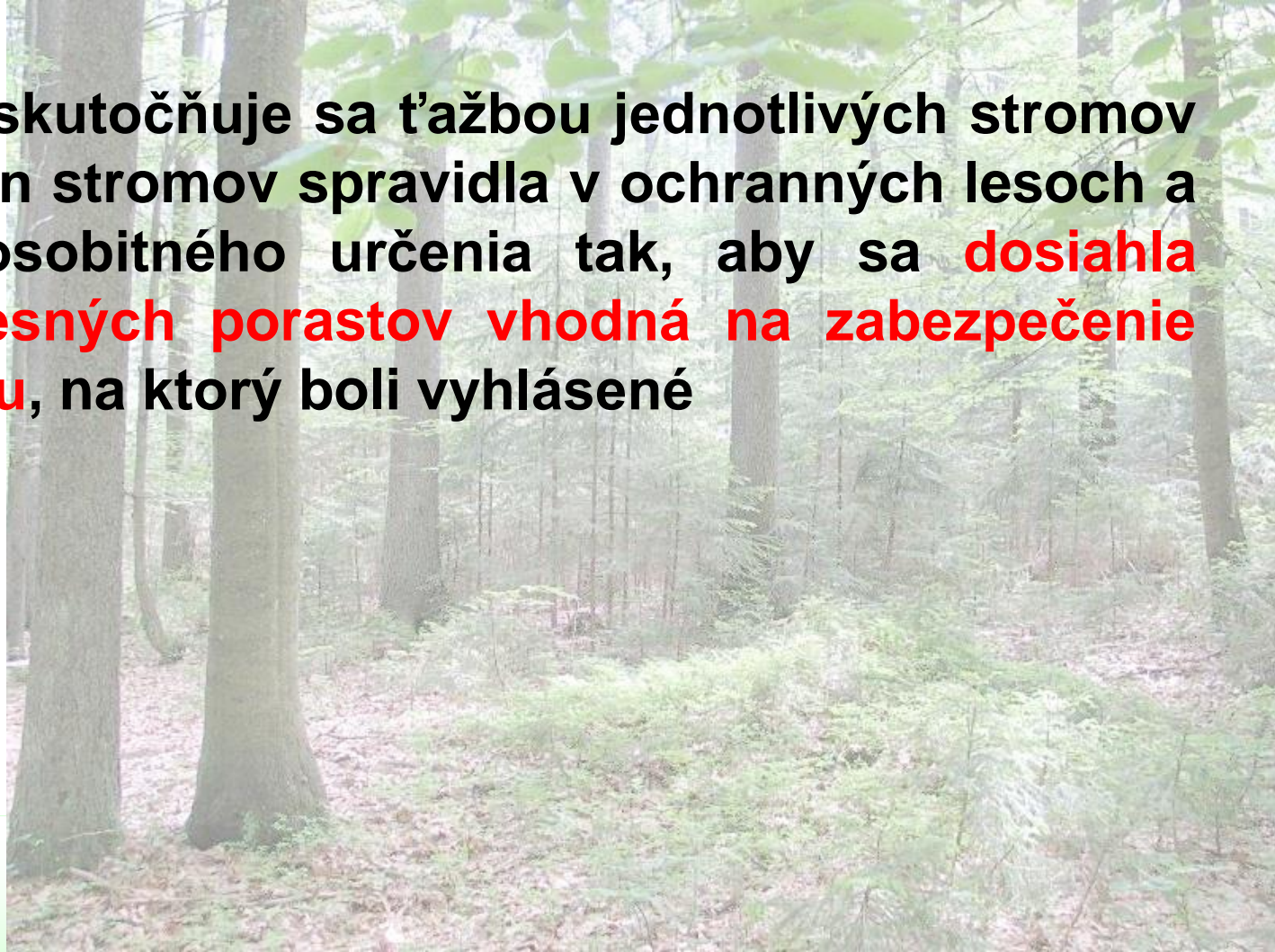
Hospodársky spôsob

- **výberkový** - uskutočňuje sa ťažbou jednotlivých stromov alebo skupín stromov s cieľom zabezpečenia **trvalo existujúcej zásoby dreva a nepretržitej prirodzenej obnovy** lesného porastu a uplatňuje sa tam, kde existujú vhodné podmienky alebo kde je možné také podmienky vytvoriť

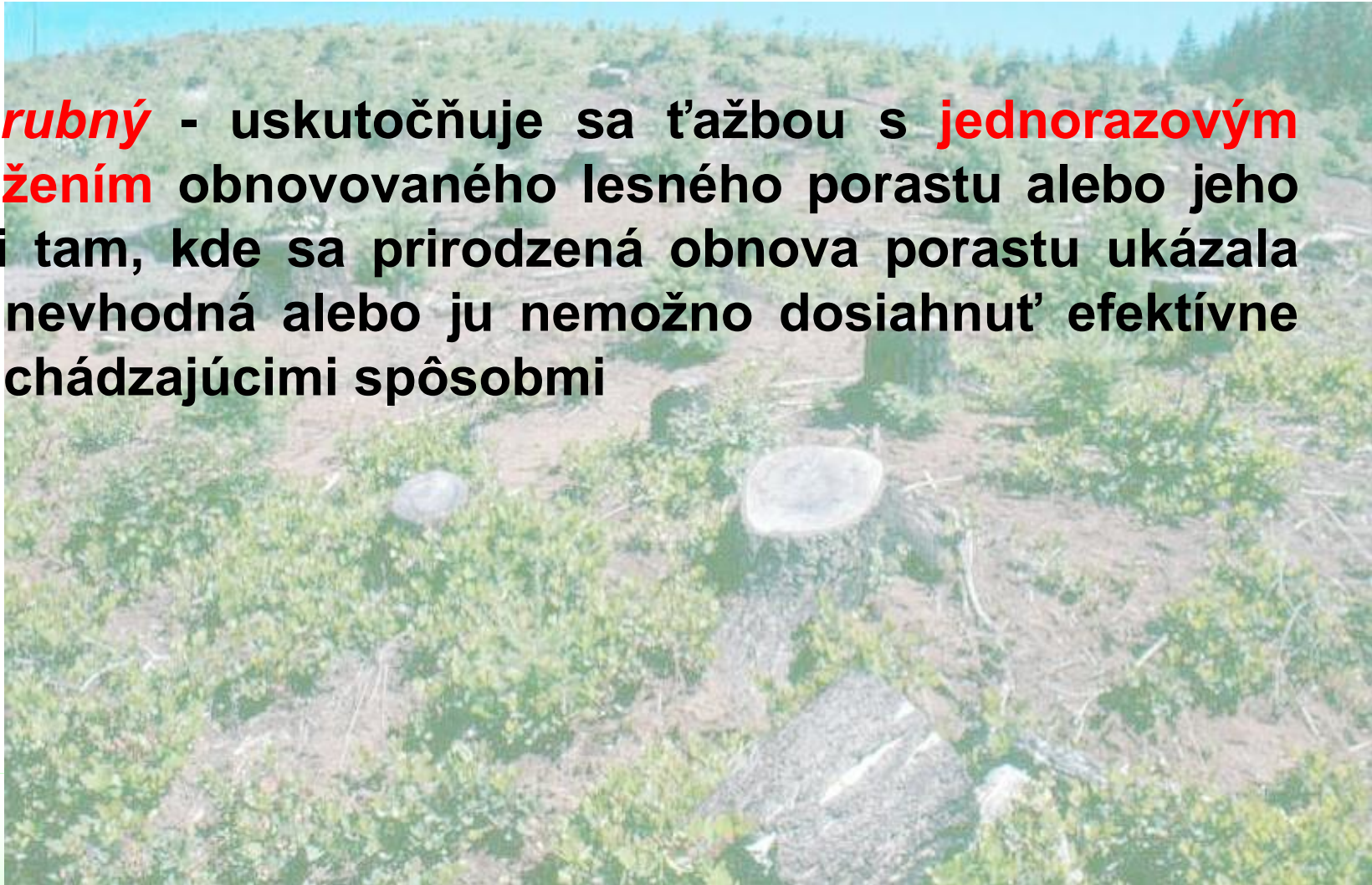
Hospodársky spôsob

- **účelový** - uskutočňuje sa ťažbou jednotlivých stromov alebo skupín stromov spravidla v ochranných lesoch a v lesoch osobitného určenia tak, aby sa **dosiahla štruktúra lesných porastov vhodná na zabezpečenie cieľa a účelu**, na ktorý boli vyhlásené

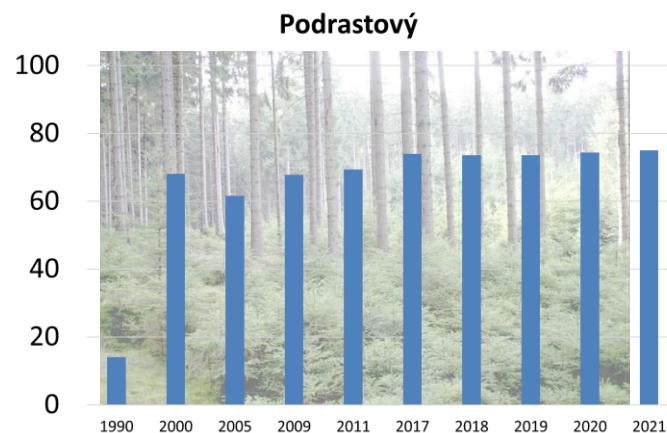
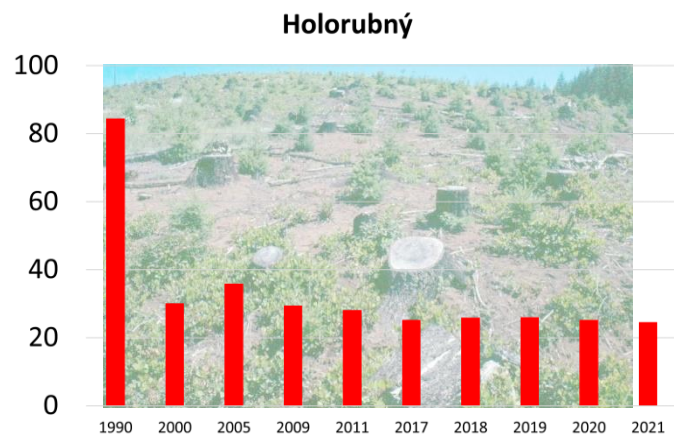

Hospodársky spôsob

- **holorubný** - uskutočňuje sa ťažbou s **jednorazovým vyt'ažením** obnovovaného lesného porastu alebo jeho časti tam, kde sa prirodzená obnova porastu ukázala ako nevhodná alebo ju nemožno dosiahnuť efektívne predchádzajúcimi spôsobmi

Hospodársky spôsob

Hospodársky spôsob

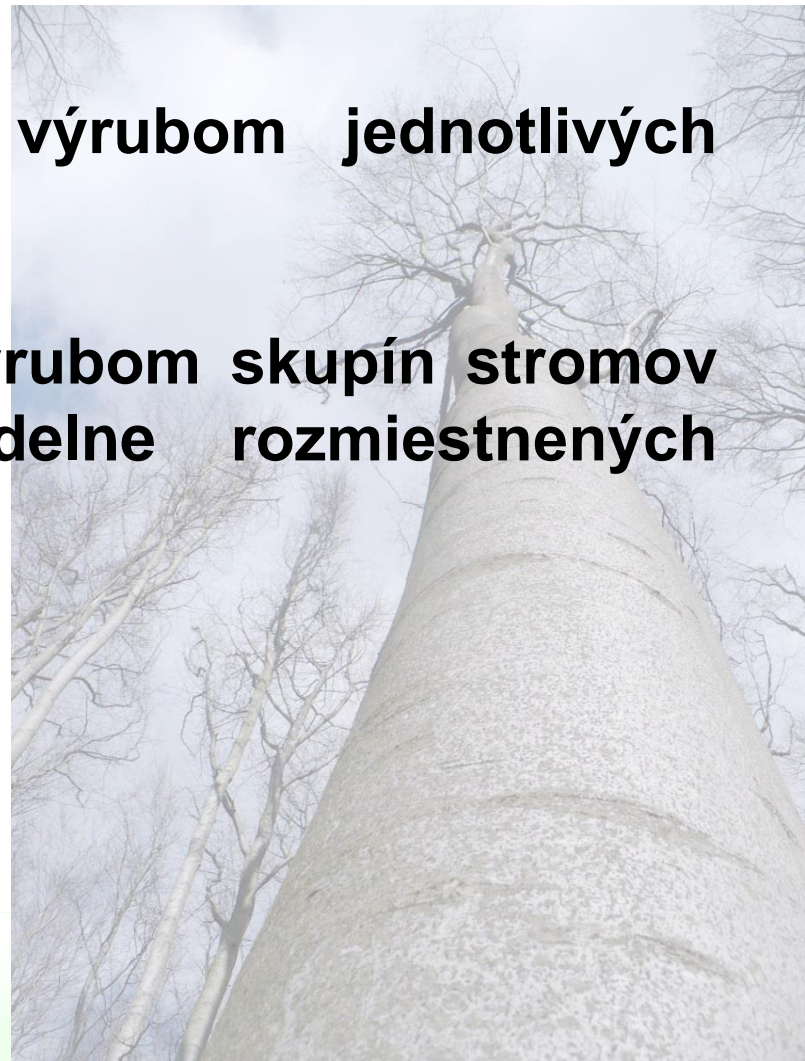
Forma

- **maloplošná** - plocha obnovného prvku je najviac **3 ha** a jeho šírka nepresahuje **dvojnásobok priemernej výšky** obnovovaného lesného porastu
- **veľkoplošná** - plocha obnovného prvku nesmie byť väčšia ako **5 ha**, ak ide o obnovu jedného dielca s výmerou väčšou ako päť hektárov, plocha obnovného rubu nesmie presiahnuť **7,5 ha**

Hospodársky spôsob

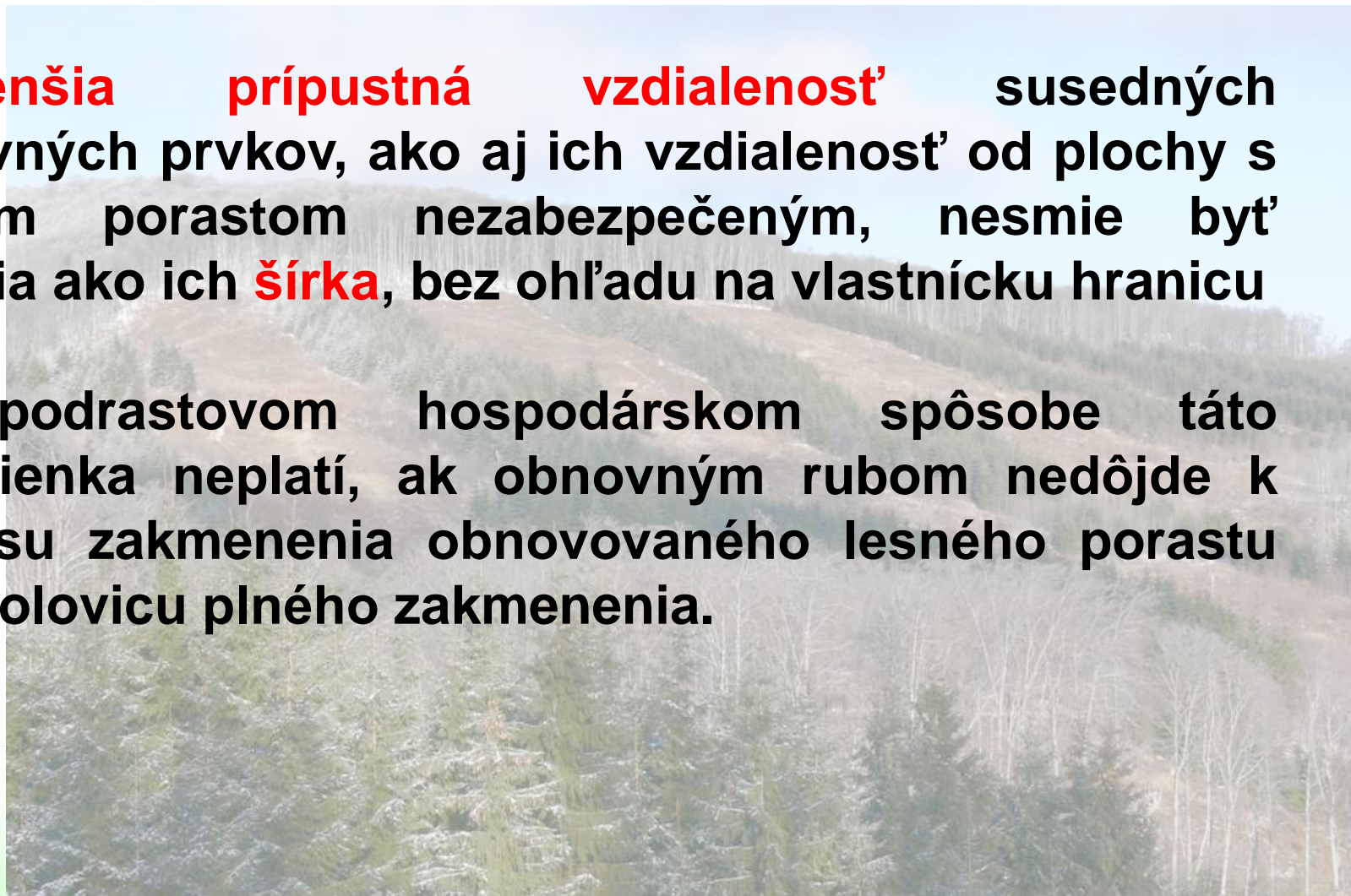
Forma

- **stromová** - uskutočňuje sa výrubom jednotlivých stromov na ploche porastu
- **skupinová** - uskutočňuje sa výrubom skupín stromov do 0,2 hektára v nepravidelne rozmiestnených skupinách na ploche porastu

Hospodársky spôsob

- **najmenšia prípustná vzdialenosť** susedných obnovných prvkov, ako aj ich vzdialenosť od plochy s lesným porastom nezabezpečeným, nesmie byť menšia ako ich **šírka**, bez ohľadu na vlastnícku hranicu
- pri podrastovom hospodárskom spôsobe táto podmienka neplatí, ak obnovným rubom nedôjde k poklesu zakmenenia obnovovaného lesného porastu pod polovicu plného zakmenenia.

Hospodársky spôsob

- **pri prírode blízkom hospodárení** v lesoch sa uplatňuje účelový hospodársky spôsob, výberkový hospodársky spôsob alebo podrastový hospodársky spôsob maloplošnou formou, pri ktorej plocha jedného obnovného prvku **nesmie presiahnuť 0,2 hektára**
- v terénoch s priečnym sklonom nad 40 %, v nepriechodných terénoch alebo na neúnosných terénoch **nesmie presiahnuť 1,5 hektára pri šírke obnovného prvku nepresahujúcej priemernú výšku obnovovaného lesného porastu.**

Hospodársky spôsob

- **v ochranných lesoch a v lesoch osobitného určenia, ktorých stanovištné podmienky, porastové pomery a špecifické funkčné zameranie nevylučujú ich využitie na produkciu dreva, možno použiť aj hospodársky spôsob podrastový a výberkový**
- **v lesoch osobitného určenia (vodárenské, kúpeľné, chránené) možno použiť aj hospodársky spôsob výberkový a účelový**

Hospodársky spôsob

- **na zachovanie priaznivého stavu** chráneného územia, priaznivého stavu rastlinného alebo živočíšneho druhu a priaznivého stavu biotopu sa pri uplatňovaní hospodárskych spôsobov môže použiť **osobitný režim hospodárenia**

Hospodársky spôsob

Podrastový

- **najfrekventovanejší** obnovný postup slovenských lesov

predpoklady na:

- maximálne využitie **prirodzenej obnovy**
- zníženie nebezpečenstva **erózie**
- vytvorenie **vyhovujúcich vodných pomerov** na oglejených a podmáčaných stanovištiach
- **variabilitu hospodárenia** vyžadujúcu významnejšie plnenie ostatných funkcií lesa

Hospodársky spôsob

Podrastový - fázy

prípravná fáza

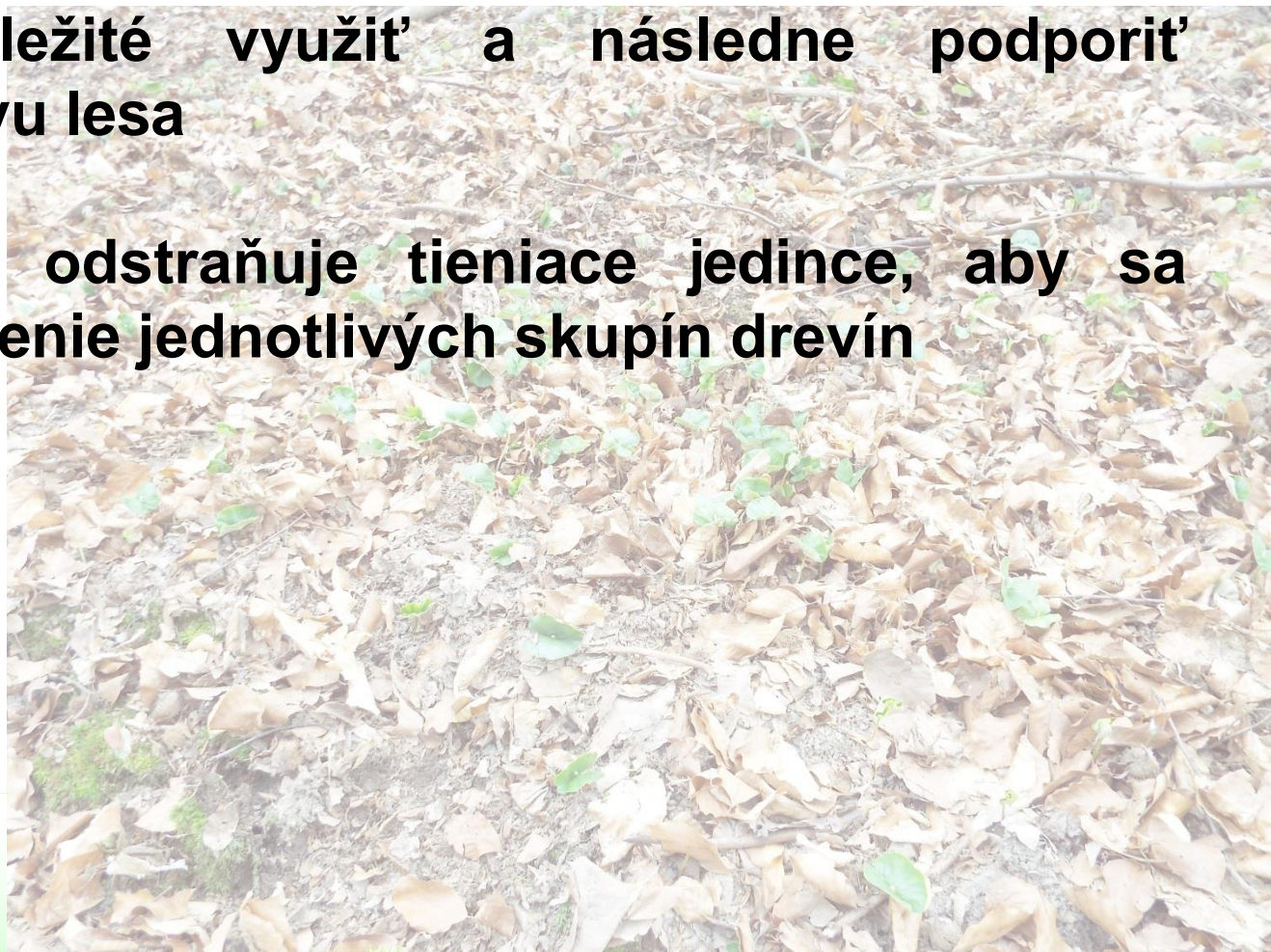
- v rubných porastoch so zakmenením 0,9-1,0
- **úprava zápoja** pre zabezpečenie formovania korún semenných stromov a príprava pôdy pre klíčenie, aby sa zabezpečil pozvoľný rozklad humusu,
- odstránenie alebo **redukcia zastúpenia drevín**, ktoré nie sú v následnom poraste žiaduce,
- zakmenenie po vykonanom prípravnom rube nesmie poklesnúť pod **0,8**,
- zásah nesmie presahovať **15 %** zo zásoby porastu.

Hospodársky spôsob

Podrastový - fázy

semenná - dôležité využiť a následne podporiť prirodzenú obnovu lesa

presvetľovacia - odstraňuje tieniace jedince, aby sa dosiahlo presvetlenie jednotlivých skupín drevín

Hospodársky spôsob

Podrastový - fázy

dorub

- za dorub sa považuje vykonaná obnovná ťažba, ak na celej obnovovanej ploche zostane po vykonanej ťažbe prirodzené zmladenie **stanovištne vhodných drevín** so zakmenením najmenej **polovice plného zakmenenia s minimálnou výškou 20cm**
- aj vykonaná obnovná ťažba, pri ktorej sa na ploche obnovného prvku ponechávajú na prirodzené dožitie stromy materského porastu

Hospodársky spôsob

Podrastový - fázy

- fázy sa používajú **v závislosti od stavu lesného porastu**, pričom sa zohľadňuje najmä zakmenenie, zápoj, stav prirodzeného zmladenia lesných drevín a zaburinenia, ako aj ich predpokladaný vývoj
- jednotlivé fázy možno **spájať, tak, že sa vykonajú minimálne dvomi obnovnými rubmi**

Hospodársky spôsob

Podrastový - maloplošný

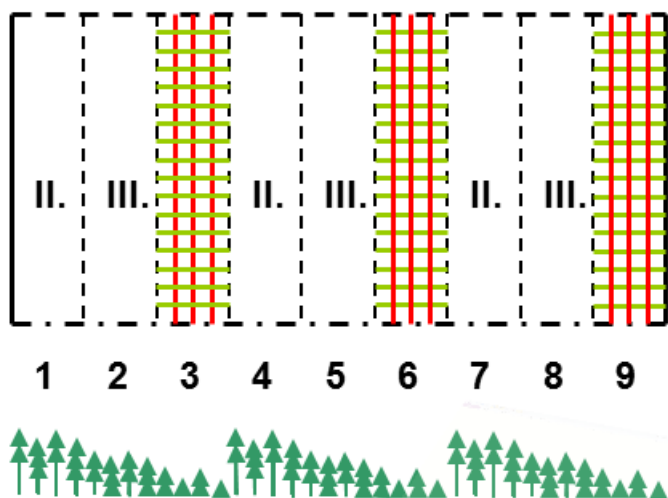
- biologicko-ekonomickými podmienkami a plnením mimoprodukčných funkcií
- širokou možnosťou uplatňovaných obnovných metód
- Dr. Greguš

Hospodársky spôsob

Podrastový – maloplošný - ruby

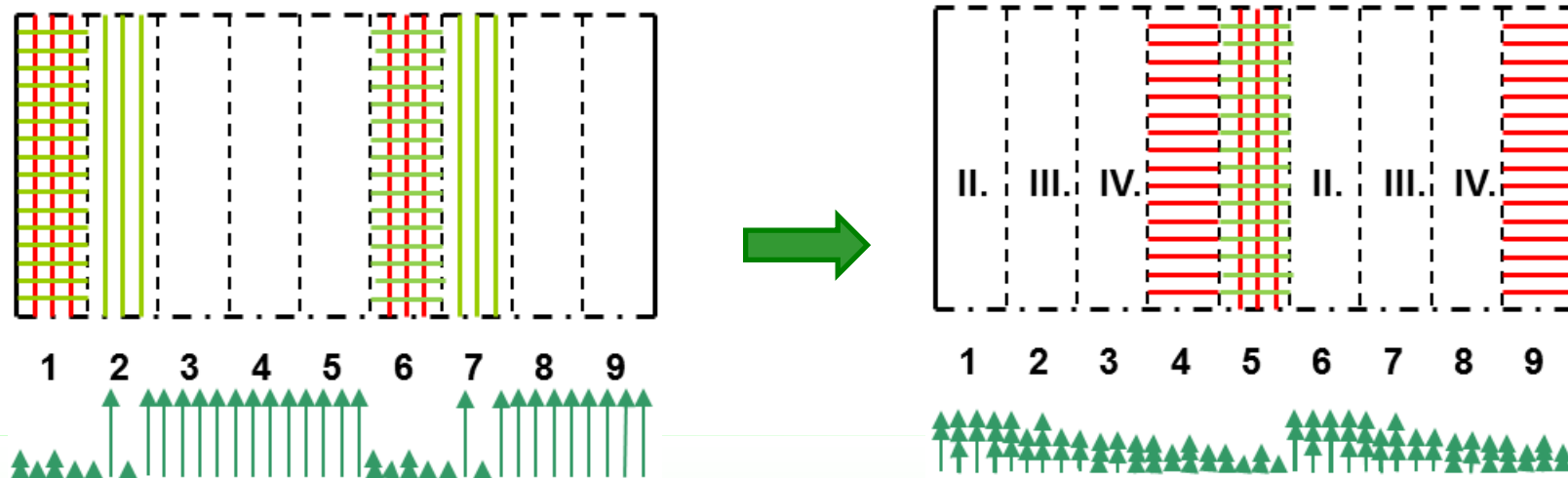
- maloplošný clonný - obnovné prvky **sa nerozširujú**

Hospodársky spôsob

Podrastový – maloplošný - ruby

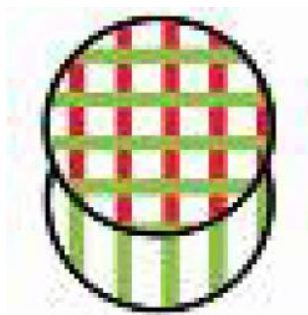
- okrajový clonný - pohyblivý porastový jednostranne orientovaný okraj s postupným rozširovaním obnovného prvku

Hospodársky spôsob

Podrastový – maloplošný - ruby

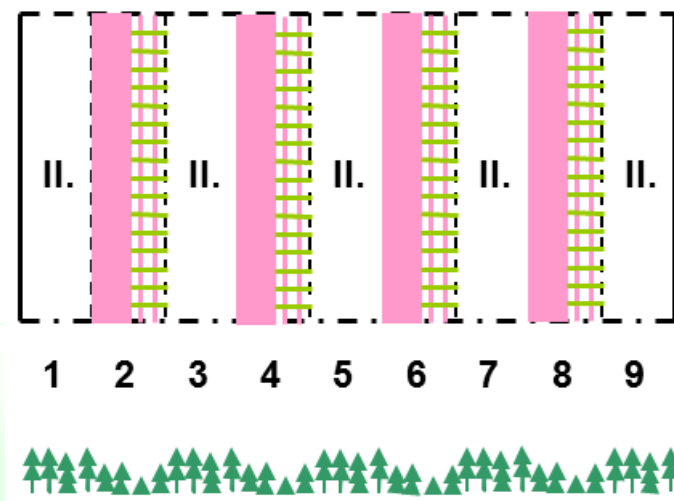
- skupinovitý clonný - obnovné prvky sa rozširujú

Hospodársky spôsob

Podrastový – maloplošný - ruby

- **okrajový odrub** - prirodzené zmladenie **pod clonou** obnovovaného porastu a súčasne **aj vedľa neho**
- Vonkajší okraj je vhodný najmä pre obnovu **borovice**, **smrekovca**, prípadne **smreka** a všetkých listnáčov okrem buka a duba.

Hospodársky spôsob

Podrastový - veľkoplošný

- pri obnove **rovnorodých nezmiešaných bučín**, najmä južných expozícií a v **dubinách**, kde sú dobré predpoklady prirodzeného zmladenia

Hospodársky spôsob

Výberkový

- vekové triedy nie je možné plošne, vekovo, ani vzhľadovo od seba navzájom rozlíšiť
- **výchova a obnova** porastu sa vykonáva **súčasne a nepretržite**
- rubná ťažba - **dimenzie rubných kmeňov**
- len vo vhodných biologických a technických podmienkach
- nástroje HÚL: celkový bežný prírastok, drevná zásoba a jej hrúbková štruktúra, doba presunu, krivka hrúbkových početností

Hospodársky spôsob

Výberkový - stromová

- v celom rozsahu trojvrstvová, vekovo, výškovo a hrúbkovo **diferencovaná**
- dosiahnutie zrelých stromov vysokej kvality

Hospodársky spôsob

Výberkový - skupinová

- vekové stupne, rastové fázy, ale aj výškové stupne sa nepravidelne striedajú **na malých plochách** (maximálne do 0,2 ha)
- ťažba rubne zreých stromov sa čiastočne koncentruje do skupín

Hospodársky spôsob

Účelový

- sa uplatňuje najmä v **ochranných** lesoch (ochrany pôdy a lesa) a v lesoch **osobitného určenia** (plnenia špecifických funkcií)
- ťažbou **jednotlivých** stromov alebo **skupín** stromov
- reguluje sa ním priestorová, veková a drevinová štruktúra lesného porastu a vytvárajú sa priaznivé podmienky na vznik, uvoľnenie a odrastanie prirodzeného zmladenia stanovištne vhodných drevín so zameraním na **zvyšovanie ekologickej stability lesa a jeho mimoprodukčných funkcií**

Hospodársky spôsob

Účelový

- prechod medzi lesom vekových stupňov a výberkovou štruktúrou
- obnovná doba je spravidla **dlhšia ako 50 rokov**

Hospodársky spôsob

Holorubný

- kde je **prirodzená obnova lesa nevhodná** alebo ju nemožno efektívne dosiahnuť inými hospodárskymi spôsobmi
- v **borovicových** lesných porastoch,
- v **topoľových, vrbových a agátových** lesných porastoch,
- v **energetických** porastoch a na lesných **plantážach**,
- pri **rekonštrukcii** lesa

Hospodársky spôsob Holorubný

- **porastová klíma** je podstatne narušená
- **jednovrstvové** porasty
- plocha, rubná doba, obnovná doba, vek a zásoba

Hospodársky spôsob

Holorubný - maloplošný

- v lesných porastoch, kde skutočný **prírastok** silne poklesol pod potencionálny prírastok stanovišťa (poškodené, preriedené porasty a pod.)
- v preriedených **zaburinených** porastoch, kde zanikla možnosť prirodzenej obnovy
- **pri previsochoch**, ktoré je potrebné urýchlene vytážiť, aby sa pri ich predržaní nepoškodil následný porast približovaním

Hospodársky spôsob

Holorubný - maloplošný

- v **nepôvodných** alebo fenotypovo nevhodných lesných porastoch v génových základniach
- pri **prevodoch** lesných porastov
- pri **premenách** lesných porastov

Hospodársky spôsob

Holorubný - veľkoplošný

- v **zdravotne poškodených** lesných porastoch
- v **borovicových** lesných porastoch na piesočnatých pôdach
- v **topoľových a vrbových** lesných porastoch
- pri **prevodoch** lesných porastov
- pri **premenách** lesných porastov

Hospodársky spôsob

Obnovný rub

Pís.	Obnovný rub	Výmera	Rozširovanie okraja	Holorubný	Podrastový	Výberkový a Účelový
a)	plošný	viac ako 0,5 ha		X	X	
b)	ostrovčekový	viac ako 0,2 ha do 0,5 ha		X	X	
c)	ostrovčekovitý	viac ako 0,2 ha do 0,5 ha	X		X	
d)	skupinový	viac ako 0,03 ha do 0,2 ha		X	X	X
e)	skupinovitý	viac ako 0,03 ha do 0,2 ha	X		X	
f)	hlúčikový	do 0,03 ha			X	X
g)	hlúčikovitý	do 0,03 ha	X		X	X
h)	jednotlivý	výrub jednotlivých stromov			X	X

Rekonštrukcia lesa

osobitný obnovný postup v lesných porastoch:

- **zdravotne poškodených**
- s výrazným poklesom skutočného **prírastku**
- preriedených a **zaburinených**, v ktorých zanikli podmienky na ich prirodzenú obnovu
- v **nepôvodných** alebo fenotypovo nevhodných lesných porastoch v génových základniach
- **prevodoch** lesa
- **premenách** lesa

Rekonštrukcia lesa

- program starostlivosti o lesy
- **návrh hospodára** – schvaľuje orgán štátnej správy lesného hospodárstva. Na schválenie takéhoto postupu sa vyžaduje stanovisko orgánu štátnej správy ochrany prírody a krajiny

Rekonštrukcia lesa

Premena lesa

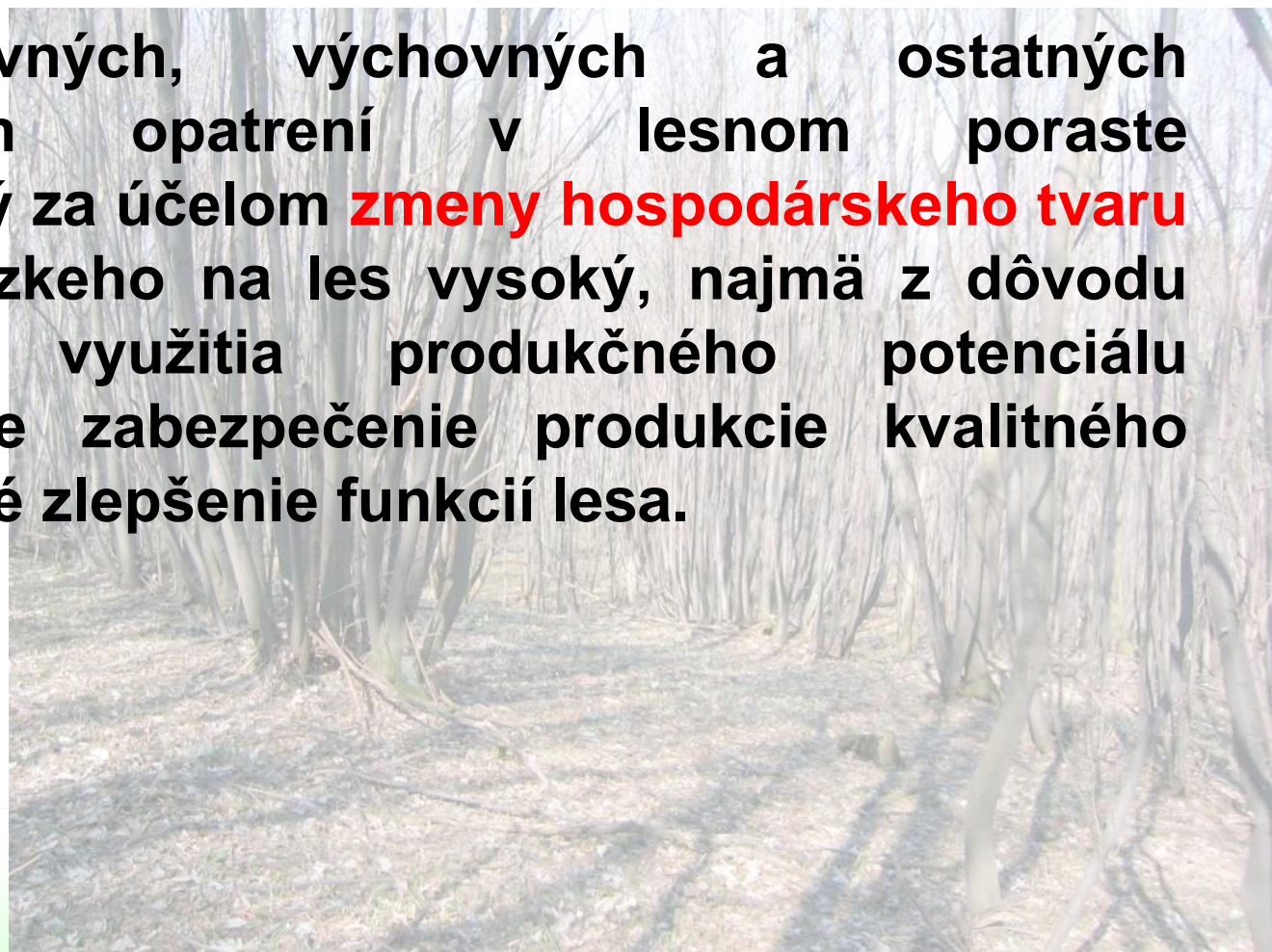
- **zmena drevinového zloženia** lesného porastu, ktoré nezodpovedá stanovištným podmienkam vyjadreným cieľovým drevinovým zložením uvedeným v príslušnom modeli hospodárenia

Rekonštrukcia lesa

Prevod lesa

- súbor obnovných, výchovných a ostatných hospodárskych opatrení v lesnom poraste uskutočňovaný za účelom **zmeny hospodárskeho tvaru lesa** z lesa nízkeho na les vysoký, najmä z dôvodu maximálneho využitia produkčného potenciálu stanovišťa pre zabezpečenie produkcie kvalitného dreva a výrazné zlepšenie funkcií lesa.

Časová úprava lesa

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Časová úprava lesa

Úvod

Zákon č. 326/2005

Časová úprava lesa **určuje časový rámec** na **plánovanie a vykonávanie** hospodárskych opatrení v lesoch tak, aby sa **dosiahli ciele hospodárenia**.

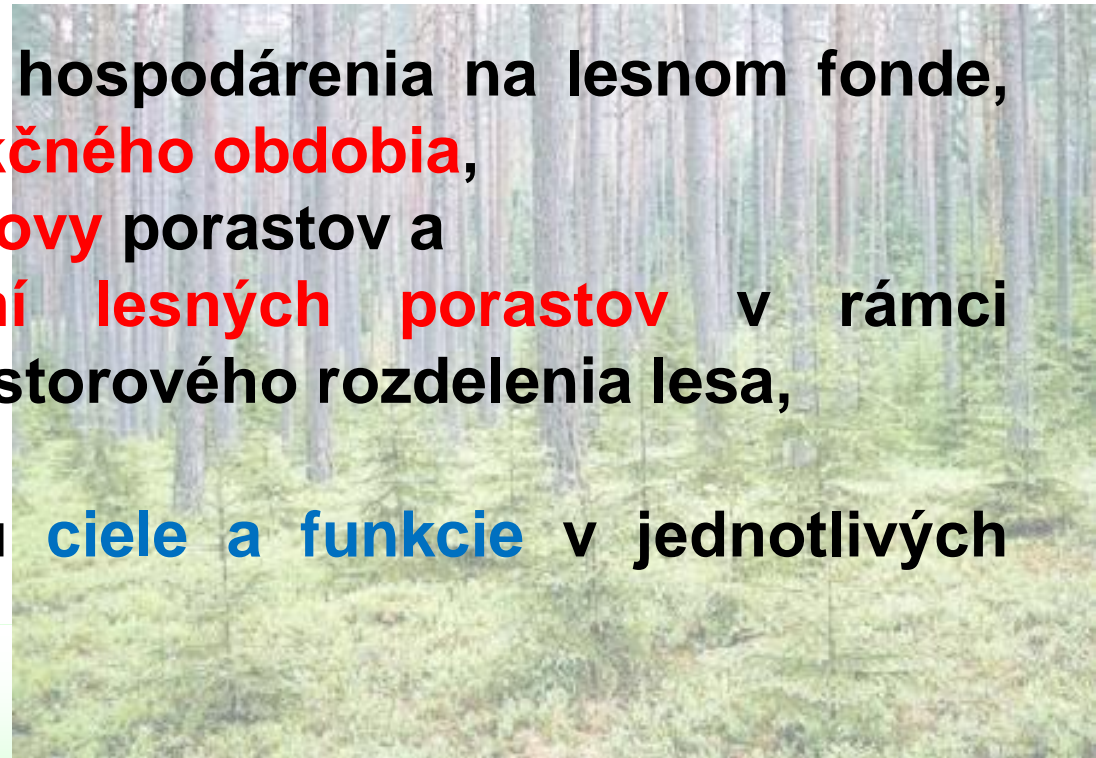
Časová úprava lesa

Úvod

Je súbor poznatkov a opatrení o

- časovom usporiadaní hospodárenia na lesnom fonde, najmä o určení **produkčného obdobia**,
- **časových rámcov obnovy** porastov a
- **časovom usporiadaní lesných porastov** v rámci zvolenej jednotky priestorového rozdelenia lesa,

ktorými sa zabezpečujú **ciele a funkcie** v jednotlivých kategóriách lesov.

Časová úprava lesa

Kategórie lesov

Hospodárske - **maximálna produkcia** akostnej drevnej hmoty pri súčasnom zabezpečení ostatných funkcií lesa

Ochranné - zabezpečovanie **maximálneho plnenia funkcií** lesa

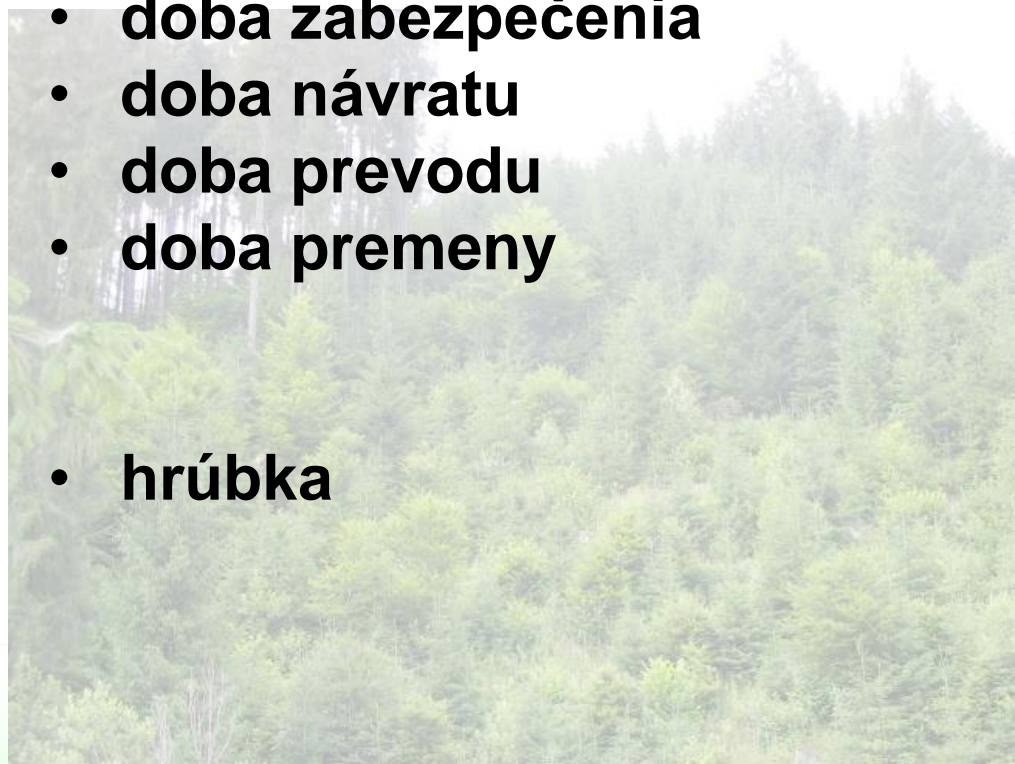
Osobitného určenia - zabezpečovanie **maximálneho plnenia funkcií** lesa

Časová úprava lesa

Prvky časovej úpravy

- vek
- vekové stupne
- vekové triedy
- vek rubnej zrelosti
- rubná doba
- rubný vek
- obnovná doba
- vek začatia obnovy
- doba zabezpečenia
- doba návratu
- doba prevodu
- doba premeny
- hrúbka

Časová úprava lesa

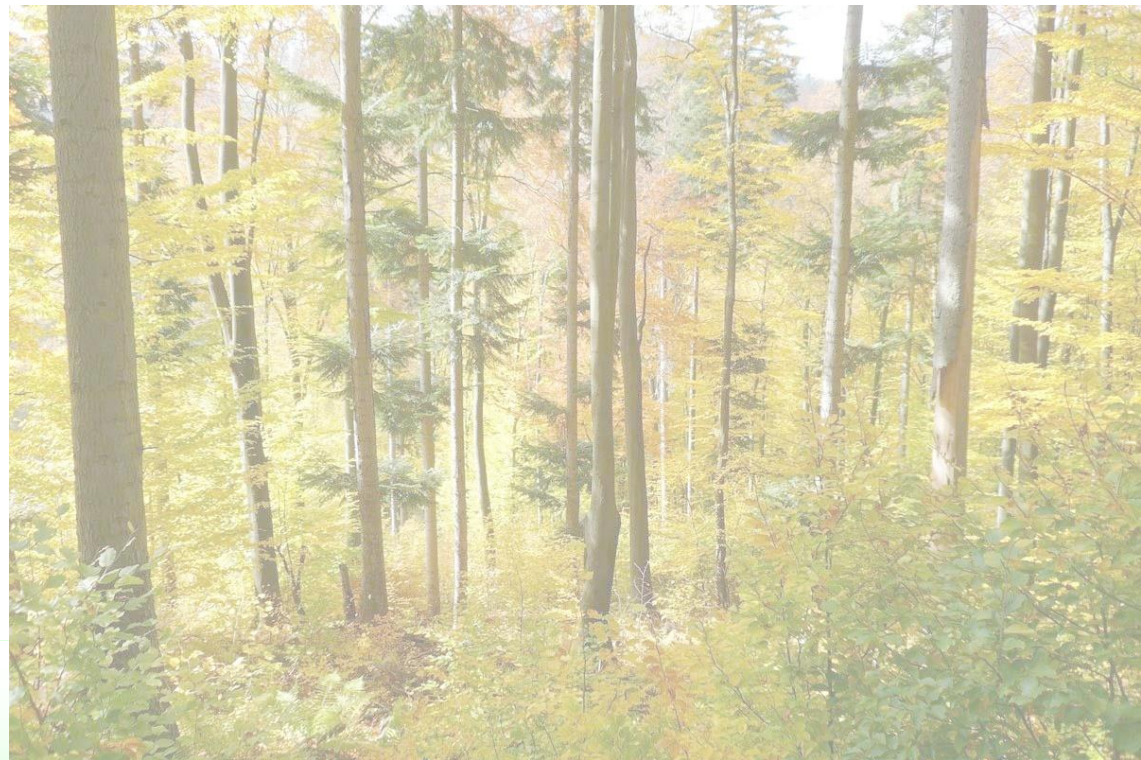
Vek

počet časových jednotiek (rokov), ktoré potrebuje lesný porast alebo strom **od svojho vzniku** na dosiahnutie určitého stavu vývoja

Rok

Porast

- Rovnoveký
- Rôznoveký

Časová úprava lesa

Vek

Hospodársky spôsob podrastový a holorubný

Hospodársky tvar lesa – vysoký

- Vekový **stupeň** - interval 10 rokov - 1. VS – porasty vo veku 1 až 10 rokov
- Veková **trieda** - interval 20 rokov - I. VT – porasty vo veku 1 až 20 rokov

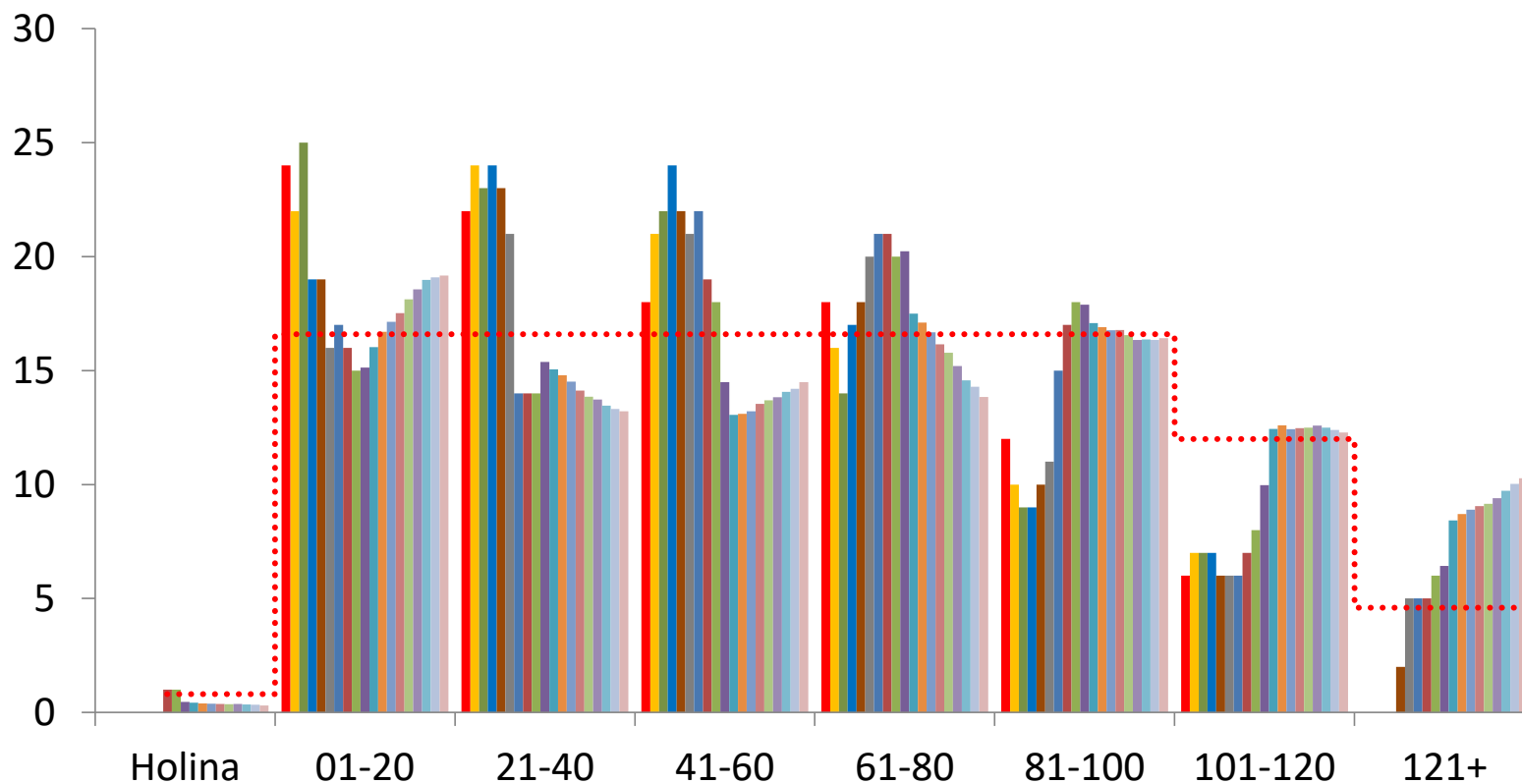
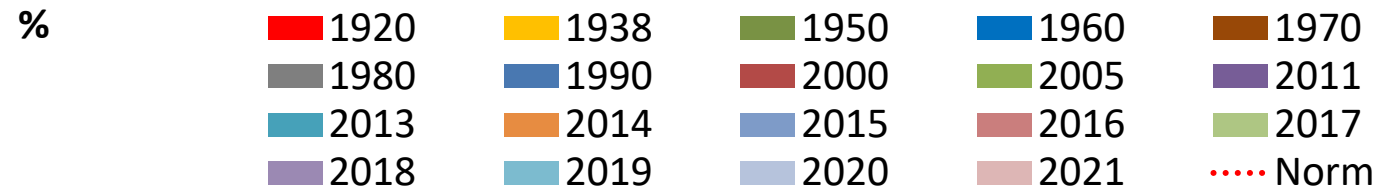
Hospodársky tvar lesa – nízky

- Vekový stupeň - interval 5 rokov
- Veková trieda - interval 10 rokov

Časová úprava lesa

Vek

Časová úprava lesa

Rastové stupne

0	Holiny skutočné			
1	Zmladenie a zakladané kultúry		do 0,5 m	Výška
2	Nárasty a odrastené kultúry		0,6-1,0 m	
3	Mladiny		do 5 cm	Stredná hrúbka
4	Žrd'koviny		6-12 cm	
5	Žrd'oviny		13-19 cm	
6	Kmeňoviny	tenké	20-27 cm	
7		stredné	28-35 cm	
8		hrubé	36-43 cm	
9		veľmi hrubé	44 cm +	

Časová úprava lesa

Hrúbka

Hospodársky spôsob **výberkový** a **účelový**

vek = hrúbka

vekové stupne = hrúbkové stupne

les hrúbkových tried

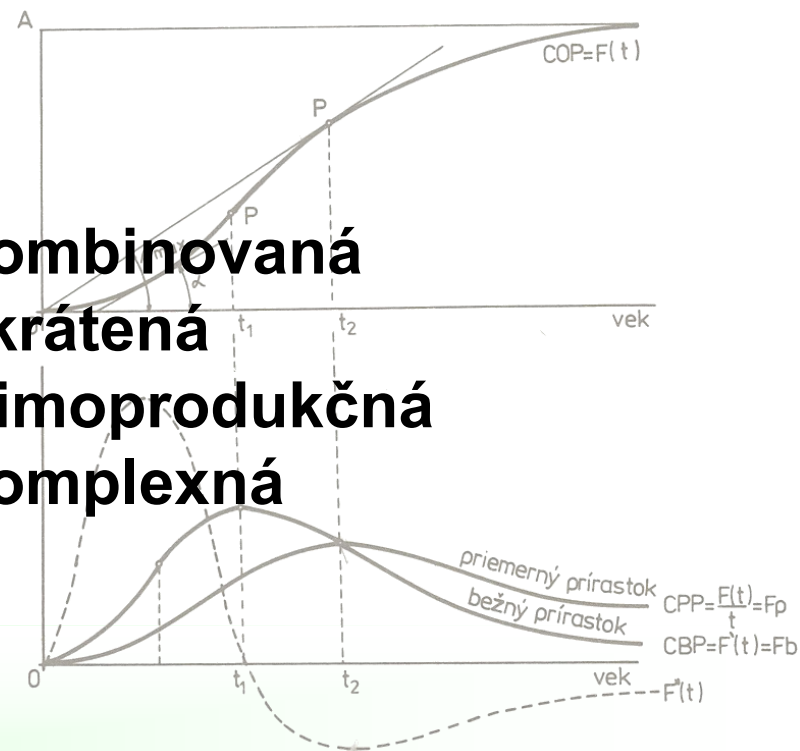
Časová úprava lesa

Rubná zrelosť

stav, v ktorom stromy a porasty dosahujú **vlastnosti určené cieľom lesného hospodárstva** a v ktorom je ich výhodné vyťažiť

Druhy:

- Prirodzená
- Kvantitatívna
- Technická
- Hodnotová
- Ekonomická
- Kombinovaná
- Skrátená
- Mimoprodukčná
- Komplexná

Časová úprava lesa

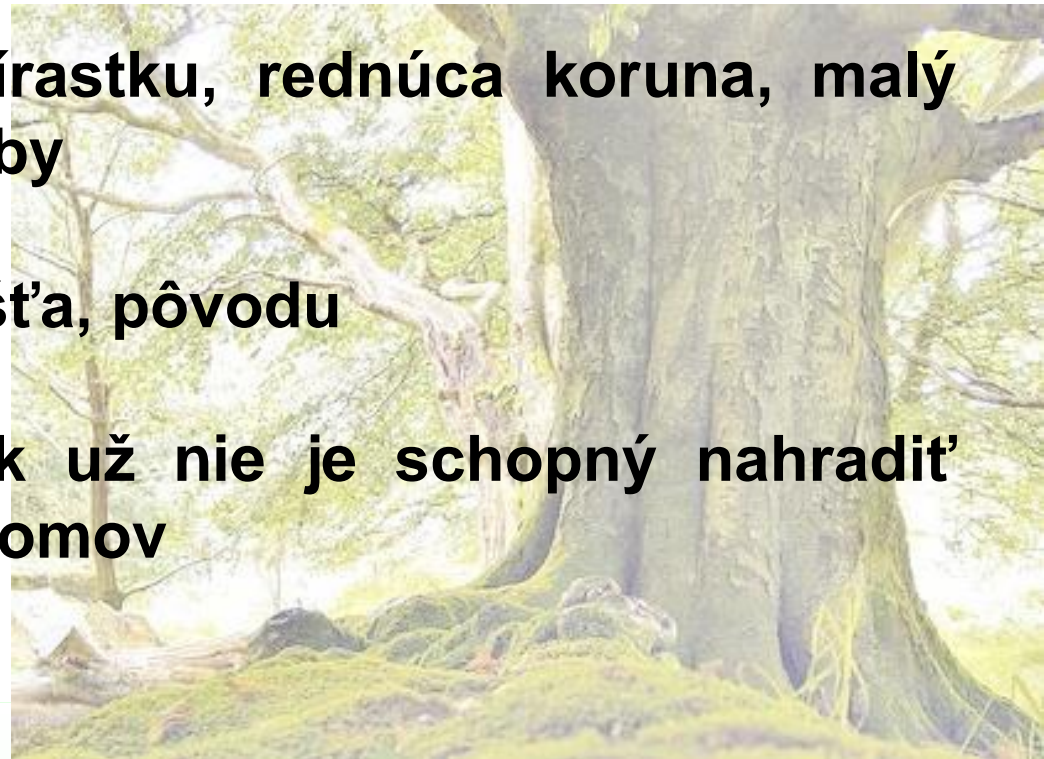
Rubná zrelosť - Prirodzená

Fyzická - prirodzené odumieranie

zastavenie výškového prírastku, rednúca koruna, malý hrúbkový prírastok, choroby

od druhu dreviny, stanovišťa, pôvodu

objemový bežný prírastok už nie je schopný nahradiť úbytok odumierajúcich stromov

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Prirodzená

Fyziologická - začiatok produkcie dostatočného množstvo zdravého semena s vysokým percentom klíčivosti

najväčšia schopnosť prirodzenej obnovy

pokles výmladkovej schopnosti

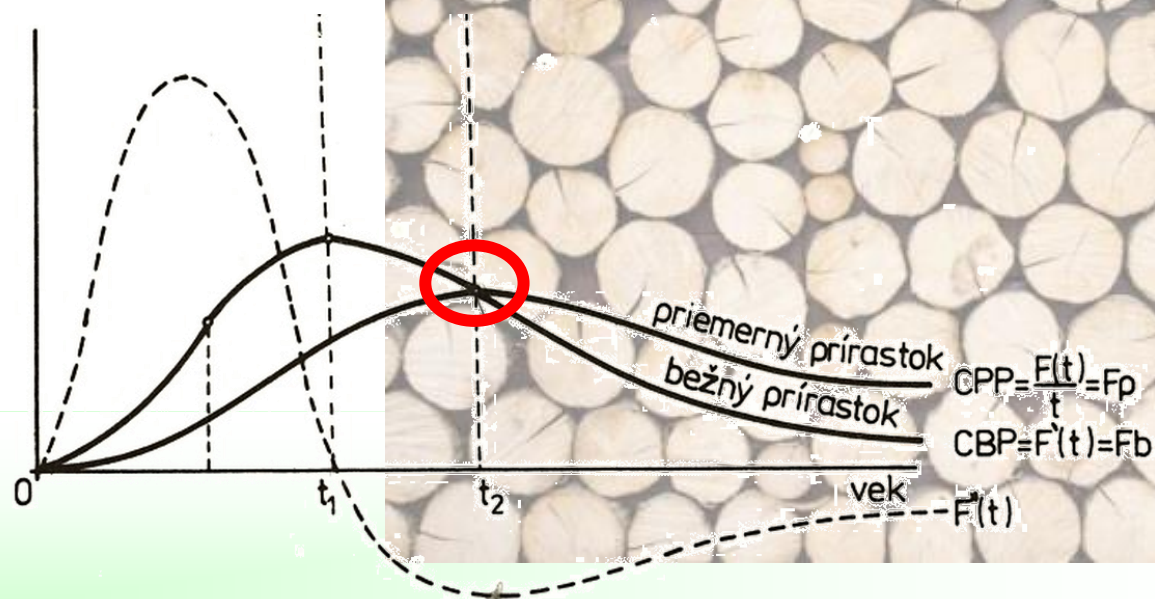
Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Kvantitatívna

vrchol celkového priemerného objemového prírastku

maximalizuje objemovú produkciu

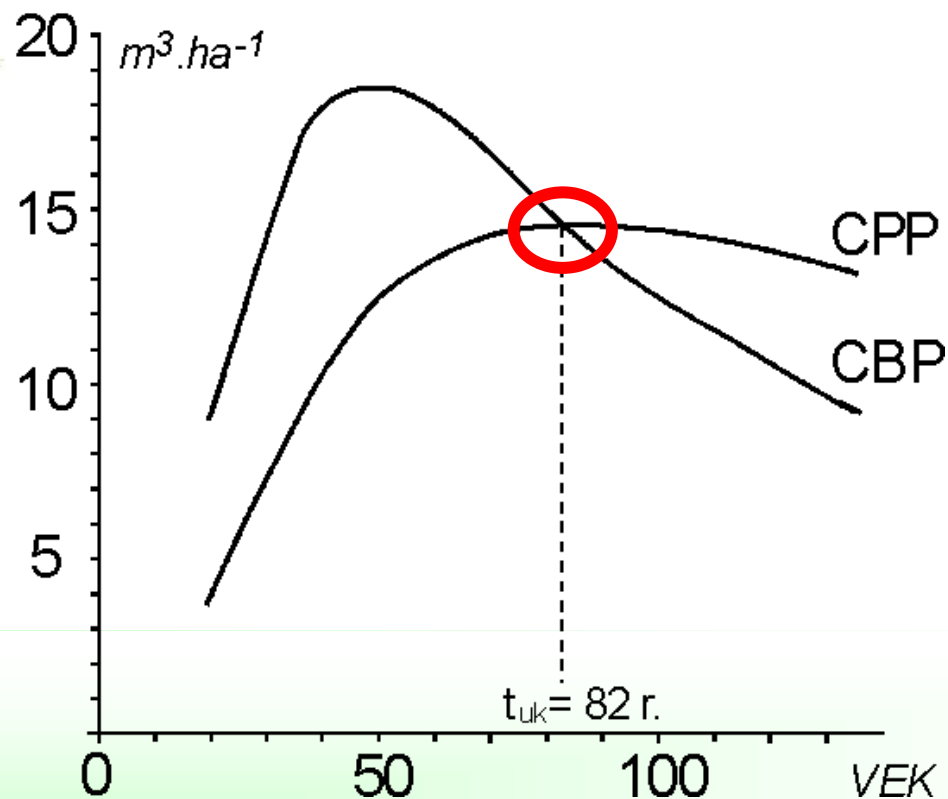
od druhu dreveny, stanovišťa, spôsobu výchovy - je pomerne **nízka**

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Kvantitatívna

Smrek – bonita 36

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Technická

dosahuje vlastnosti najlepšie zodpovedajúce **dimenziám požadovaných sortimentov**

maximalizuje produkciu vybraných sortimentov

od rozmerov sortimentu, druhu dreviny, stanovišťa, spôsobu výchovy

Metódy:

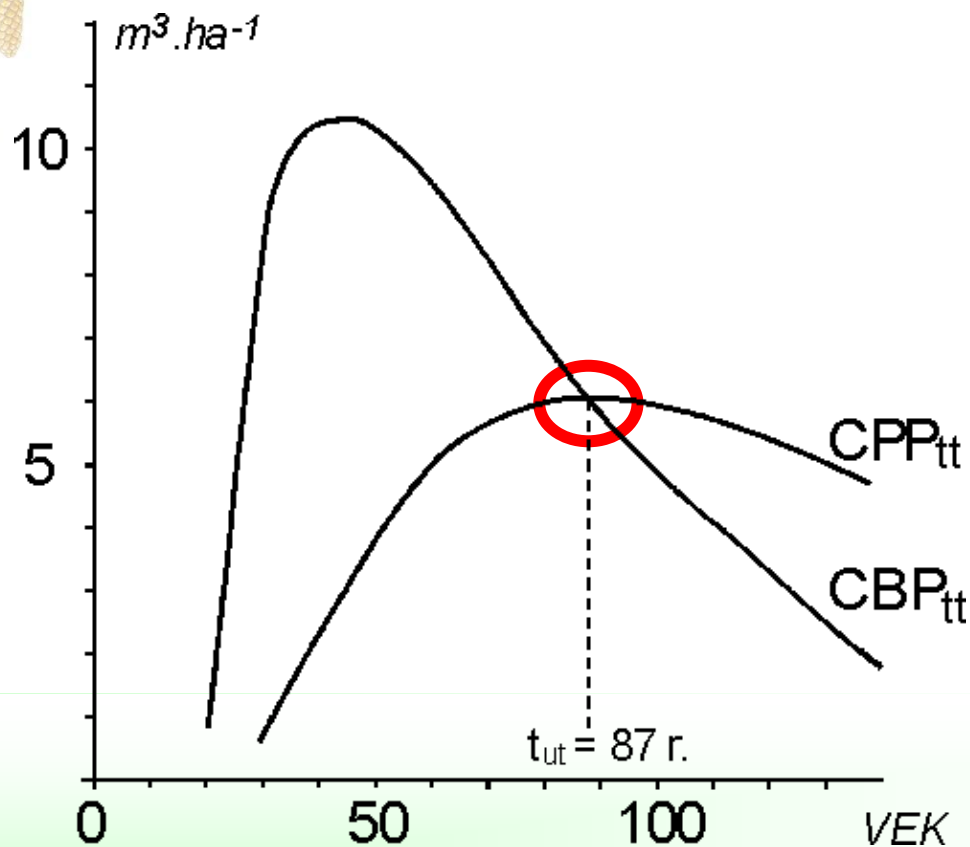
- rastové tabuľky a tabuľky zbiehavosti kmeňa
- Martinova metóda podľa účelovej hrúbky
- rastové tabuľky a sortimentačné tabuľky

Časová úprava lesa

Rubná zrelost' - Technická

Smrek – bonita 36

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Hodnotová

najvyšší priemerný celkový **hodnotový prírastok**

maximalizuje cenu za jednotku dreva

hodnotové rastové tabuľky (**peňažného vyjadrenia celkovej objemovej produkcie** - hrubý výnos podľa akostných tried)

priemerná cena objemovej jednotky
sortimentácia + ocenenie pomocou veľkoobchodných cien

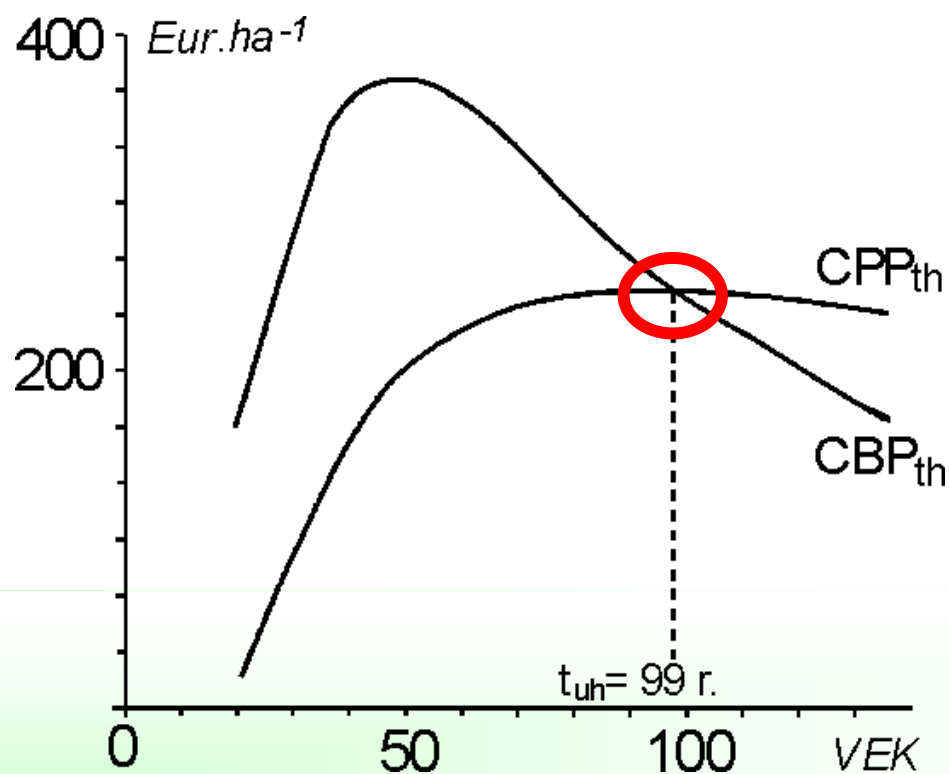
drevina a bonita

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Hodnotová

absolútne
relatívne - cenový index – k cene porovnávacieho
sortimentu

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Ekonomická

najvyšší priemerný čistý dôchodok lesnej výroby

Čistý dôchodok = **tržby** - **náklady** (pestovná a ťažbová činnosť)

maximalizuje čistý dôchodok lesnej výroby

HALAJ a kol. (1988):

Ekonomická zrelosť I - kulminácia CPP tržieb znížených o náklady v pestovnej činnosti

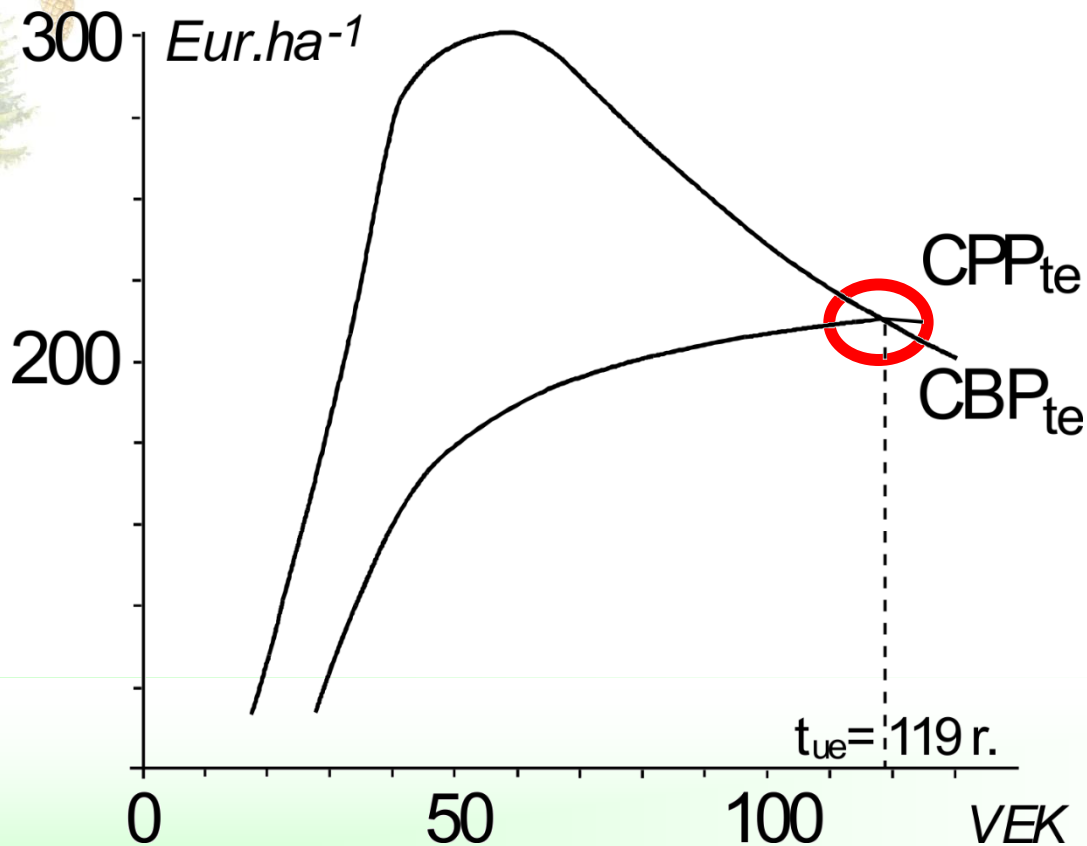
Ekonomická zrelosť II - kulminácia CPP čistého dôchodku

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Ekonomická

Smrek – bonita 36

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Kombinovaná

maximalizácia kvantitatívnej (kvantita) a hodnotovej (kvalita) rubnej zrelosti

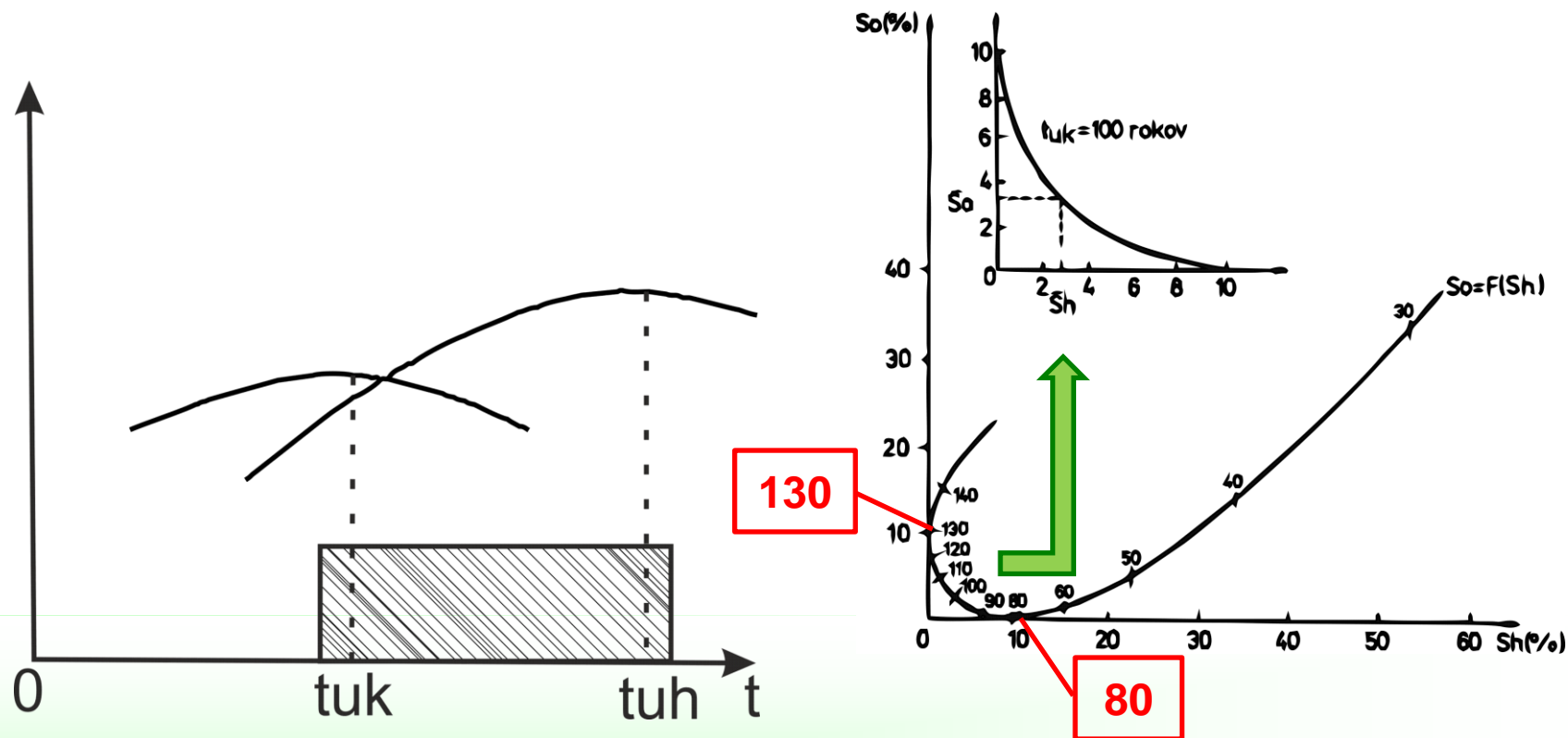
**rozdiel vo veku kulminácie CPP = strata – kompromis
minimalizácie straty**

relativizácia strát – možnosť porovnávania

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Kombinovaná

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Mimoprodukčná

optimálne plnenie určených **mimoprodukčných** funkcií lesa

Vodohospodárska

Pôdoochranná

Rekreačná

Časová úprava lesa

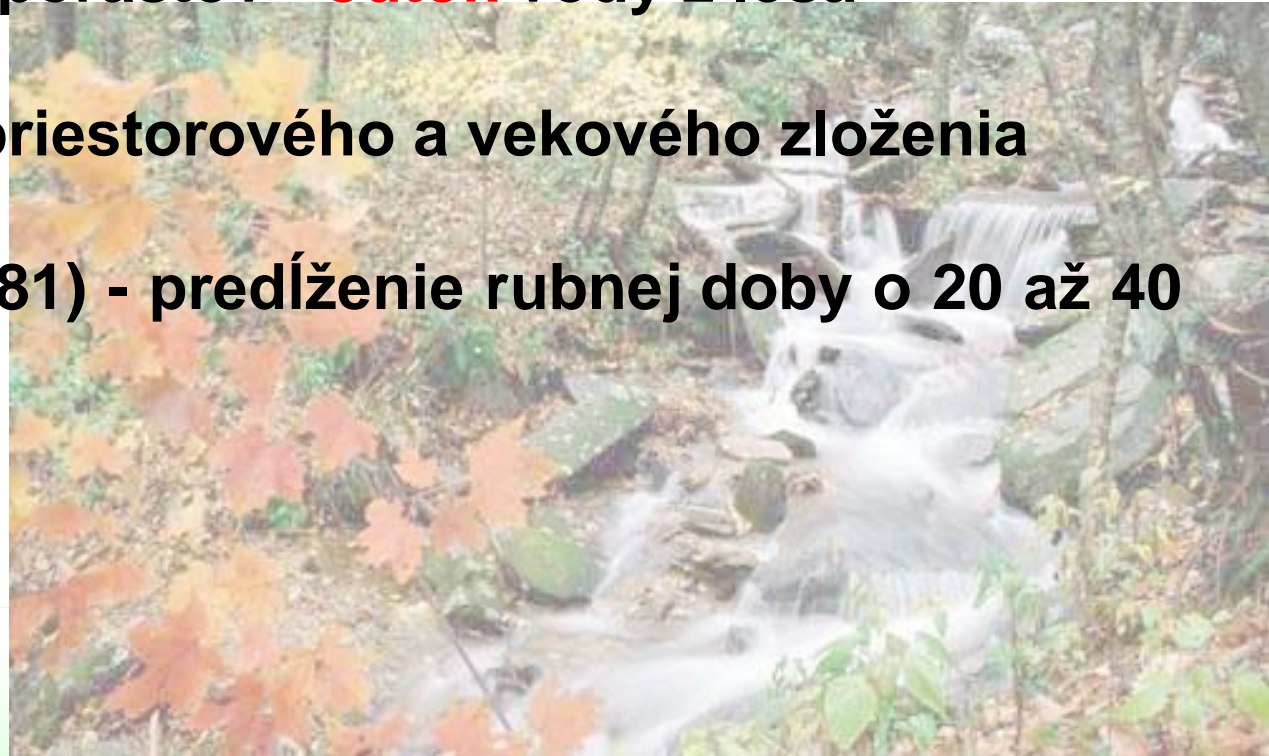
Rubná zrelosť - Mimoprodukčná

Vodohospodárska

hydrická účinnosť porastov - **odtok** vody z lesa

vplyv druhového, priestorového a vekového zloženia

MIDRIAK a kol. (1981) - predĺženie rubnej doby o 20 až 40 rokov

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Mimoprodukčná

Pôdoochranná

protierózna funkcia - protierózny efekt lesných porastov -
intenzita **odnosu pôdy**

s vekom porastu rastie, v starších porastoch sa nemení

najväčšie erózne straty - strmé svahy so sklonom nad 25°

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Mimoprodukčná

Rekreačná

estetická pôsobivosť

Drevina	Funkcia		
	Vodohospodárska	Pôdoochranná	Rekreačná
Smrek	100 - 140	80 - 100	fyzická zrelosť
Jedľa	100 - 130	80 - 100	fyzická zrelosť
Borovica	90 - 120	80 - 100	fyzická zrelosť
Buk	110 - 150	100	fyzická zrelosť
Dub nízk. kv.	110 - 190	100	fyzická zrelosť

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Skrátená

máloproduktívny porast

optimalizuje vek rekonštrukcie máloproduktívneho porastu na porast cieľový

zmena cyklov produkčného obdobia

dve produkčné obdobia:

- cyklus máloproduktívneho porastu
- cyklus cieľového porastu

najnižší vek ťažby máloproduktívneho (skutočného) porastu a zároveň čas založenia cieľového porastu

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Skrátená

NYMBURSKÝ-ZÁRUBA 1957, ZÁRUBA 1975

porovnania dvoch strát:

straty S_1 z **predržania** máloproduktívneho porastu a
straty S_2 vznikajúce z jeho **predčasného vyt'aženia**

$$S_0 = S_1 + S_2 = \min.$$

Časová úprava lesa

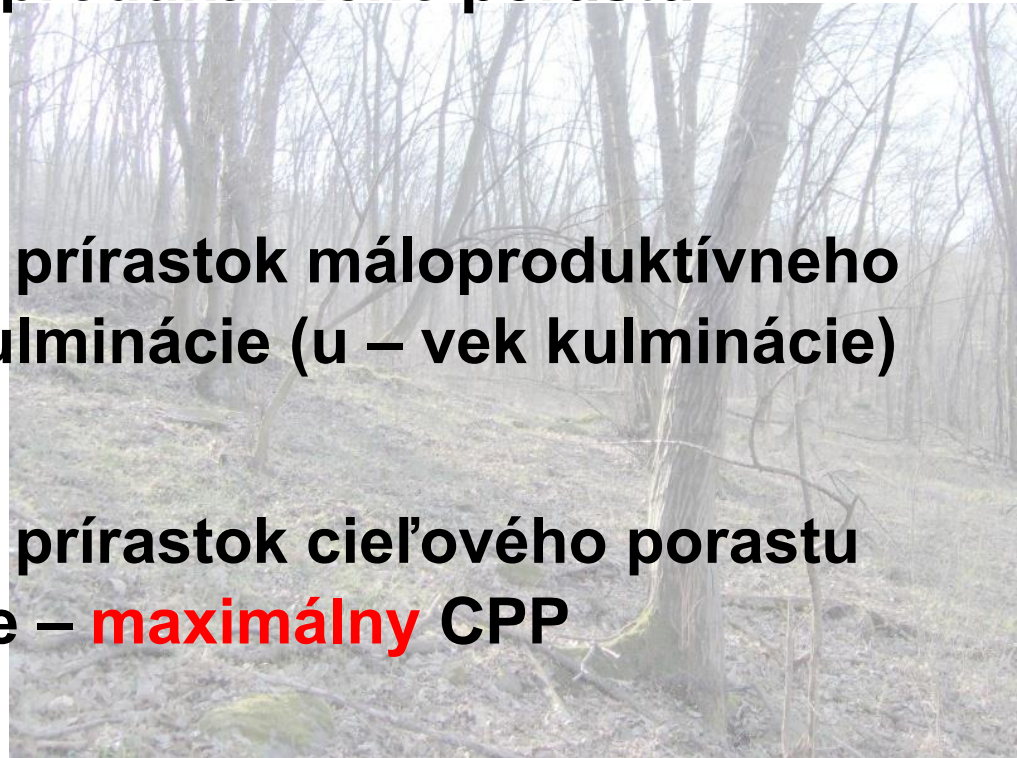
Rubná zrelosť - Skrátená

strata S_1 z **predržania** máloproduktívneho porastu

$$S_1 = t \cdot (CPP_{u,c} - CPP_{u,s})$$

$CPP_{u,s}$ – celkový priemerný prírastok máloproduktívneho porastu vo veku kulminácie (u – vek kulminácie)
– **maximálny CPP**

$CPP_{u,c}$ – celkový priemerný prírastok cieľového porastu vo veku kulminácie – **maximálny CPP**

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Skrátená

strata S_2 z **predčasného vyt'aženia** máloproduktívneho porastu

$$S_2 = t \cdot CPP_{u,s} - COP_{t,s} = t \cdot (CPP_{u,s} - CPP_{t,s})$$

$CPP_{u,s}$ – celkový priemerný prírastok máloproduktívneho porastu vo veku kulminácie (u – vek kulminácie)
– **maximálny CPP**

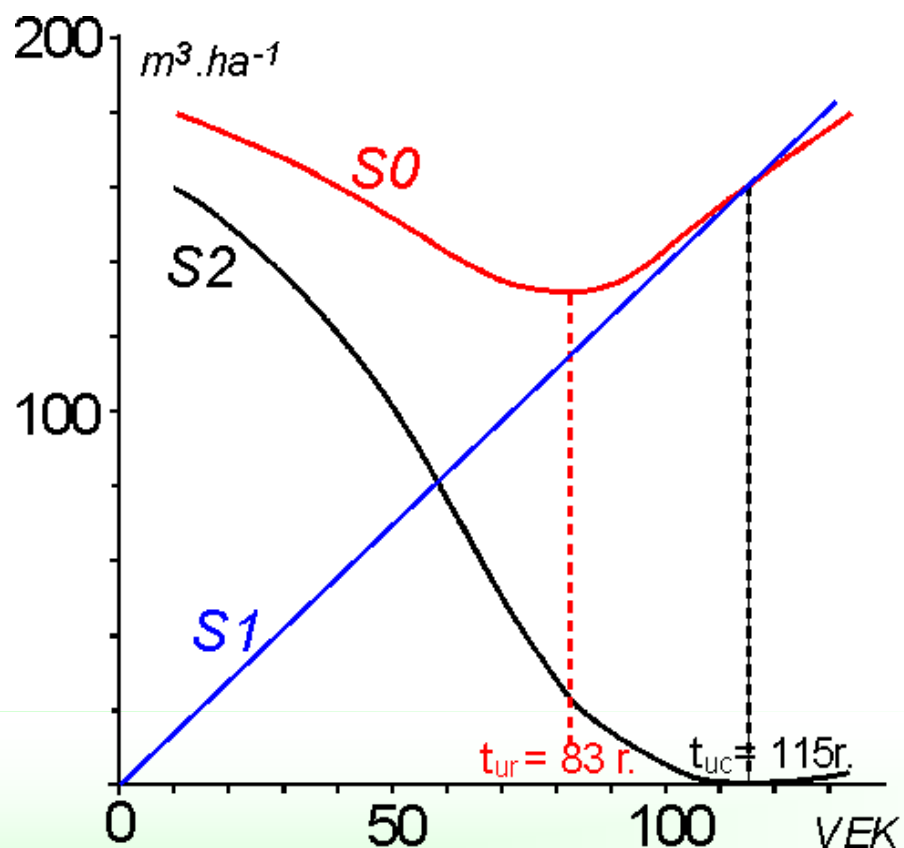
$COP_{t,s}$ – celková objemová produkcia za obdobie t rokov

$CPP_{t,s}$ – celkový priemerný prírastok máloproduktívneho porastu vo veku t

Časová úprava lesa

Rubná zrelost' - Skrátená

NYMBURSKÝ-ZÁRUBA 1957, ZÁRUBA 1975

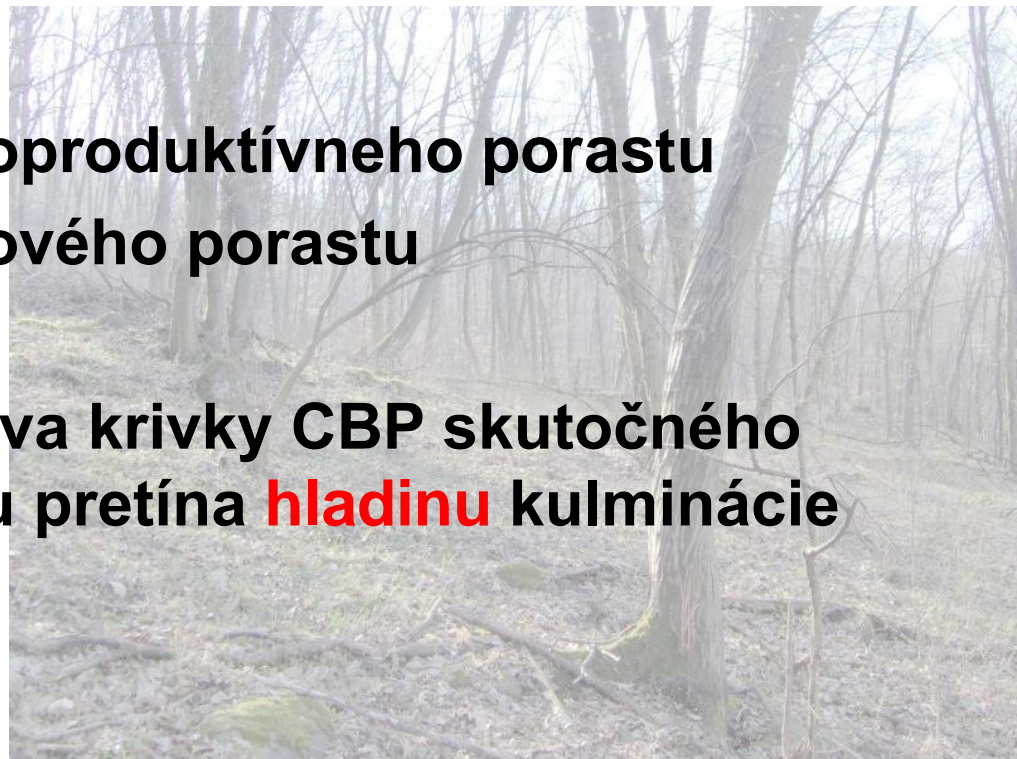
Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Skrátená

BACHMANN (1968)

produkcia skutočného máloproduktívneho porastu
produkcia potenciálna cieľového porastu

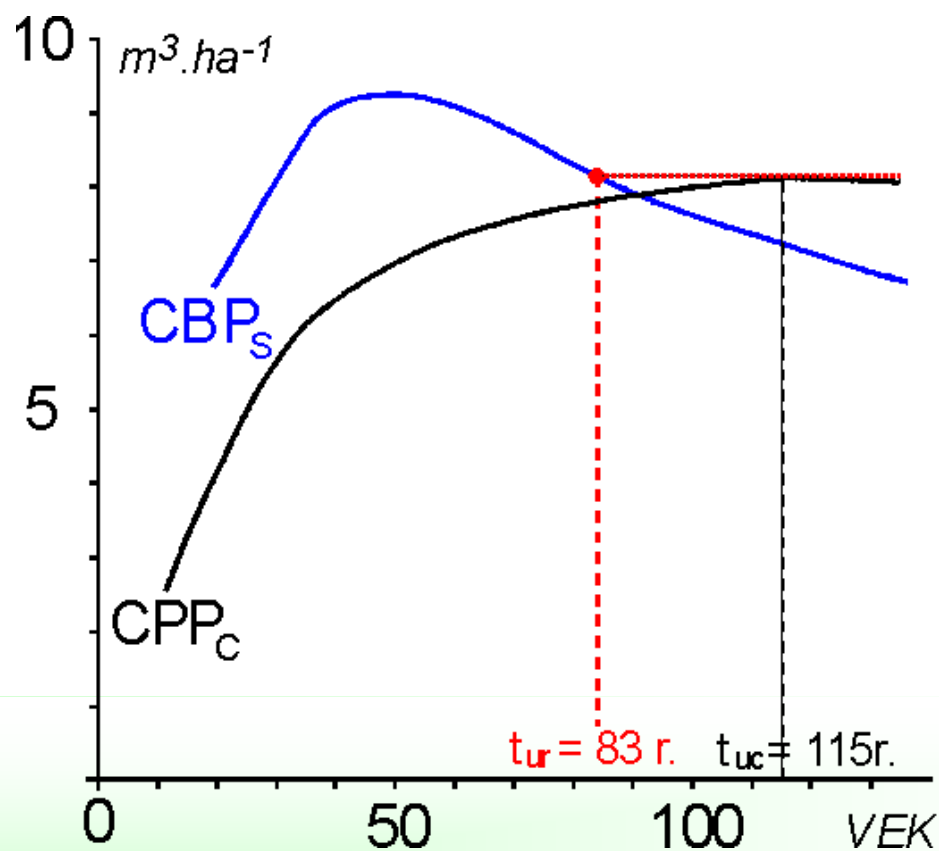
vek, v ktorom klesajúca vetva krivky CBP skutočného máloproduktívneho porastu pretína **hladinu** kulminácie CPP cieľového porastu

Časová úprava lesa

Rubná zrelost' - Skrátená

BACHMANN (1968)

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Komplexná

kombinovaná technicko-ekonomicko-hodnotová zrelosť

maximalizácia hodnoty produkcie (všetkých základných a osobitne cieľových sortimentov) a minimalizácia vlastných nákladov

úhrn strát v porovnaní s maximálnymi hodnotami daných kritérií minimálny

HALAJ a kol. (1988)

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Komplexná

HALAJ a kol. (1988)

smrek, jedľa, borovica, buk, dub v hospodárskych lesoch

z kvantitatívnej, hodnotovej, technickej, ekonomickej a mimoprodukčnej rubnej zrelosti

od bonity a zakmenenia

pre hospodárske súbory lesných typov a hospodárske súbory

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Komplexná

HALAJ a kol. (1988)

Smrek

Rubná zrelosť	Zakmenenie	Bonita				
		40	36	32	28	24
Kvantitatívna	0.85-1.0	75	82	91	102	116
	0.78	66	72	80	90	105
	0.7	55	60	67	75	87
Hodnotová	0.85-1.0	90	99	113	128	146
	0.78	81	90	102	115	132
	0.7	69	77	86	97	112
Technická	0.85-1.0	72	83	96	113	136
	0.78	68	78	91	109	132
	0.7	65	73	84	100	121
Ekonomická I	0.85-1.0	97	107	118	133	150
	0.78	89	98	107	120	135
	0.7	78	86	95	107	120
Ekonomická II	0.85-1.0	126	144	160	160	160
	0.78	117	130	146	160	160
	0.7	105	117	130	148	160
Komplexná	0.85-1.0	88	98	110	127	145
	0.78	79	90	101	114	133
	0.7	70	78	87	100	118

Plné
Modálne
Kritické

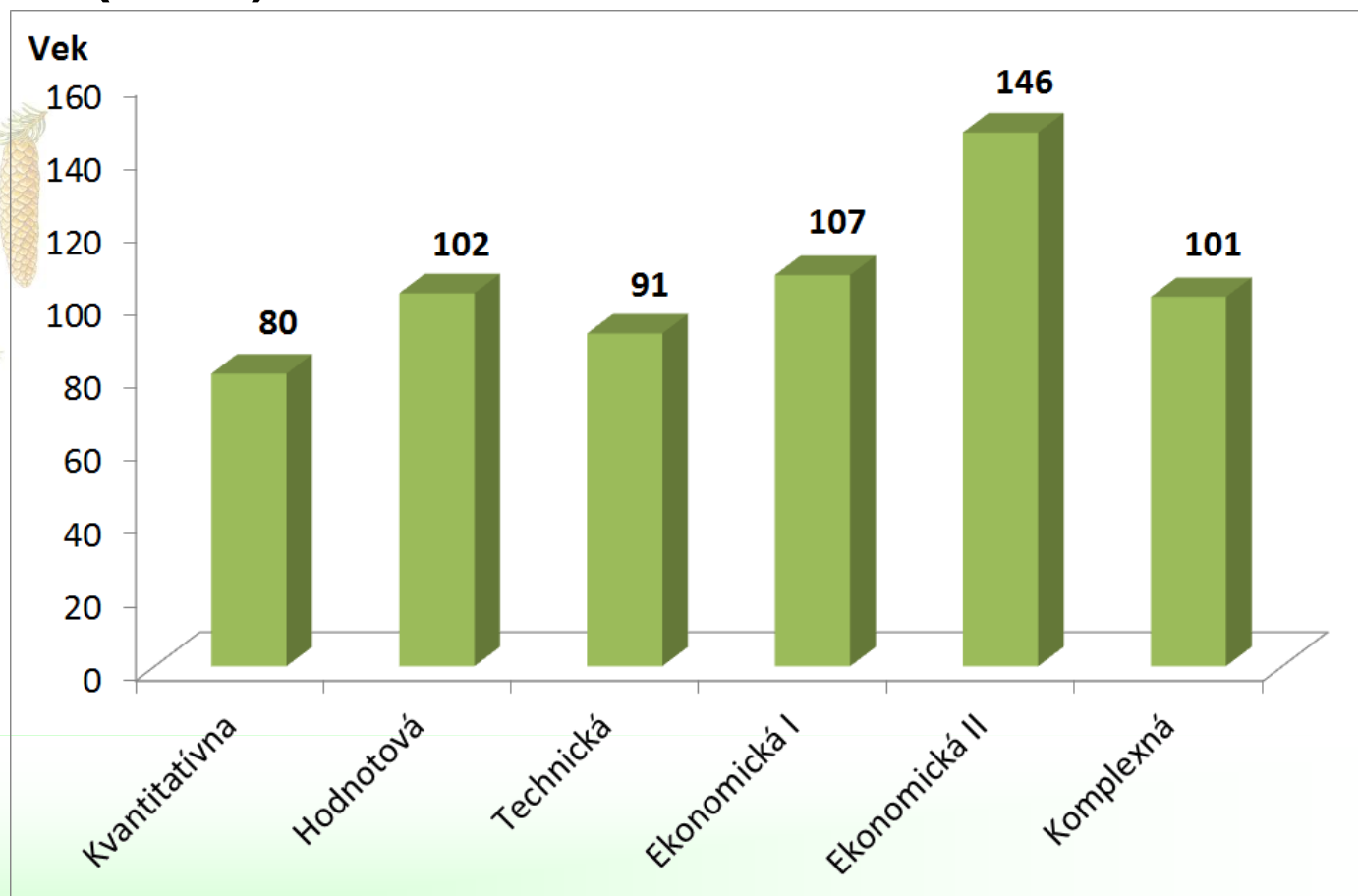
Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Komplexná

HALAJ a kol. (1988)

Smrek

Bonita 32
Modálne

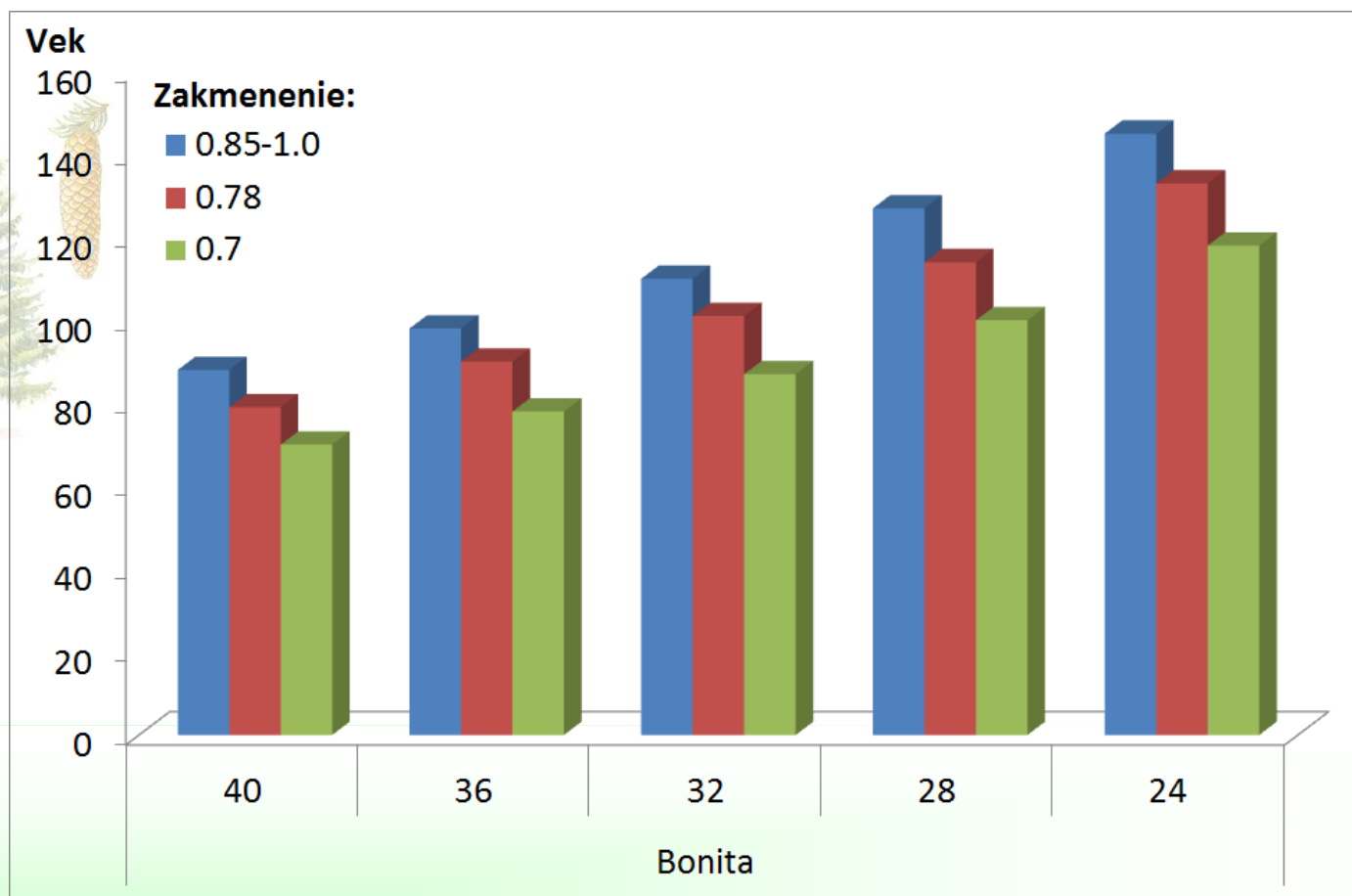
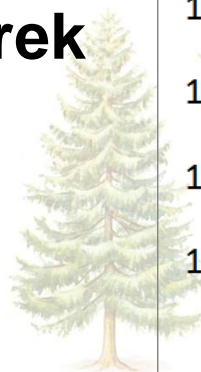

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - Komplexná

HALAJ a kol. (1988)

Smrek

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - hospodárske lesy

vek, v ktorom je **optimálne t'azit' porasty** z hľadiska ich **hodnotovej, technickej a ekonomickej** zrelosti, pričom sa prihliada na celkový priemerný prírastok dreviny, bonitu a zakmenenie

osobitne pre **tvar lesa** (sortimenty, výmladnosť)

pre **hlavné dreviny** v závislosti od **bonity a zakmenenia**

d'alšie kritériá, napr. **bezpečnosť** produkcie, plnenie funkcií

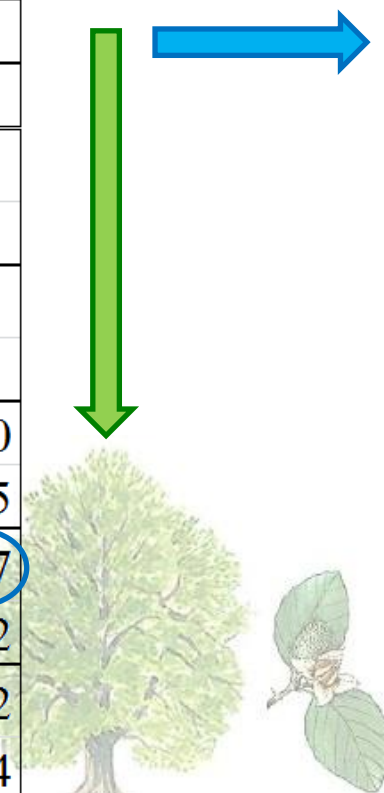

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - hospodárske lesy

Drevina	Zakmenenie	Bonita					
		40	36	32	28	24	20
		Vek (roky)					
smrek	0,85 ⁺	88	98	110	127	145	
	0,78	79	90	101	114	133	
jedľa	0,85 ⁺	91	100	113	127	146	
	0,78	75	85	96	109	125	
borovica	0,85 ⁺			104	114	126	140
	0,78			90	100	111	125
buk SR	0,85 ⁺		94	102	112	123	137
	0,78		89	98	108	119	132
buk flyš	0,85 ⁺		89	97	106	118	132
	0,78		83	91	100	111	124
dub nízk. kv.	0,85 ⁺		96	109	124	140	157
	0,78		85	97	111	126	142

Plné
Modálne

Časová úprava lesa

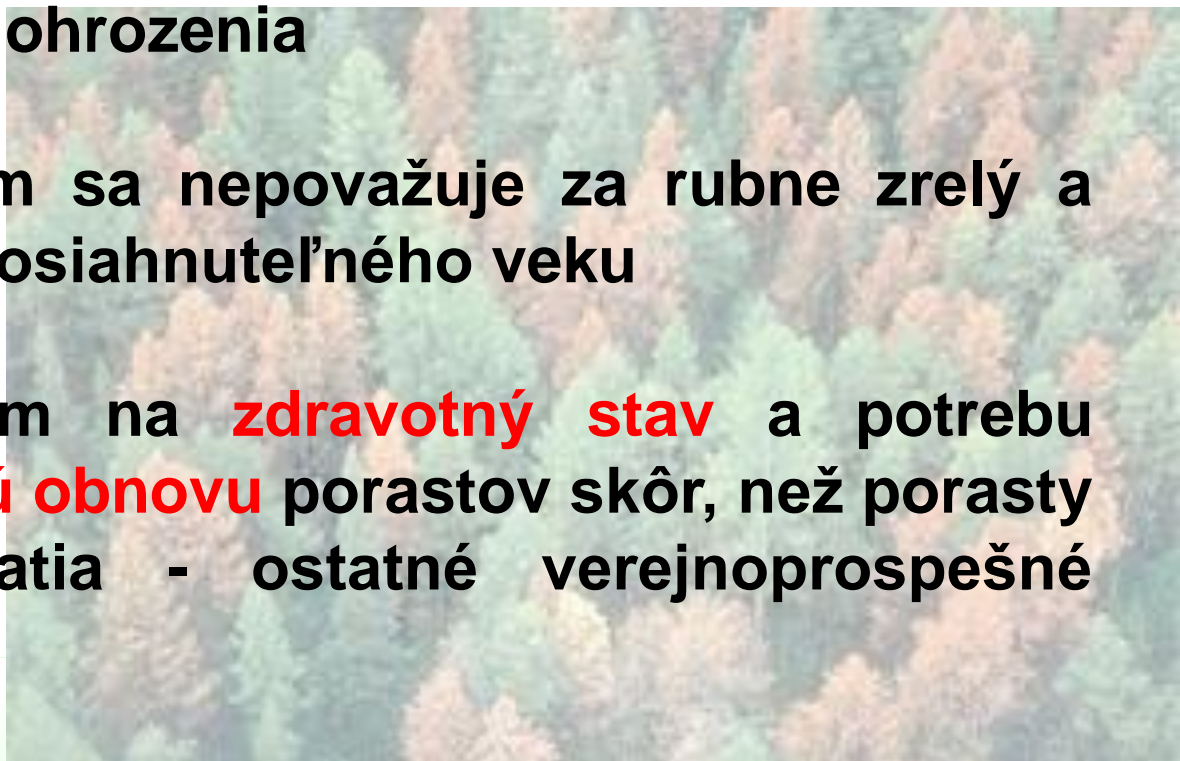
Rubná zrelosť – imisiami postihnuté lesy

prihliada sa na zníženie životnosti postihnutých porastov

v závislosti na pásme ohrozenia

A - žiadny **živý** strom sa nepovažuje za rubne zrelý a ponecháva sa až do dosiahnuteľného veku

B a C - s ohľadom na **zdravotný stav** a potrebu zabezpečiť **prirodzenú obnovu** porastov skôr, než porasty túto schopnosť stratia - ostatné verejnoprospešné funkcie

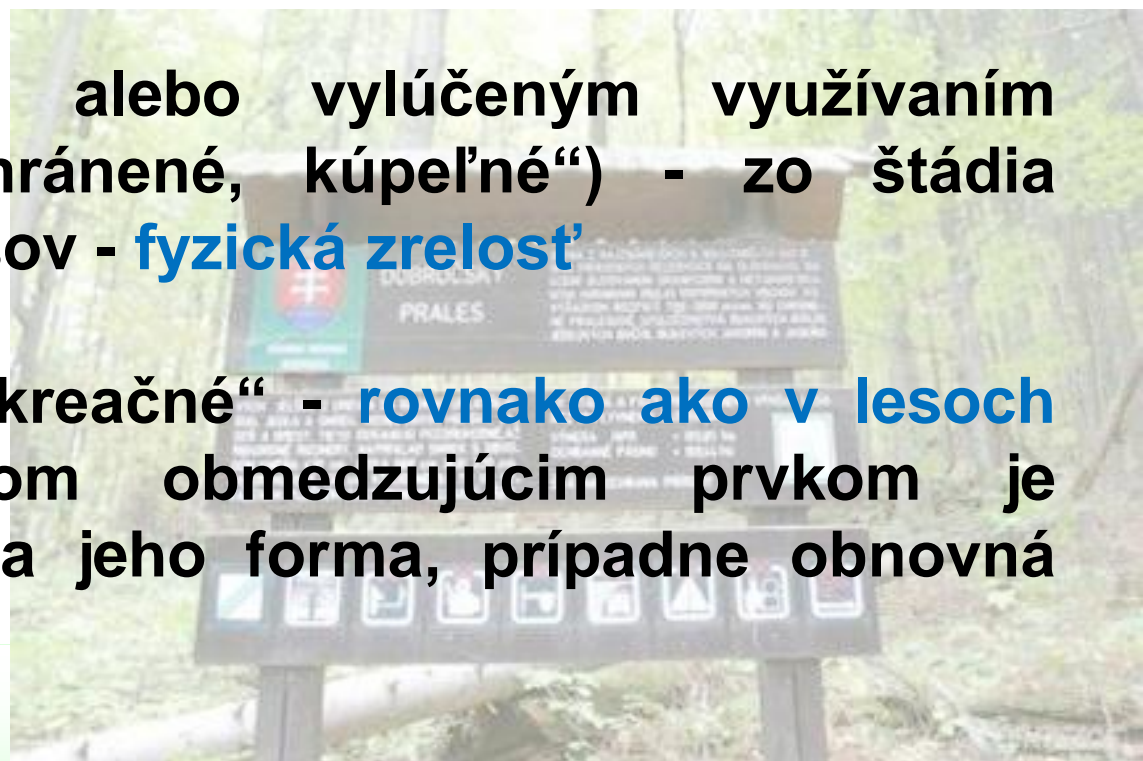
Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - lesy osobitného určenia

podľa vzájomného **vzt'ahu** významnosti **produkčnej funkcie a verejnoprospešných funkcií** lesa

lesy s obmedzeným alebo vylúčeným využívaním produkcie dreva („chránené, kúpeľné“) - zo štádia rozpadu prírodných lesov - **fyzická zrelosť**

„Vodohospodárske, rekreačné“ - **rovnako ako v lesoch hospodárskych**, pričom obmedzujúcim prvkom je hospodársky spôsob a jeho forma, prípadne obnovná doba

Časová úprava lesa

Rubná zrelosť - ochranné lesy

schopnosť **prirodzenej obnovy**

celý porast - menšie skupiny - jednotlivý strom

zohľadniť možnosť **narušenia stability** nadrozmernými dimenziami

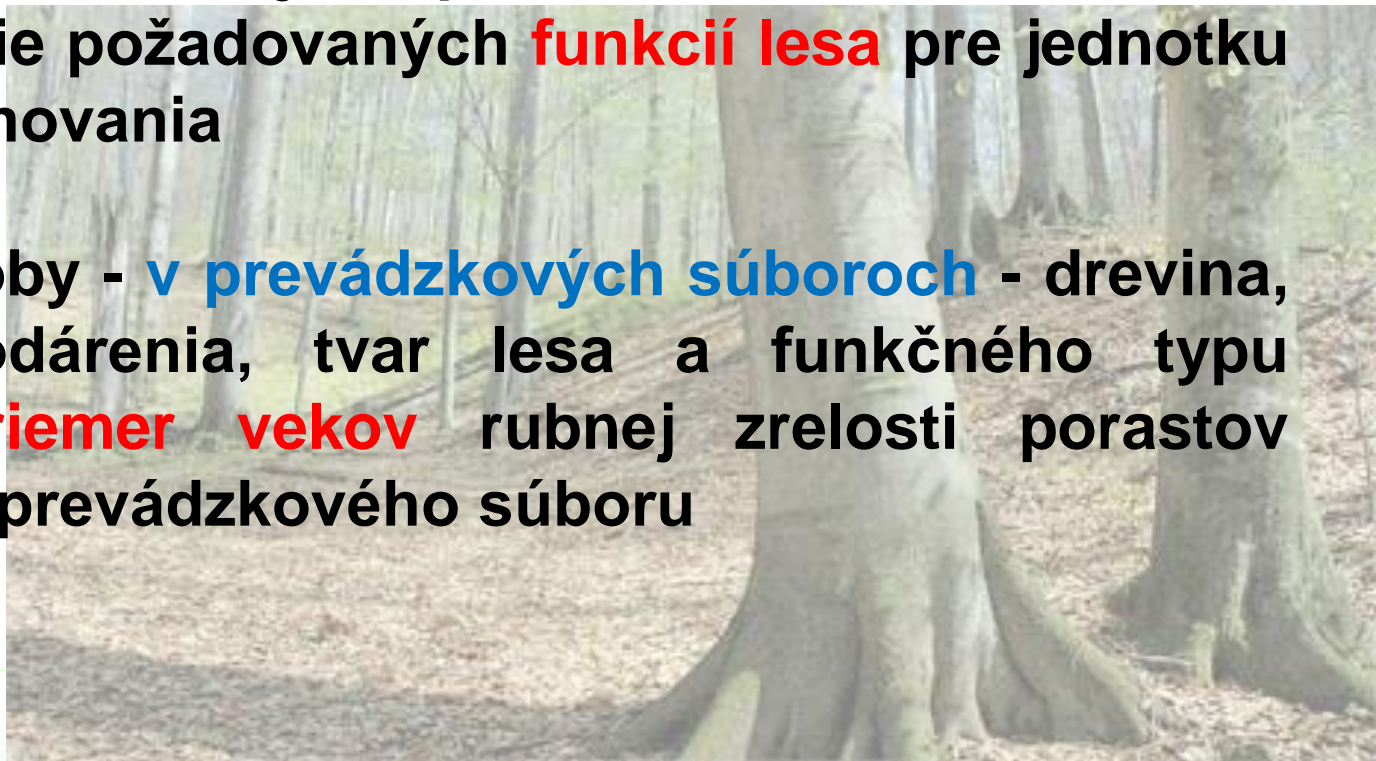

Časová úprava lesa

Rubná doba

Rubná doba je **rámcová produkčná doba** lesných porastov, ktorá sa určuje s prihliadnutím na ich **rubnú zrelosť** a plnenie požadovaných **funkcií lesa** pre jednotku rámcového plánovania

dĺžka rubnej doby - **v prevádzkových súboroch** - drevina, spôsob hospodárenia, tvar lesa a funkčného typu porastov - **priemer vekov** rubnej zrelosti porastov zaradených do prevádzkového súboru

Časová úprava lesa

Rubná doba

základný prvok časovej úpravy

- ukazovateľ **cyklickosti** reprodukčného procesu zásob
- časový **rámec ťažbovej úpravy** lesa
- časový rámec na **porovnanie** normálneho a skutočného stavu lesa
- ekonomický základ, ktorý rozhoduje o **výške porastových zásob**
- rámec na odvodenie a sledovanie **vývoja** dôležitých **taxačných veličín** v porastoch

má mať dlhodobý charakter

Časová úprava lesa

Rubná doba

Hospodárske lesy

- Smrek 70-110
- Jedľa 90-120
- Borovica 90-100
- Buk 100-120
- Dub 120-160
- Topoľ 15-30 rokov

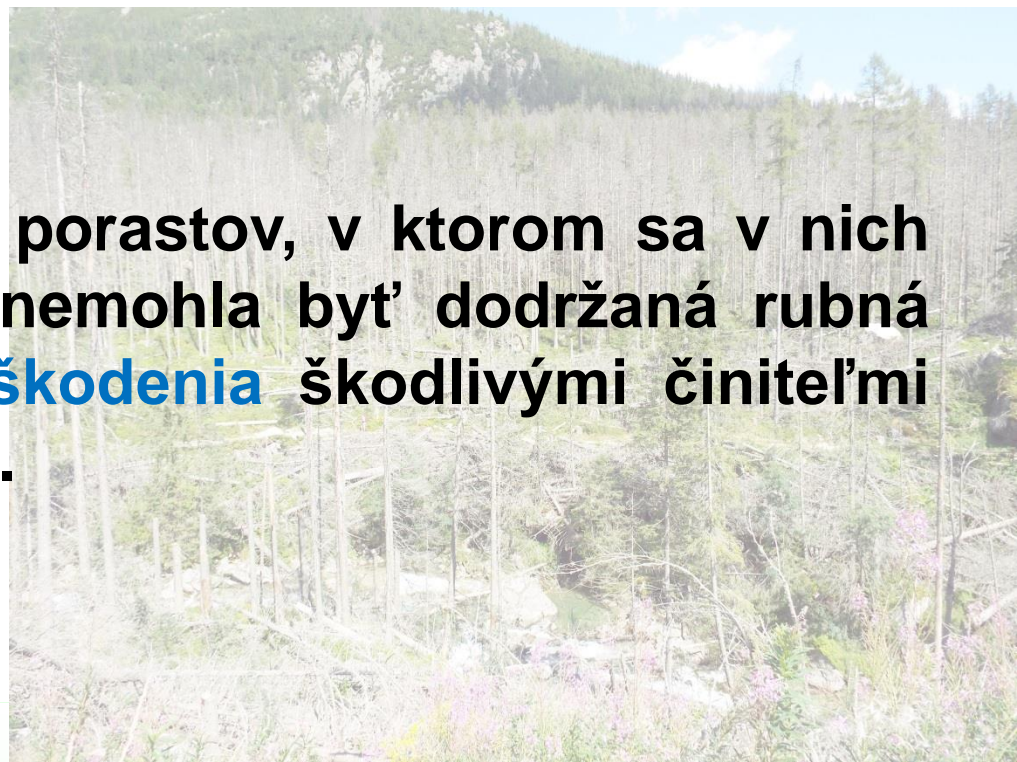
Ochranné lesy - nad 150 rokov

Časová úprava lesa

Rubný vek

odchýlka od rubnej doby - miera vplyvu škodlivého činiteľa

Rubný vek je vek lesných porastov, v ktorom sa v nich začalo s obnovou lesa a nemohla byť dodržaná rubná doba najmä z dôvodu **poškodenia** škodlivými činiteľmi alebo pri **rekonštrukcii** lesa.

Časová úprava lesa

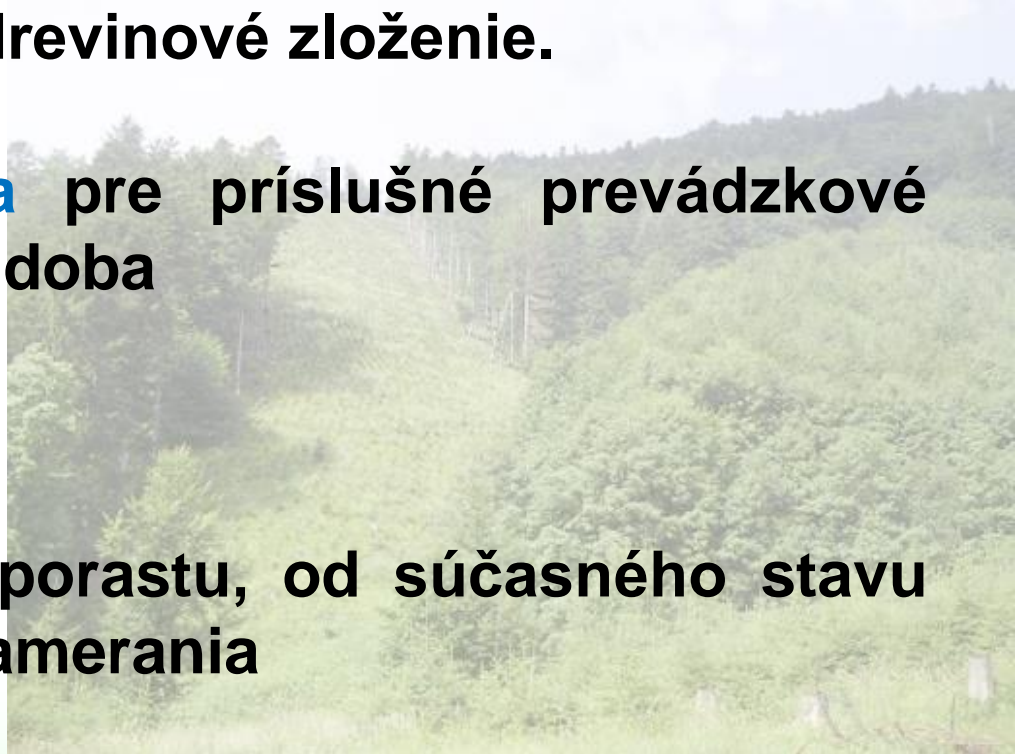
Obnovná doba

Obnovná doba je doba **od začiatku obnovy lesa do jej ukončenia** s prihliadnutím na hospodársky spôsob, jeho formu, stav lesa a cieľové drevinové zloženie.

v **modeloch hospodárenia** pre príslušné prevádzkové súbory - **rámcová obnovná doba**

celková obnovná doba

- **celý porast**
- **od štruktúry cieľového porastu, od súčasného stavu porastu, od funkčného zamerania**

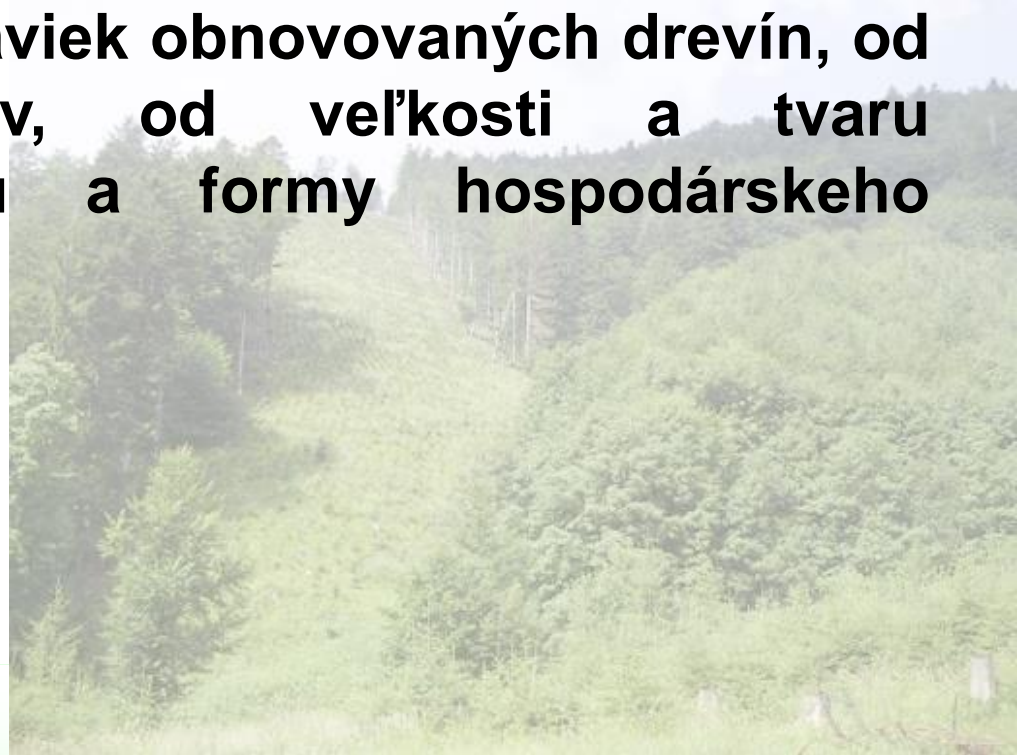

Časová úprava lesa

Obnovná doba

čiasťková obnovná doba

- časť obnovovaného porastu - **obnovný prvok**
- od ekologických požiadaviek obnovovaných drevín, od stanovištných pomerov, od veľkosti a tvaru obnovovaného porastu a formy hospodárskeho spôsobu

Časová úprava lesa

Obnovná doba

časti obnovnej doby

prípravná časť

- od prvých ťažbových zásahov zameraných na obnovu až **po biologické zabezpečenie náletu**
- od drevín a stanovišť a

časť clonenia

- od biologického zabezpečenia náletu až **po osamostatnenie nárastov**

Časová úprava lesa

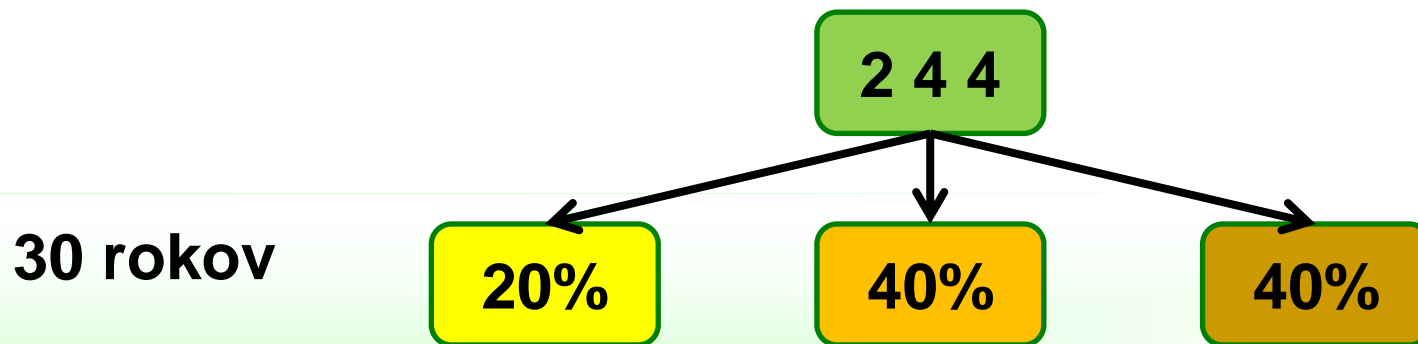
Obnovná doba

obnovné čísla

- počet rubov a sila pri redukcii zakmenenia od začiatku obnovy až po jej dokončenie
- súčet je 10

celkové obnovné číslo

- percento t'azby v desaťročí
- počet desaťročí obnovnej doby

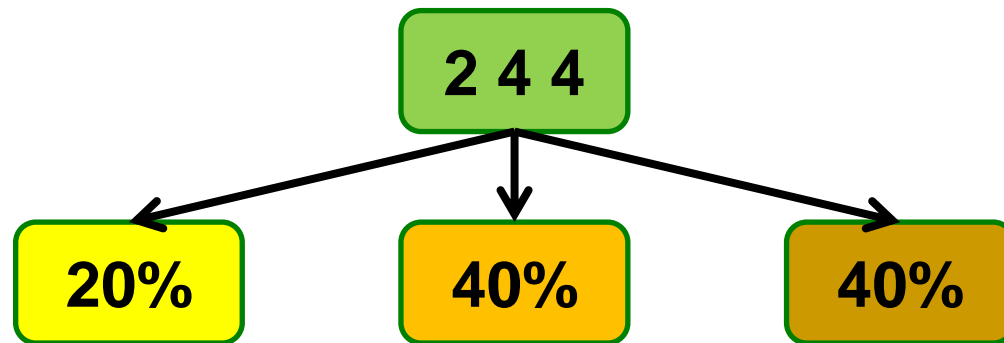
Časová úprava lesa

Obnovná doba

čiasťkové obnovné číslo

- percento t'azby pri každom zásahu na **obnovnom prvku**
- celkový počet zásahov na obnovnom prvku

3 zásahy

Časová úprava lesa

Obnovná doba

Dĺžka obnovnej doby

- od uplatňovaného **hospodárskeho spôsobu** a jeho foriem
- v modeloch hospodárenia
- hospodárske lesy : 10-40 rokov
- lesy osobitného určenia: 10-40 rokov
- ochranné lesy: viac ako 50 rokov alebo nepretržitá

Časová úprava lesa

Obnovná doba

Začiatok a koniec obnovnej doby

- prispôbiť východiskovému **stavu** materského porastu
- obnovnému - produkčnému **cieľu** nového porastu

Časová úprava lesa

Obnovná doba

Vek začatia obnovy lesa je vek lesného porastu, v ktorom sa **začína obnovná ťažba**. Určuje sa **odpočítaním polovice obnovnej doby od rubnej doby alebo rubného veku**.

obnova porastu by nemala začať pred dosiahnutím maxima celkového priemerného hodnotového prírastku

pri hlavných ihličnatých drevinách - od 80 do 100 rokov

pri hlavných listnatých drevinách - od 90 do 110 rokov

dôležitou vekovou hladinou – **hranica medzi obnovnou a výchovnou ťažbou**

Časová úprava lesa

Obnovná doba

Obnova lesa

- **prirodzená** - zo semena alebo výmladkov
- **umelá** - sadba alebo sejba
- **kombinovaná**

stanovištne vhodnými lesnými drevinami s
uprednostňovaním prirodzenej obnovy

Časová úprava lesa

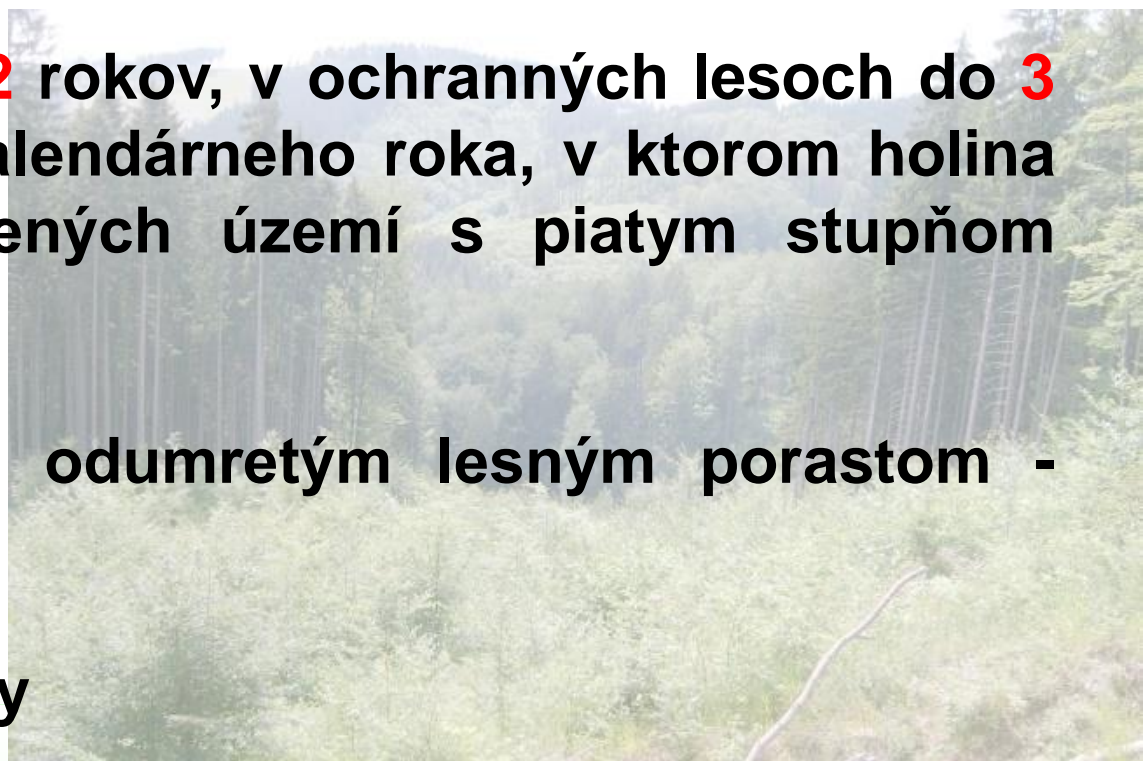
Obnovná doba

Obnova lesa

holina - najneskôr do **2** rokov, v ochranných lesoch do **3** rokov od skončenia kalendárneho roka, v ktorom holina vznikla, okrem chránených území s piatym stupňom ochrany

holiny s ponechaným odumretým lesným porastom - **lehota neplynie**

predĺžiť najviac o **2** roky

Časová úprava lesa

Obnovná doba

Obnova lesa

po náhodnej t'ážbe (nad $1/10$ plánu) - **osobitný harmonogram** obnovy lesa na holine

nesmie presiahnuť 20 rokov a nemožno ju predlžovať

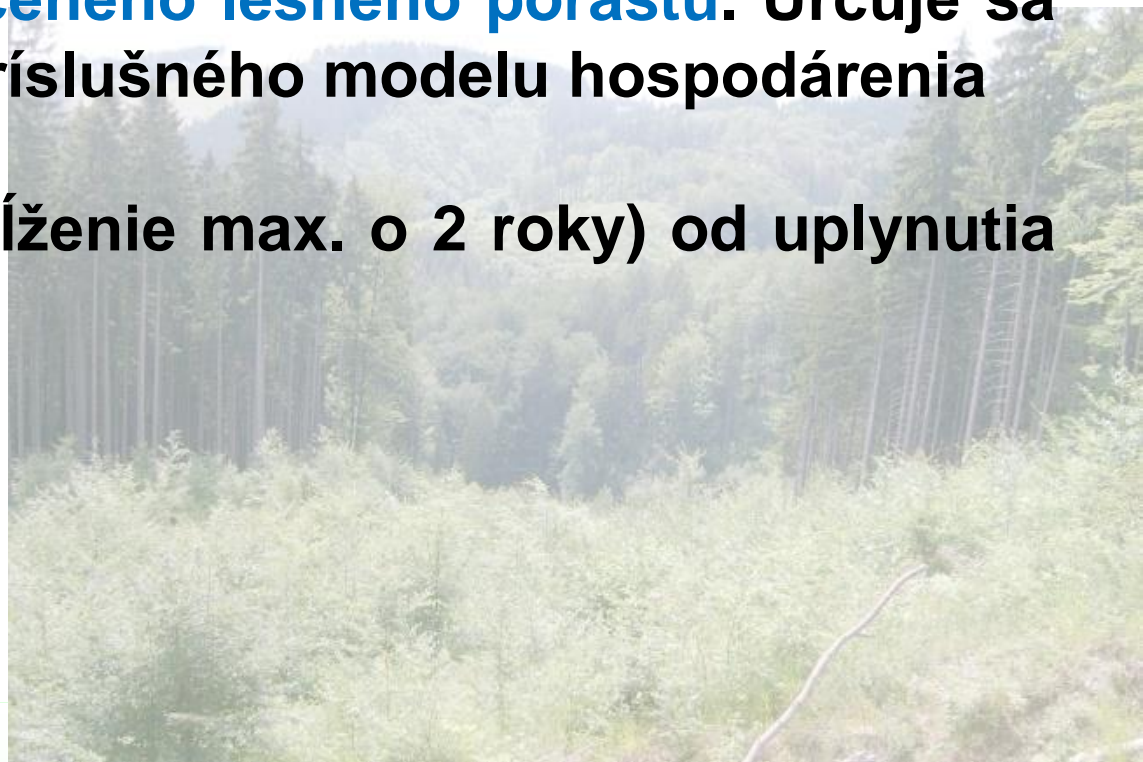
ročný rozsah obnovy lesa na holine v harmonograme – viac ako $1/10$ plánovanej umelej obnovy lesa

Časová úprava lesa

Doba zabezpečenia

doba, počas ktorej sa vypestuje **nový lesný porast**, ktorý **spĺňa kritériá zabezpečeného lesného porastu**. Určuje sa diferencovane podľa príslušného modelu hospodárenia

do **2** až **10** rokov (predĺženie max. o 2 roky) od uplynutia obnovy lesa

Časová úprava lesa

Doba zabezpečenia

Zabezpečený lesný porast:

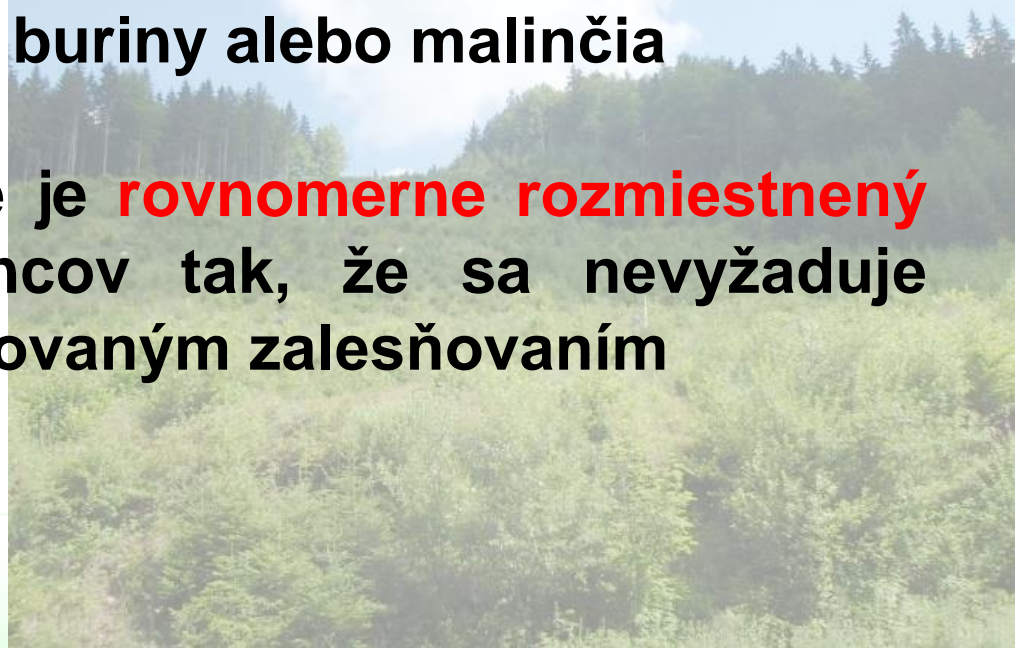
- spĺňa podmienky podľa **osobitného predpisu** (napr. o reprodukčnom materiáli)
- najmenej **60%** posudzovanej plochy je porastenej
  1. **hlavnou drevinou cieľového drevinového zloženia** podľa príslušného modelu hospodárenia, pričom za hlavné dreviny cieľového drevinového zloženia sa považujú dreviny, ktorých zastúpenie v príslušnom modeli hospodárenia dosahuje aspoň **30%**
  2. **najmenej dvoma drevinami cieľového drevinového zloženia** ak plocha $> 0.2\text{ha}$, pričom druhá drevina má na posudzovanej ploche zastúpenie najmenej **10%**

Časová úprava lesa

Doba zabezpečenia

Zabezpečený lesný porast:

- už sa **prispôobil podmienkam stanovišťa**, čo sa prejavuje znateľným výškovým prírastkom, a dosiahol výšku viac ako $2/3$ výšky buriny alebo malinčia
- na posudzovanej ploche je **rovnomerne rozmiestnený dostatočný podiel** jedincov tak, že sa nevyžaduje ďalšie doplňovanie opakovaným zalesňovaním

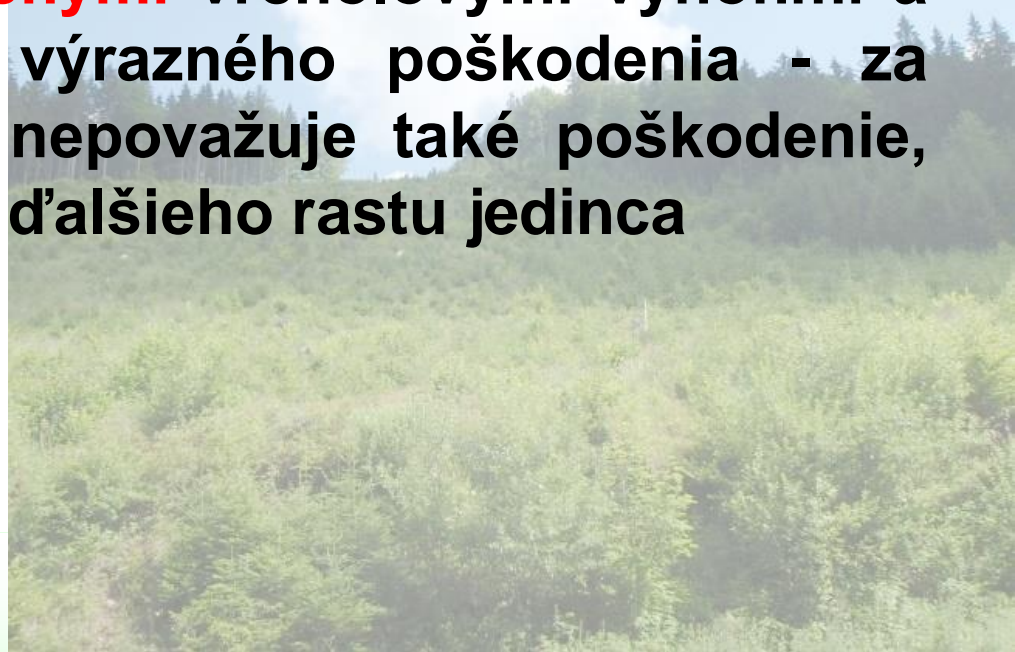

Časová úprava lesa

Doba zabezpečenia

Zabezpečený lesný porast:

- **60%** jedincov rovnomerne rozmiestnených je **dobře vyvinutých, s nepoškodenými** vrcholovými výhonmi a bočnými výhonmi bez výrazného poškodenia - za výrazné poškodenie sa nepovažuje také poškodenie, pri ktorom je predpoklad ďalšieho rastu jedinca

Časová úprava lesa

Doba návratu

doba, po ktorej uplynutí možno v obnovovanom lesnom poraste **vykonať ďalší obnovný rub**. Určuje sa s prihliadnutím na použitý hospodársky spôsob, jeho formu a stav lesného porastu

Časová úprava lesa

Doba prevodu

doba potrebná na **prevod lesa nízkeho na les vysoký**.
Určuje sa s prihliadnutím na použitý hospodársky spôsob, jeho formu a stav lesného porastu.

Časová úprava lesa

Doba premeny lesa

doba, počas ktorej sa na ploche lesného porastu tvoreného **drevinami nezodpovedajúcimi stanovištným podmienkam vypestuje nový lesný porast**, ktorý spĺňa kritériá zabezpečeného lesného porastu s drevinovým zložením zodpovedajúcim stanovištným podmienkam podľa modelu hospodárenia

Časová úprava lesa

Podrastový

rubná doba, obnovná doba, vek začiatku obnovy, doba zabezpečenia, doba návratu

obnovná doba celková a čiastková, obnovné číslo celkové a čiastkové, dimenzia rubného typu, fyzický vek skutočný, doba presunu

Charakteristiky vo väzbe na prvky časovej úpravy sú: skutočné a normálne zastúpenie vekových stupňov, fázy clonného rubu (prípravný rub, semenný rub, osvetľovací – uvoľňovací rub, dokončievací rub – dorub), skrátенý clonný rub

Časová úprava lesa

Holorubný

rubná doba, obnovná doba, doba zabezpečenia, doba návratu

obnovná doba celková a čiastková

skutočné a normálne zastúpenie vekových stupňov,
normálne rúbanisko, porubný kl'ud

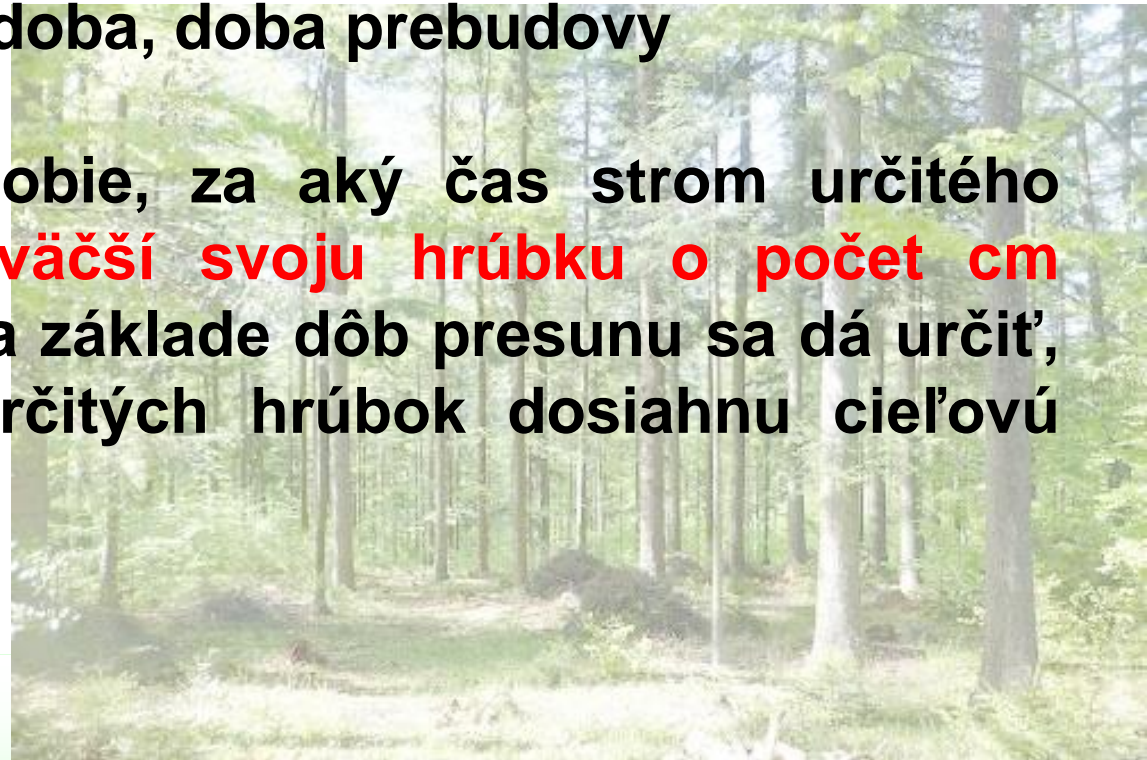

Časová úprava lesa

Výberkový

cieľová dimenzia, skutočná a optimálna zásoba, skutočná a vzorová krivka hrúbkových početností, doba presunu, doba návratu, čakacia doba, doba prebudovy

Doba presunu je obdobie, za aký čas strom určitého hrúbkového stupňa **zväčší svoju hrúbku o počet cm hrúbkového stupňa**. Na základe dôb presunu sa dá určiť, za aký čas stromy určitých hrúbok dosiahnu cieľovú dimenziu

Časová úprava lesa

Výberkový

Doba návratu určuje, za aký čas je možné alebo aj potrebné vykonať opakovaný zásah. Vo výberkovom lese závisí predovšetkým od dynamiky hrúbkového a výškového prírastku stromov jednotlivých vrstiev a vzájomného pomeru hrúbkových stupňov v porovnaní so štruktúrou vzorovej zásoby.

Časová úprava lesa

Výberkový

Čakacia doba alebo doba útlaku je **do**ba, počas ktorej **stromy dolnej vrstvy môžu existovať pod silným zatienením** tak, že ich ročný výškový prírastok je menší ako jeden decimeter.

V extrémnych prípadoch sa jedná o vyše sto rokov.

Údaj čakacej doby sa uplatní pri určení naliehavosti ťažbového zásahu.

Priestorová úprava lesa

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

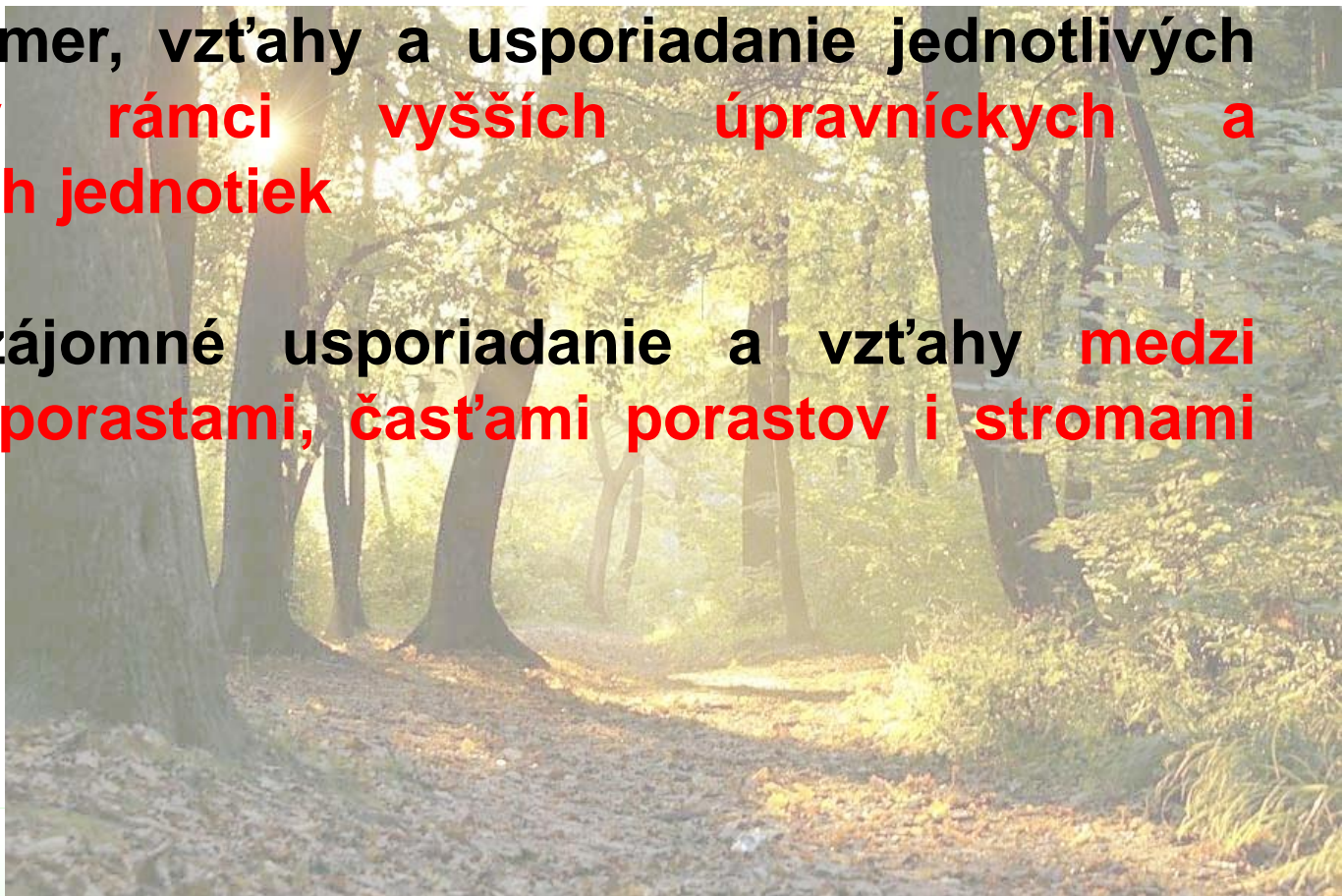

Priestorová úprava lesa

Priestorová úprava lesa je súbor poznatkov a opatrení, ktoré sú v lesnom hospodárstve potrebné zo stránky **priestorovej**, aby sa získal **prehľad**, **orientácia a evidencia** lesného fondu, zabezpečil sa les voči škodlivým činiteľom a zvýšilo sa polyfunkčné využívanie lesa v krajine.

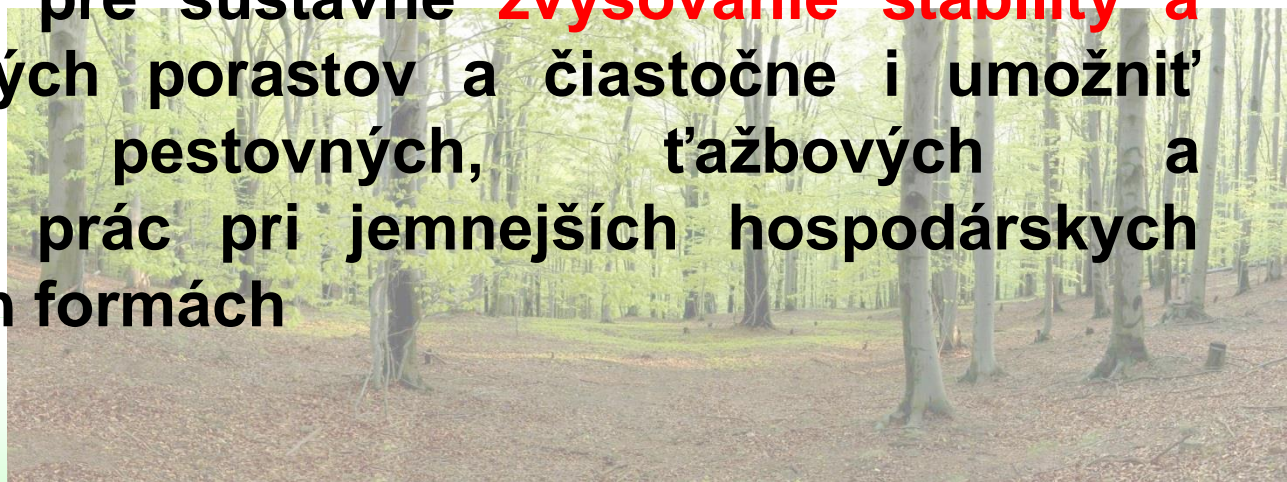
Priestorová úprava lesa

- vzájomný pomer, vzťahy a usporiadanie jednotlivých porastov v rámci vyšších úpravníckych a organizačných jednotiek
- všíma si vzájomné usporiadanie a vzťahy medzi jednotlivými porastami, časťami porastov i stromami navzájom

Priestorová úprava lesa

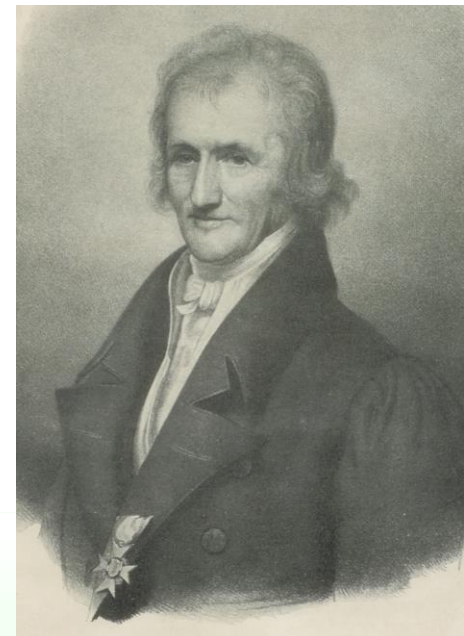
- z potrieb pestovania a ochrany lesov, lesnej ťažby a dopravníctva
- minulost' - odolnosti lesa voči nepriaznivým účinkom borivého **vetra**, prostriedok ťažbovej regulácie
- súčasnosť - aj pre sústavné **zvyšovanie stability a produkcie** lesných porastov a čiastočne i umožniť **mechanizáciu** pestovných, ťažbových a sústred'ovacích prác pri jemnejších hospodárskych spôsoboch a ich formách

Priestorová úprava lesa

1820

Cotta: „Dobrý priestorový poriadok v lese je obyčajne dôležitejší ako určenie etátu“

Priestorová úprava lesa

1956

Doležal: „Priestorová úprava lesa je vhodný a účinný prostriedok zvyšovania produkcie lesných porastov a ich kvality a odolnosti proti škodlivým činiteľom”

Priestorová úprava lesa

Ciel'

- zaistiť **prehľad, orientáciu a evidenciu** lesných pozemkov
- vytvoriť také vzťahy medzi lesnými porastami a prostredím, ktoré zabezpečia ich **vysokú produkciu, jej trvalosť a bezpečnosť**
- vytvoriť priestorové rámce pre **zistovanie** stavu lesa, jeho **rozbór, plánovanie, evidenciu a kontrolu**

Priestorová úprava lesa

Ciel'

- zaistiť podmienky pre technologické procesy umožňujúce **racionalizáciu** hospodárenia
- vytvoriť také vzťahy medzi lesnými porastami a prostredím, aby les plnil **multifunkčné** poslanie

Priestorová úprava lesa

Systematika

Vonkajšia

administratívno-
technické
rozdelenie lesa

hospodársko-
úpravnícke
rozdelenie lesa

Vnútná

sa zaoberá
usporiadaním
jednotlivých
porastov (dielcov)
zo stránky druhovej
a priestorovej

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Administratívno-technické rozdelenie lesa

- nie je vlastnou náplňou HÚL
- **základné organizačné rámce** lesného hospodárstva - trvalé a zladené s jednotkami hospodárskej úpravy lesa

podľa druhu
správy

organizačné
rozdelenie
lesa

prevádzkové
rozdelenie
lesa

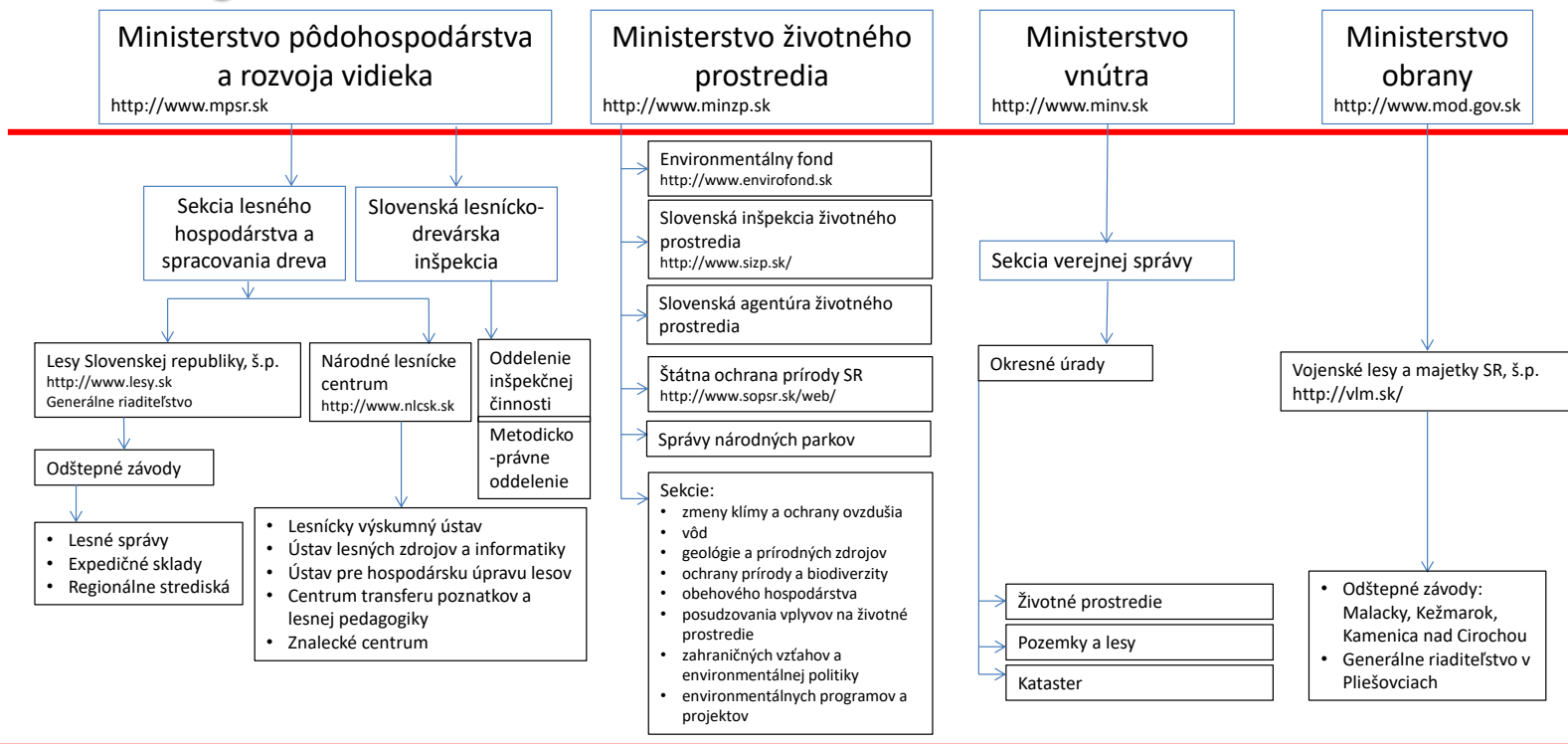
Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Administratívno-technické rozdelenie lesa

- Podľa druhu správy z hľadiska **zabezpečenia odborného hospodárenia**. V minulosti bola priama a odborná správa lesov. V súčasnosti sa zabezpečuje odborné hospodárenie prostredníctvom **odborného lesného hospodára**
- Organizačné rozdelenie lesa - je to rozdelenie na jednotlivé **organizačné zložky**
- Prevádzkové rozdelenie lesa - je to rozdelenie lesných pozemkov podľa **spôsobu ich využívania**

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Organizačné rozdelenie lesa

Asociácie / Nevládne organizácie

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL- Organizačné rozdelenie lesa

13 OZ + 2 (ZLT B. Bystrica, Semenoles L. Hrádok)

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

Členenie pozemkov podľa **spôsobu využívania** na

0 - Lesné porasty

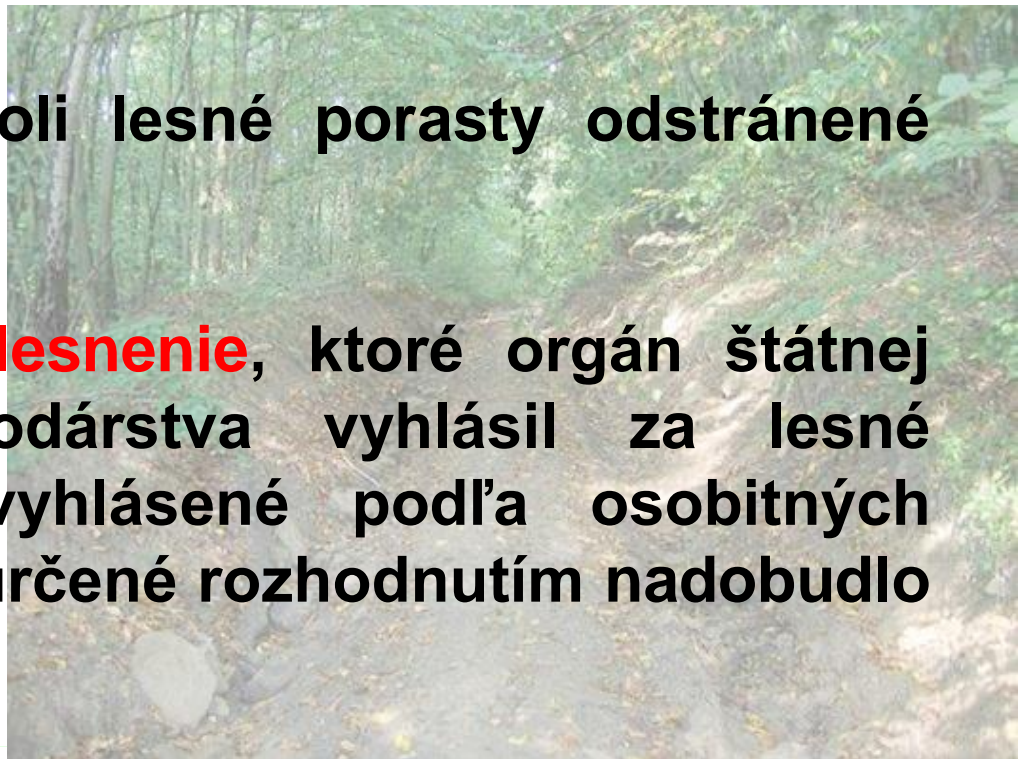
- **lesné porasty** - pozemky porastené lesnými drevinami, ktoré slúžia na plnenie funkcie lesov
- **holiny** – pozemky, na ktorých boli lesné porasty dočasne odstránené úmyselnou alebo náhodnou ťažbou - s cieľom ich obnovy a ostatné holiny
- pozemky, na ktorých sa dočasne alebo trvale nachádza nespracované stojace alebo ležiace **kalamitné** drevo (holina)

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

0 - Lesné porasty

- pozemky, na ktorých boli lesné porasty odstránené **protiprávnym** konaním
- **pozemky určené na zalesnenie**, ktoré orgán štátnej správy lesného hospodárstva vyhlásil za lesné pozemky alebo boli vyhlásené podľa osobitných predpisov a zalesnenie určené rozhodnutím nadobudlo platnosť
- plochy približovacích **ciest** (zvážnice) a rozdeľovacích **prieškov do šírky 4 m (vrátane)**

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

0 - Lesné porasty

- **dočasné lesné skládky**, ktoré sa počas platnosti PSL zalesnia
- **plantáže** vianočných stromčekov, ktoré budú počas platnosti PSL zrušené a zalesnené
- plochy priemyselných plantáží
- plochy **riedkolesí** pre poľovné hospodárenie, navrhnuté v súlade s príslušným prieskumom

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

0 - Lesné porasty

- pozemky, ktoré vznikli (pribudli) ako lesné pozemky v KN, resp. lesné pozemky doteraz riešené ako „zalesniteľné“ čierne plochy
- **iné** pozemky zaradené do plochy lesných porastov

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

1 - Lesné škôlky

škôlky a fóliovníky, vrátane manipulačných priestorov mimo plota (komposty)

2 – Lesné semenné sady, semenné plantáže

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

3 – Rozdeľovacie priesečky

rozdeľovacie priesečky so šírkou **nad 4 m**

4 - Lesné cesty

lesné cesty so šírkou **nad 4 m**

- 1L - Odvozná - celoročná prevádzka
- 2L - Odvozná - sezónna prevádzka
- 3L - Trvalé približovacie - vývoz a približovanie dreva z porastov

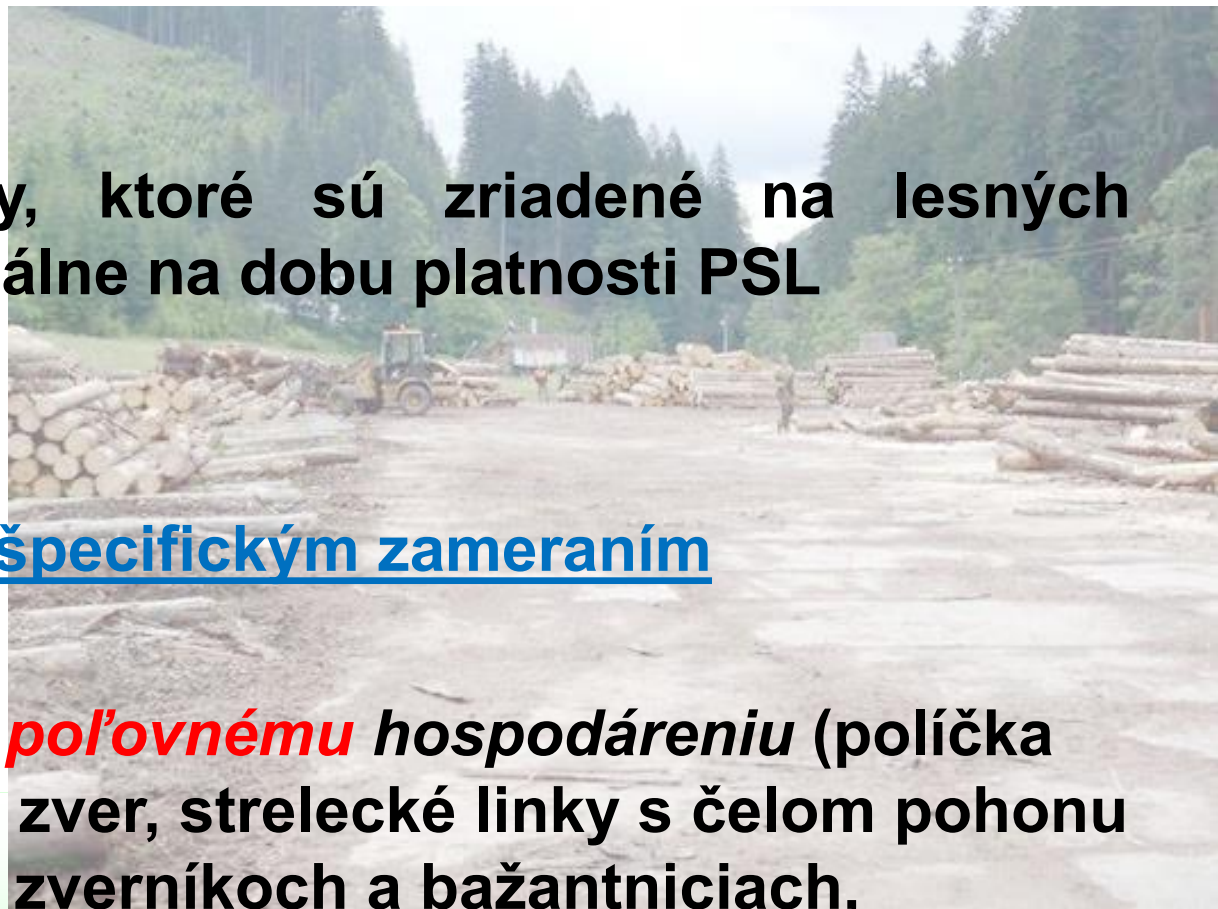

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

5 - Lesné sklady

- sklady a skládky, ktoré sú zriadené na lesných pozemkoch minimálne na dobu platnosti PSL
- odvozné miesta

61, 62 - Pozemky so špecifickým zameraním

- *Pozemky slúžiace **pol'ovnému** hospodáreniu* (políčka pre zver, lúčky pre zver, strelecké linky s čelom pohonu a pod. v uznaných zverníkoch a bažantniciach, ohryzové plochy pre zver)

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

61, 62 - Pozemky so špecifickým zameraním

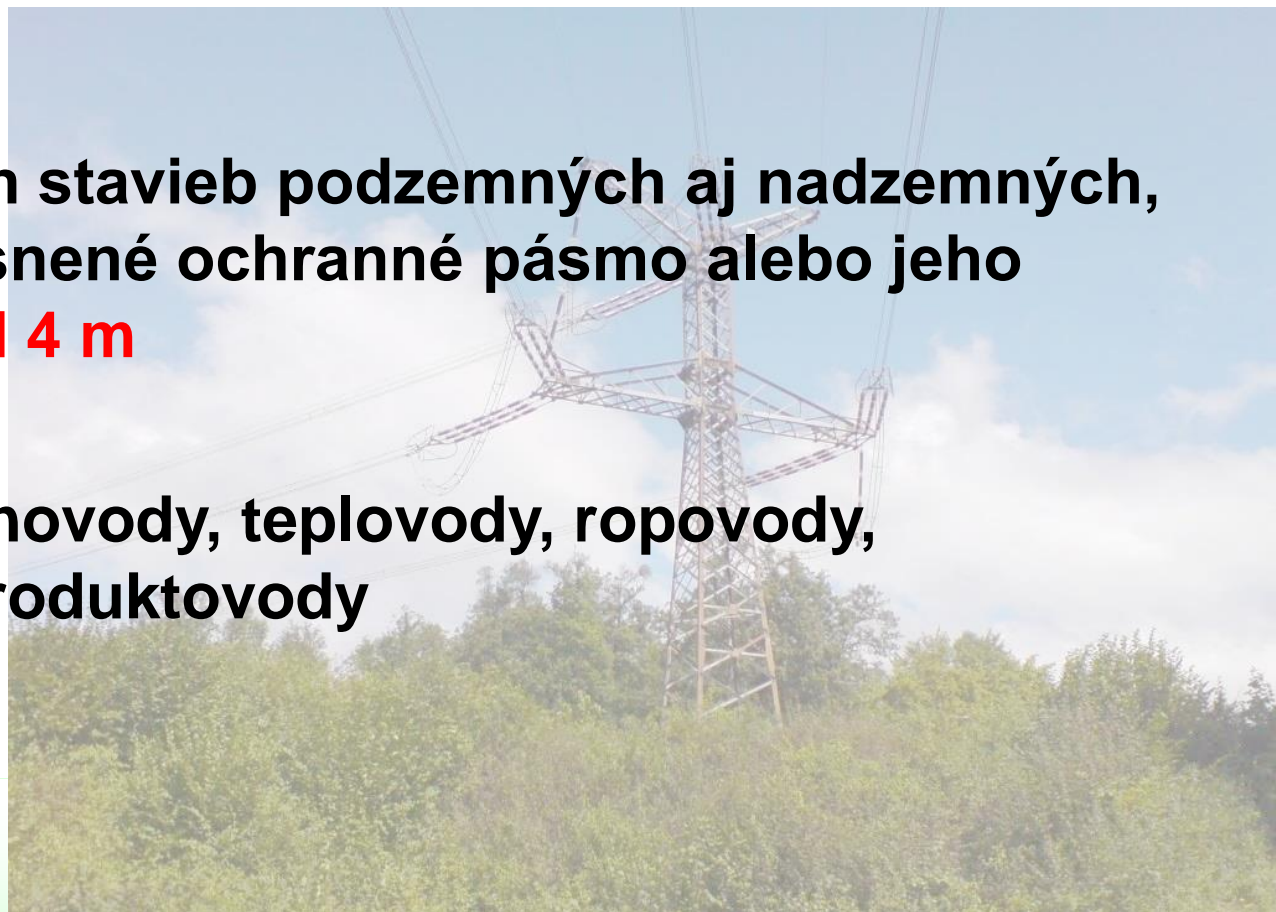
- *Pozemky tvorby a **ochrany** prírodného prostredia*
  - **rekreačné** miesta (vyhliadkové miesta, plochy na stanovanie, oddychové plochy s prístreškami a ohniskami)
  - pozemky, ktorých zriadenie si vyžaduje **ochrana prírody**
  - **rašeliniská** (neťažené), sutiny, skaly, prameniská, trvale zamokrené lesné pozemky

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

7 - Produktovody

- výmera líniových stavieb podzemných aj nadzemných, ktoré majú odlesnené ochranné pásmo alebo jeho časť, v šírke **nad 4 m**
- elektrovody, plynovody, teplovody, ropovody, vodovody, iné produktovody

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

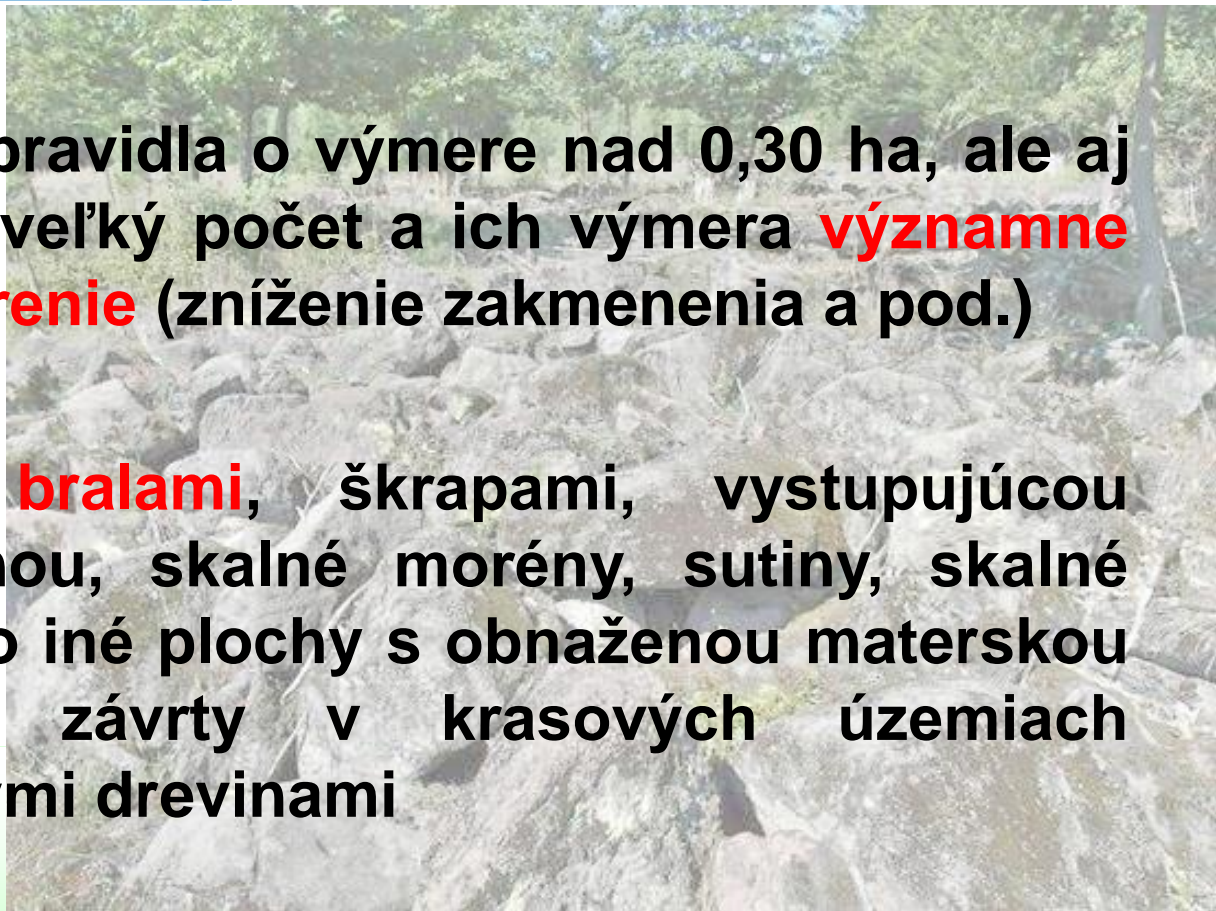
- **ochranné pásmo** je priestor v bezprostrednej blízkosti zariadenia, ktoré je určené na zabezpečenie spoľahlivej a **plynulej prevádzky a na zabezpečenie ochrany života a zdravia osôb a majetku**
- ochranné pásmo je vymedzené **zvislými rovinami** po oboch stranách produktovodu vo **vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na produktovod od okraja**
- **obmedzenie hospodárenia**

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

8 - Neúrodné lesné pozemky

- časti pozemkov spravidla o výmere nad 0,30 ha, ale aj menšie, ak je ich veľký počet a ich výmera **významne ovplyvní hospodárenie** (zníženie zakmenenia a pod.)
- plochy zaujaté **bralami**, škrapami, vystupujúcou materskou horninou, skalné morény, sutiny, skalné štíty, výmole alebo iné plochy s obnaženou materskou horninou, strže, závrtý v krasových územiach neporastené lesnými drevinami

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

9 - Vysokohorské pozemky

- pozemky **nad hornou** hranicou stromovej vegetácie
- vysokohorské pozemky s trvalým **trávnym** porastom nad hornou hranicou stromovej vegetácie
- **hole** s výnimkou zastavaných pozemkov a ich príjazdových komunikácií

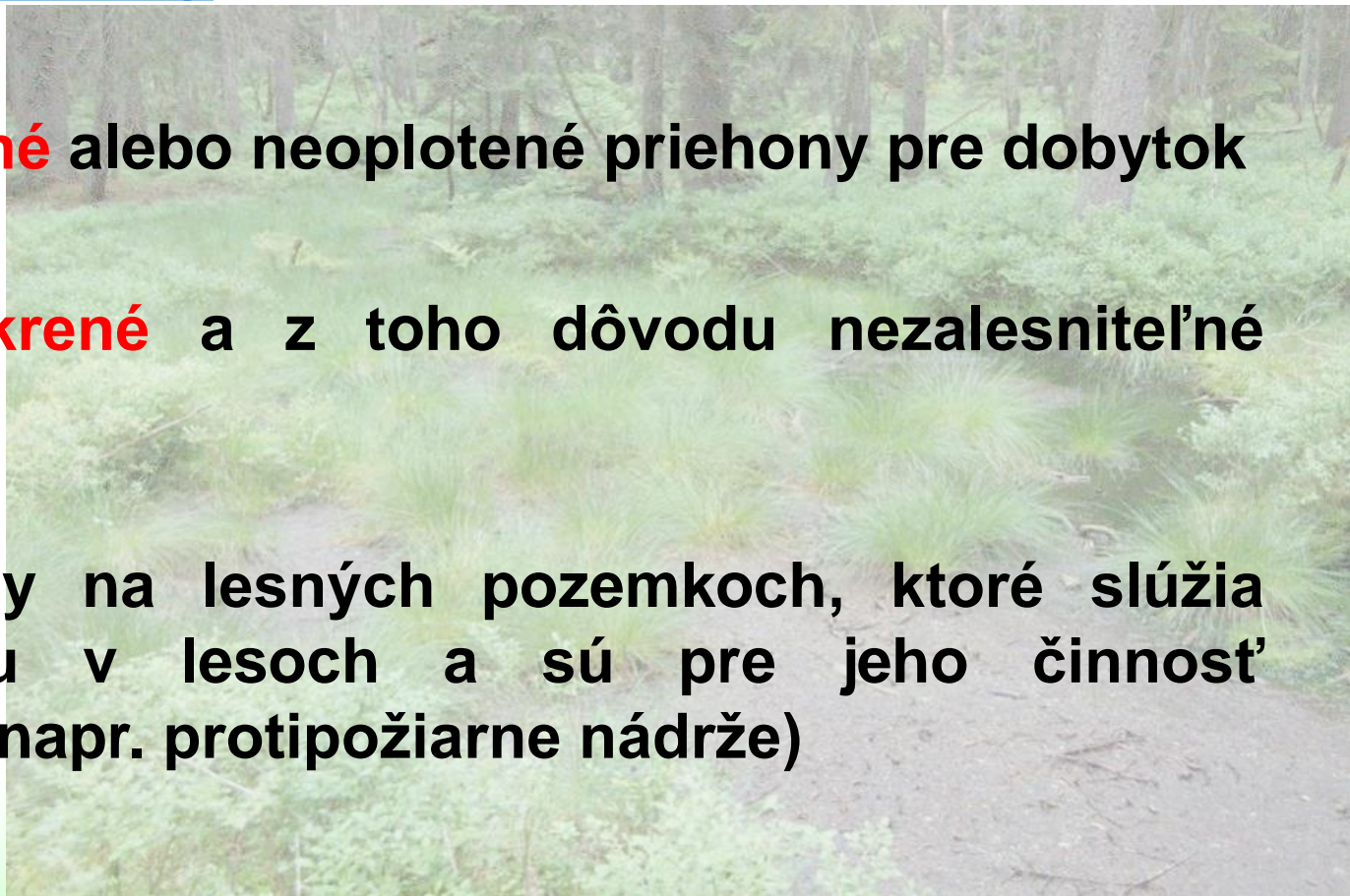

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

10 - Iné lesné pozemky

- trvale **oplotené** alebo neoplotené priehony pre dobytok
- trvale **zamokrené** a z toho dôvodu nezalesniteľné pozemky
- **vodné** plochy na lesných pozemkoch, ktoré slúžia hospodáreniu v lesoch a sú pre jeho činnosť nevyhnutné (napr. protipožiarne nádrže)

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

10 - Iné lesné pozemky

- pozemky, ktoré slúžia pre prevádzku **vodohospodárskych** zariadení, **lesotechnických** meliorácií a zahrádzania bystrín
- ochranné **hrádze**
- plochy **bez stromovia** **pozdĺž lesných ciest**, aby nedochádzalo k zatieneniu a zamokreniu telesa cesty a k neprehľadnosti na cestách

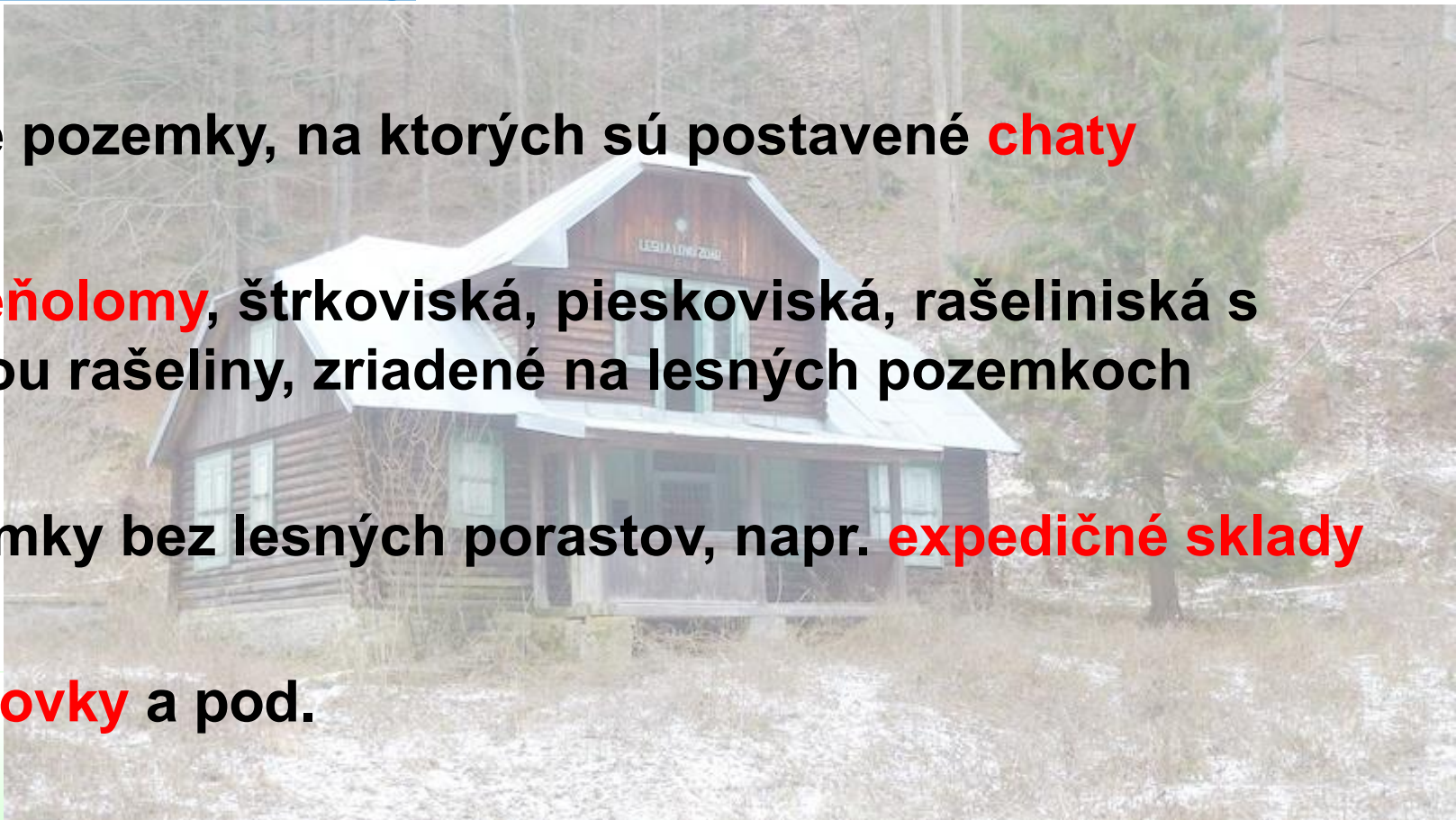

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

10 - Iné lesné pozemky

- lesné pozemky, na ktorých sú postavené **chaty**
- **kameňolomy**, štrkoviská, pieskoviská, rašeliniská s ťažbou rašeliny, zriadené na lesných pozemkoch
- pozemky bez lesných porastov, napr. **expedičné sklady**
- **zjazdovky** a pod.

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

10 - Iné lesné pozemky

- plochy pod sedačkovými a lyžiarskymi vlekmi
- ostatné lesné pozemky bez lesných porastov, ktoré slúžia lesnému hospodárstvu

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

11 - Čierne plochy

- pozemok vedený v KN ako druh pozemku "lesný pozemok", v skutočnosti **využívaný iným spôsobom**, neslúžiaci lesnému hospodáreniu (zastavaný, záhradkárska osada a pod., a **nie je možné takýto pozemok zalesniť** bez odstránenia stavieb, zariadení na tomto pozemku).

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

11 - Čierne plochy

- medzi čierne plochy **nepatria** lesné pozemky, ktoré v skutočnosti neplnia funkcie lesa, sú využívané ako poľnohospodárske, resp. iné pozemky a z hľadiska ďalšieho možného využitia na plnenie funkcií lesa **sú zalesniteľné** (orná pôda, záhrada, ovocný sad, trvalý trávnatý porast a pod.)

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - ATRL - Prevádzkové rozdelenie lesa

Biele plochy

- pozemky porastené lesnými drevinami s charakterom lesného porastu, vedené v katastrálnom operáte ako **nelesný** pozemok

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Hospodársko-úpravnicke rozdelenie lesa

- vymedzenie hospodársko-technických jednotiek ako **rámcov pre hospodársko-úpravnicke plánovanie, zisťovanie a vyhodnocovanie stavu lesa**
- rozdelenie lesa na hospodársko-technické jednotky bolo a je jednou z **podstatných úloh** hospodárskej úpravy lesov

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Hospodársko-úpravnícke rozdelenie lesa

Etapy vývoja:

- ako prostriedok na zabezpečenie **nepretržitosti a vyrovnanosti ťažby**
- ako prostriedok na zabezpečenie **rentability produkcie dreva**
- ako prostriedok na **zvyšovanie produkcie a intenzívnosti** lesného hospodárstva

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Hospodársko-úpravnícke rozdelenie lesa

Priestorová úprava lesa ako prostriedok na zabezpečenie nepretržitosti a vyrovnanosti t'ážby (výnosu)

- obdobie **lánových** (plocha a rubná doba, ročné rúbaniská) a **staťových sústav** (rozvrh t'ážby len pre 20-40-ročné periódy (state))
- zásada ochrany **proti účinkom borivého vetra**
- priestorová úprava je tu prostriedkom úpravy časovej
- značné hospodárske straty

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Hospodársko-úpravnícke rozdelenie lesa

Priestorová úprava lesa ako prostriedok na zabezpečenie **rentability** produkcie

- obdobie porastového hospodárstva
- zásada, že **porast** sa má t'ažiť v okamihu dosiahnutia tzv. **finančnej rubnej zrelosti**
- holorubný hospodársky spôsob

Priestorová úprava lesa

Vonkajšia - Hospodársko-úpravnícke rozdelenie lesa

Priestorová úprava lesa ako prostriedok na **zvyšovanie produkcie a intenzívnosti** lesného hospodárstva

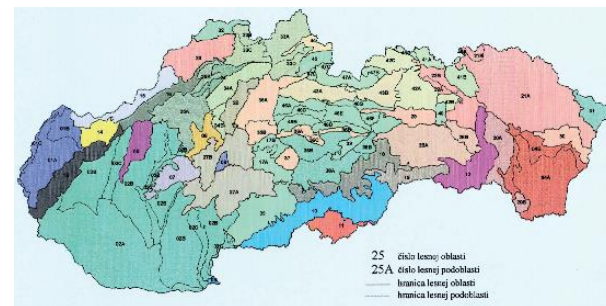
- obdobie presunu ťažiska na **vnútornú priestorovú úpravu**, ktorá trvá dodnes
- produkčné a **mimoprodukčné** funkcie lesov
- trvalosť a zdokonaľovanie produkčnej podstaty lesa
- zavedenie **trvalých** plánovacích evidenčných a kontrolných **jednotiek**, ktoré našli v našom lesnom hospodárstve plné uplatnenie pod názvom – **dielec**

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

Súčasnú JPRL (326/2005, 453/2006)

- lesné oblasti a podoblasti,
- lesné celky,
- vlastnícke celky,
- porast - dielec, čiastková plocha, porastová skupina,
- etáž,
- ostatné lesné pozemky (lesné škôlky..., bez lesných porastov)
- lesný hospodársky celok

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

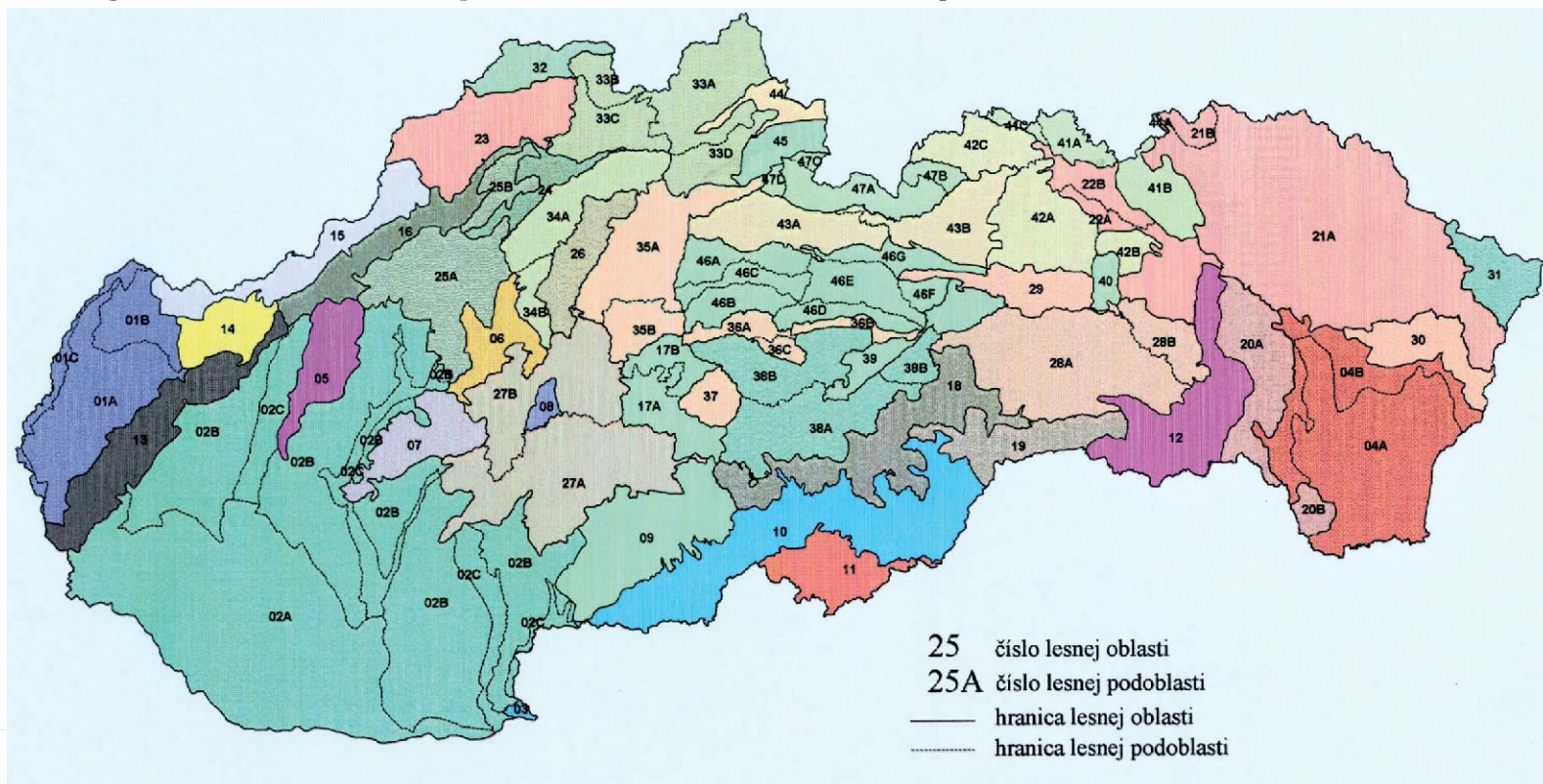
LESNÉ OBLASTI A PODOBLASTI

- trvalé územné jednotky priestorového rozdelenia vytvorené na základe **biogeografickej rajonizácie** územia Slovenskej republiky
- podľa **geomorfologického, makroklimatického a pedogeologického** členenia s rámcovo príbuznou stanovištnou dispozíciou k **ekologickej stabilite**
- lesné oblasti sa na potreby **rámcového plánovania** členia na lesné **podoblasti** - zoznam príloha vyhlášky 453/2006

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

47 lesných oblastí (2 – 7 podoblastí)

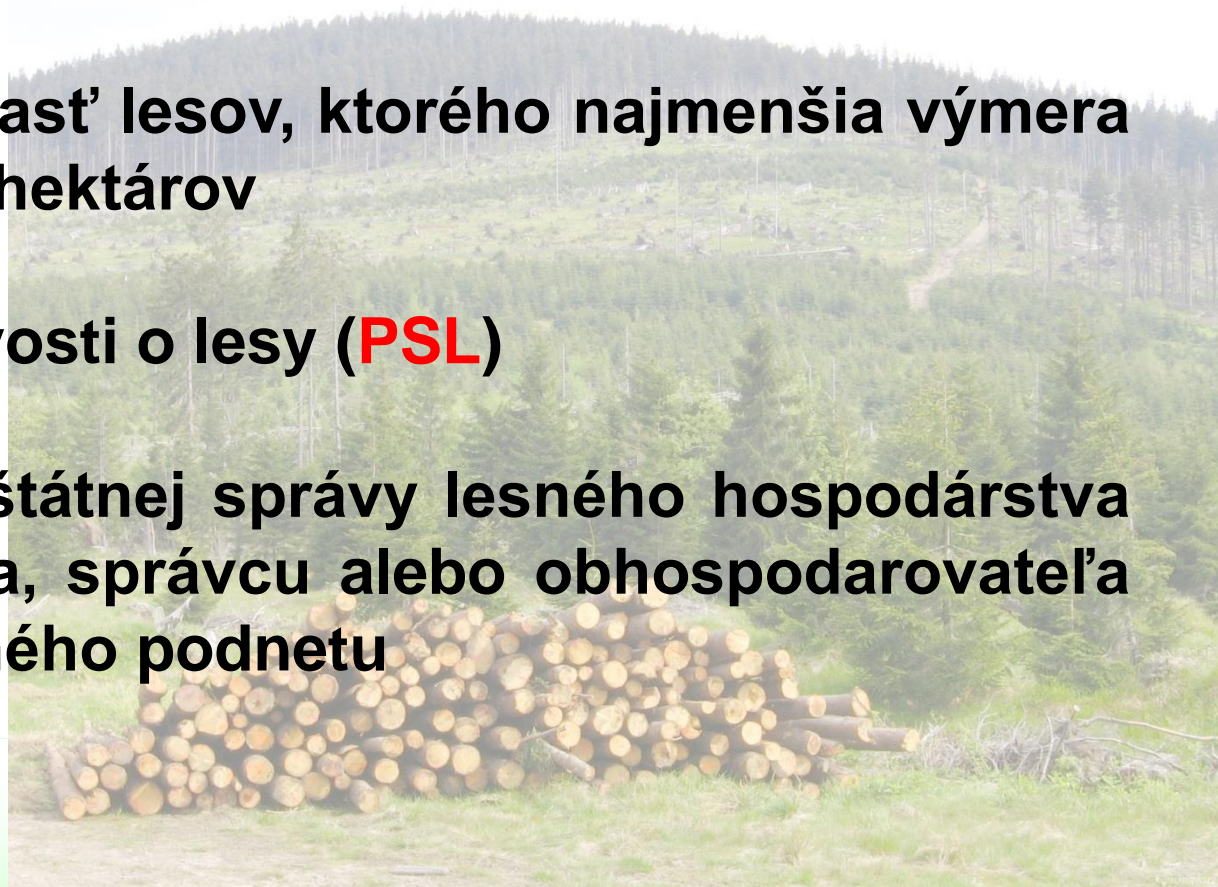

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

LESNÝ CELOK

- územne **ucelená** časť lesov, ktorého najmenšia výmera je spravidla 1 000 hektárov
- program starostlivosti o lesy (**PSL**)
- určuje ich orgán štátnej správy lesného hospodárstva na návrh vlastníka, správcu alebo obhospodarovateľa lesa alebo z vlastného podnetu

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

LESNÝ CELOK

- musí byť určený najneskôr **18 mesiacov** pred skončením platnosti PSL
- odvolanie proti rozhodnutiu o ich určení nemá odkladný účinok
- návrh na určenie lesného celku sa predkladá najneskôr **20 mesiacov** pred skončením platnosti programu starostlivosti o les

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

LESNÝ CELOK

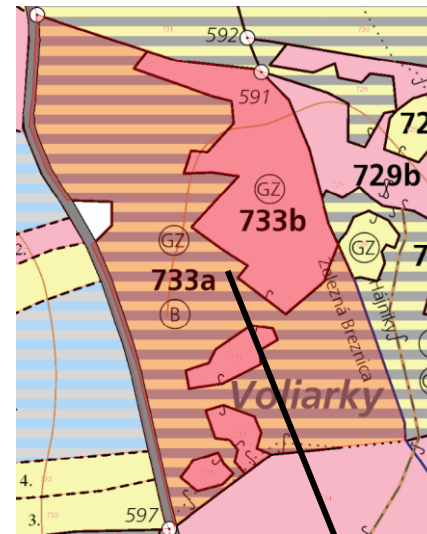
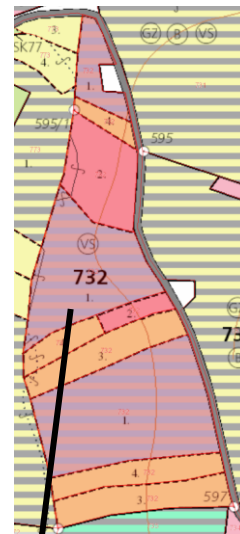
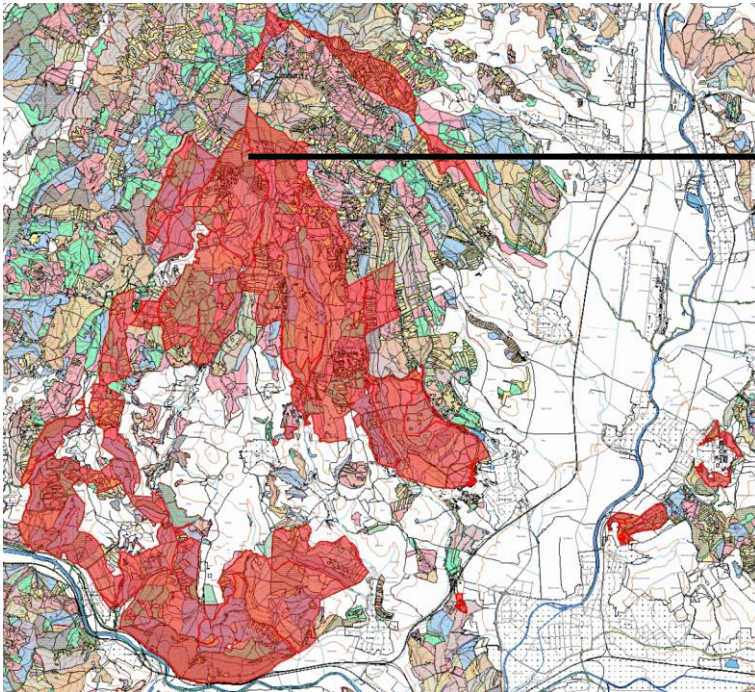
Ak sú súčasťou vyhlasovaného lesného celku aj lesné pozemky alebo ich časti, ktoré sú súčasťou **iného lesného celku**, v ktorom sa program starostlivosti nebude vyhotovovať v rovnakom čase, príslušný orgán štátnej správy lesného hospodárstva spolu s určením lesného celku rozhodne aj o **zmene lesného celku**, do ktorého boli tieto lesné pozemky alebo ich časti zahrnuté

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

Lesný celok – VŠLP Budča I.

Dielec 732 resp. 733

Porastová skupina I. resp. II., III., IV.

Čiastková plocha 733a resp. 733b

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

VLASTNÍCKY CELOK

- v rámci lesného celku
- lesy jedného obhospodarovateľa lesa (jeden vlastník alebo lesy viacerých vlastníkov)
- priestorová jednotka na vyhotovenie **výpisu** z programu starostlivosti o lesy

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

VLASTNÍCKY CELOK

- ak je totožný s lesným celkom - výpis z programu starostlivosti o lesy sa nevyhotovuje
- vlastnícke celky môžu vznikáť alebo sa meniť aj počas platnosti programu starostlivosti o lesy
- hranica - **oranžový štvorec** s veľkosťou 10 x 10 cm vo výške 130 cm

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

Vlastnícky celok vlastníkov malých výmer

- pre vlastníkov lesov malých výmer
- priestorová jednotka na vyhotovenie výpisu z programu starostlivosti o lesy
- aj lesy viacerých obhospodarovateľov lesa

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

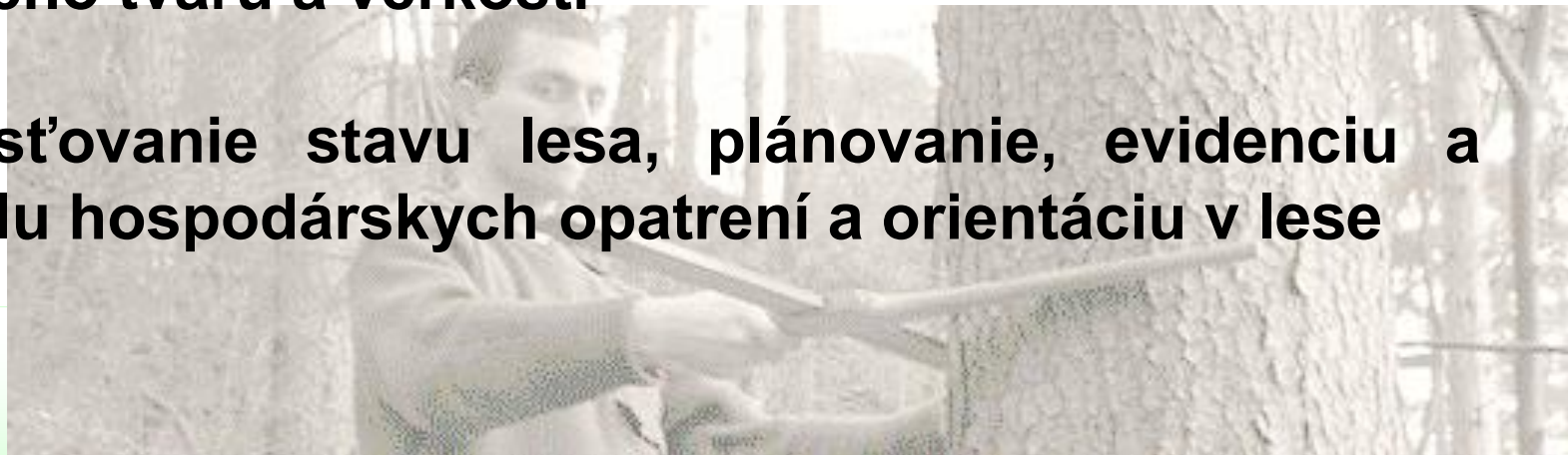
- vytvára sa v rámci územia jedného lesného celku
- zaradený do **jednej** kategórie lesa
- v diepci možno určiť **čiasťkové plochy, porastové skupiny a etáže**
- **základná jednotka** na **zist'ovanie** stavu lesa, **plánovanie, evidenciu** a **kontrolu** hospodárenia vytvorenou najmä na základe vlastníctva k lesnému pozemku s minimálnou výmerou **0,5 ha**

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

- **jednotné** alebo aspoň podobné produkčné podmienky
- hospodársko-úpravnícky **samostatný**
- vhodného tvaru a veľkosti
- pre zisťovanie stavu lesa, plánovanie, evidenciu a kontrolu hospodárskych opatrení a orientáciu v lese

Priestorová úprava lesa

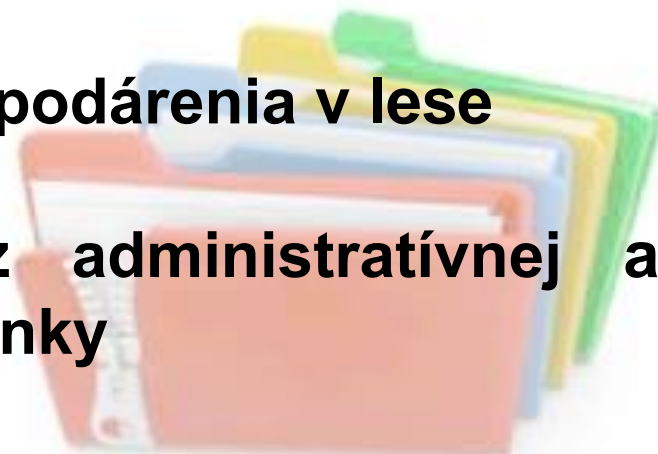
Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

Úlohy:

1.

- zabezpečiť **prehľadnosť** hospodárenia v lese
- uľahčiť jeho **zvládnutie** z administratívnej a hospodársko-technickej stránky
- umožniť **orientáciu** v lese, **evidenciu** hospodárskych opatrení, hospodársku dokumentáciu, atď.

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

Úlohy:

2. - poskytnúť vhodný **rámec pre hospodársko-technické plánovanie** - predstava o lese - zodpovedá požiadavkám hlavne pestovania lesa, ťažbe lesa, ekonomike a ďalším odborným disciplínam
- vzájomné zladenie časovej a priestorovej úpravy lesa
3. - umožniť reálnu **kontrolu** hospodárenia

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

produkčná jednotnosť - lesný typ

optimálna rozloha dielcov - okolo 10 ha (5 - 20 ha)

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

- Porast je na účely zabezpečenia odborného hospodárenia v lesoch **je spoločnou vecou**, ak sa nachádza na lesnom pozemku alebo jeho časti v **spoluvlastníctve** viacerých vlastníkov alebo spoluvlastníkov
- vytvára sa pri vyhotovovaní programu starostlivosti o lesy alebo pri jeho zmene, alebo pri zmene hraníc dielca rozdelením

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

Hranice

- **prirodzené** terénne línie (hrebene, grúne, dolinky, potoky, hranice typologických jednotiek)
- **umelé** línie (verejné a lesné cesty, trvalé priesečky, kanály)

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

Hranice

- v teréne sa vyznačuje farebným označením podľa kategórie lesa (hospodárske lesy, lesy osobitného určenia - **biela farba**, ochranné lesy - **červená farba**)
- na kmeňoch stromu z oboch strán - výška 130 cm nad zemou – pás: šírka 5cm, dĺžka 20cm – priebežne hranicou dielca - v teréne zreteľne
- jej označenie zabezpečuje obhospodarovateľ lesa

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

DIELEC

Hranice

pri zmene hranice dielca alebo kategórie lesa - označenie hranice dielca zabezpečí

- vyhotovovateľ PSL pri vyhotovení programu starostlivosti o lesy
- osoba, na ktorej podnet k zmene programu starostlivosti o lesy došlo

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

ČIASTKOVÁ PLOCHA

- v diepci
- ak sa dielec skladá z viacerých výrazne vekovo alebo drevinovo odlišných častí - **nejednotné hospodárenie**
- **aj na základe vlastníctva lesného pozemku**
- hranice nepohyblivé

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

PORASTOVÁ SKUPINA

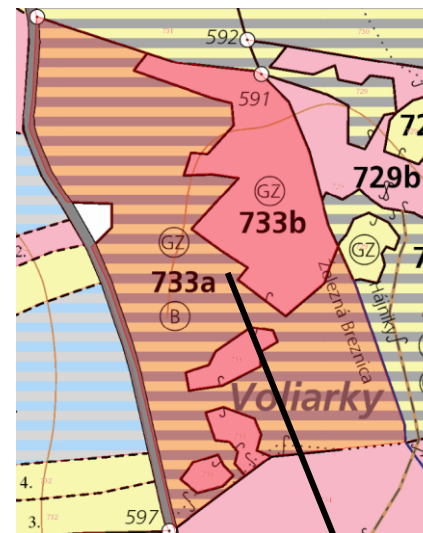
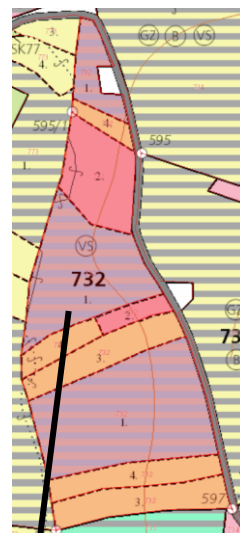
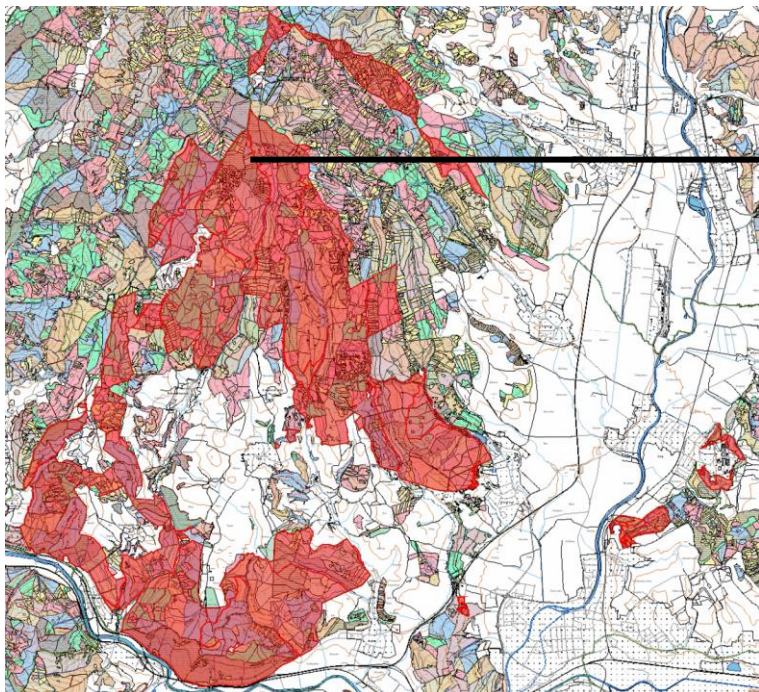
- určuje sa v dielcoch **pri obnove lesa**, ak sa obnova lesa nevykonáva na celej ploche dielca
- pohyblivé hranice - v teréne sa nevyznačujú
- predpoklad **postupného vekového vyrovnania a jednotného hospodárenia**
- oddelenie časti pôvodného porastu a časti následného porastu

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

Lesný celok – VŠLP Budča I.

Dielec 732 resp. 733

Porastová skupina I. resp. II., III., IV.

Čiastková plocha 733a resp. 733b

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

ETÁŽ

- určuje sa na vyjadrenie **vertikálneho a vekového** členenia lesného porastu v dielci, čiastkovej ploche a porastovej skupine

Priestorová úprava lesa

Jednotky priestorového rozdelenia lesa

OSTATNÉ LESNÉ POZEMKY

- jednotky priestorového rozdelenia lesa vytvorené z lesných pozemkov, ktoré nie sú porastom
- vyhláška o LHE (lesné škôlky, semenné sady, lesné cesty, lesné sklady, rozdeľovacie priesečky ... prevádzkové rozdelenie lesa)

Priestorová úprava lesa

JPRL - história

Lesný zákon 1960

- lesný hospodársky celok (*LHP*),
- hospodárska skupina (*t'ážbová úprava*),
- Oddelenie (*orientácia*), dielec, porast (*ČP*), porastová skupina

Priestorová úprava lesa

JPRL - história

Zákon č. 100/1977 Zb. a vyhláška č. 14/1978

- lesný hospodársky celok (*LHP*),
- hospodársky súbor (*rámcové plánovanie, ťažbová úprava*),
- Dielec (*trvalá jednotka*), čiastková plocha, porastová skupina

Priestorová úprava lesa

JPRL - história

Novela zákona č. 100/1977 Zb. a vyhláška č. 5/1995 Z.z.

- **lesné hospodárske celky (*súhrné informácie*),**
- **časti lesov podľa ich užívania = lesný užívateľský celok (*LHP*),**
- **dielec, porast, čiastková plocha a porastová skupina**

Priestorová úprava lesa

JPRL - história

Lesný hospodársky celok

- spracovanie súhrnných informácií o stave a vývoji lesa
- výmera LHC 5 000-10 000 ha
- základná jednotka, pre ktorú sa vypracúval LHP
- trvalosť a vyrovnanosť produkcie územného celku
- hranice: prírodné a hospodárske pomery
- cca 296 LHC

Priestorová úprava lesa

JPRL - história

Lesný užívateľský celok

- „časti lesov podľa ich užívania“
- najmenšia výmera užívateľského celku - 50 ha
- lesné časti, ktoré tvorili jeden LUC, nemuseli spolu územne súvisieť
- označenie hraníc LUC - oranžovým štvorcom 15x15 cm

Priestorová úprava lesa

Vnútná

usporiadanie jednotlivých porastov (dielcov) zo stránky
druhovej a priestorovej

Cieľ:

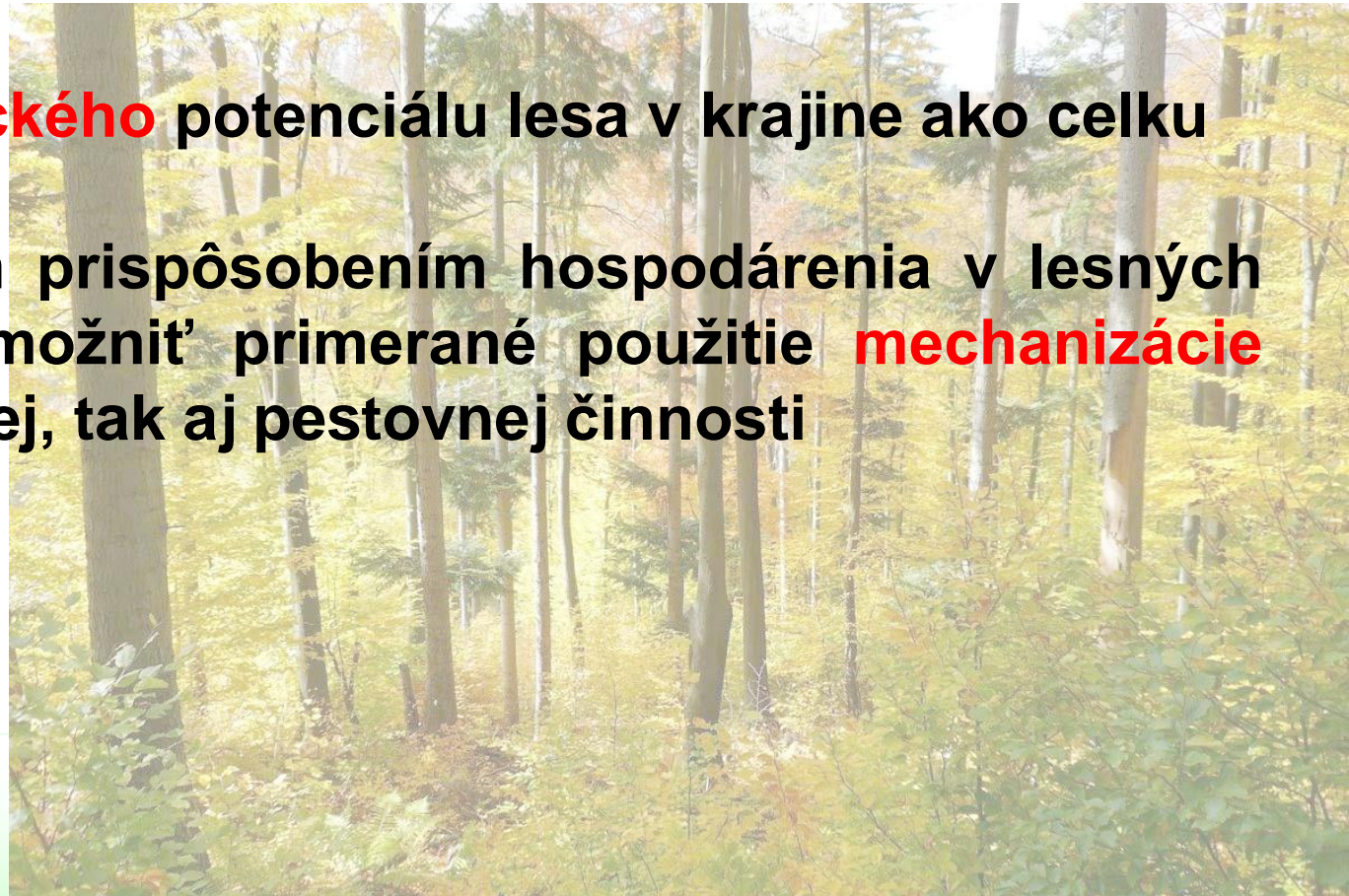
- najvyššie využitie **produktívnosti** porastov a porastového prostredia
- najvyšší stupeň **odolnosti** lesných porastov voči biotickým a abiotickým škodcom

Priestorová úprava lesa

Vnútoraná

Cieľ:

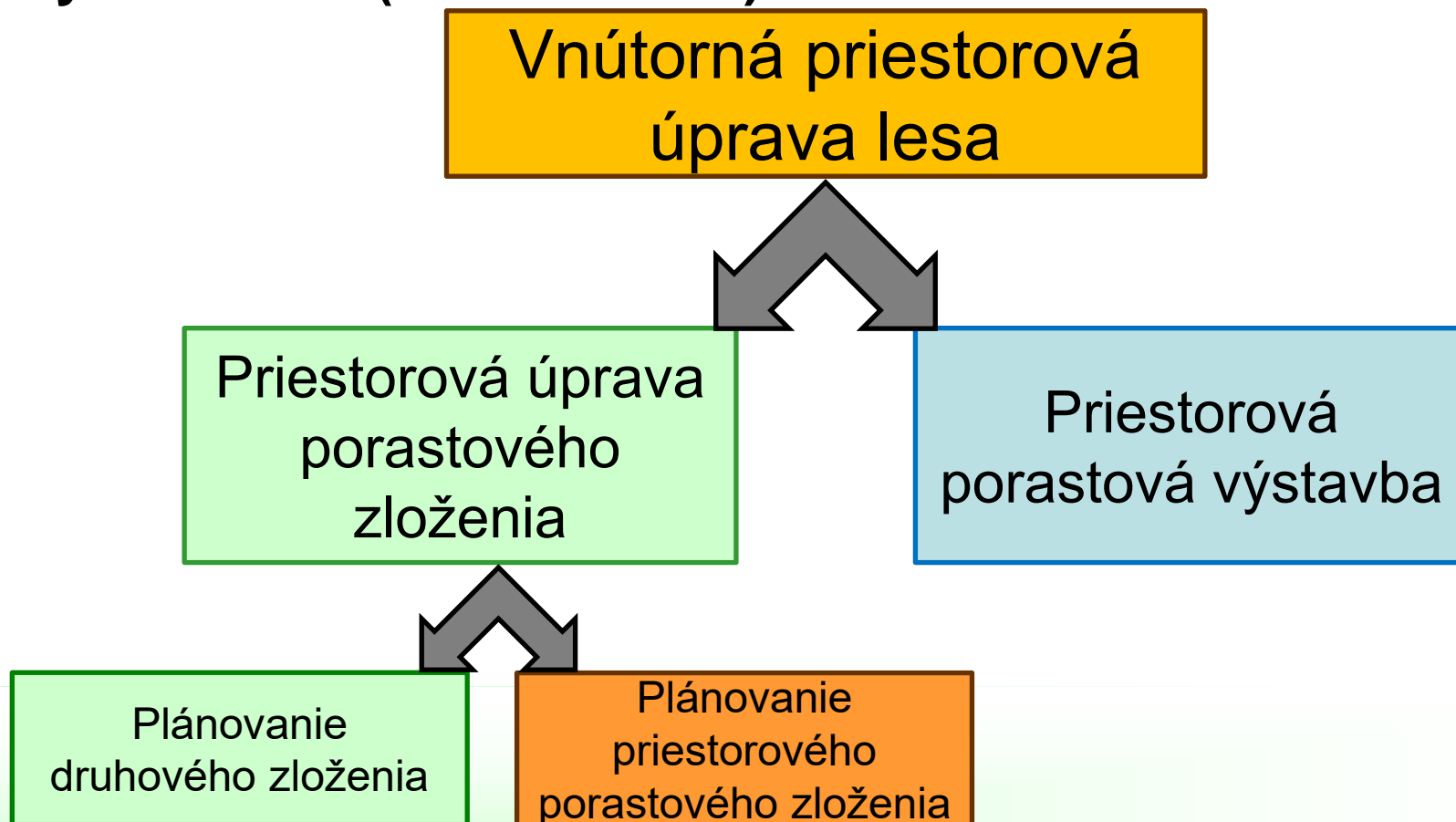
- tvorba **estetického** potenciálu lesa v krajine ako celku
- premysleným prispôbením hospodárenia v lesných porastoch umožniť primerané použitie **mechanizácie** ako v ťažbovej, tak aj pestovnej činnosti

Priestorová úprava lesa

Vnútná

Systematika (Doležal 1956):

Priestorová úprava lesa

Vnútroňá - Priestorová úprava porastového zloženia

1. Plánovanie druhového zloženia

- stanovenie prevádzkových cieľov - stanovenie percentuálneho **zastúpenia drevín** vo výhľadovom, dosažitel'nom a obnovnom ciele
- typologický prieskum
- dôkladný **produkčno, ekologicko a ekonomický rozbor** (možné varianty zastúpenia drevín vzhľadom na konkrétnu plochu dielca)

Priestorová úprava lesa

Vnútroňá - Priestorová úprava porastového zloženia

1. Plánovanie druhového zloženia

Hľadiská:

- najvýhodnejšie **vyplnenie produkčného** priestoru drevinami so zreteľom na ich náročnosť na svetlo
- zabezpečenie **odolnosti** porastov (dielcov) proti škodlivým vplyvom biotickým a abiotickým a tým ich ekologickej stability

Priestorová úprava lesa

Vnútrotná - Priestorová úprava porastového zloženia

2. Plánovanie priestorového porastového zloženia

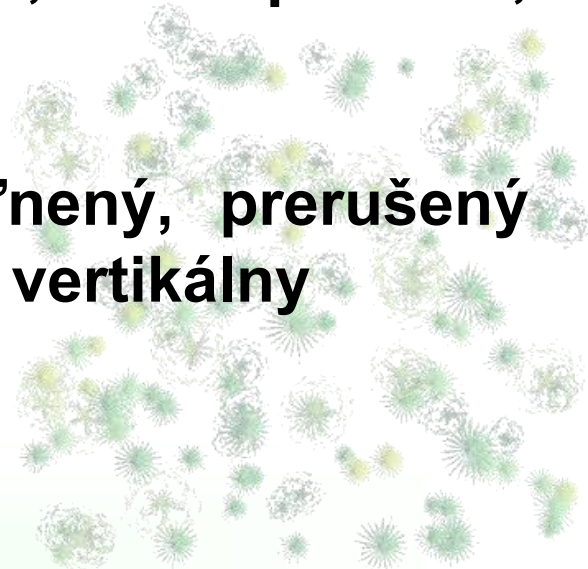
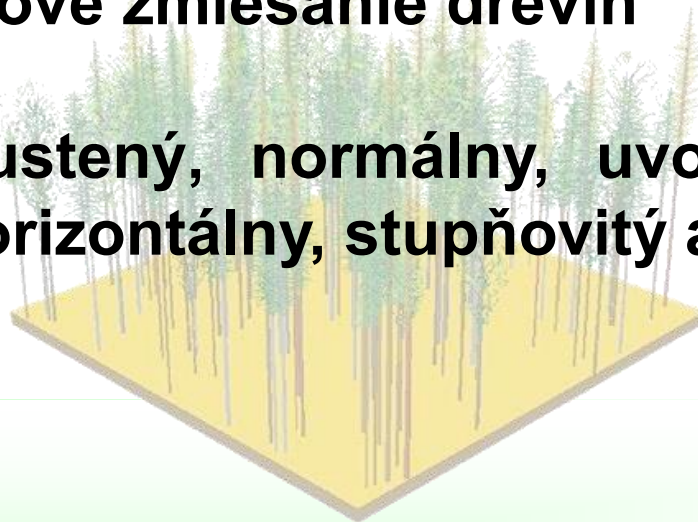
- úprava **horizontálneho a vertikálneho** rozmiestnenia stromov v poraste - pestovanie lesov
- súčasť rámcového plánovania - vzťahuje sa na lesný typ, HSLT, prípadne trvalú jednotku rozdelenia lesa

Priestorová úprava lesa

Vnútroňá - Priestorová úprava porastového zloženia

2. Plánovanie priestorového porastového zloženia

- spôsob rozloženia drevín v porastových spoločenskách - **horizontálne** usporiadanie: jednotlivé, zhlukovité, hlúčkovité, skupinovité, pruhovité, radové zmiešanie drevín
- **zápoj** - prehustený, normálny, uvoľnený, prerušený alebo zápoj horizontálny, stupňovitý a vertikálny

Priestorová úprava lesa

Vnútorňá - Priestorová úprava porastového zloženia

2. Plánovanie priestorového porastového zloženia

Zásada:

Hlúčkovitá, **skupinovitá**, ostrovčekovitá zmiešanina v mladosti, pozvoľné pretváranie porastu, zmenšovanie porastových prvkov a v dospelom veku vytváranie **jednotlivej** až hlúčkovitej zmiešaniny.

Priestorová úprava lesa

Vnútroňná - Priestorová úprava porastového zloženia

2. Plánovanie priestorového porastového zloženia

- **vertikálne** priestorové porastové zloženie vyplýva z prispôsobivosti drevín a ich **náročnosti na svetlo**
- základy druhového porastového zloženia a rozmiestnenia drevín sa kladú **pri obnovách**
- po ukončení obnovy možno správne druhové a priestorové zloženie **usmerňovať** pomocou **výchovných** opatrení

Priestorová úprava lesa

Vnútroňá - Priestorová porastová výstavba

Opatrenia:

- priestorové **usporiadanie porastných prvkov** (druh, veľkosť, tvar, spôsob priestorového a časového rozvinutia)
- **rozčlenenie** porastov na pracovné polia a vytvorenie približovacích liniek - prehľad o hospodárskych opatreniach - vytvorenie prevádzkovo-technických predpokladov
- zabezpečenie vhodného životného porastného prostredia (**mikroklíma**) a zabezpečenie porastov proti vonkajším škodlivým vplyvom

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Modely normálneho (ideálneho) lesa

- predstava ideálneho stavu lesa, ktorý by zabezpečoval **nepretržitú a vyrovnanú ťažbu**
- úlohou lesného hospodárstva bolo čo najviac sa tomuto vzoru **priblížiť**
- **holorubné** hospodárstvo s rovnovekými porastami – **výberkový les - podrastový les**
- model - **súbor porastov** zameraný na určitý hospodársky spôsob, produkčný cieľ a základnú funkciu lesov, ktorý je schopný zabezpečovať ťažbovú (výnosovú) trvalosť a nepretržitosť

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Podmienky (HUNDESHAGEN 1826, HEYER 1841) :

- normálny **počet a rozloha** vekových tried
  - normálne priestorové **usporiadanie** vekových tried
  - normálny **prírastok** odpovedajúci plnému zakmeneniu
  - normálna **zásoba**, t.j. zásoba nahromadená za predchádzajúcich podmienok
  - normálny **etát** ako dôsledok vyššie uvedených podmienok
-
- **rovnoveké, rovnorodé a normálne zakmenené porasty**

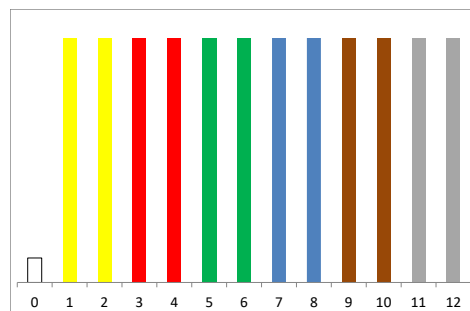
Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálny počet a rozloha vekových tried

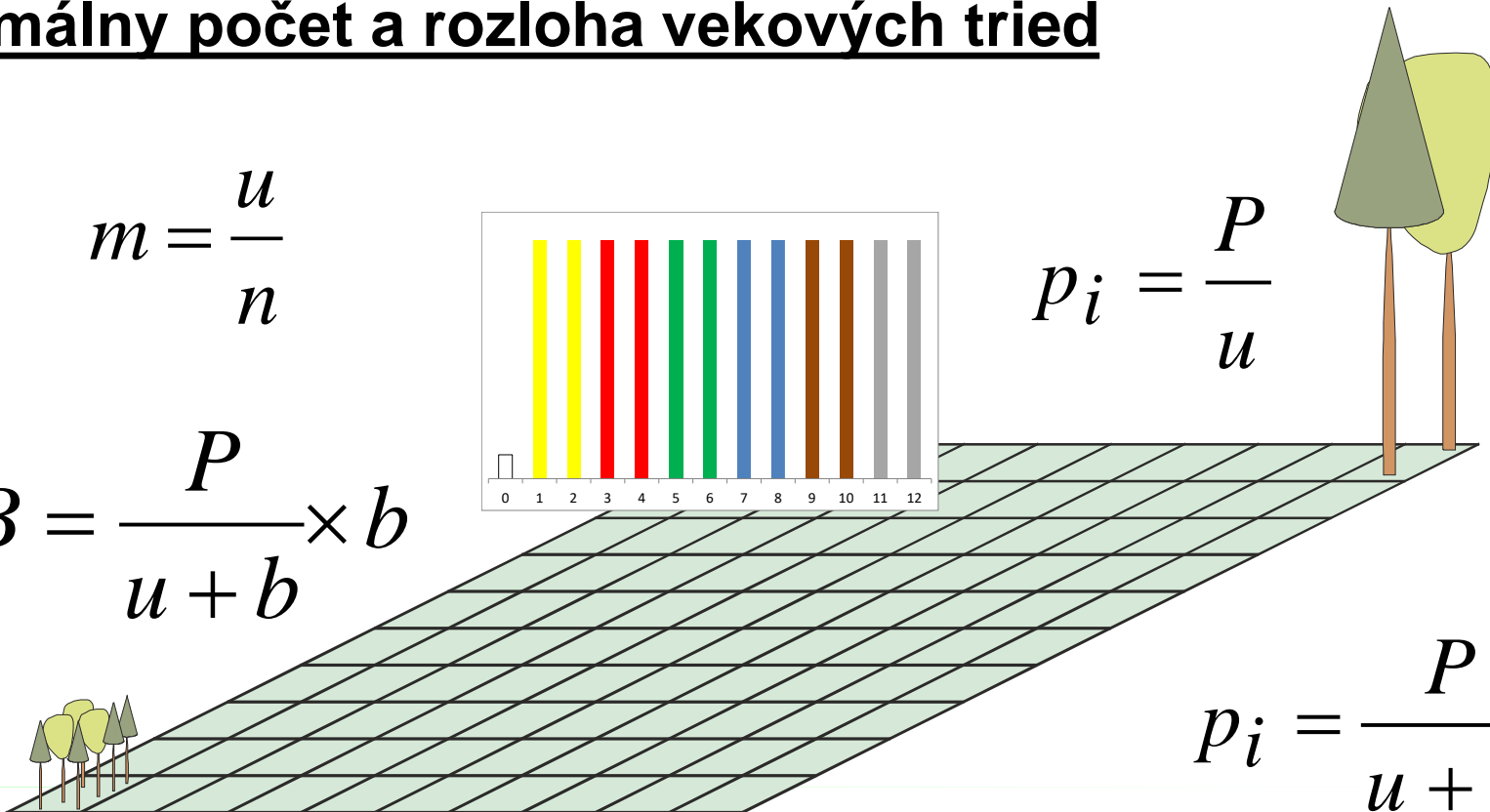
$$m = \frac{u}{n}$$

$$B = \frac{P}{u + b} \times b$$

$$p_i = \frac{P}{u}$$

$$p_i = \frac{P}{u + b}$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálne priestorové usporiadanie vekových tried

- najlepšie vyhovuje podmienkam pestovania, ochrany a ťažby lesa

- ochrana proti prevládajúcim vetrom
- podpora prirodzenej obnovy tým, že prevládajúci vietor môže zanášať semená zo starého (materského) porastu na vzniknuté rúbaniská

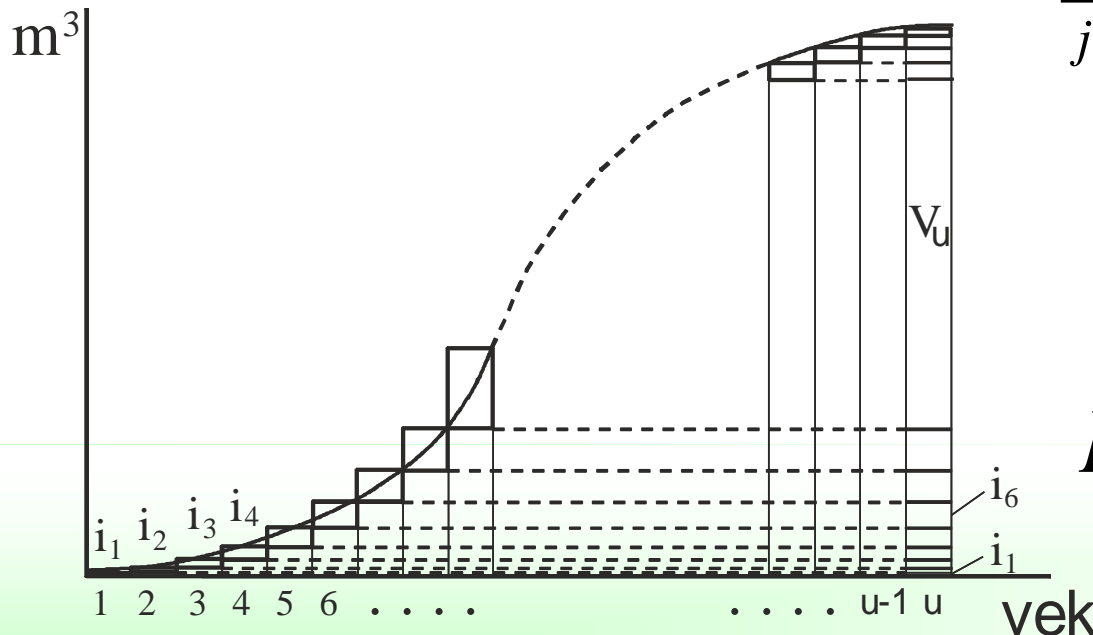
Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálny prírastok

- maximálny prírastok** v daných podmienkach

$$I = i_1 + i_2 + i_3 + \dots + i_u = \sum_{j=1}^u i_j = v_u = PRP$$

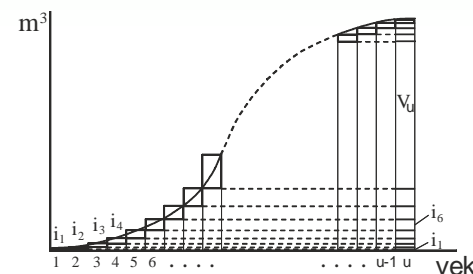
$$i \cdot ha^{-1} = \frac{v_u}{P = u}$$

$$I = i \cdot ha^{-1} \times (P - B_n)$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálna zásoba

- **súčet zásob** všetkých porastov tvoriacich normálny les

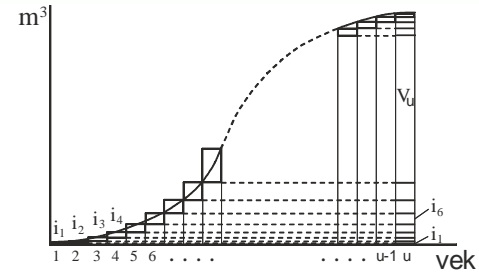
Pravidlá:

- veľkosť normálnej zásoby je závislá **od dĺžky rubnej doby**: čím dlhšia je rubná doba, tým je väčšia
  - zásoba **jarná** (0 – (u-1))
  - zásoba **zimná** (1 až u)
  - zásoba **letná** - aritmetický priemer z obidvoch zásob

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálny etát

- to **množstvo** drevnej zásoby, ktorá sa z nej **ročne môže vyt'ažiť**

$$E = \sum_{j=1}^u i = \bar{i} \times u = I = PRP$$

- normálny ročný **plošný etát** (E_{pn}) v modelovom súbore porastov sa rovná **výmere jedného vekového ročníka**

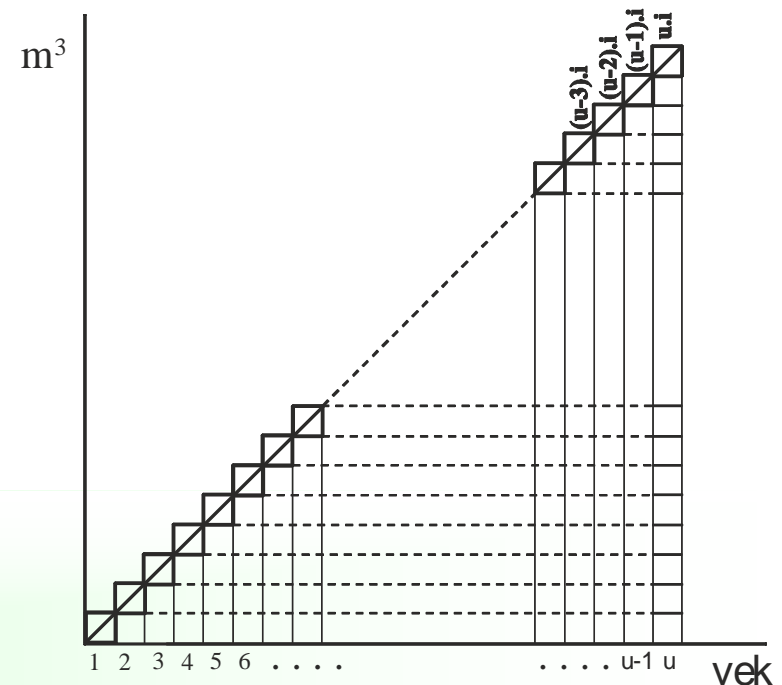
$$E_{pn} = p_j = \frac{P}{u + b}$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálna zásoba – výpočet podľa PRP

- zásoba jednotlivých ročníkov v modelovom hospodárskom súbore rastie **podľa priamky** a nie podľa rastovej krivky

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálna zásoba – výpočet podľa PRP

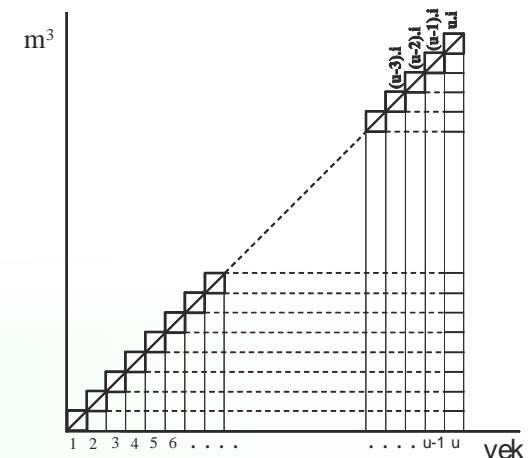
$$V_{n_z} = (i + u \times i) \times \frac{u}{2} = \frac{u \times i}{2} + \frac{u \times i}{2} \times u = u \times \frac{I}{2} + \frac{I}{2}$$

$$V_{n_j} = (u - 1) \times i \times \frac{u}{2} = \frac{u \times i}{2} \times u - \frac{u \times i}{2} = u \times \frac{I}{2} - \frac{I}{2}$$

$$V_n = u \times \frac{I}{2} = u \times \frac{PRP}{2} = u \times I \times 0.5$$

$$V_n \cdot ha^{-1} = \frac{V_n}{u}$$

$$V_n = V_n \cdot ha^{-1} \times (P - B_n)$$

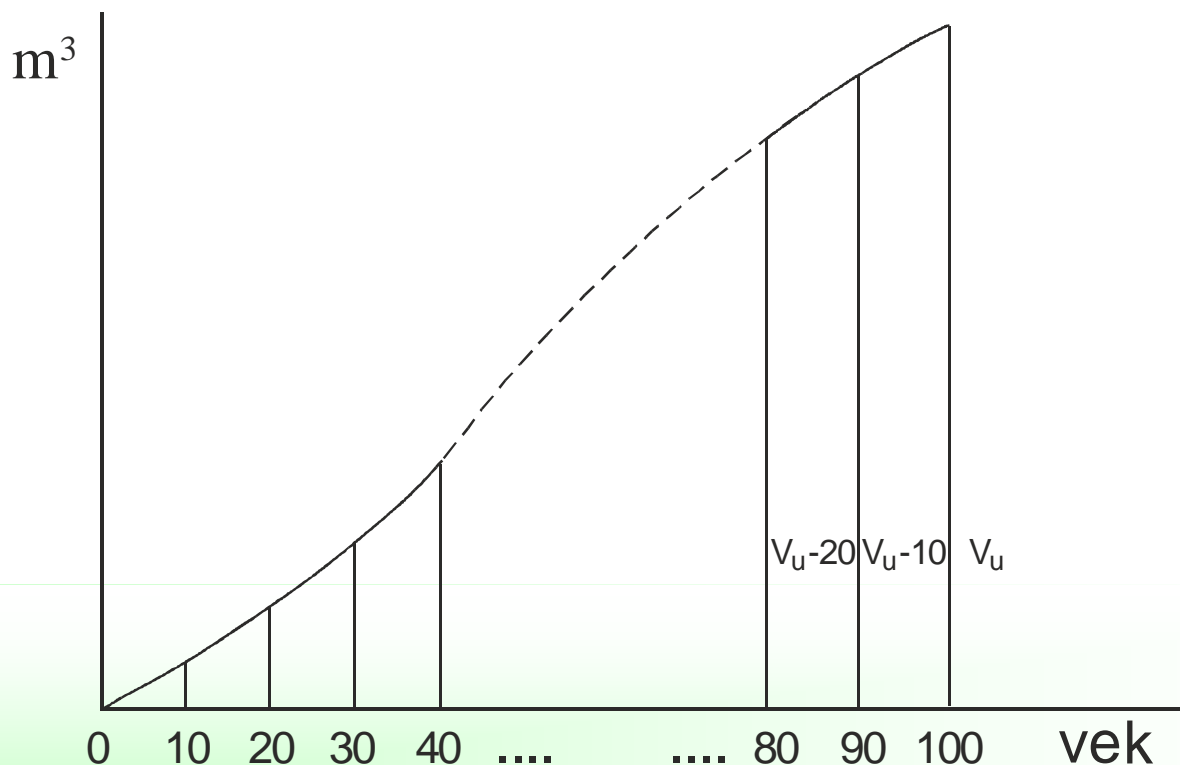

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálna zásoba – výpočet podľa Presslera

- princíp **sumy lichobežníkov**

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

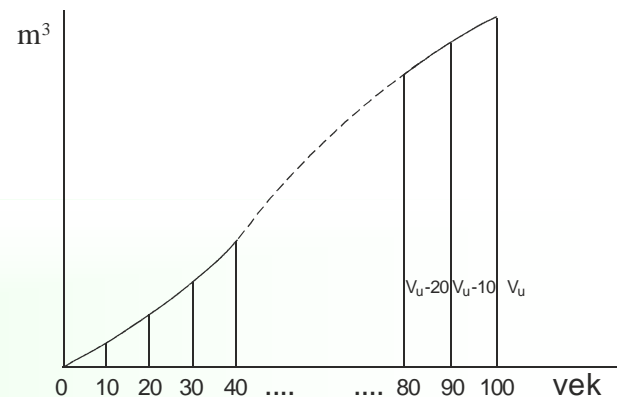
Normálna zásoba – výpočet podľa Presslera

$$V_n = n \times \left(v_{1n} + v_{2n} + v_{3n} + \dots + v_{u-n} + \frac{v_u}{2} \right)$$

$$V_{nJ(Z)} = n \times \left(v_{1n} + v_{2n} + v_{3n} + \dots + v_{u-n} + \frac{v_u}{2} \right) \pm \frac{v_u}{2}$$

$$V_n \cdot ha^{-1} = \frac{V_n}{u}$$

$$V_n = V_n \cdot ha^{-1} \times (P - B_n)$$

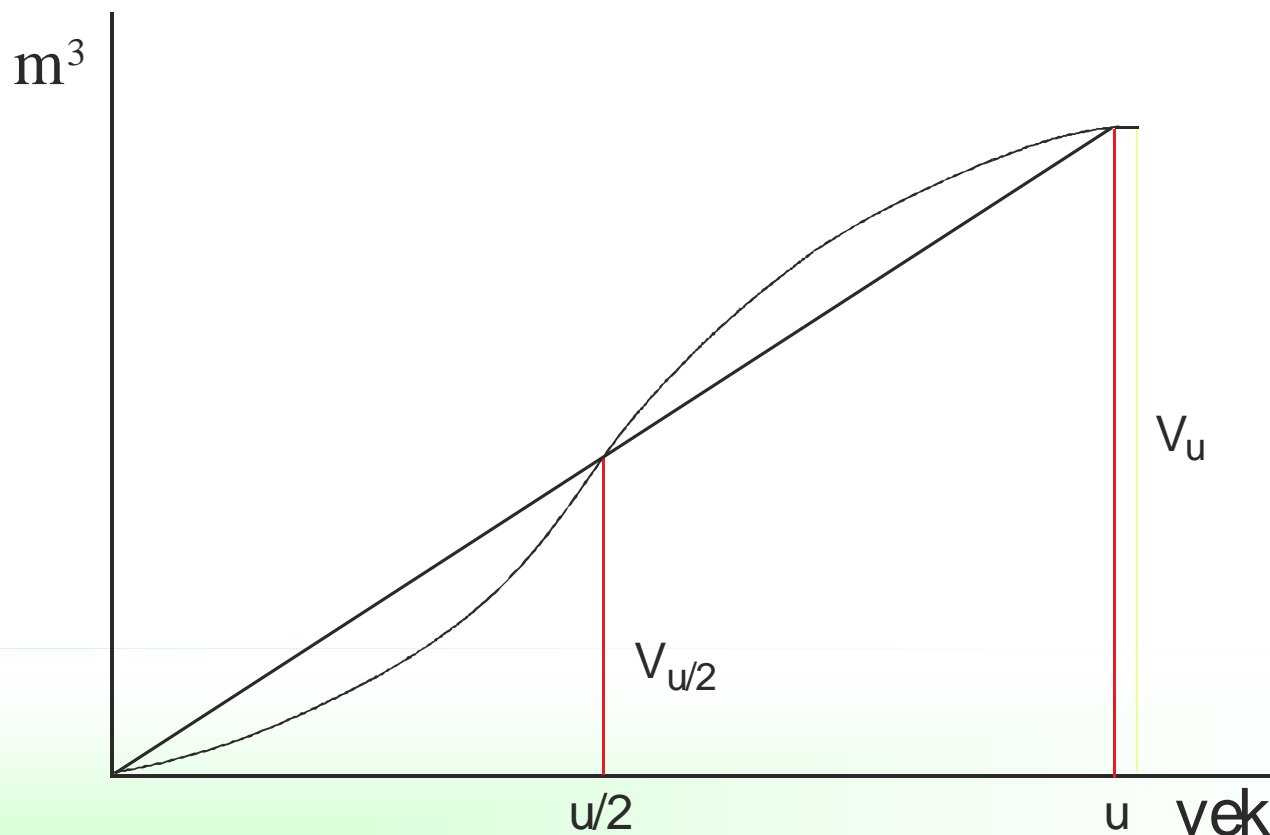

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

Normálna zásoba – výpočet podľa Singera

- princíp **sumy trojuholníka a lichobežníka**

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

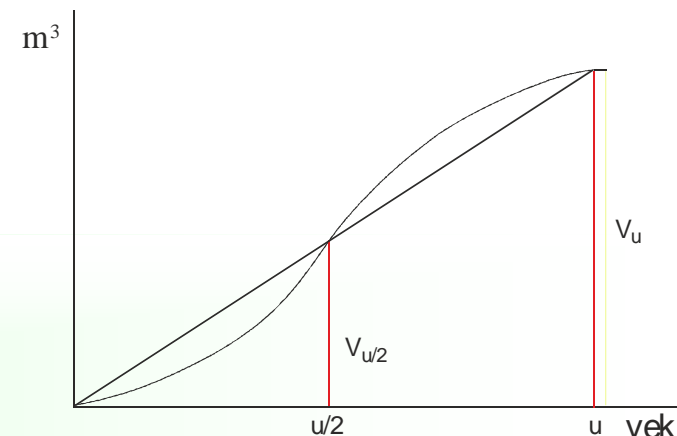
Normálna zásoba – výpočet podľa Singera

$$V_n = \frac{v_{u/2} \times u / 2}{2} + \frac{v_{u/2} + v_u}{2} \times \frac{u}{2} = \frac{u}{4} \times (v_u + 2 \times v_{u/2})$$

$$V_{n_{J(Z)}} = \frac{u}{4} \times (v_u + 2 \times v_{u/2}) \pm \frac{v_u}{2}$$

$$V_n \cdot ha^{-1} = \frac{V_n}{u}$$

$$V_n = V_n \cdot ha^{-1} \times (P - B_n)$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model holorubného lesa

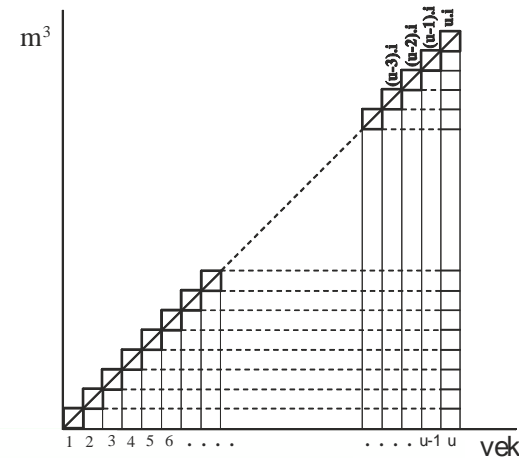
Normálna zásoba – výpočet podľa redukčných faktorov

- odlišnosti od normálnej zásoby
- redukčný faktor c
- Strzelecki, Flury, Korf - c so stúpajúcou rubnou dobou stúpa a so zhoršujúcou sa bonitou klesá

$$V_n = I \times u \times c$$

$$V_n \cdot ha^{-1} = \frac{V_n}{u}$$

$$V_n = V_n \cdot ha^{-1} \times (P - B_n)$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

- na tej istej ploche sú zastúpené **rôzne**, niekedy skoro všetky **vekové stupne**
- vzorový (vyrovnaný) výberkový les je pojem pre stav lesa, v ktorom sú **v najlepšej miere využité produktívne sily na ciele lesnej produkcie**

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

Metódy

- plošný obsah **korunových** projekcií (Burel, Gazin, Böhmer)
- počet stromov – **hrúbková** štruktúra:
  - podľa Liocourtovhovho zákona (Schaeffer, Gazin D'Alvery, Meyer)
  - podľa doby presunu (Fracois, Miletič)
  - podľa hrúbkového prírastku (Prodan, Meyer)
- **kruhovú** základna (Tichý, Hufnagl, Tvrdony, Jovanovič)

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

Vzorový stav - **podmienky** rovnováhy:

- nepretržitá obnova
- pravidelný dorast do kmeňoviny
- vhodný pomer počtu stromov medzi susednými hrúbkovými stupňami
- správna voľba dimenzie rubného typu

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

Vzorový stav podľa Liocourta

- geometrický klesajúci rad
- vylučujeme extrémne hodnoty q pod 1 a nad 2
- dimenzia rubného typu (56-90cm)
- početnosť dimenzie rubného typu (1-3)

$$A_i = A_1 \times q^{-(i-1)}$$

$$q = \frac{\sum \frac{n_i}{n_{i+1}}}{i-1}$$

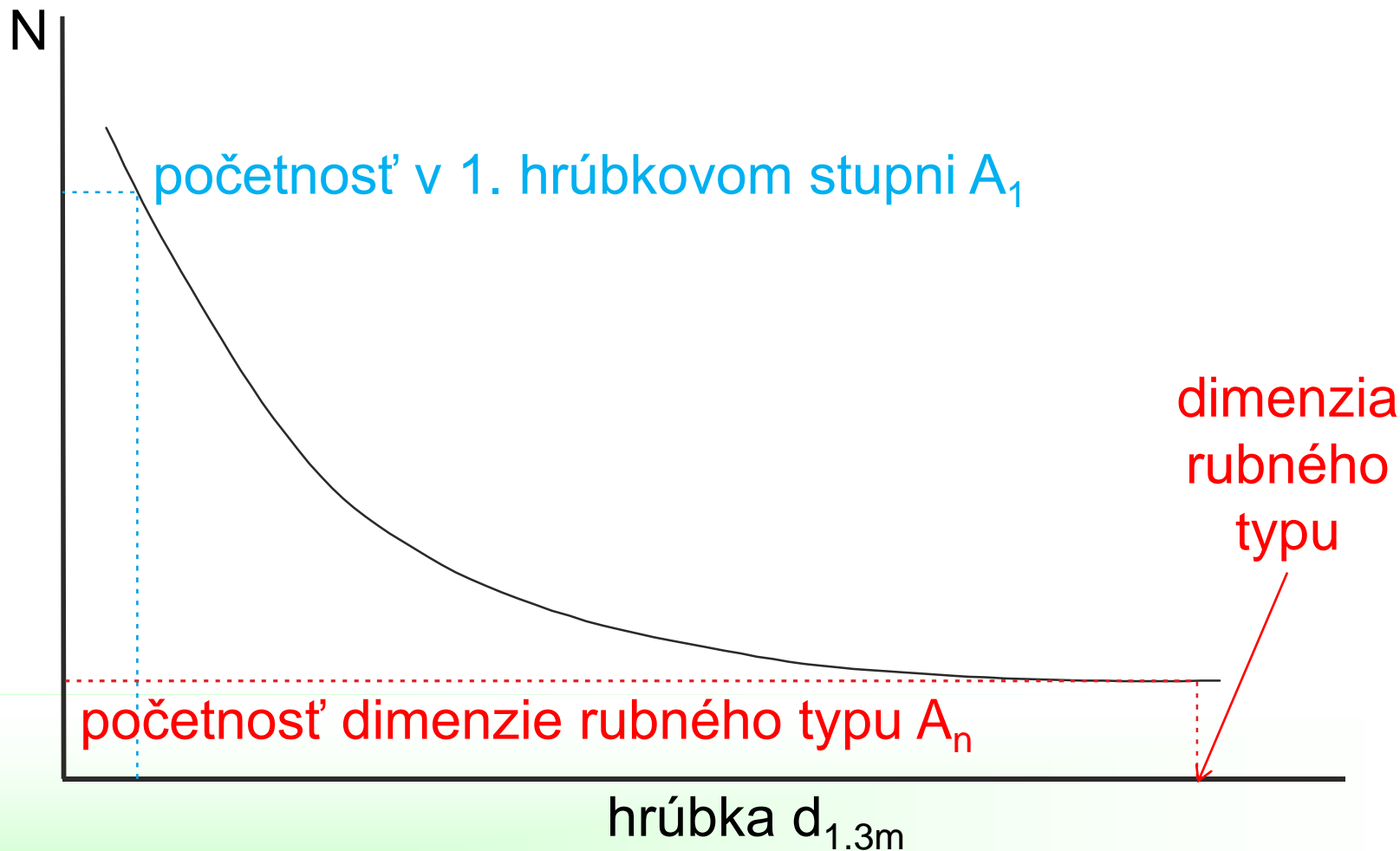
$$\log A_i = \log A_1 - (i-1) \times \log q$$

$$\log A_i = \log A_n + (n-i) \times \log q$$

$$A_i = 10^{\log A_i}$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

Modely normálneho (ideálneho) lesa

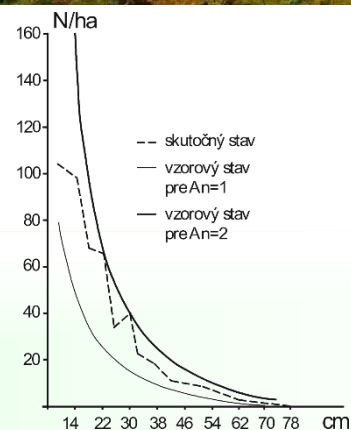
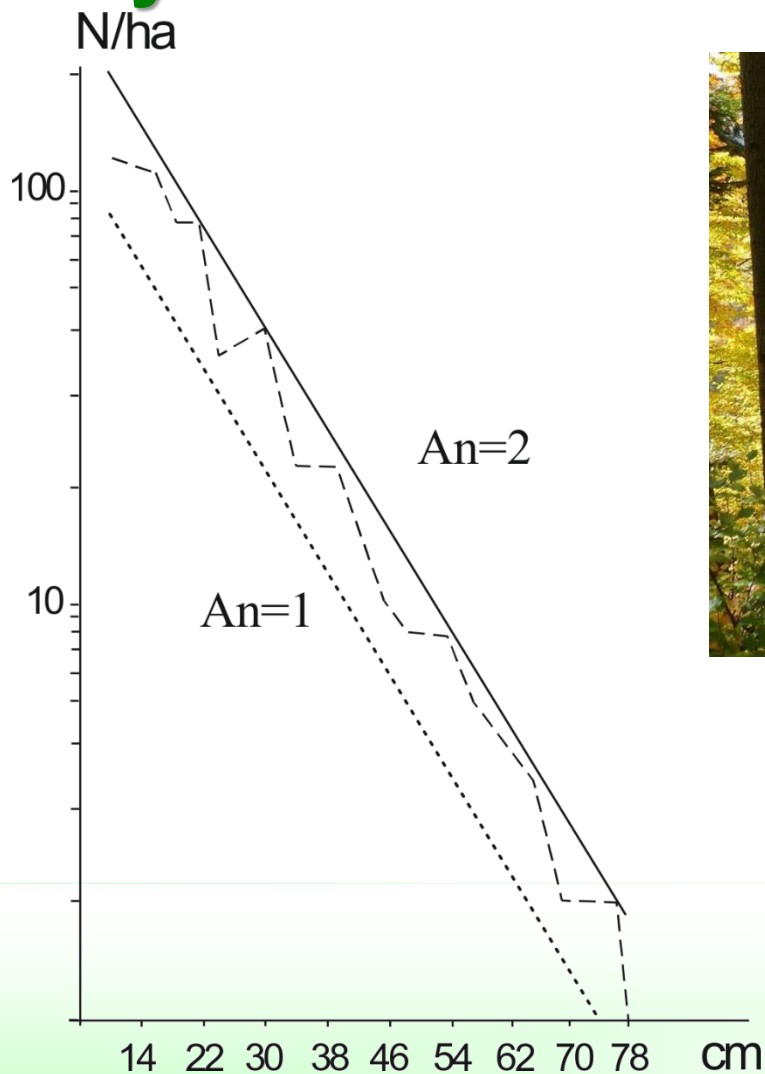
Model výberkového lesa

- Výpočet zásoby - tarify výberkových porastov (HALAJ 1963)
- Výpočet kruhovej základne
- Výpočet celkového bežného prírastku - metóda jednotkových objemových prírastkov

$$CBP_i = n_i \times i_d \times k_{vi}$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

Vzorový stav podľa Meyera

- prirodzená exponenciálna funkcia

$$A_i = k \times e^{-\alpha \times d_i}$$

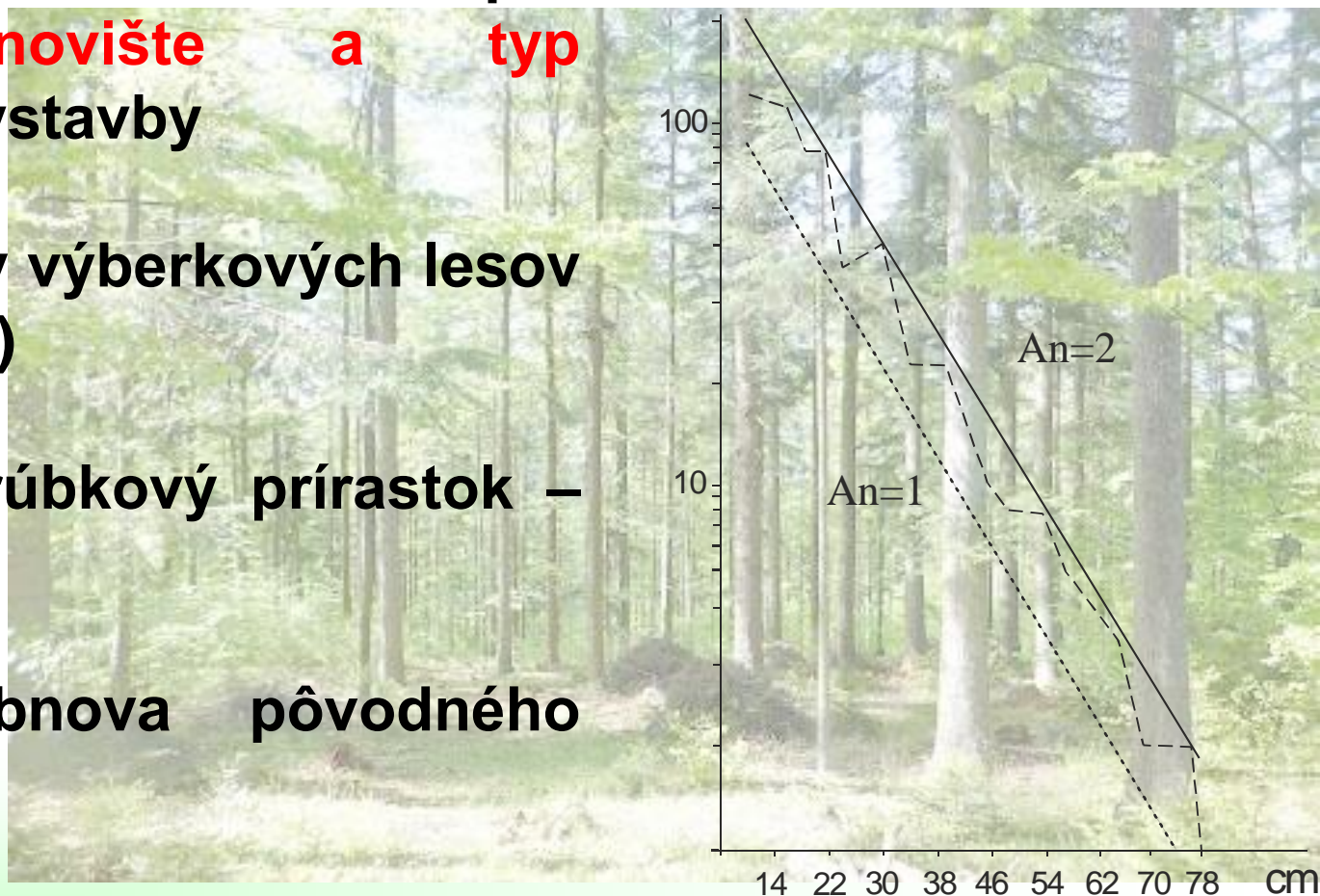
Typy	A	B	C	D	E
Počet stromov na 1 ha (ks)	300	350	381	398	405
Zásoba na 1 ha (m ³)	316	343	347	343	323
Kruhová základňa (m ²)	28,2	31,0	31,8	31,4	30,3
α	0,055	0,060	0,065	0,070	0,075
k	41,4	56,5	71,7	86,9	102,1

Vzorové typy výberkových lesov podľa MEYERA
(hodnoty od hrúbkového stupňa 18)

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model výberkového lesa

- koeficienty - charakteristické pre určité **stanovište** a **typ porastovej výstavby**
- viacero typov výberkových lesov ($N \cdot ha^{-1}$, $V \cdot ha^{-1}$)
- priemerný hrúbkový prírastok – posun krivky
- **t'ážba** - **obnova pôvodného rozdelenia**

Modely normálneho (ideálneho) lesa

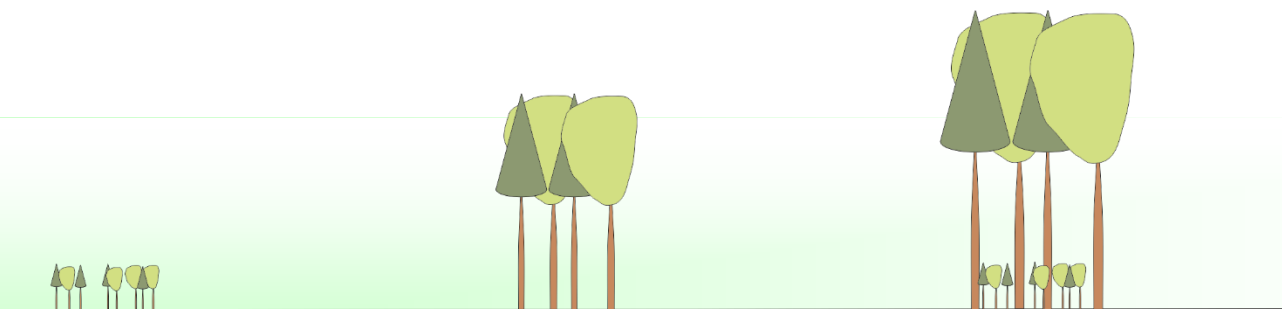
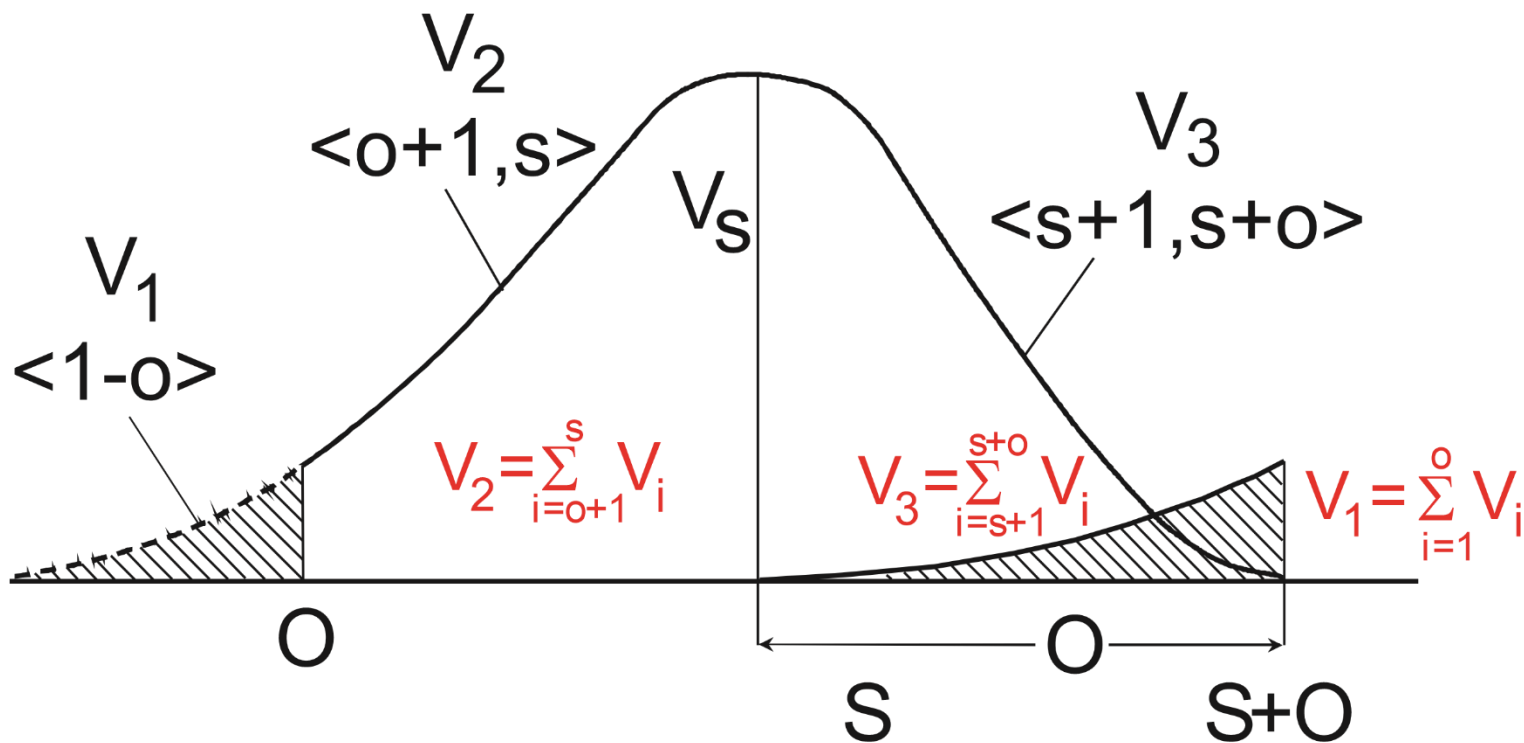
Model podrastového lesa

- **kombinácia** holorubného a výberkového modelu
- uplatniť úpravnícke prvky oboch modelov: plochu, vek, zásobu, CBP
- tri zložky porastovej zásoby
  - zásoba **novovznikajúcich** porastov pod materskými stromami
  - zásoba porastov **vo výchove**
  - zásoba hornej etáže **obnovovaných** porastov

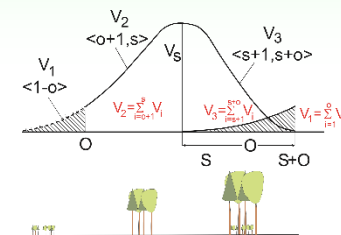
Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model podrastového lesa

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Model podrastového lesa

- Celková zásoba

$$V_n = V_1 + V_2 + V_3$$

- obnovná doba – dĺžka a časová poloha – veľký význam
- vekový ročník „s“
  - **redukcia** porastovej zásoby na vytváranie všetkých predpokladov pre nový porast
  - systematické **skvalitňovanie** zásoby
  - priebeh bežného prírastku – **posúdenie etátu**
  - dôležitý pre **odvodenie etátu** t'ážby rubnej a predrubnej
  - **rozhranie** medzi t'ážbami a zložkami zásob

Modely normálneho (ideálneho) lesa

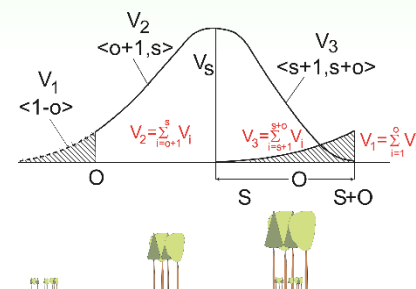
Model podrastového lesa

- Etát t'ážeby rubnej

$$E = v_s + \sum_{i=s+1}^{s+o} CBP_i$$

- Celkový etát

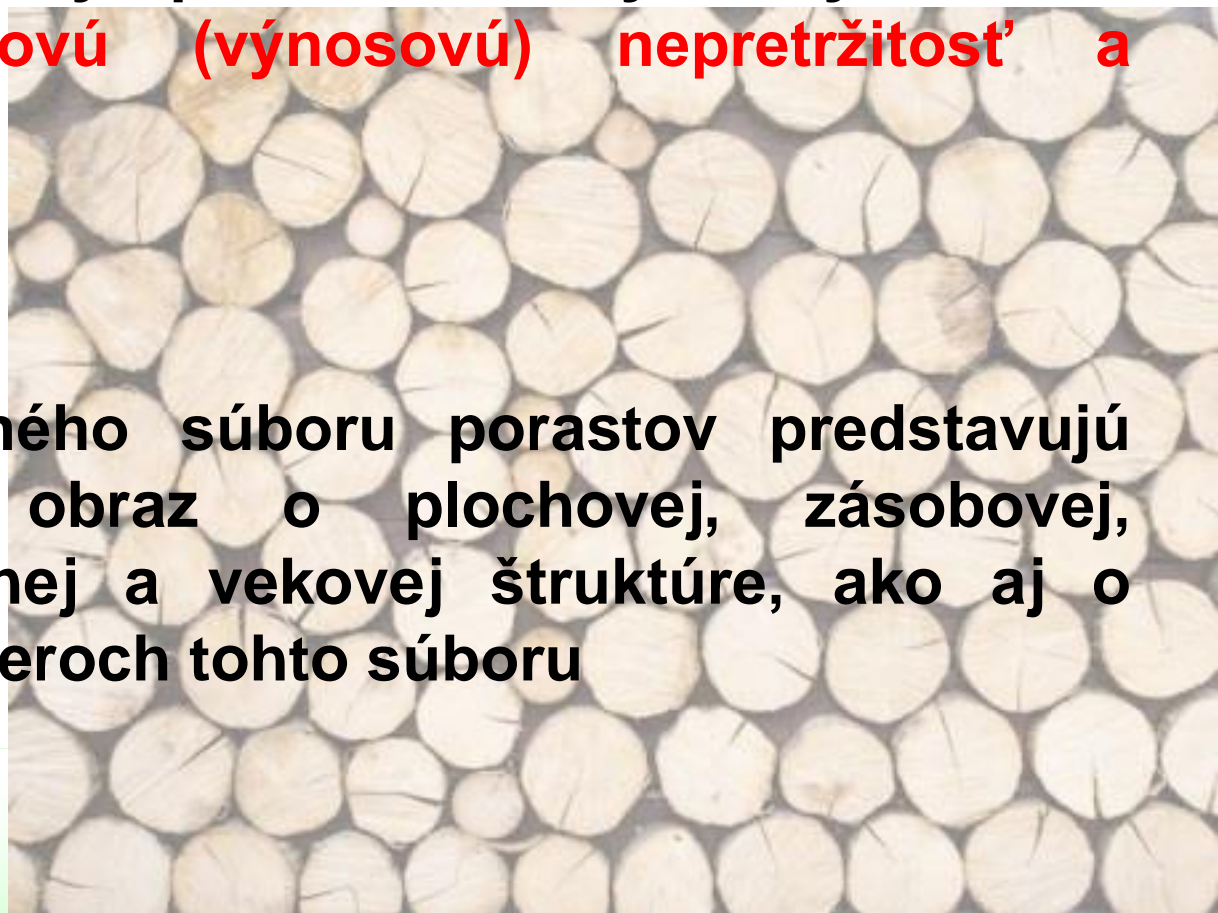
$$E = v_s + \sum_{i=s+1}^{s+o} CBP_i + \sum_{i=1}^s \text{preb.}$$

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Význam modelov

- pomocný metodický prostriedok výstavby lesa - zabezpečiť t'ážbovú (výnosovú) nepretržitosť a vyrovnanosť
- rámcový vzor
- prehľady príslušného súboru porastov predstavujú nepostrádateľný obraz o plochovej, zásobovej, drevinovej, bonitnej a vekovej štruktúre, ako aj o produkčných pomeroch tohto súboru

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Význam modelov

Vhodnou vonkajšou a vnútornou priestorovou úpravou

- **najvyššiu odolnosť** proti pôsobeniu škodlivých činiteľov
- vytvoriť predpoklady pre **optimálne využitie produkčného priestoru** na trvalú produkciu kvalitnej drevnej zásoby
- umožniť prevádzkové zvládnutie intenzívneho lesného hospodárstva - **racionalizácia**

Modely normálneho (ideálneho) lesa

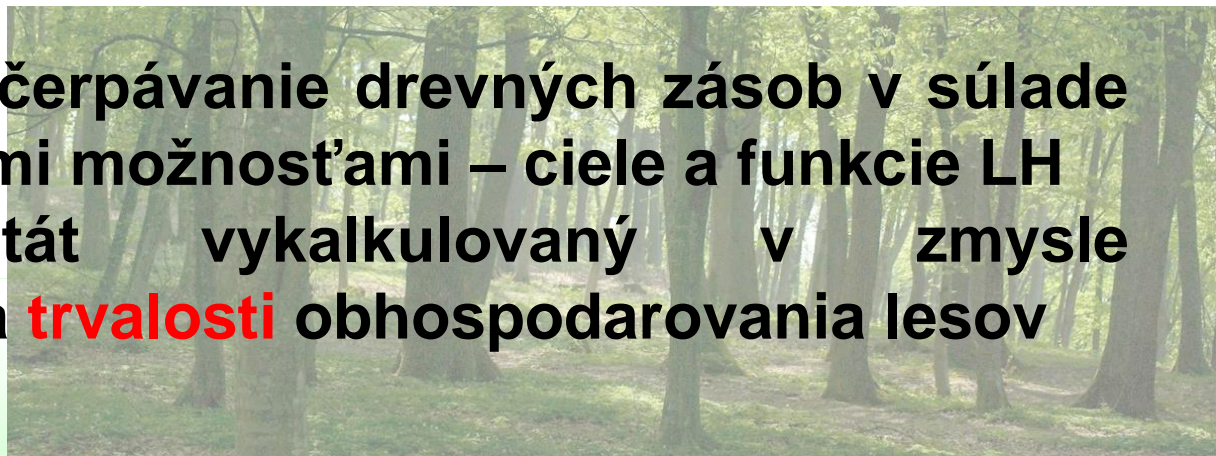
Význam modelov

Starostlivosť o prírastok - zvyšovanie:

- vhodnou voľbou stanovištne primeraných **drevín**
- ich účelným **priestorovým** rozmiestnením
- opatreniami na zvyšovanie **úrodnosti** pôdy
- **rekonštrukciou** neprirastavých porastov

Optimálna zásoba:

- **regulovať** odčerpávanie drevných zásob v súlade s produkčnými možnosťami – ciele a funkcie LH
- ťažbový etát vykalkulovaný v zmysle zabezpečenia **trvalosti** obhospodarovania lesov

Modely normálneho (ideálneho) lesa

Význam modelov - použitie

- ako **taxačná predstava** ideálnej výstavby lesa - vzťah medzi produkujúcou zásobou, prírastkom a ťažbou - smer vývoja - proporcie veličín
- ako objekt **výskumu** - v zjednodušenej forme výskum zložitých procesov – zákonitosti, väzby, podmienky, optimalizácia
- ako objekt **výučby** - pochopenie základných podmienok nepretržitého reprodukčného procesu lesného fondu a jeho hospodárskej úpravy

Ťažbová úprava lesa

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Ťažbová úprava lesa

súbor poznatkov a postupov na odvodenie a určenie **výšky obnovnej a výchovnej ťažby (etátu)** na plánovacie obdobie v rámci základnej jednotky pre ťažbovú úpravu lesa samostatne pre kategóriu a tvar lesa

zákon 326/2005

Ťažbová úprava lesa určuje objem a plynulosť ťažby tak, aby sa **zabezpečilo optimálne využívanie produkčného potenciálu lesa a trvalé plnenie funkcií lesa.**

Ťažbová úprava lesa

- jednou z najdôležitejších úloh HÚL - **objektívne stanovenie výšky ťažby**

základné otázky:

- **koľko** dreva je možné každoročne ťažiť bez ohrozenia podstaty lesa a všetkých jeho funkcií
- **kde** sa toto množstvo dreva má ťažiť
- **kedy** ťažiť
- spôsob vykonania ťažby (**ako**)

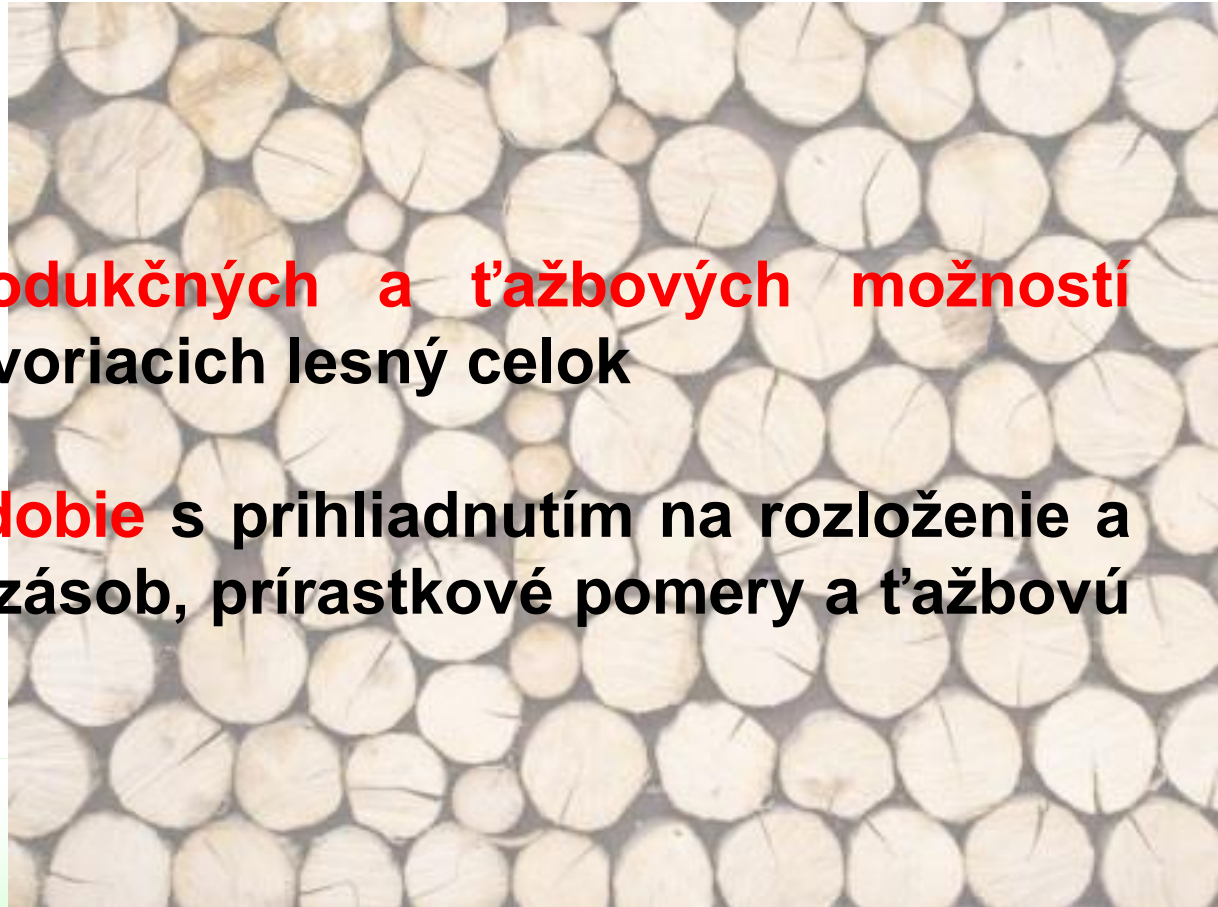

Ťažbová úprava lesa

hospodárske lesy

výška etátu

- zo zistených **produkčných a ťažbových možností** súboru porastov tvoriacich lesný celok
- **na plánovacie obdobie** s prihliadnutím na rozloženie a stav porastových zásob, prírastkové pomery a ťažbovú plynulosť

Ťažbová úprava lesa

ochranné lesy
lesy osobitného určenia

- prihliada sa na formy hospodárskeho spôsobu určené vo vzťahu k **prevládajúcej funkcii lesa**

Ťažbová úprava lesa

požiadavky:

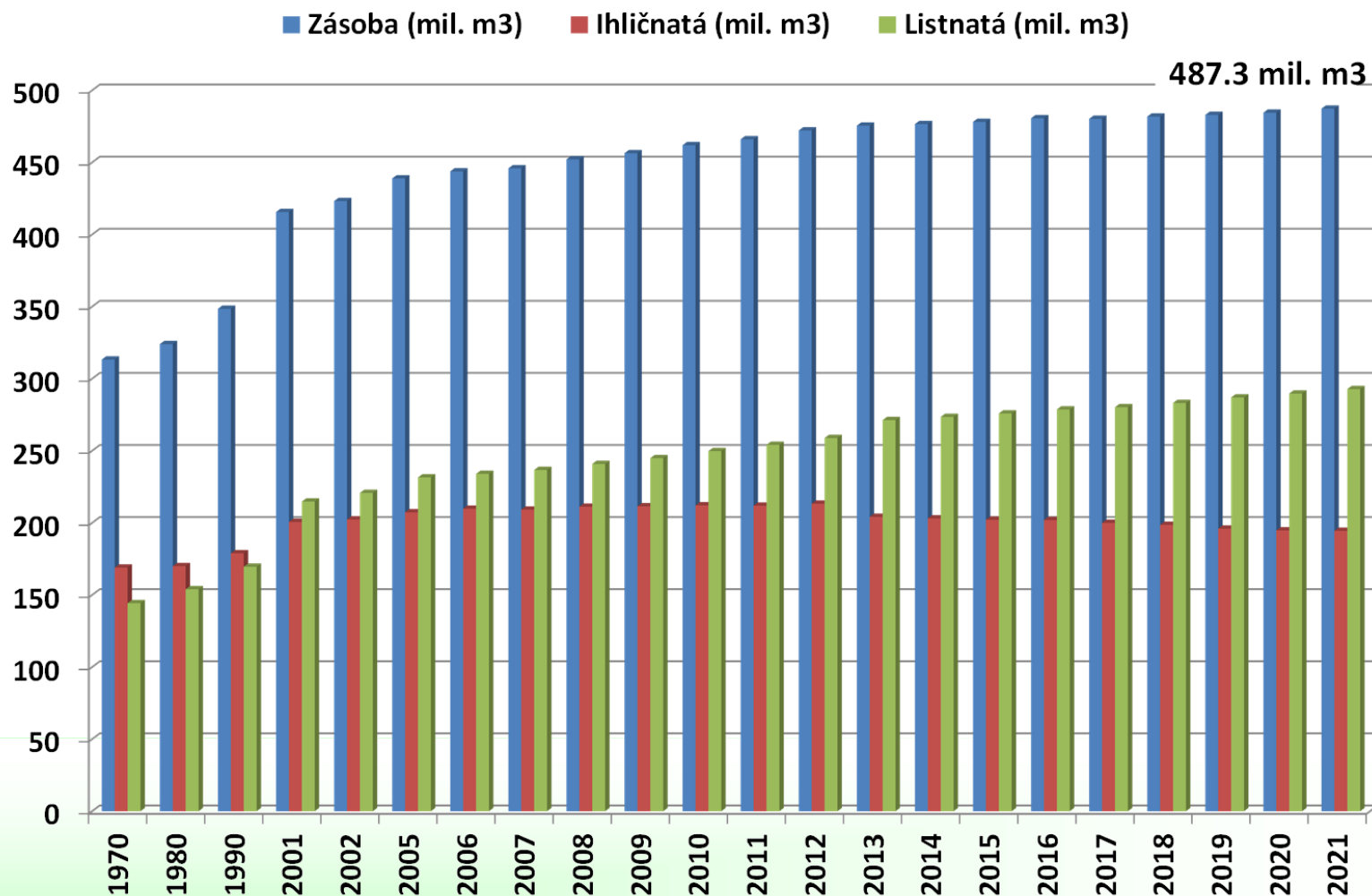
- zaistiť **vyrovnanosť a trvalosť ťažby**
- vytvoriť v lesných porastoch aj podmienky pre sústavné **zvyšovanie ich produktívnosti**
  - zmena **druhového** zloženia
  - úprava **priestorových** vzťahov porastových zložiek
  - zvyšovanie produkčnej schopnosti **porastového zloženia**
  - zvyšovanie miery využitia porastového zloženia
  - zvyšovanie **stability** lesných porastov

Ťažbová úprava lesa

Východiská

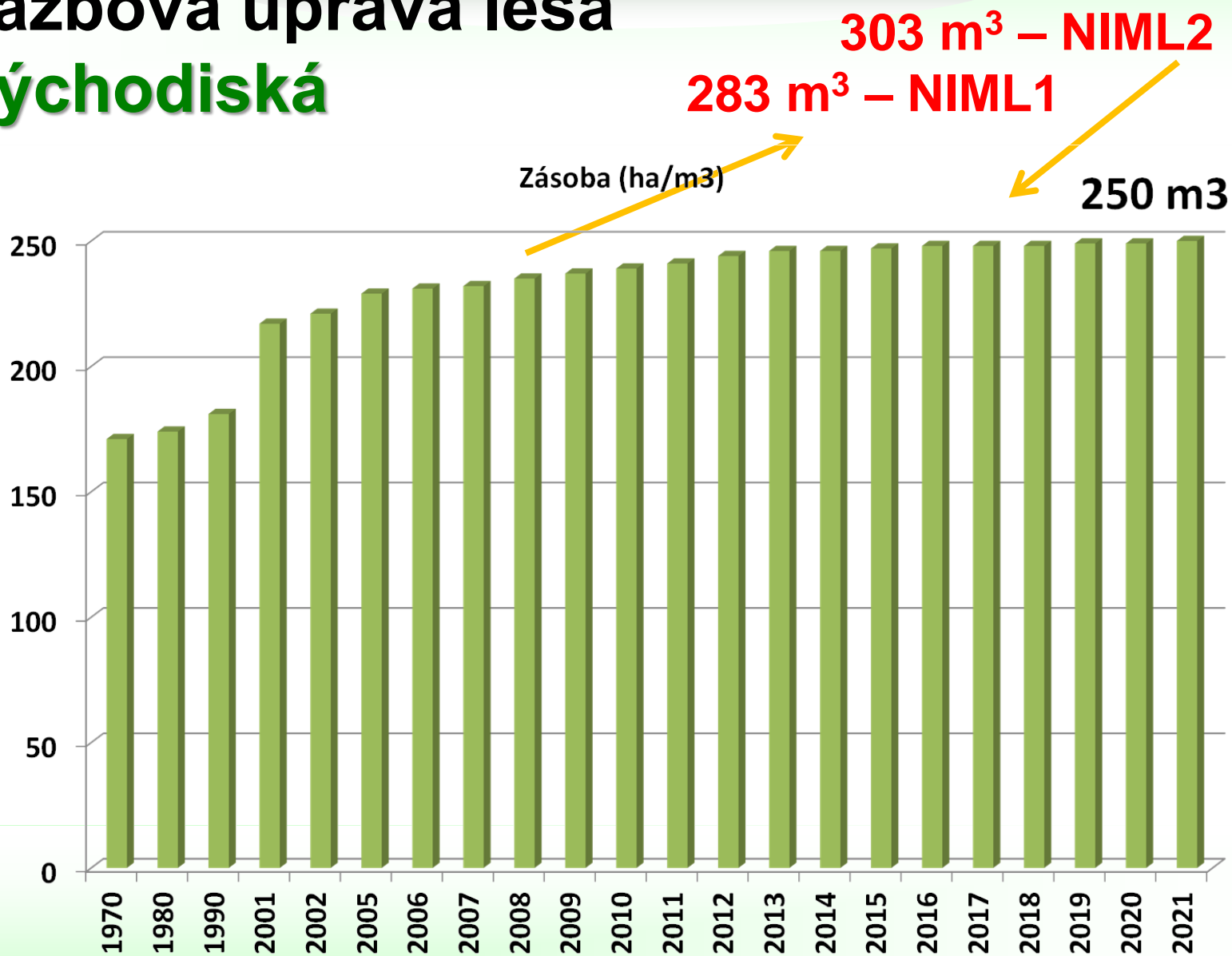
583 mil. m³ – NIML2

538 mil. m³ – NIML1

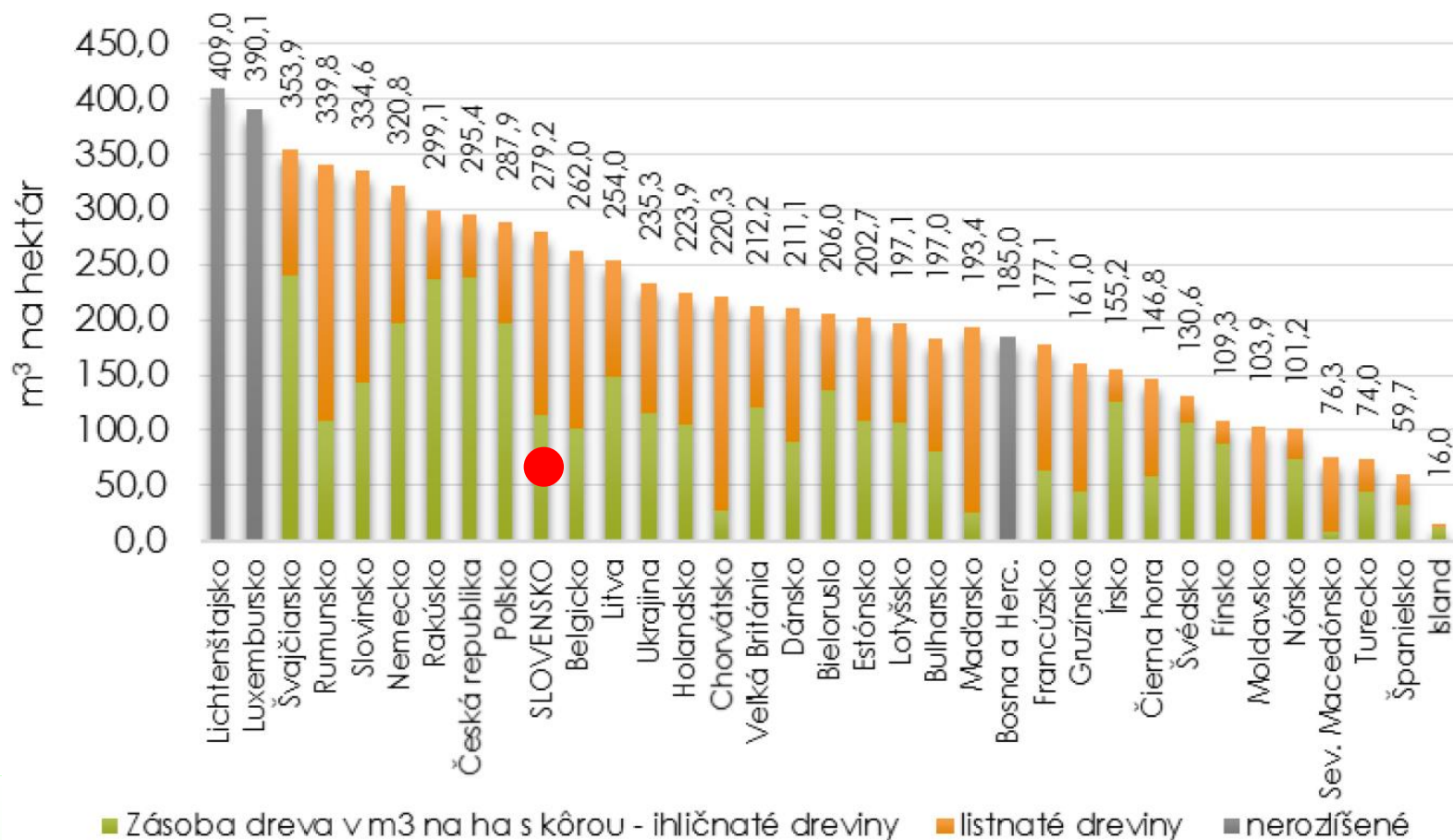
Ťažbová úprava lesa

Východiská

Ťažbová úprava lesa

Východiská

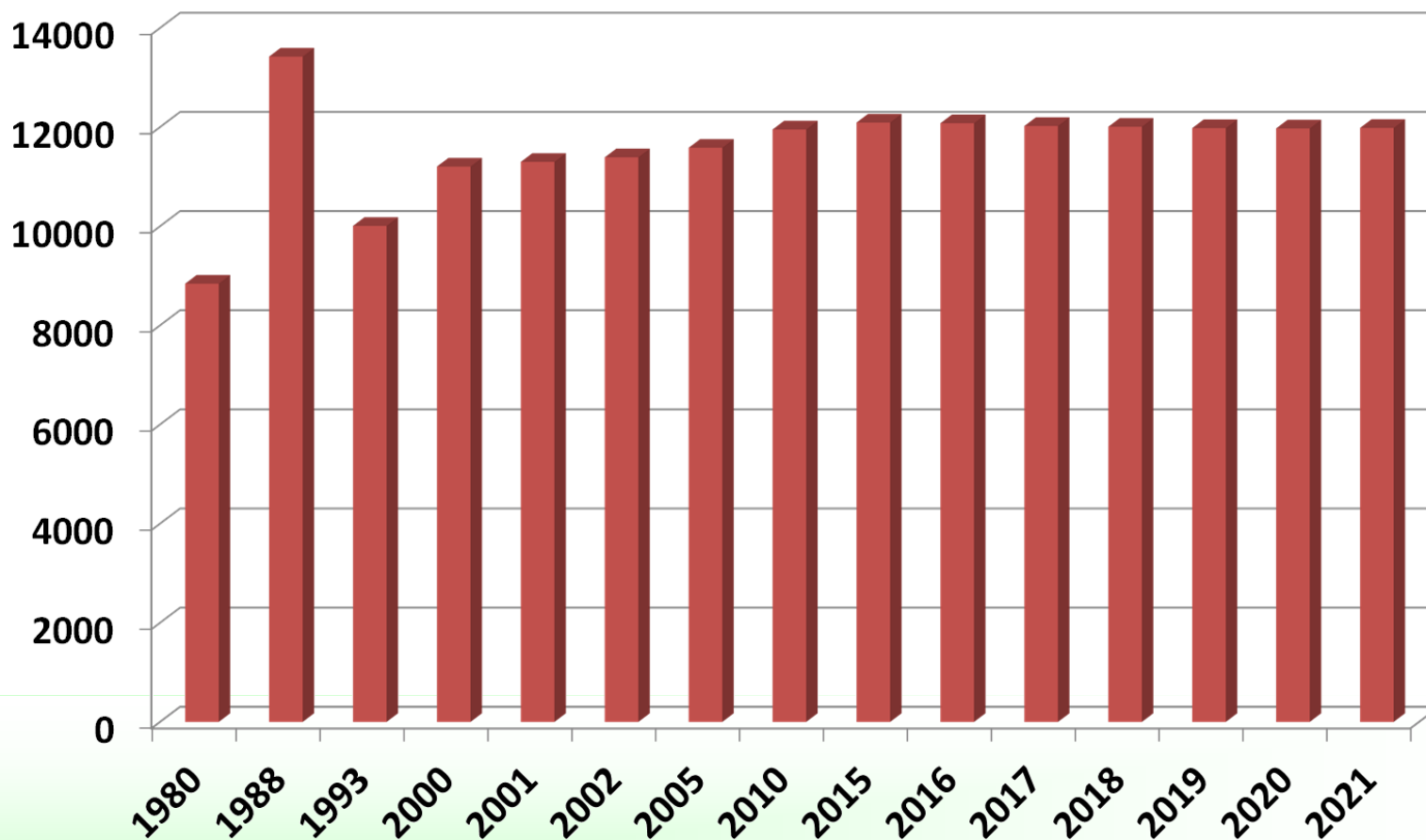
Ťažbová úprava lesa

Východiská

9 m³/ha – NIML2

CBP

6.22 m³/ha

Ťažbová úprava lesa

Etát

výška ťažby určená programom starostlivosti o lesy na desaťročie, ktorú je **možné a zároveň potrebné** v lesnom celku ťažiť pri dodržaní všetkých požiadaviek kladených na les

Ťažbová úprava lesa

Etát

podľa **druhu ťažby**:

- etát *obnovnej* ťažby
- etát *výchovnej* ťažby
- *celkový* – súčet etátov obnovnej a výchovnej ťažby

Ťažbová úprava lesa

Etát

podľa **jednotky**:

- ***plochový*** - určenie na porastovej ploche, rubnej dobe, prípadne vekovej štruktúre lesného celku
- ***objemový*** - určenie na hospodársko-úpravníckych veličinách: zásobe a prírastku (objem hrubiny)

Ťažbová úprava lesa

Etát

podľa **stavu lesného celku**:

- *normálny* - vychádza z podmienok modelov lesa
- *skutočný* - vychádza z podmienok skutočných pomerov lesného celku

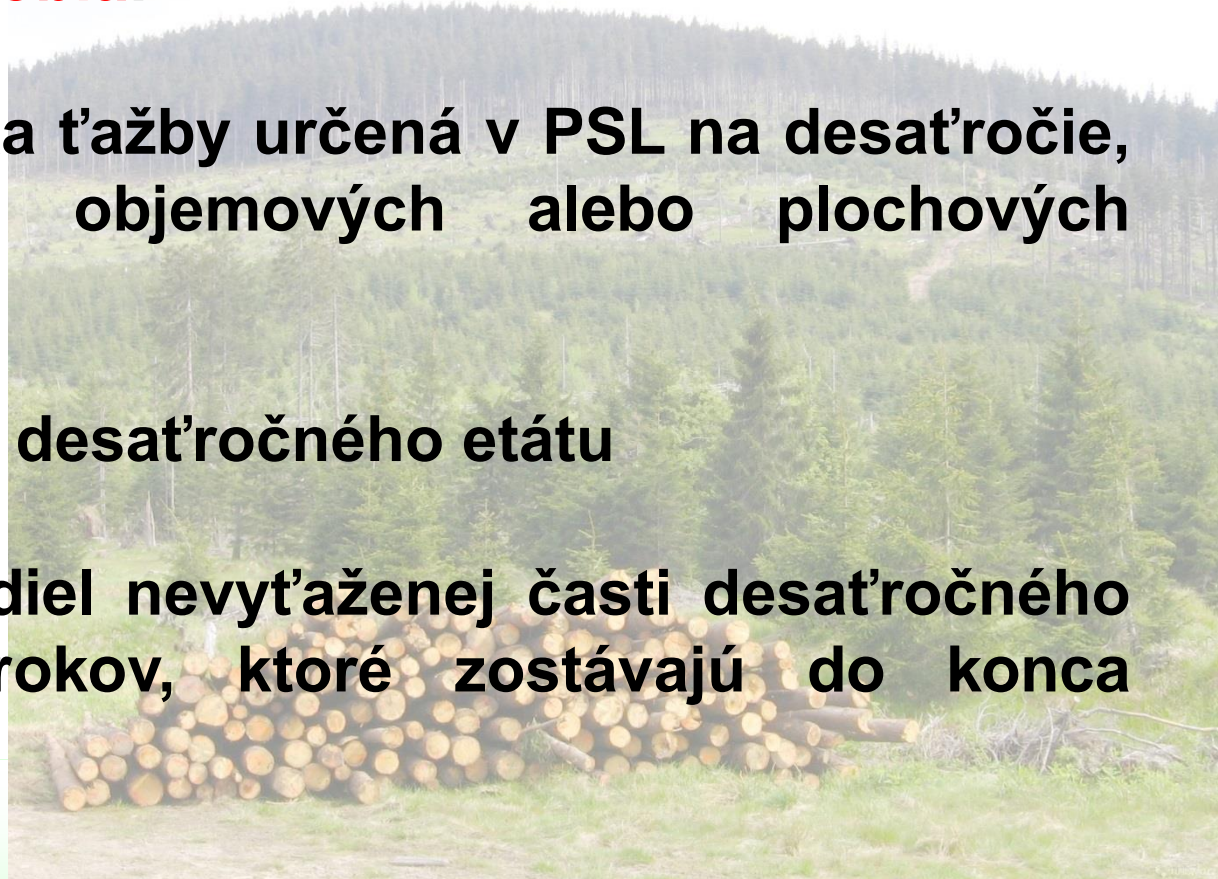

Ťažbová úprava lesa

Etát

podľa **časového obdobia**:

- **desaťročný** - výška ťažby určená v PSL na desaťročie, vyjadruje sa v objemových alebo plochových jednotkách
- **ročný** – desatina z desaťročného etátu
- **bilancovaný** – podiel nevyt'áženej časti desaťročného etátu a počtu rokov, ktoré zostávajú do konca desaťročia.

Ťažbová úprava lesa

Ťažba

- je proces zahŕňajúci **vyznačovanie stromov** určených na výrub, **technologickú prípravu pracoviska**, **výrub stromov** a **sústredovanie dreva** na odvozné miesto

Ťažbová úprava lesa

Ťažba

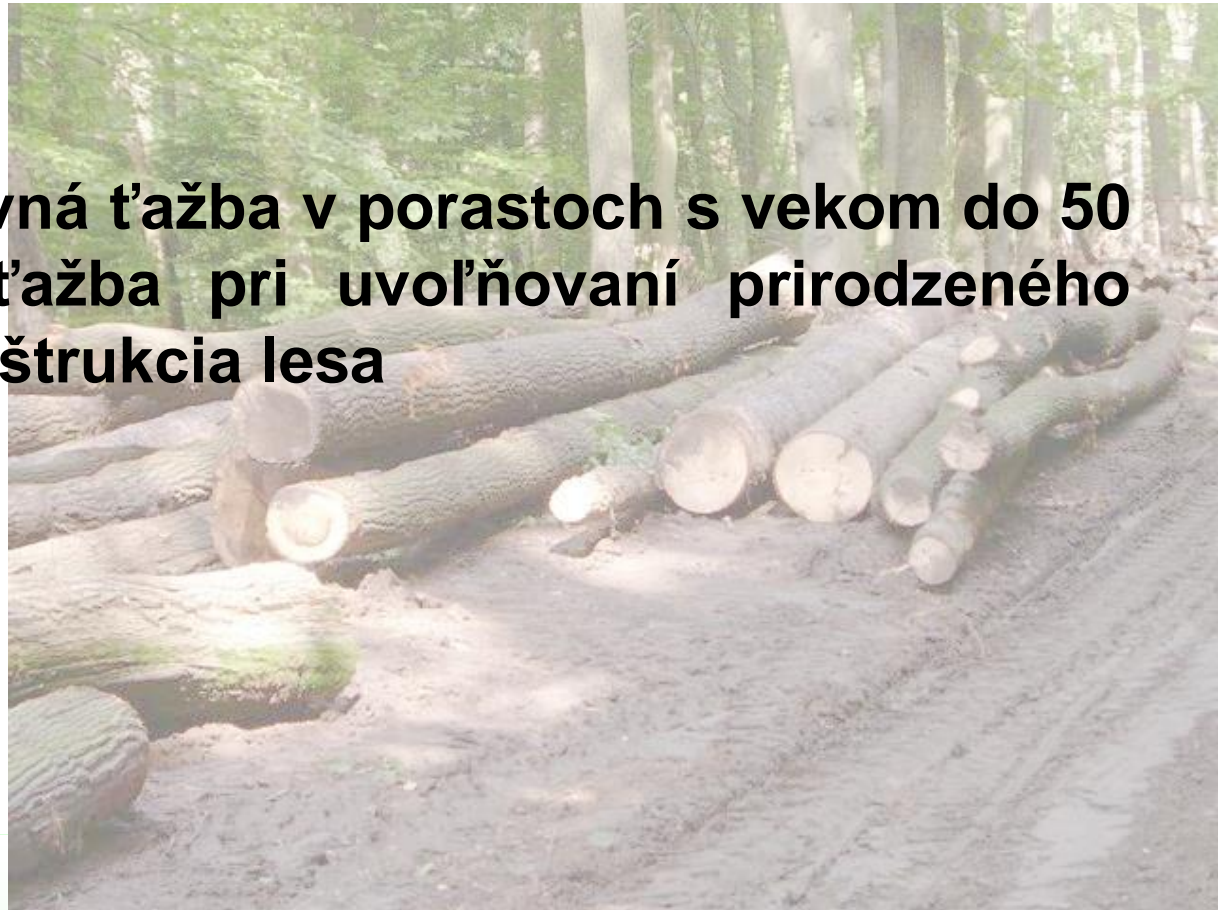
- **úmyselná** - podľa **programu starostlivosti o lesy**, a to pri výchove lesa ako výchovná ťažba a pri obnove lesa ako obnovná ťažba
- **mimoriadna** - pri **vyňatí alebo obmedzení** využívania, pri **zmene využitia**, pri **lesníckotechnických melioráciách** - na základe rozhodnutia orgánu štátnej správy lesného hospodárstva
- **náhodná** - ako súčasť **opatrení na ochranu lesa** alebo opatrení spojených s odstraňovaním následkov pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch

Ťažbová úprava lesa

Ťažba

Úmyselná ťažba:

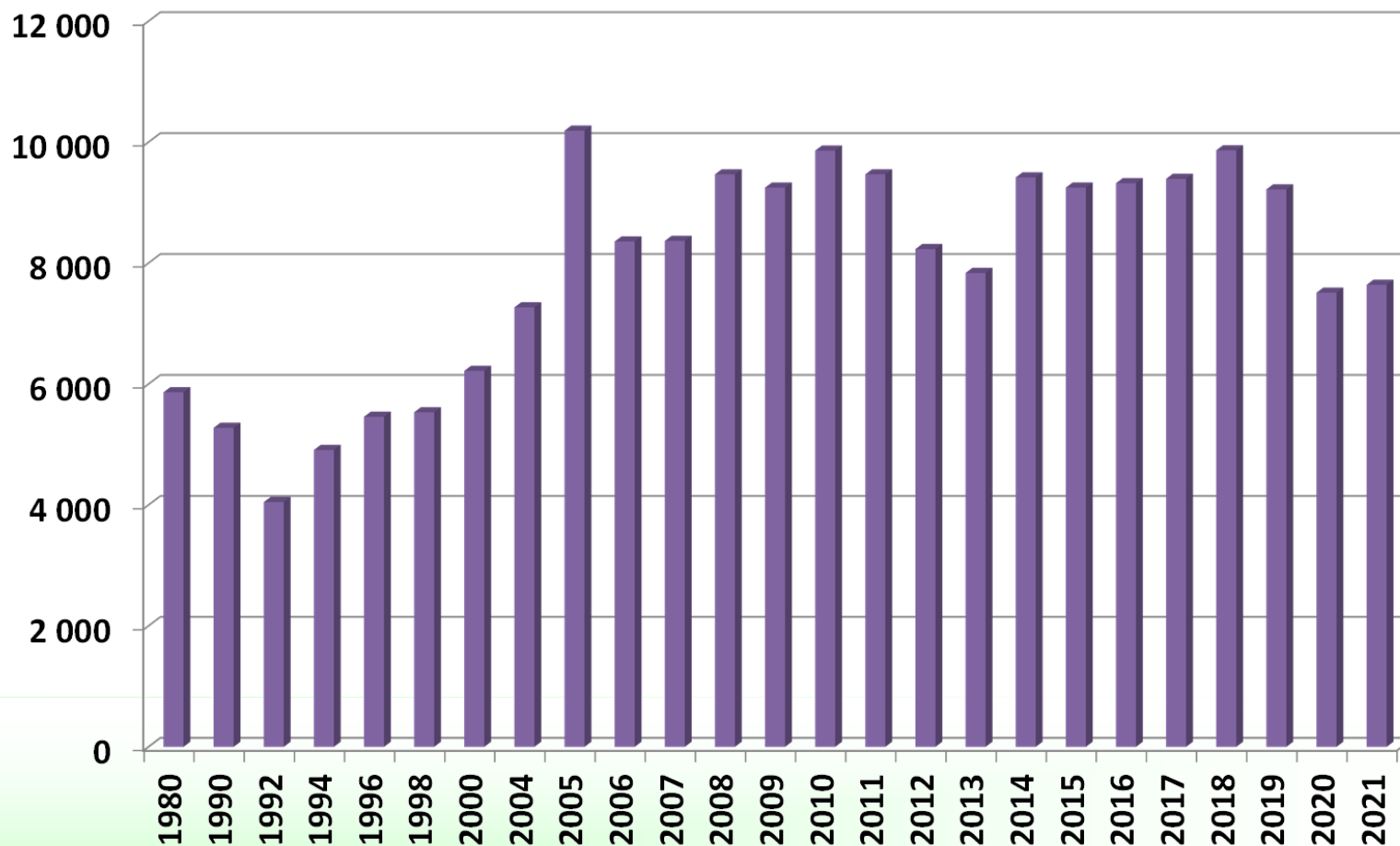
- *naliehavá* - výchovná ťažba v porastoch s vekom do 50 rokov, obnovná ťažba pri uvoľňovaní prirodzeného zmladenia a rekonštrukcia lesa
- *ostatná*

Ťažbová úprava lesa

Ťažba

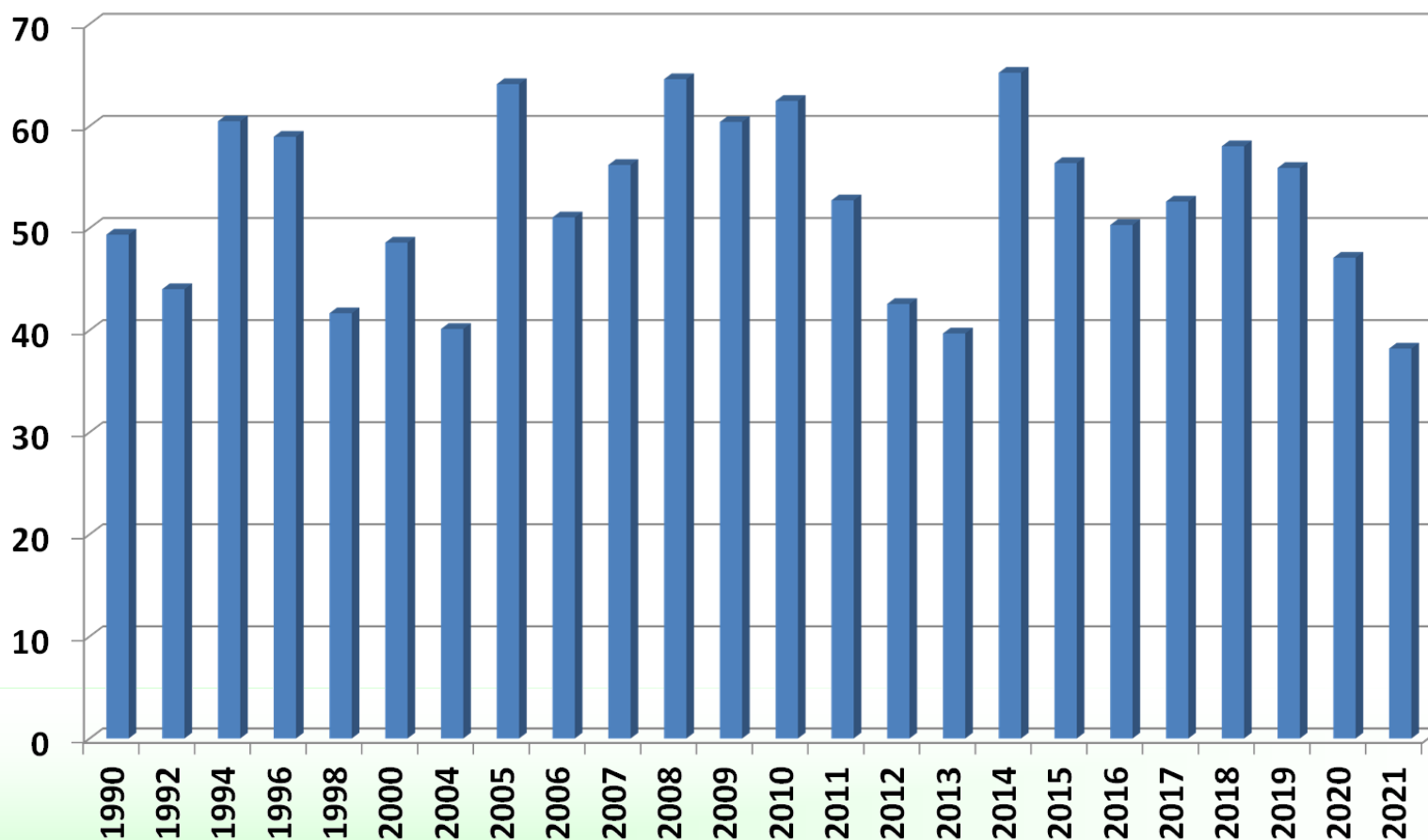
Skutočná ťažba (tis. m³)

Ťažbová úprava lesa

Ťažba

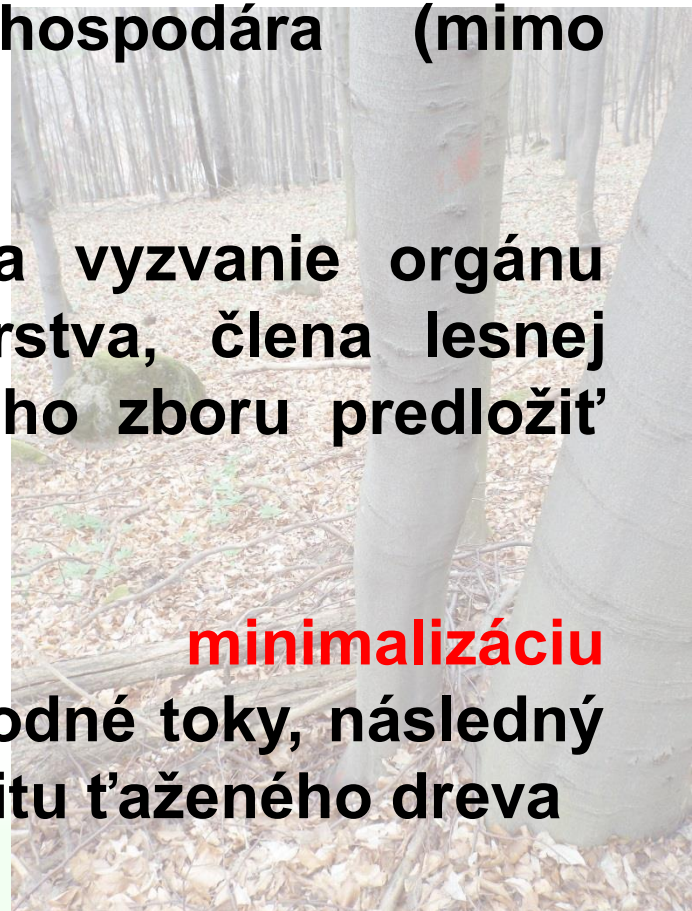
Podiel náhodnej ťažby (%)

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

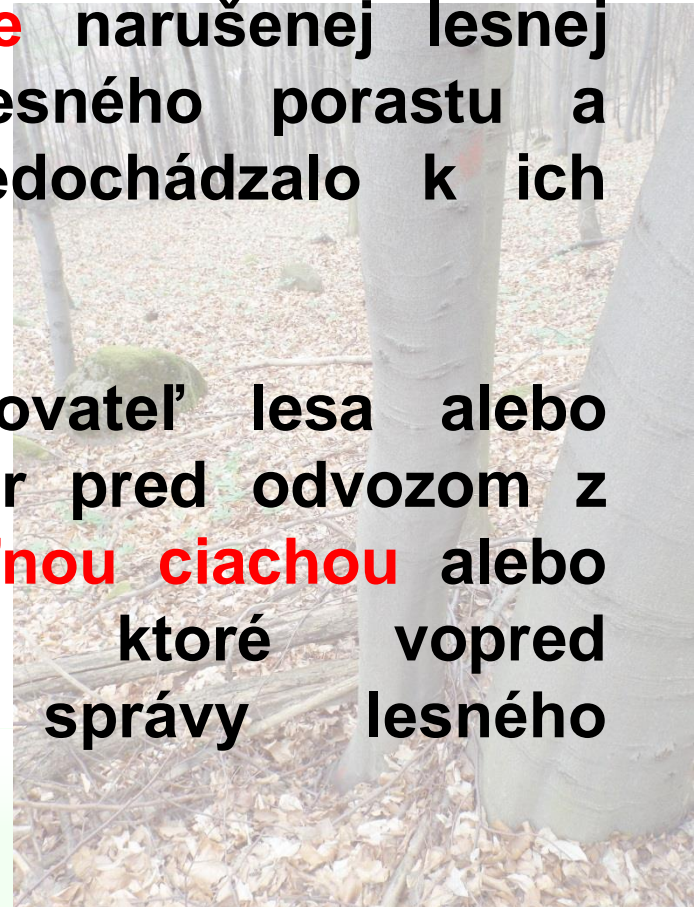
- vykonať len po **vyznačení** ťažby (**nad 50 rokov**) a na základe **písomného súhlasu** hospodára (mimo prečistiek bez objemu)
- **vykonávateľ ťažby** je povinný na vyzvanie orgánu štátnej správy lesného hospodárstva, člena lesnej stráže alebo príslušníka Policajného zboru predložiť **súhlas hospodára**
- obhospodarovateľ zabezpečí **minimalizáciu negatívnych dôsledkov** na pôdu, vodné toky, následný lesný porast, príahlé stromy a kvalitu ťaženého dreva

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

- po ukončení ťažby je obhospodarovateľ lesa povinný zabezpečiť **bezodkladné ošetrenie** narušenej lesnej pôdy, koryta vodného toku, lesného porastu a príľahlých stromov tak, aby nedochádzalo k ich ďalšiemu poškodeniu
- vytážené drevo je obhospodarovateľ lesa alebo nákupca dreva povinný najneskôr pred odvozom z odvozného miesta **označiť čitateľnou ciachou** alebo iným povoleným označením, ktoré vopred zaregistroval orgán štátnej správy lesného hospodárstva (**zverejnené v ISLH**)

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

- obhospodarovateľ lesa je povinný v záujme ochrany lesa vykonať **náhodnú ťažbu do 6 mesiacov** od vzniku dôvodu na náhodnú ťažbu tak, aby nedošlo k vývinu, šíreniu a premnoženiu škodcov (mimo 5st - rozhodnutie)
- ak odhadnutý objem dreva z náhodnej ťažby počas platnosti PSL jednorazovo presiahne **15% zásoby** porastu uvedenej v opise porastu alebo ak je náhodná ťažba na súvislej ploche s výmerou **viac ako 0,3ha**, obhospodarovateľ lesa ohlásí túto skutočnosť orgánu ŠSLH (OP) do **7 dní** odo dňa, keď zistil, že k nim došlo, najneskôr však **do 30 dní** od ich vzniku

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

- Náhodnú ťažbu obhospodarovateľ lesa ohlasuje **písomne** alebo prostredníctvom **ISLH**
- realizovať náhodnú ťažbu je možné **najskôr 10 dní** po doručení ohlásenia orgánu ŠSLH (aj skôr, ak vyjadrenie)
- ak je rozsah náhodnej ťažby **nad 1/20** z celkového objemu ťažby pre lesný celok alebo vlastnícky celok, alebo ak je nespracovateľná **do 6 mesiacov** - návrh **harmonogramu** – schválenie orgánom ŠSLH

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

- objem dreva z ťažby v poraste s vekom **nad 50 rokov** sa môže oproti objemu ťažby odporúčenému v programe starostlivosti o lesy prekročiť **najviac o 15 %**
- ak objem vytáženého dreva dosiahol objem ťažby v PSL x 1,15 – už len **náhodná a mimoriadna** ťažba
- celkový objem dreva predpísaný na ťažbu v PSL pre lesný celok a kategóriu lesa **nemožno** ťažbou **prekročiť**
- ak je v lesnom celku viac obhospodarovateľov lesa, ani jeden z nich **nemôže** ťažbou **prekročiť** celkový objem dreva predpísaný na ťažbu vo vlastníckom celku podľa kategórií lesa alebo poraste

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

- ak by bol vykonaním náhodnej ťažby alebo mimoriadnej ťažby **celkový objem dreva pre kategóriu lesa prekročený**, môže obhospodarovateľ lesa vykonať
  - **naliehavú** ťažbu na základe zmeny programu starostlivosti o lesy
  - **náhodnú** ťažbu
  - **mimoriadnu** ťažbu
  - úlohy plánu hospodárskych opatrení na základe aktualizácie programu starostlivosti o lesy

Ťažbová úprava lesa

Zásady vykonávania ťažby

- úmyselnou ťažbou možno znižovať zakmenenie lesného porastu **pod 7/10** plného zakmenenia, ak:
  - ide o znižovanie zakmenenia **obnovnou ťažbou**
  - ide o **rekonštrukciu** lesa
  - to vyplýva **z funkčného zamerania** ochranných lesov alebo z osobitného režimu hospodárenia v lesoch osobitného určenia
  - ide o **prírode blízke** hospodárenie alebo prebudovu
- v chránených územiach **je zakázané vykonávať úmyselnú ťažbu** na miestach a v obdobiach, ktoré vyplývajú z osobitného predpisu

Ťažbová úprava lesa

Metódy ťažbovej úpravy lesa

- pracovný postup **odvodenia a určenia výšky ťažby**
- vystihnúť produkčné a ťažbové možnosti porastov v lesnom celku
- kategória lesa, ťažbový ukazovateľ, hospodársky spôsob
  - induktívna
  - deduktívna
  - kombinovaná

Ťažbová úprava lesa

Metódy ťažbovej úpravy lesa

Induktívna metóda

- súčet obnovných (rubných) ťažieb určených v **jednotlivých porastoch** na základe rozboru ich stavu pri použití vhodných postupov obnovy lesa

spôsob:

- **rozbor** – výška ťažby - dĺžka obnovnej doby, produkčný cieľ, stav lesa - opis porastov
- **kontrola** – výška ťažby - prírastok

Ťažbová úprava lesa

Metódy ťažbovej úpravy lesa

Deduktívna metóda

- na základe použitia taxačných veličín platných pre **celý lesný celok**
- výpočet rôznych ťažbových ukazovateľov, vývojové modely

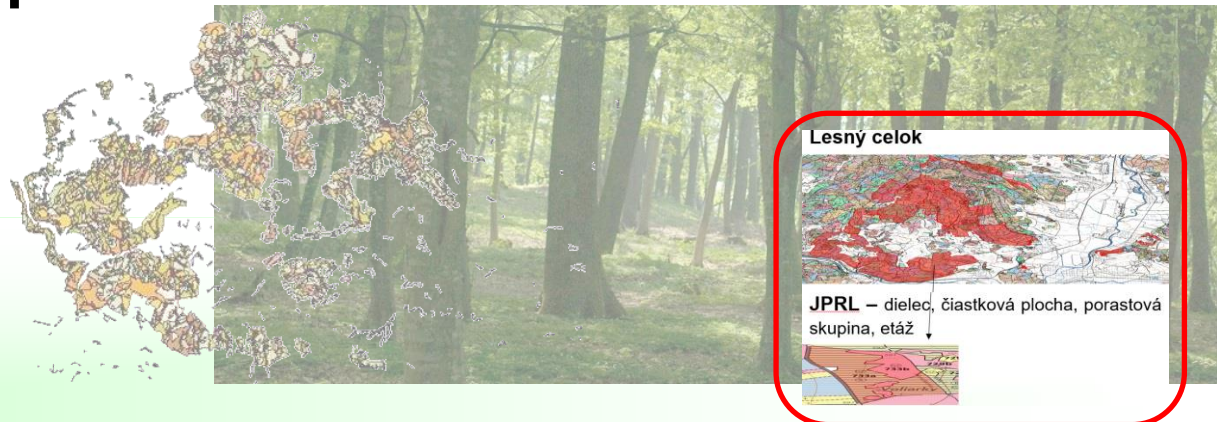

Ťažbová úprava lesa

Metódy ťažbovej úpravy lesa

Kombinovaná metóda

- keď sa vyžaduje **zabezpečiť viac ekonomických princípov**
- výpočet rôznych ťažbových ukazovateľov – porovnávanie – optimalizácia s ohľadom na preferovaný princíp

Ťažbová úprava lesa

História

- spočiatku založené na **ploche a veku**, neskôr sa zavádzajú ďalšie veličiny - **zásoba a prírastok**
- od sústav lánových, cez sústavy staťové, až po sústavy vekových tried (HARTIG 1804, COTTA 1820, JUDEICH 1871)

Ťažbová úprava lesa

História

- v minulosti sa vychádzalo z jednoduchej predstavy **idealizovaného usporiadania** hospodárskej skupiny, tzv. normálneho lesa
- **deduktívne** riešenia ťažbovej regulácie klasických metód a sústav hospodárskej úpravy lesov - **rúbaňový** charakter, porasty rovnoveké a rovnorodé
- hospodárska úprava **výberkových** lesov sa uberala v minulom storočí inou cestou a vrcholí v koncepcii **kontrolných** metód

Ťažbová úprava lesa

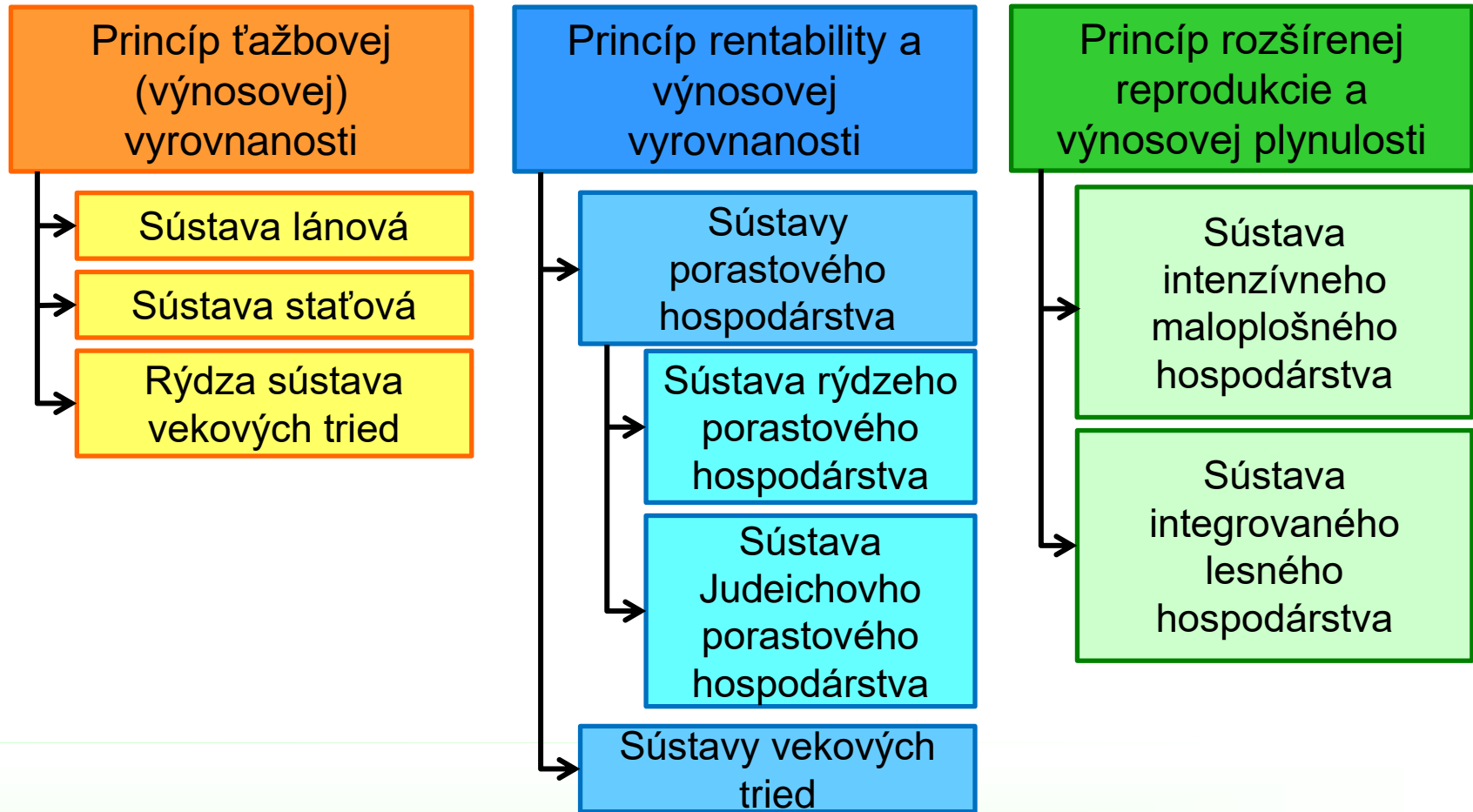
Sústavy hospodárskej úpravy lesov

- uplatnenie princípu ťažbovej (výnosovej) **vyrovnanosti**
- uplatnenie princípu **rentability** a **výnosovej vyrovnanosti**
- uplatnenie princípu **rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti**
- rozdiel medzi jednotlivými sústavami je v rôznej miere uplatnenia princípu **rentability** a princípu **výnosovej vyrovnanosti**

Ťažbová úprava lesa

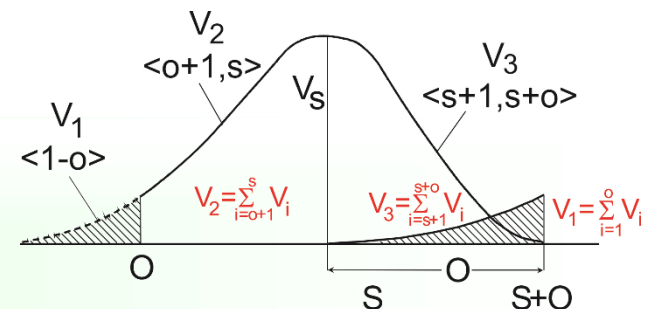
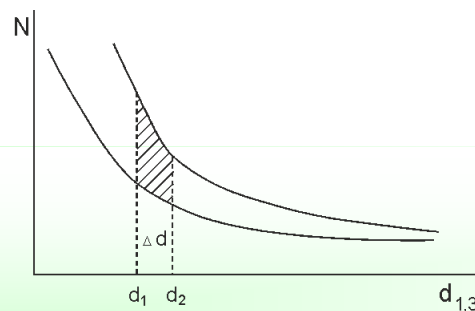
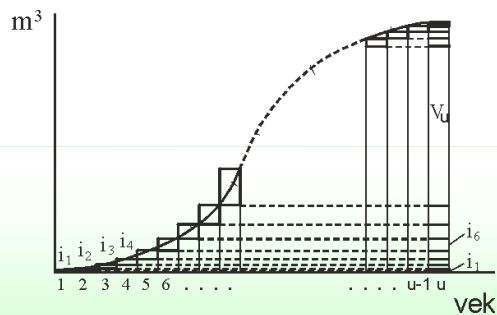
Sústavy hospodárskej úpravy lesov

Ťažbová úprava lesa

Sústavy hospodárskej úpravy lesov

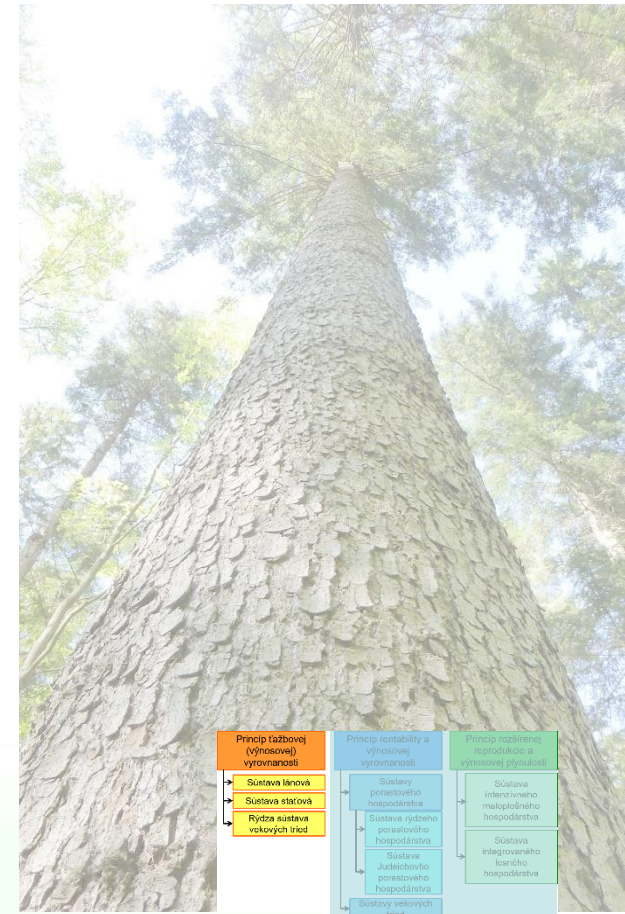
- spôsoby časového, príp. aj priestorového usporiadania lesného hospodárstva, ktoré zabezpečujú **nepretržitú a vyrovnanú ťažbu (výnos)**
- **modely** holorubného, podrastového a výberkového lesa – výpočet etátu, ktorý je možné v hospodárskej skupine trvale realizovať

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

- **holorubné** hospodárstvo - normálny les
  - sústavy lánové
  - sústavy staťové
  - rýdza sústava vekových tried

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

Sústava lánová

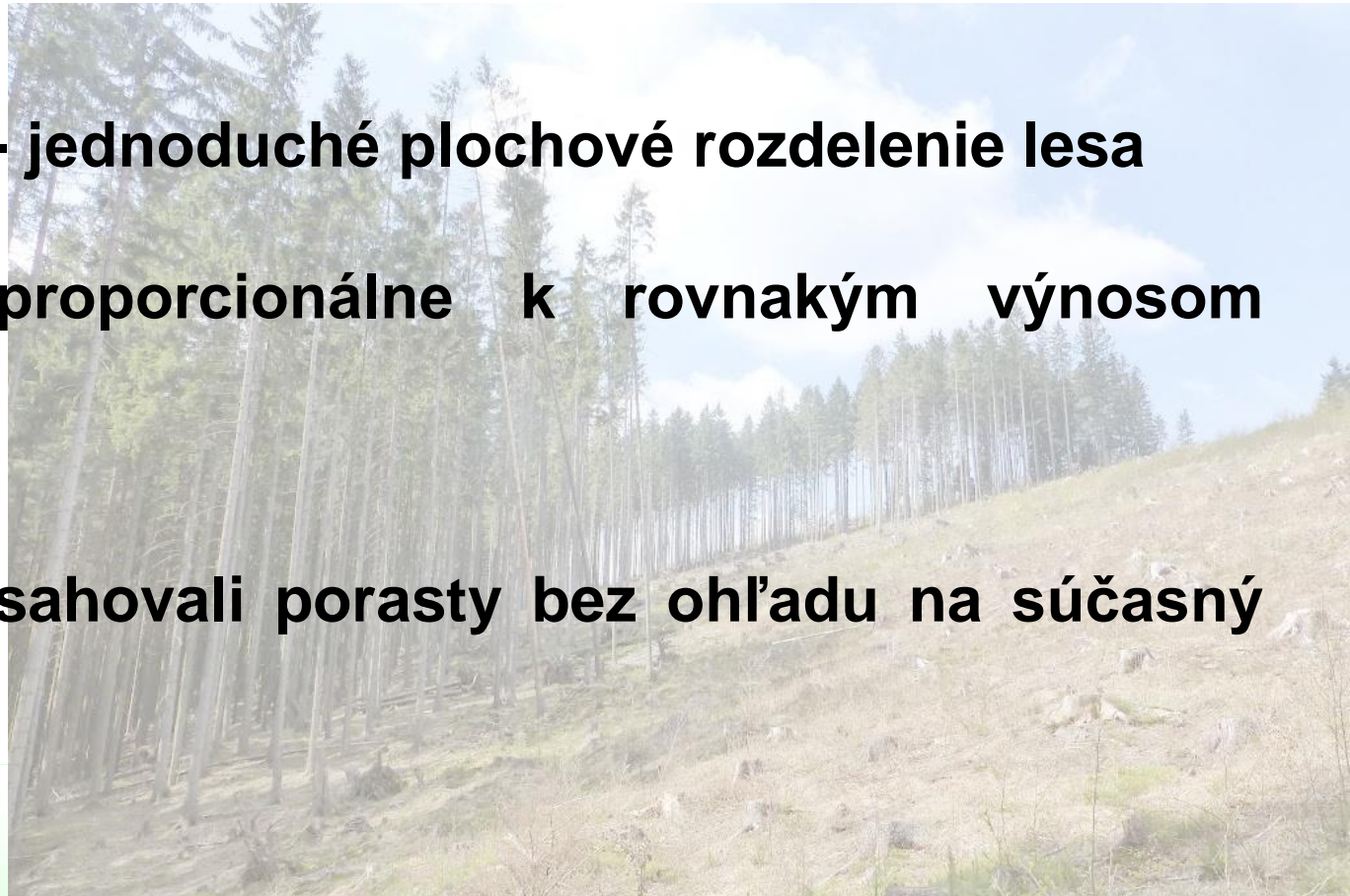
- najstaršia - plocha a rubná doba
- ročné rúbanisko - toľko, koľko rokov mala rubná doba
– ťažba: každý rok jedno rúbanisko
- Tereziánsky lesný poriadok (1769)

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

Sústava lánová

- **geometrická** - jednoduché plochové rozdelenie lesa
- **úmerná** – proporcionálne k rovnakým výnosom objemovým
- **rúbaniská zasahovali porasty bez ohľadu na súčasný stav a vek**

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

Sústava stat'ová

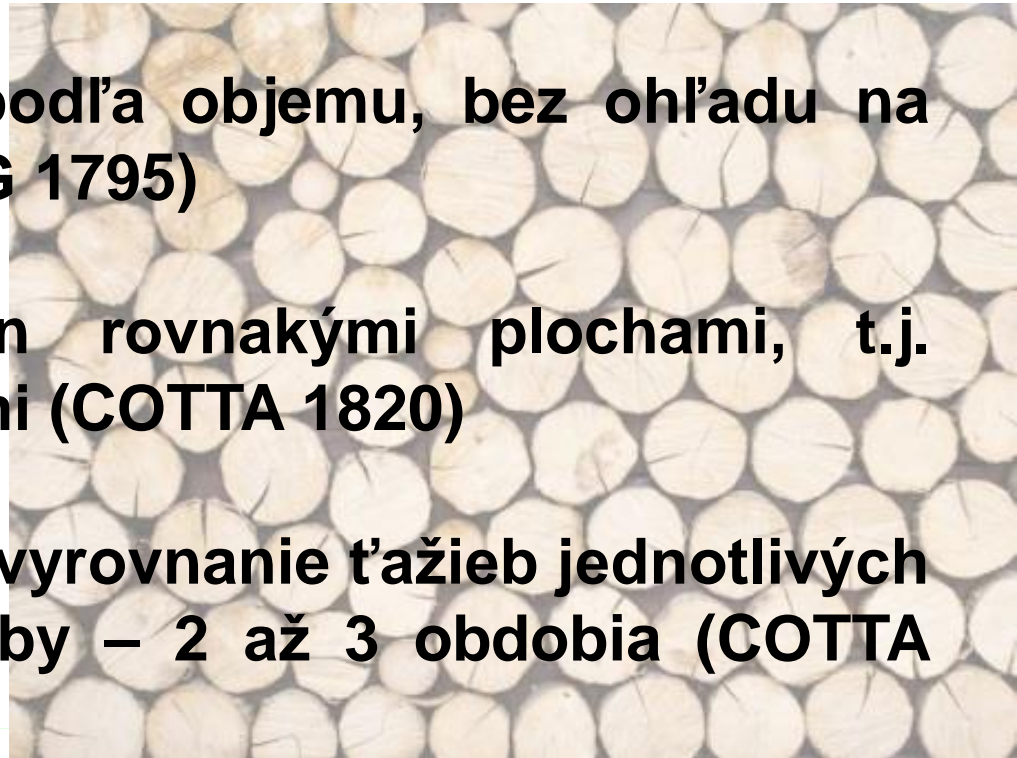
- rozvrh ťažby lesu pre **20-40-ročné periódy** (state) - pre celú rubnú dobu - generálny ťažbový rozvrh
- **stat'** - súbor oddelení, ktoré sú určené k rubnej ťažbe v priebehu jednej periódy

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

Sústava stat'ová

- **objemová** - ťažba len podľa objemu, bez ohľadu na plochy rúbanísk (HARTIG 1795)
- **plochová** – ťažba len rovnakými plochami, t.j. periodickými rúbaniskami (COTTA 1820)
- **kombinovaná** - približné vyrovnanie ťažieb jednotlivých períód počas rubnej doby – 2 až 3 obdobia (COTTA 1820, WILKENS 1807)

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

Sústava stat'ová

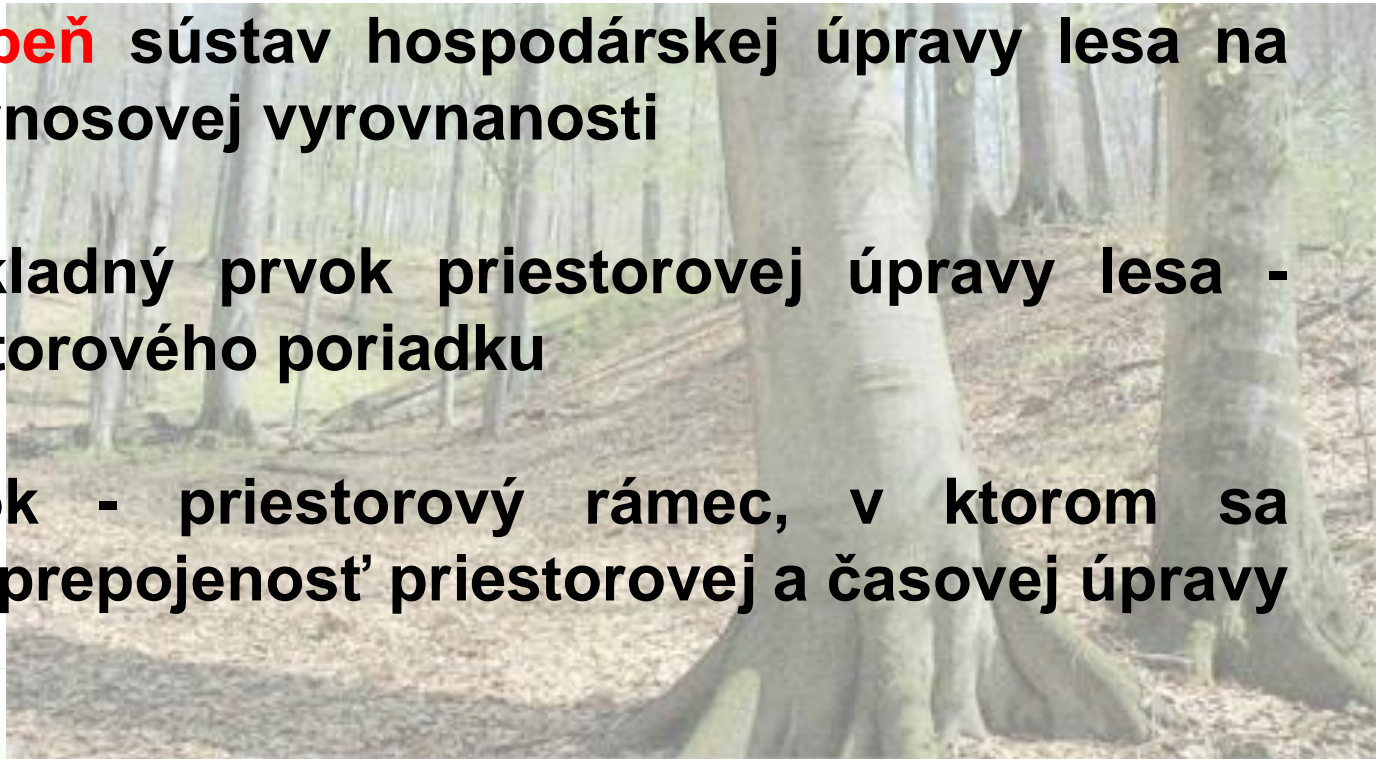
- ochrana postupným krytím **proti smeru borivého vetra**
- rad pokrokových prvkov, napr. **požiadavka revízií**, požiadavka zdokonaľovania hospodárskych predpisov na základe skúseností
- pozostatky v následkoch veľkoplošného hospodárstva

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

Rýdza sústava vekových tried

- **najvyšší stupeň** sústav hospodárskej úpravy lesa na docielenie výnosovej vyrovnanosti
- **porast** - základný prvok priestorovej úpravy lesa - princíp priestorového poriadku
- **rubný článok** - priestorový rámeč, v ktorom sa uskutočňuje prepojenosť priestorovej a časovej úpravy lesa

Ťažbová úprava lesa

Princíp ťažbovej (výnosovej) vyrovnanosti

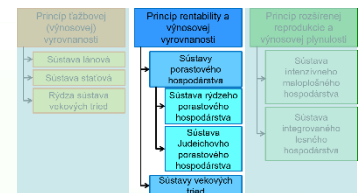
Rýdza sústava vekových tried

- z **konceptie normálneho lesa** - normálne rúbanisko - vopred stanovená rubná doba - normálny stav porastov v hospodárskej skupine - normálny plochový etát
- Objemový etát = rozloha normálneho rúbaniska x priemerná hektárová zásoba posledného ročníka stanovenej rubnej doby
- hlavný regulátor - rubná doba, **úprava veľkých feudálnych majetkov**, presadzovala **striktne vyrovnanosť ťažieb**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

- spôsoby **časového a priestorového** usporiadania lesného hospodárstva, pri ktorých sa dosiahne **trvale najvyšší vyrovnaný čistý výnos z pôdy**
  - holina, ktorá vznikne po vyrúbaní porastu, sa **ihneď zalesní**
-
- **sústava porastového hospodárstva**
  - **sústava vekových tried**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

Sústavy porastového hospodárstva

- v čase rozpadu štátových sústav
- vplyv kapitalistického podnikania v lesnom hospodárstve
- vplyv ekonomických princípov **školy čistého výnosu z pôdy**
- **vek finančnej rubnej zrelosti** - zásada, že porast sa má rúbať vtedy, keď je **rubne zrelý**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

Sústavy porastového hospodárstva

- dosiahnuť **najvyššie zúročenie** do lesa vloženého kapitálu **vhodnou voľbou rubnej zrelosti** jednotlivých porastov
  - **sústava rýdzeho porastového hospodárstva**
  - **sústava JUDEICHOVHO porastového hospodárstva**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

Sústavy porastového hospodárstva

Sústava rýdzeho porastového hospodárstva

- **porast**
- časová úprava - vo veku **finančnej zrelosti (najvyšší čistý výnos s pôdy)**
- priestorová úprava - rubný článok - porasty s vekom finančnej zrelosti
- rubný ukazovateľ - rovná sa **lesnej úrokovej miere**
- etát - vyložene **induktívny**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

Sústavy porastového hospodárstva

Sústava JUDEICHOVHO porastového hospodárstva (1871)

- porast - rubné články
- Finančná rubná zrelosť - **FAUSTMANNOV vzorec** (najvyšší vyrovnaný čistý výnos s pôdy)
- ťažbová nepretržitosť - výhradne ťažbová plocha - **decenálne rúbanisko**
- pre jednotlivé porasty - **hospodárske smernice**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

Sústavy vekových tried

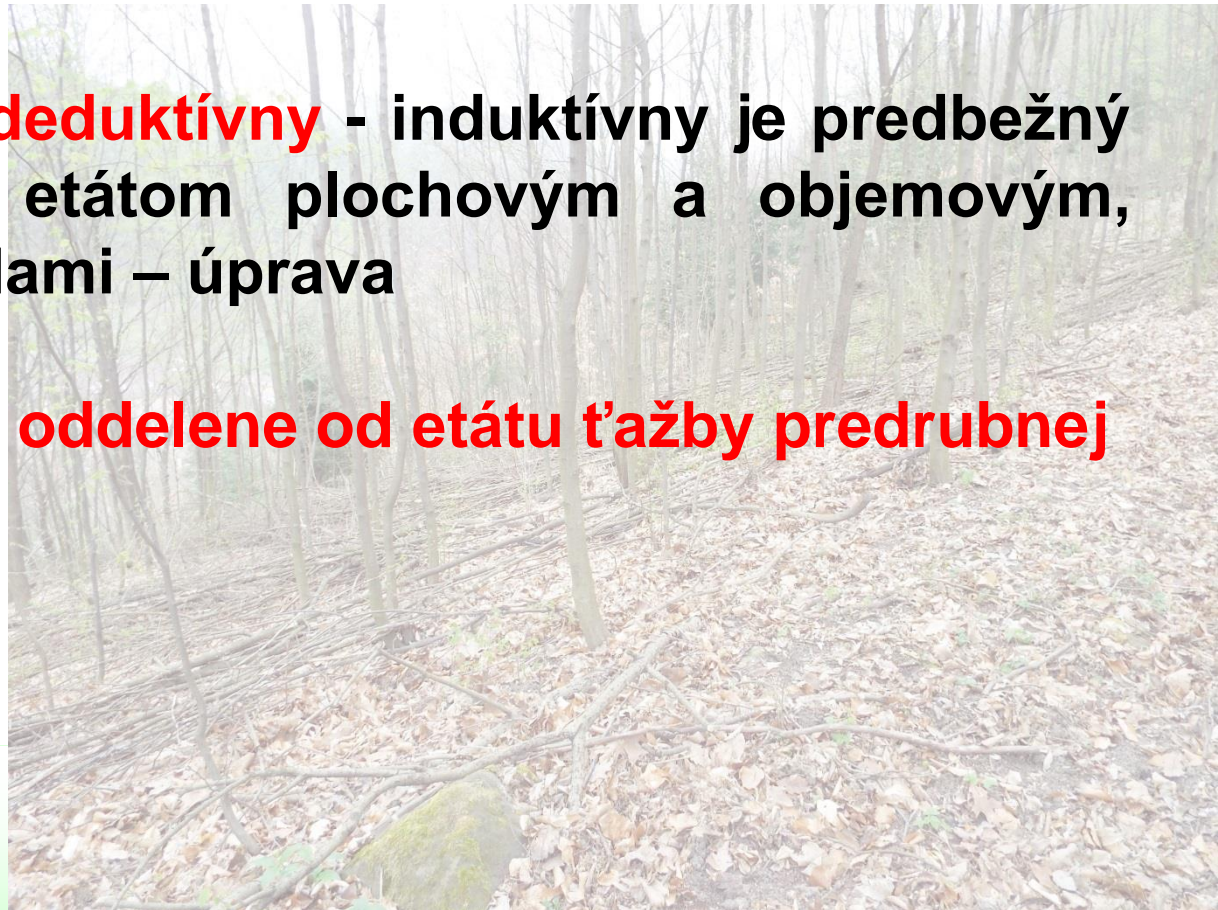
- predpoklad - pomerne **vyrovnané zastúpenie vekových tried** a bonít vo vekových triedach upravovanej hospodárskej skupiny
- porast - rubného článku (bezpečnosť produkcie)
- ťažbová úprava - **sústava ťažbových ukazovateľov**
- porasty sa zaradujú do rubnej ťažby spravidla **na základe veku**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rentability a výnosovej vyrovnanosti

Sústavy vekových tried

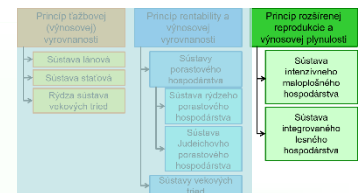
- etát – **induktívno-deduktívny** - induktívny je predbežný
- porovná sa s etátom plochovým a objemovým,
vzorcovými metódami – úprava
- etát rubnej ťažby - **oddelene od etátu ťažby predrubnej**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

- zabezpečujú trvalé a plynulé **stupňovanie produkcie dreva** a plnenie **mimoprodukčných funkcií**
  - **sústava intenzívneho maloplošného hospodárstva**
  - **sústava integrovaného lesného hospodárstva**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava intenzívneho maloplošného hospodárstva

- hospodárska úprava lesov vysokého lesa -
hospodársky spôsob **maloplošný** **podrastový**
(rúbaňový)
- zákon č. 166/1960
- zásada aktívneho sústavného pretvárania lesa na les
stále **produktívnejší**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava intenzívneho maloplošného hospodárstva

- dokonalým poznaním porastov upravovaného hospodárskeho celku vrátane prevádzkových pomerov (**špeciálne prieskumy a zisťovanie stavu lesa**)
- premysleným **dlhodobým plánovaním** predstavy (obrazu) budúceho lesa a hospodárskych opatrení na najbližšie desaťročie
- súčasťou je zdokonaľovanie plánovania hospodárskych opatrení na základe **rozborov výsledkov hospodárenia**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava intenzívneho maloplošného hospodárstva

- **využitie typizácie** lesných porastov - **špeciálna** (biogeocenologický, lesoochranný, technologický) - **hospodárska** - hospodárske smernice
- lesný hospodársky celok - Hospodárska skupina - prevádzkový porastový súbor (HSLT) – dielec
- rubná doba a obnovná doba (hlavná drevina), **kulminácia CPP objemového**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava intenzívneho maloplošného hospodárstva

- etát - **induktívny** - rozbor stavu jednotlivých rubných porastov - porovnanie s príslušným ťažbovým ukazovateľom
- priemerný rubný prírastok (PRP) - $1/20$ zásob
- holorub - pás $\check{s}=1$ x výška, $d=10$ x výška

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- hospodárska úprava vysokých hospodárskych lesov rúbaňového hospodárskeho spôsobu
- zákon č. 61/1977, 100/1977
- **racionálne** obhospodarovanie lesov v súlade s ich **mnohostranným** poslaním

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- podstatnou črtou funkčne integrovaného lesného hospodárstva je **spájanie produkčnej funkcie s rozličnými mimoprodukčnými funkciami** lesa, kdekoľvek je to možné a potrebné
- lesy hospodárske, lesy ochranné, lesy osobitného určenia
- hospodársky spôsob **rúbaňový**, výnimočne hospodársky spôsob výberkový

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- hospodársky spôsob rúbaňový má formu **holorubnú maloplošnú, holorubnú veľkoplošnú, odrubnú, podrastovú maloplošnú, podrastovú veľkoplošnú**
- hospodársky spôsob výberkový má formu **stromovú a skupinovitú**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- pri maloplošných rúbaňových formách je šírka rubu najviac **2x priemernej výšky** obnovovaného porastu a nesmie prekročiť **3 ha**, pri forme odrubnej šírka rubu dosahuje najviac priemernú výšku
- veľkoplošné rúbaňové formy majú veľkosť rubu limitovanú do **5 ha**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- priestorová úprava - hospodársky súbor
- vo vnútornej priestorovej úprave sa kladie dôraz na **stupňovanie produkcie, odolnosť** porastov voči biotickým a abiotickým škodcom a na možnosť najširšieho použitia **mechanizácie**
- časová úprava - **kulminácia CPP hodnotového**

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- ťažbová úprava - etát - **induktívny** - rozbor stavu jednotlivých rubných porastov - **porovnanie** s príslušným ťažbovým ukazovateľom deduktívne - ťažbové percentá **vyrovnanie na 3 nasledujúce decéniá**
- pomocné ukazovatele - plocha normálneho rúbaniska a priemerný rubný prírastok (PRP)
- výška etátu ťažby **predrubnej** sa odvodí ako **súčet** výchovných ťažieb v jednotlivých lesných porastoch

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

- na odvodenie výšky výchovných ťažieb v jednotlivých porastoch je určená **prebierková intenzita** (ťažbové percento) podľa **vekových stupňov a zakmenenia** pre hlavné **dreviny**
- **rámcové a podrobné** plánovanie
- **sledovanie, vyhodnocovanie a prognózy** rozvoja lesného hospodárstva

Ťažbová úprava lesa

Princíp rozšírenej reprodukcie a výnosovej plynulosti

Sústava integrovaného lesného hospodárstva

Funkčne integrované lesné hospodárstvo (PAPÁNEK 1978)

- zásada **univerzality** funkcií lesa – všetky funkcie
- zásada **ekvivalencie** funkcií lesa - funkcie lesa sa vyjadrujú a merajú
- zásada **analýzy funkcií** lesa - cesty pre uplatnenie funkcií lesa
- zásada **optimalizácie** funkcií lesa
- zásada **realizácie** funkcií lesa - do LHP - do lesnej prevádzky

Ťažbová úprava lesa

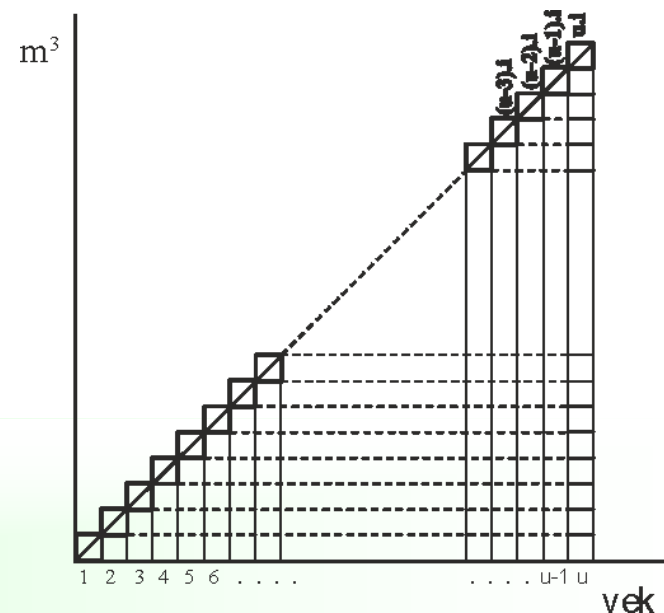
Metódy vzorcové

- **z modelov** hospodárskych skupín a charakteristík platných pre **celý súbor** porastov
- poskytovali **orientáciu** o ťažbových možnostiach hospodárskych skupín a používali sa ako ťažbové ukazovatele
- etát - **zásoba a prírastok**
- vzorcové metódy sú prevažne odvodené z modelu holorubného lesa

Ťažbová úprava lesa

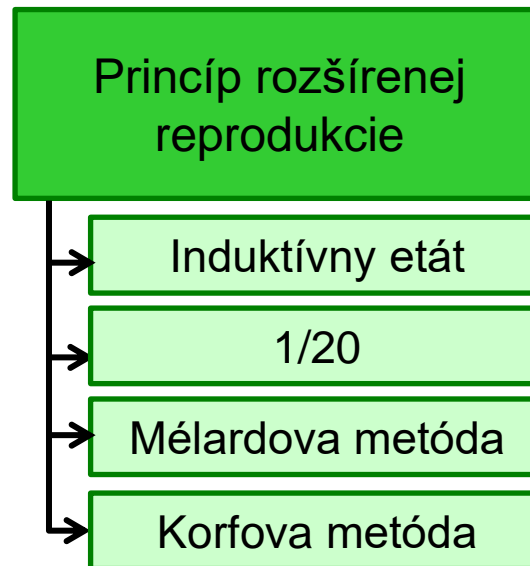
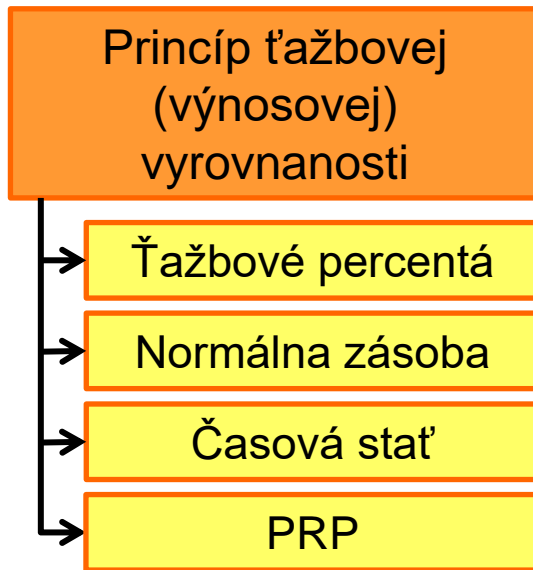
Metódy vzorcové

- čím viac sa skutočné pomery hospodárskej skupiny líšili od podmienok modelových, tým menej presný bol ťažbový ukazovateľ vypočítaný podľa vzorcových metód

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

iba porasty, v ktorých sa etát bude realizovať

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Ťažbové percento

Metóda podľa PAULSENA (1787), HUNDESHAGENA (1826)

$$E_s = V_s \times \frac{E_n}{V_n} \rightarrow \text{ťažbové percento}$$

V_s – zásoba skutočná (prehľady)

E_n – etát normálny

V_n – zásoba normálna

len na rubnej dobe

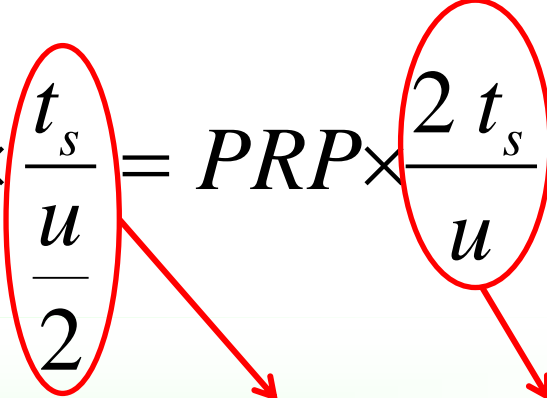
Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Ťažbové percento

Metóda podľa BREYMANNA (1855)

- predpoklad - etát skutočný (E_s) ako aj etát normálny (E_n) je závislý na skutočnom plochovom veku hospodárskej skupiny (t_s) a tento sa rovná polovici rubnej doby ($u/2$)

$$E_s = E_n \times \frac{t_s}{\frac{u}{2}} = PRP \times \frac{t_s}{\frac{u}{2}} = PRP \times \frac{2 t_s}{u}$$

faktor vekových tried

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Normálna zásoba

Rakúska kamerálna taxa

- etát skutočný (E_s) sa má rovnať za normálnych predpokladov priemernému rubnému prírastku (PRP)

$$E_s = PRP + \frac{V_s - V_n}{a}$$

V_s – zásoba skutočná (prehľady)

V_n – zásoba normálna

a - vyrovnávacía doba (20 rokov až $u/2$)

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Časovej state

Metóda podľa HUFNAGELA (1938)

- metóda časovej state – iba staršie porasty ($u/2$, $2/3u$)
- čím kratšia, tým lepšie je možné vystihnúť skutočný stav porastov

$$E_s = \frac{V_S^{u/2} + P_S^{u/2} \times I_v \times \frac{u}{4}}{\frac{u}{2}}$$

P_S - výmera vekových tried

I_v - prírastok na 1 ha

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Časovej state

Metóda podľa MANTELA (1940), MASSONA (1959)

- predpoklad, že prírastok na existujúcej zásobe je počas rubnej doby rovnaký

$$E_s = \frac{V_s}{\frac{u}{2}} = \frac{V_s}{0,5 \times u} = \frac{V_S}{c \times u}$$

faktor c - pohybuje sa v rozmedzí 0,4 – 0,6

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Princíp rozšírenej reprodukcie

Metóda Mélardova

$$E_s = \frac{V_3 + P_3 \times I_v \times \frac{u}{6}}{\frac{u}{3}}$$

V_3 – zásoba porastov vo veku $2/3 \times u$

P_3 – plocha porastov starších ako $2/3 \times u$

I_v – bežný ročný prírastok

Ťažbová úprava lesa

Metódy vzorcové

Princíp rozšírenej reprodukcie

Metóda podľa KORFA

- z modelu hospodárskeho súboru podrastového lesa

$$E_S = V_{t_o} + \sum_{i=t_o}^{t_o+o} i_{v_i}$$

t_o – vek započatia obnovy

o – dĺžka obnovnej doby

V – zásoba vekového ročníka v t_o

i_v – bežný ročný prírastok

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

- špeciálne spôsoby hospodárskej úpravy lesov
- kontroly - **systematické porovnávanie** rozčlenených inventárov stromových spoločností v rámci trvale stanovených plôch
- systematickým porovnávaním a vyhodnocovaním - spoľahlivé základy k nájdeniu tzv. **ekonomickej zásoby**
- spájajú pestovateľské úsilie s prírastkovou kontrolou
- **výberkové lesy**

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Systematika

Klasické

Krivkové

Hodnotové

- snaha po dosiahnutí **trvalej najvýkonnejšej drevnej zásoby** čo do objemu, kvality a prírastku prostredníctvom periodicky opakovaných kontrol

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy klasické

- hlavným kontrolným ukazovateľom je **prírastkové percento** - podiel prírastku a zásoby, na ktorej narástol
- ak prírastkové percento **stúpa**, blížieme sa k **ekonomickej zásobe**, jeho náhly pokles znamená dosiahnutie tejto zásoby
- labilná veličina

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy klasické

$$CBP_t = \frac{V_t - V_{t-n} + T - D}{n}$$

n – počet rokov kontrolného obdobia,

T – ťažba počas kontrolného obdobia,

D – dorast,

V_t – zásoba porastu na konci kontrolného obdobia,

V_{t-n} – zásoba porastu na začiatku kontrolného obdobia

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy klasické

- **GURNAUD, BIOLLEY, TICHÝ, EBERBACH, KNUCHEL**
- najvyššie prírastkové percento – pri zásobe o určitej výške, štruktúre a kvalite
- pomer hrúbkových tried - **20 : 30 : 50**

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy krivkové

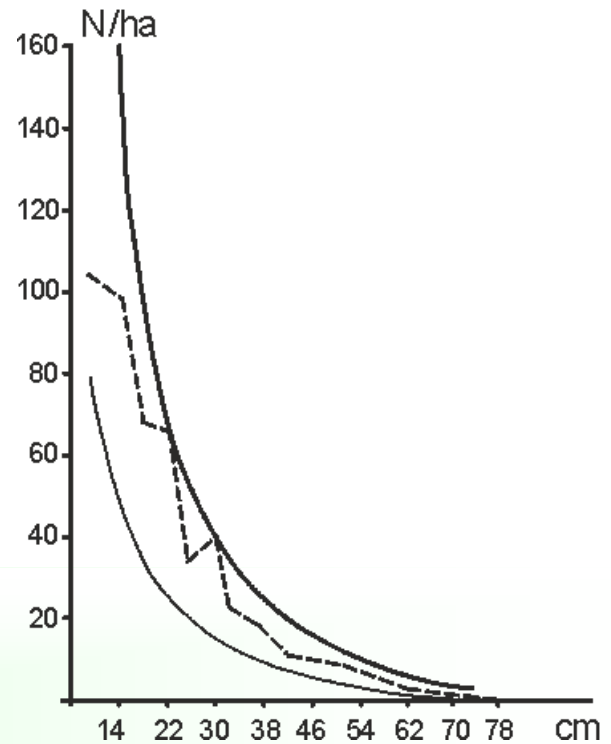
- **krivka hrúbkových početností** – hrúbka a počet stromov - porovnávanie skutočnej krivky hrúbkových početností s tzv. krivkou vzorovou
- **LIOCOURT, SCHAEFFER, GAZIN, D'ALVERNY, MEYER**

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy krivkové

- LIOCOURT stanovil zákon – pokles - geometrický rad
- stav rovnováhy

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy krivkové

podmienky:

- **vhodná výška drevnej zásoby**, t.j. taký počet stromov na určitej plošnej jednotke, ktorý pri maximálnej produkcii zaručuje **nepretržitú obnovu**
- **pravidelný dorast** do kmeňoviny, ktorý je podmienený nepretržitou obnovou
- **vhodná štruktúra** drevnej zásoby udaná vhodným pomerom počtu stromov medzi susednými hrúbkovými stupňami
- správne stanovená **dimenzia rubného typu**

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Kontrolné metódy hodnotové

- **pomer akostných**, prípadne **hodnotových tried**
- **kvalitatívna inventarizácia (3 až 5 tried)**
- **rast pomeru akostných tried v prospech najlepšej triedy**
- **ARNSWALDT, KRUTZSCH, LOETSCH, SPEIDEL, KIRSCHNER, PRIESOL, NIMBURSKÝ**

Ťažbová úprava lesa

Kontrolné metódy

Domáce kontrolné metódy

- TICHÝ (1884)
  - sumárna kruhová základňa
- KUBELKA (1914)
  - celkový bežný prírastok
- NIMBURSKÝ (1900)
  - etát - plocha, zásoba, **kvalita**
- ŠAŠEK (1925)
  - súčet hrúbok, percento hrúbkového prírastku

Ťažbová úprava lesa

Základné jednotky ŤÚL

Minulosť

Hospodárska skupina

- súbor porastov LHC rovnakého hospodárskeho určenia, rovnakého hospodárskeho tvaru a hospodárskeho spôsobu a rovnakej rubnej doby

Hospodársky súbor

- časť lesa s jednotnými prírodnými podmienkami, porastovými pomermi a rovnakým funkčným zameraním

Lesný užívateľský celok

Ťažbová úprava lesa

Základné jednotky ŤÚL

Súčasnosť

Lesný celok

- hospodársky spôsob podrastový a holorubný

Dielec

- hospodársky spôsob výberkový

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele

- z prehľadov taxačných veličín **za lesný celok**

Základné

používali sa na
direktívne odvedenie
výšky ťažby

Pomocné

používali sa na
doplnenie a
zdôvodnenie
stanovenej výšky
ťažby

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele

objemové

plochové

**celkovej
t'ažby**

**obnovnej
(rubnej)
t'ažby**

**výchovnej
(predrubnej)
t'ažby**

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – Vývoj

- **plochové** – jednoduché (plocha - presná, ľahko zmerateľná, nepodlieha zmenám v priebehu vývoja v jednotlivých obdobiach výpočtu a zároveň je ľahko kontrolovateľná)
- **objemové** – postupný prechod – dočasne lepšie
- **objemové** – nedostatky - **prácnosť** a **nákladnosť** priameho merania porastových zásob - nedostatočne presné metódy výpočtu
- návrat k plochovým ukazovateľom

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – Vývoj

- prechod na podrastový hospodársky spôsob – upustenie od plochových ukazovateľov
- výpočet **na dlhšie obdobie** - hodnota výpočtu menej reálna
- dosiahnutie optimálneho stavu vekových stupňov - rôzne ťažkosti vzhľadom na pôsobenie rôznych nepredvídaných biotických a abiotických činiteľov (vznik kalamít a pod.) - **pružne reagovať**

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – celková ťažba

Ukazovatele celkovej ťažby

- údaje o možnostiach **obnovnej a výchovnej ťažby**
- ťažiť toľko dreva, koľko ho každoročne prirastie (CBP)
- HUBER (1811)

$$E_c = CBP + \frac{V_s - V_n}{a} = CBP + f_k$$

$$CBP = V_t - V_{t-n} + T - D$$

korekčný faktor

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Ukazovatele obnovnej ťažby

- údaje o možnostiach obnovnej ťažby

Objemové ťažbové ukazovatele

- určujú **množstvo drevnej zásoby**, ktoré možno vyt'ažiť s tým, aby sa pri súčasnom zalesnení vyt'ažených plôch a pri cieľavedomej výchove zabezpečila **trvalá reprodukcia zásob porastov** lesného celku

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Objemové ťažbové ukazovatele

- priemerný rubný prírastok a metódy na ňom založené
- metódy časovej state
- metódy ťažbového percenta

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Priemerný rubný prírastok a metódy na ňom založené

- je **teoretickou** taxačnou veličinou kvantitatívneho charakteru - člen tzv. vzorcových metód
- rakúska kamerálna taxa, metóda Breymanova
- jeden zo skupiny rovnocenných ťažbových ukazovateľov
- **závislosť od zloženia jednotky** (drevina, bonita, zakmenenie)

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Priemerný rubný prírastok a metódy na ňom založené

- nezávislosť od vekovej štruktúry jednotky
- **schopnosť zaistiť trvalosť a vyrovnanosť ťažieb**
- PRP je ukazovateľom **potenciálnej produkcie**, ktorý sa dá použiť pri odôvodňovaní etátu najmä ako argument, s akou výškou ťažby možno dlhodobo a perspektívne počítať v danom lesnom objekte

$$E = PRP = V_u = I_u = B \times v_u$$

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Priemerný rubný prírastok a metódy na ňom založené

podmienky:

- počet vekových tried a ich rozloha sú **normálne**
- **zastúpenie** drevín vo vekových stupňoch (triedach) sa počas rubnej doby **nemení**
- každý porast v jednotke ťažbovej úpravy má počas rubnej doby **tú istú bonitu**

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Priemerný rubný prírastok a metódy na ňom založené

podmienky:

- priemerné dosiahnuteľné **zakmenenie** rubných porastov sa rovná priemernému zakmeneniu porastov jednotky ťažbovej úpravy
- **skutočný rubný vek** porastov jednotky ťažbovej úpravy sa rovná počtu rokov **rubnej doby**

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state

- uvažujú **len časť** porastov jednotky ťažbovej úpravy lesa, ktoré sa približujú k rubnej dobe – HUFNAGEL
- ukazovateľ „1/20“ zásoby porastov poslednej vekovej triedy a porastov starších
- rovnoveké, holorubne obhospodarované lesy

- „1/30“, „1/40“

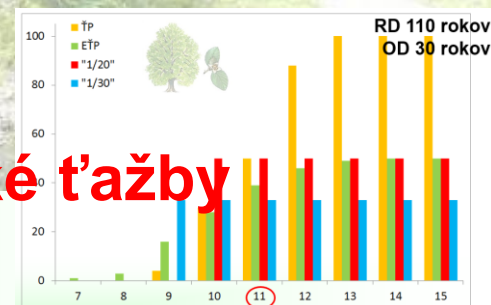
$$E = \frac{\sum_{i=u-20}^{u+} V_i}{20}$$

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/20“

- zabezpečuje **rovnomernú ťažbovú intenzitu 50%** počas dvoch najbližších desaťročí
- uplatnením sa dosiahne takmer optimálne využitie produkcie a výhľadovo **vyrovnané ťažby na 20 rokov**
- nedostatok rubne zrelých porastov – **straty** – nedovoľuje začať s rozvíjaním obnovy
- nadbytok rubne zrelých porastov – **vysoké ťažby**

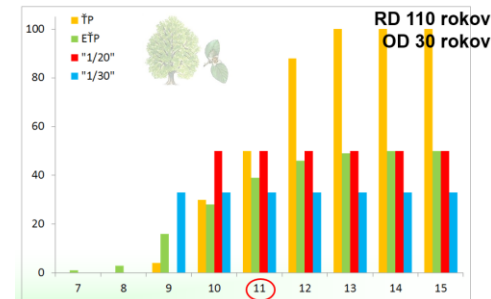
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/20“

podmienky:

- jednotka ťažbovej úpravy lesa musí byť **vymedzená** tak, aby sa so zreteľom na dreviny a bonity mohli rozdiely medzi skutočnými rubnými vekmi porastov a stanovenou rubnou dobou zanedbať
- predpokladá sa **správne stanovenie rubnej doby** so zreteľom na skutočné veku rubných zrelostí porastov upravovanej jednotky

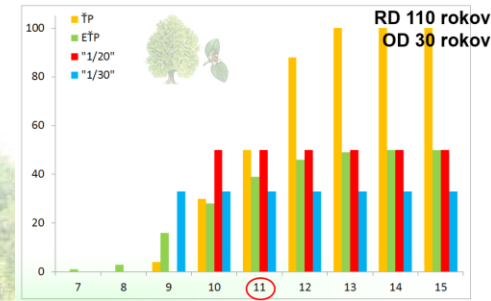
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/20“

podmienky:

- použije sa taký **spôsob obnovy**, ktorý zaistí vyt'áženie všetkých porastov posledného vekového stupňa počas hospodársko-úpravnického obdobia (10 rokov)
- **redukovaná plocha** porastov posledného vekového stupňa (a starších) sa rovná redukovanej ploche predposledného vekového stupňa

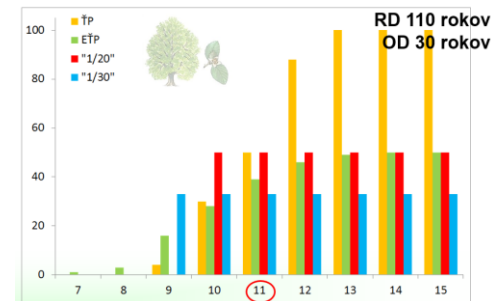
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/20“

Nedostatky:

- **neovplyvňuje a nezohľadňuje prírastok** - považuje všetky rubné vekové stupne z hľadiska ťažbovej intenzity za rovnaké - s vekom klesá ich prírastok - s vekom treba intenzitu zásahu stupňovať
- **nezohľadňuje rámcovú obnovnú dobu a nezohľadňuje postup obnovy** – pri holorubnom hospodárskom spôsobe s krátkou OD - za 20 rokov sa vytiažia zásoby predmetných vekových stupňov

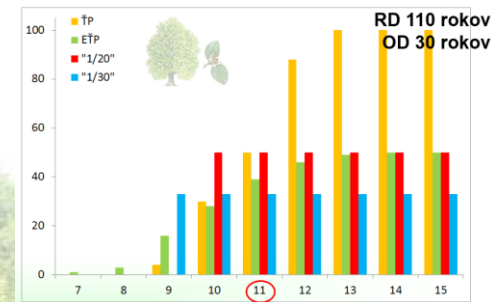
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/20“

Nedostatky:

- je v rozpore so zásadami podrastového hospodárskeho spôsobu, kde je prvoradou funkciou ťažby prirodzená obnova, zvyšovanie odolnosti i prírastku
- v prvých rubných vekových stupňoch, nie je možné umiestniť zásah 50 %, lebo sú nerozpracované a vyžadujú len opatrné presvetlenie

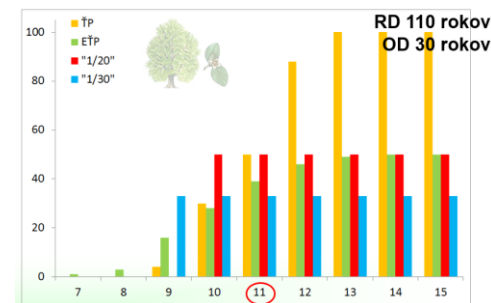
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/20“

Nedostatky:

- **prebytok porastov starých** - posledné fázy ťažbovo-obnovných postupov (uvoľňovacie ruby, doruby) vyžadujú **ťažbovú intenzitu** v 1.desaťročí blížiacu sa alebo priamo dosahujúcu 100 %, a nie iba 50 %
- **nepočíta so stavom zásob** v treťom vekovom stupni pred rubnou dobou - v priebehu decénia prechod k rubným – vplyv na výšku etátu na druhé desaťročie

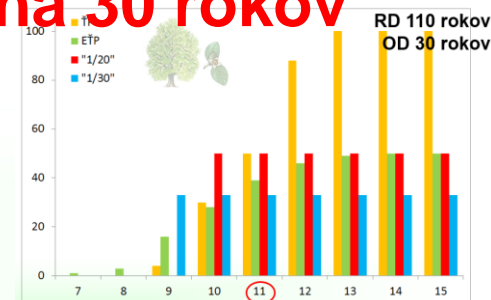

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/30“

- zabezpečuje **rovnomernú ťažbovú intenzitu približne 33 %** zo zásoby posledných troch vekových stupňov pred rubnou dobou a starších počas **troch najbližších desaťročí**
- uplatnením sa dosiahne takmer optimálne využitie produkcie a **výhľadovo vyrovnané ťažby na 30 rokov**

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/30“

- predĺženie časového obdobia na 30 rokov **pozitívne ovplyvňuje prirodzenú obnovu** a viac sa blíži k rámcovej obnovnej dobe
- **vhodný pre podrastový** hospodársky spôsob

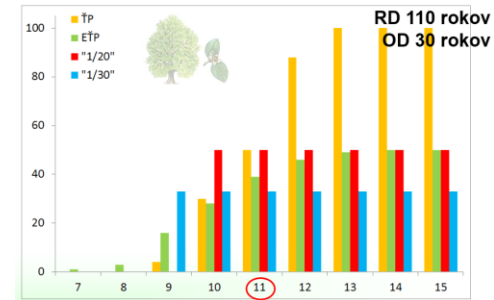
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/30“

Výhody oproti „1/20“

- jeho **zásoby postupne**, v priebehu platného decénia, **vstupujú do „pásma“ rubnej zrelosti** a tak sa už využijú ako zásoby rubné
- zaberajú širší rozsah vekových stupňov, čím pozitívne **ovplyvňujú plynulosť ťažby**

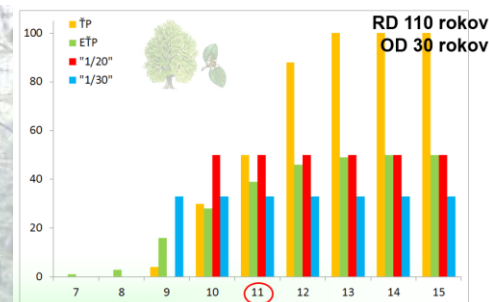
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy časovej state - „1/30“

Výhody oproti „1/20“

- **skorší začiatok** obnovy – **nižšia intenzita ťažbových zásahov**, čo prevažne potrebuje **prirodzená obnova** (50 % pri 1/20 je silný zásah do zásoby),
- v predposlednom vekovom stupni pred rubnou dobou sa hodnota **1/30** **najviac približuje** zo všetkých ťažbových ukazovateľov k **empirickým ťažbovým percentám**, orientovaným na prirodzenú obnovu

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

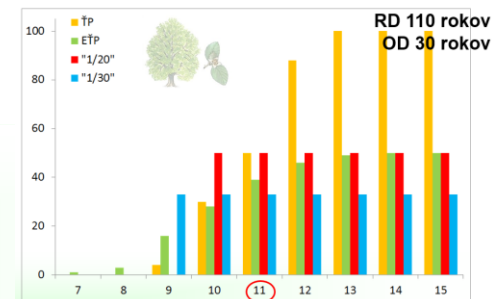
Metódy ťažbového percenta

PAULSEN, HUNDESHAGEN

GREGUŠ (1969)

empirické ťažbové percentá

$$U = \sum_{i=1}^6 T_i + \sum_{i=7}^{15} V_i \cdot p_i / 100$$

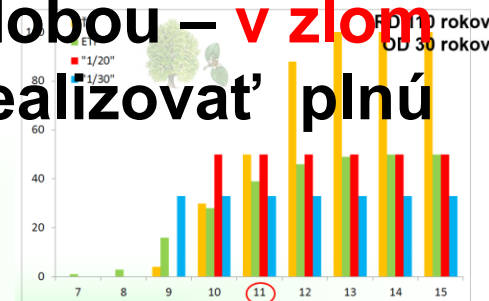

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - Empirické ťažbové percentá

- odvodené **z ťažbovej intenzity reálnych porastov**
- plní zámery **podrastového hospodárenia** - vyvolať a rozvíjať prirodzenú obnovu
- sú vhodnejšie pre väčšie lesné celky
- **porasty** na obnovu vo veku nad rubnou dobou – **v zlom stave (nepripravené)** - nie je možné realizovať plnú výšku ťažby

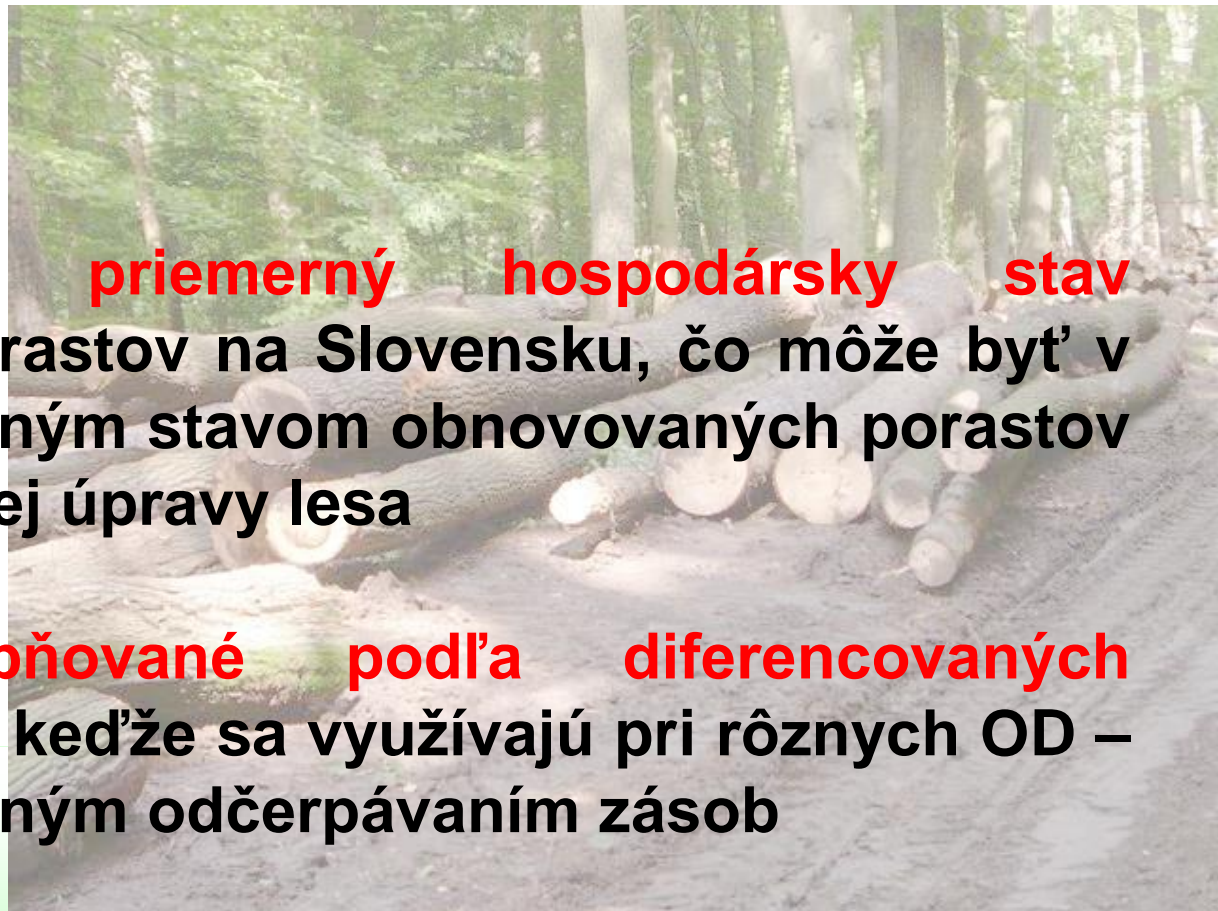
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - Empirické ťažbové percentá

Nedostatky:

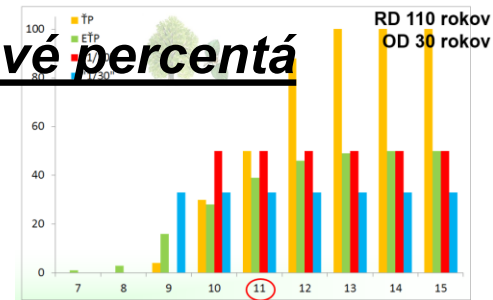
- zohľadňujú **len priemerný hospodársky stav** obnovovaných porastov na Slovensku, čo môže byť v rozpore so skutočným stavom obnovovaných porastov v jednotke ťažbovej úpravy lesa
- **nie sú odstupňované podľa diferencovaných obnovných dôb**, a keďže sa využívajú pri rôznych OD – uvažujú s predčasným odčerpávaním zásob

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - Empirické ťažbové percentá

Nedostatky:

- **v najvyšších vekových stupňoch neodčerpávajú celú zásobu** - neoptimálne využitie celej produkcie – uvažujú s produkčnou stratou
- sú vyšpecifikované len pre hodnoty RD 80-120, ale v súčasnosti je v porastoch vyššia variabilita RD
- ich číselné hodnoty sú zastaralé – sú odvodené z obdobia 1966 – 1975

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - Empirické ťažbové percentá

Rubná doba	Drevina	Vekový stupeň										
		5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
80	-	1	5	21	33	43	56	75	100	-	-	-
90	-	-	1	7	22	32	45	63	100	-	-	-
100	Smrek	-	1	1	8	28	41	49	55	61	66	69
	Jedľa	-	-	1	5	29	40	48	54	61	66	70
	Borovica	-	-	2	10	32	45	50	53	54	55	55
	Buk	-	-	1	5	27	40	48	53	55	55	55
	Dub	-	-	1	5	21	32	41	48	54	59	63
110	Smrek	-	-	1	5	18	29	38	45	50	55	58
	Jedľa	-	-	1	3	17	28	38	44	49	53	55
	Borovica	-	-	1	6	22	32	38	43	46	47	48
	Buk	-	-	1	3	16	28	39	46	49	50	50
	Dub	-	-	-	3	12	23	35	42	47	52	54
120	Smrek	-	-	1	2	7	17	28	36	40	44	47
	Jedľa	-	-	1	1	6	17	27	33	37	40	41
	Borovica	-	-	1	2	11	19	26	33	38	40	41
	Buk	-	-	1	1	5	16	30	39	43	45	46
	Dub	-	-	-	1	4	14	28	37	41	44	46

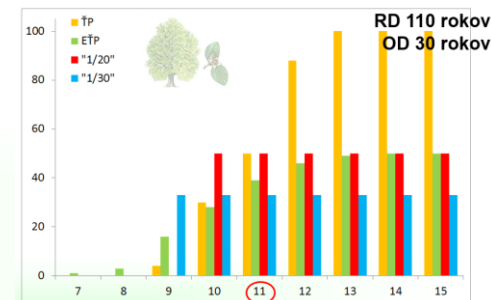
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - ťažbové percentá podľa vekových stupňov

- udávajú, **aký objem zásoby dreva sa má vyťažiť z jednotlivých vekových stupňov, ak by sa mala dodržať stanovená rubná a obnovná doba**
- ich realizáciou dochádza **k postupnému vyrovnávaniu rozdielov výmer vekových stupňov**

$$U = \sum_{i=s}^{s+0} V_i \cdot p_i / 100$$

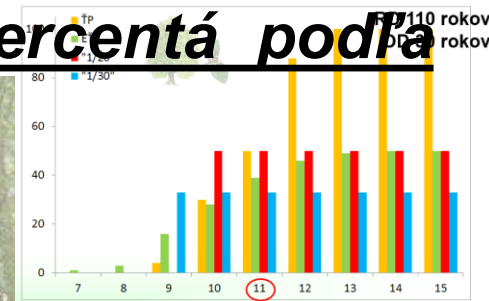
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - ťažbové percentá podľa vekových stupňov

Nedostatky:

- pri výpočte sa **nezohľadňuje optimálny obnovný postup**, ani momentálny stav porastov, a preto indukzívne navrhnutá ťažba sa môže od neho líšiť
- počnúc už 1. a 2. (pri OD 50 rokov aj 3.) vekovým stupňom za rubnou dobou **likviduje zásoby v jednom desaťročí**, lebo stanovuje intenzitu ťažby **100%**, ktorá zväčša nie je realizovateľná z dôvodu zákonných ustanovení o veľkosti, šírke a vzdialenosti rubov

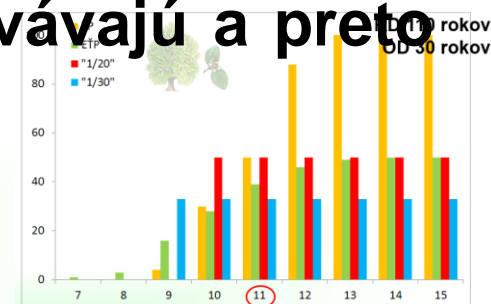
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - ťažbové percentá podľa vekových stupňov

Nedostatky:

- proces prirodzenej (ale často aj umelej) obnovy závisí od mnohých činiteľov, ktoré hospodár nemôže ovplyvniť (najmä klimatické faktory) - **porasty za rubnou dobou nevznikajú náhodne**, ale z vážnych dôvodov (ťažká prístupnosť, zlá kvalita, neatraktívne dreviny, atď.) a tieto dôvody často pretrvávajú a preto ich treba pri ťažbe zohľadňovať

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - ťažbové percentá podľa vekových stupňov

Nedostatky:

- sčasti narúša rubnú dobu (posun ťažieb do mladších predrubných vekových stupňov, kde sa ťažba nebude realizovať)
- sú dosť nevyrovnané a nadobúdajú vyššie hodnoty v porovnaní s empirickými
- **spravidla nadhodnocujú ťažbové etáty** (závislosť od výmery a zásoby rubných vekových stupňov)

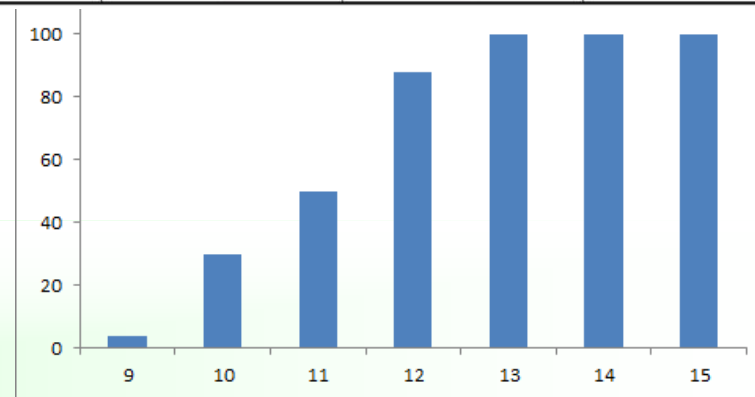
Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Metódy ťažbového percenta - ťažbové percentá podľa vekových stupňov

Počet desaťročí, o ktoré je vekový stupeň vzdialený od rubnej doby	Obnovná doba (roky)				
	10	20	30	40	50
- 4	-	-	-	-	2
- 3	-	-	4	12	18
- 2	12	25	30	29	25
- 1	86	67	50	40	33
+1	100	100	88	67	50
+2	100	100	100	100	88
+3	100	100	100	100	100

rubná doba 110 rokov
obnovná doba 30 rokov

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Ukazovateľ odvodený od normálneho rúbaniska

- nevyrovnané výmery vekových stupňov - väčší význam ako napr. priemerný rubný prírastok
- **vyhovuje zásade rozšírenej reprodukcie** (výška obnovnej ťažby bezchybne stanovená, odvodená zo zásoby a stavu porastov, v ktorých sa bude realizovať)
- normálne ročné rúbanisko = **výnosová nepretržitosť** - hektárová zásoba rubných porastov = **konkrétnosť ukazovateľa** (DOLEŽAL 1975)

$$E = B \times v_{u(m^3 / ha^{-1})}$$

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Plochové ťažbové ukazovatele

- sú veľmi jednoduché a presné
- normálne ročné rúbanisko (B)

$$B = \frac{P}{u}$$

- **zaistujú vyrovnaný pomer vekových tried**
- v **podrastovom hospodárstve** často **sporná** úmernosť porastovej výmery a zásoby, ktorá jej zodpovedá

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Plochové ťažbové ukazovatele

- prekrývanie sa etáží na tej istej ploche - nepresnosti pri výpočtoch
- odporúčanie: pre príslušný objemový ťažbový ukazovateľ odvodiť aj jeho plochový ekvivalent
- možnosť rýchleho, presného a nie zložitého odvodenia výšky ťažby aj na niekoľko desaťročí dopredu

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Plochové ťažbové ukazovatele

POLENO (1961) - upravil ťažbový ukazovateľ „1/20“

$$E = \frac{A_p}{A_m} \times \frac{1}{20} \times A_m = q \times \frac{1}{20} \times A_m = \left(a \times \frac{A_p}{A_m} + b \right) \times \frac{1}{20} \times A_m$$

$$E = \frac{A_p}{A_m} \times \frac{1}{20} \times V_m = q \times \frac{1}{20} \times V_m = \left(a \times \frac{A_p}{A_m} + b \right) \times \frac{1}{20} \times V_m$$

A_p – je plocha predposlednej vekovej triedy,

A_m – plocha poslednej vekovej triedy,

a, b – konštanty (po dosadení A_p, A_m, q),

V_m – zásoba poslednej vekovej triedy

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Plochové ťažbové ukazovatele

ŽÍHLAVNÍK, A. (1979-2009)

- výpočet plochového ťažbového ukazovateľa - rôzne varianty matematických modelov na viac desaťročí, ktoré majú **vyrovnávací charakter**

princíp:

- **stanovenie počtu** vekových stupňov, s ktorým sa bude uvažovať vo výpočte v príslušnom i-tom desaťročí

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Plochové ťažbové ukazovatele

ŽÍHLAVNÍK, A. (1979-2009)

- **analýza vzájomného vzťahu** medzi hodnotami plôch posledných troch vekových stupňov - zohľadnenie stavu a pomerov základnej jednotky pre ťažbovú úpravu lesa vzhľadom na rozpracovanie obnovy a dĺžku obnovnej doby
- **nastavenie koeficienta**, pomocou ktorého sa sleduje dodržanie plynulosti, reguluje úmeru medzi súčasným a nasledujúcim desaťročím

Ťažbová úprava lesa

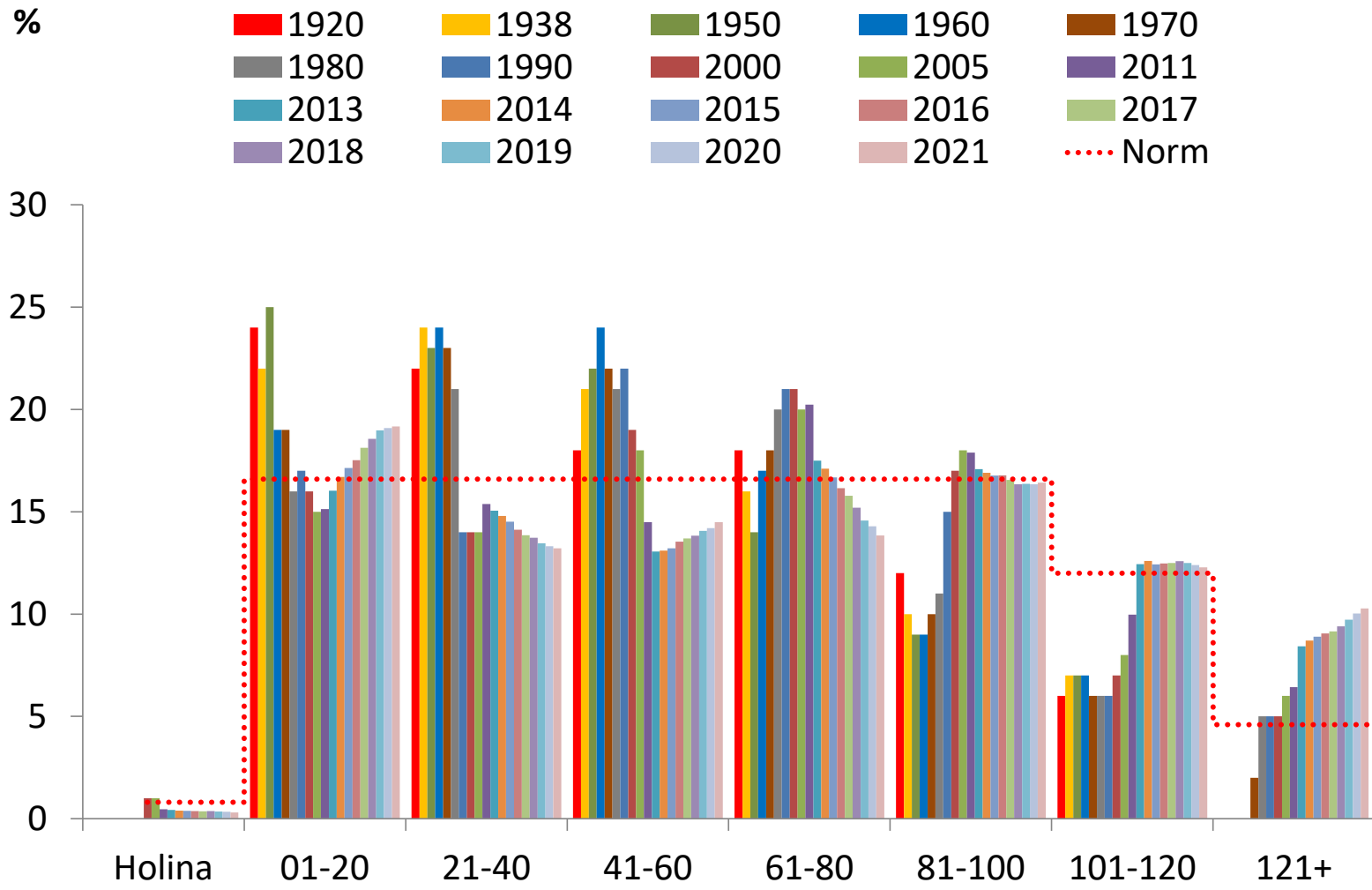
Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

POLENO (1973)

„Jednou z príčin nežiadúceho vývoja vekovej štruktúry našich lesov je však aj upustenie od používania plochových ťažbových ukazovateľov a od kontroly hospodárenia s plochou”

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – obnovná ťažba

Ťažbová úprava lesa

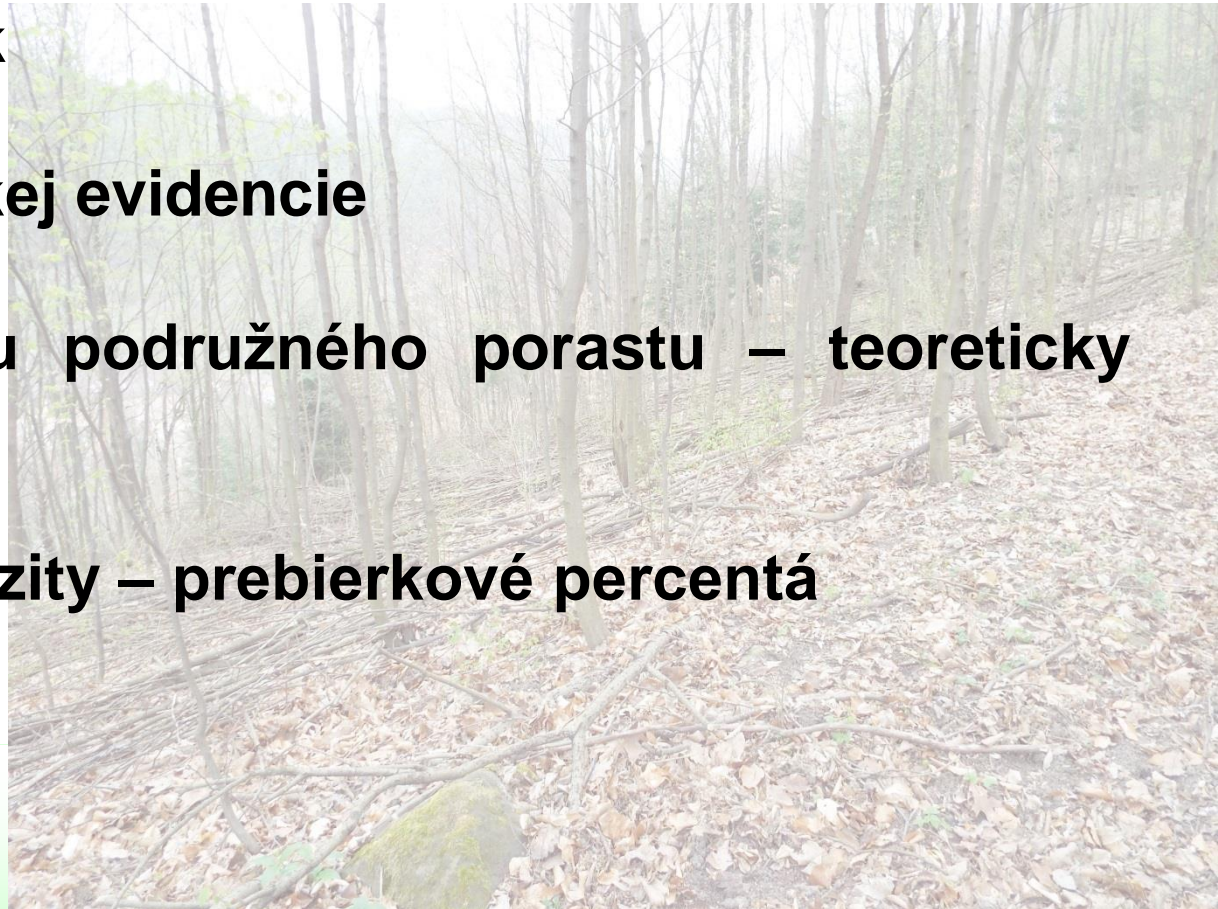
Ťažbové ukazovatele – výchovná ťažba

- výchova - dôležitá z pestovných i produkčných dôvodov
- **induktívny spôsob**
- ťažšie určenie, lebo pri ňom nemožno použiť plochový ekvivalent objemového ukazovateľa
- **od veku, dreviny, bonity, zakmenenia** a od druhu a spôsobu prebierok
- po vekových stupňoch a drevinách s prihliadnutím na priemerné hodnoty bonít a zakmenenia

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – výchovná ťažba

- rastových tabuliek
- lesnej hospodárskej evidencie
- bežného prírastku podružného porastu – teoreticky najlepšie
- prebierkovej intenzity – prebierkové percentá

Ťažbová úprava lesa

Ťažbové ukazovatele – výchovná ťažba

- prebierková intenzita (prebierkové percento) - určená podľa dreviny, veku a zakmenenia
- Vyhláška č. 14/1978
- podľa modelovej výchovnej intenzity preverenej na vzorových prebierkových plochách
- rastové tabuľky (**SM, JD, BO, BK, DB** pre model kritického zakmenenia)
- objem výchovnej ťažby v rámci lesného celku je **súčet** objemu dreva určeného na ťažbu v jednotlivých **dielcoch**

Ťažbová úprava lesa

Postup pri určovaní objemu obnovnej ťažby

- **určí sa indukčný etát** v LC sčítaním návrhov obnovnej ťažby v jednotlivých obnovných porastoch. Návrhy obnovnej ťažby sa vykonajú v porastoch na základe **rozboru ich stavu** s použitím najvhodnejších postupov obnovy lesa pri vonkajších prácach
- **vypočítajú sa ťažbové ukazovatele** stanovené vyhláškou o HÚL pre súbor porastov v LC, osobitne pre každú kategóriu a tvar lesa

Ťažbová úprava lesa

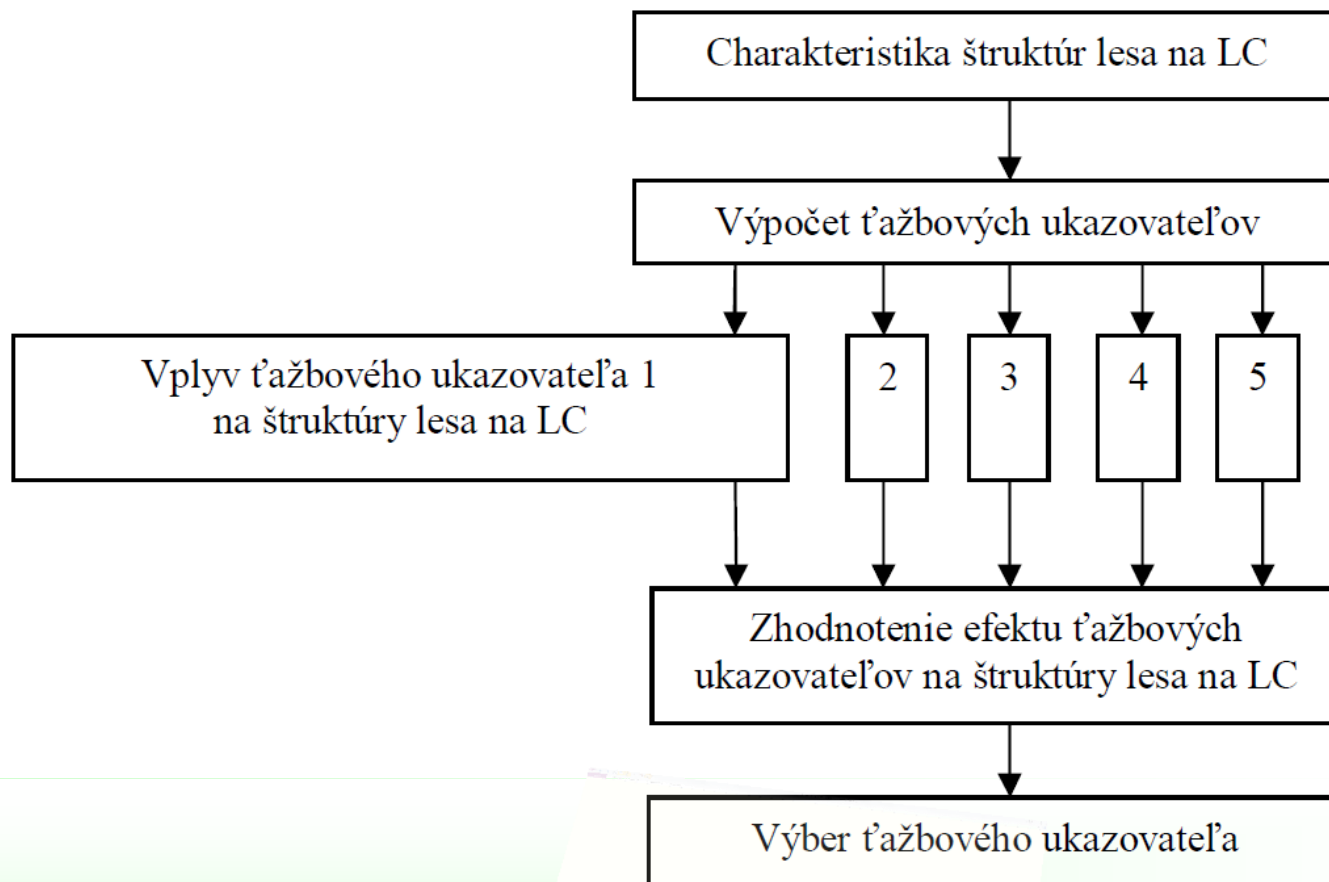
Postup pri určovaní objemu obnovnej ťažby

- **vyberie sa jeden ťažbový ukazovateľ** zo skupiny vypočítaných ťažbových ukazovateľov na základe **písomného rozboru** zásoby dreva podľa vekových stupňov, veľkosti lesného celku a stavu lesa
- **porovná sa** navrhnutý indukčný etát so stanoveným ťažbovým ukazovateľom **a vykoná sa zdôvodnenie** návrhu výšky objemu ťažby

Ťažbová úprava lesa

Výber ťažbového ukazovateľa

Ťažbová úprava lesa

Výber ťažbového ukazovateľa

Ťažbový ukazovateľ sa nevyberá na základe porovnania s indukčnou výškou ťažby

kritérium	Vt'	PRP	1/20	1/30	1/40	ŤP	EŤP
nadbytok prestárlych porastov (nad 10% výmery)						X	O
nadbytok rubných porastov (v porovnaní s normálnym)						X	O
nedostatok rubných porastov(v porovnaní s normálnym)						O	
malá výmera porastov							X
holorubný hospodársky spôsob nad 50%				X	X		
obnovná doba 20r. ±				X	X		
obnovná doba 30r. ±			X				

X – neodporúča sa

O – odporúča sa

Ťažbová úprava lesa

Zdôvodnenie výšky ťažieb

argumenty:

- **veľká nevyrovnanosť** zastúpenia vekových stupňov, predovšetkým nad polovicou rubnej doby
- **poškodenie** porastov
- ťažbová **naliehavosť**
- **obnovná rozpracovanosť** porastov
- **zvláštne opatrenia** z dôvodu plnenia niektorých funkcií lesa
- potreba postupného zvýšenia rubnej doby
- priestorové rozloženie rubných porastov
- stav skutočných a najmä redukovaných holín v rubných porastoch a ich vplyv na výšku ťažbovej plochy a pod.

Ťažbová úprava lesa

Výška obnovnej ťažby v lesoch hospodárskych

Zásady:

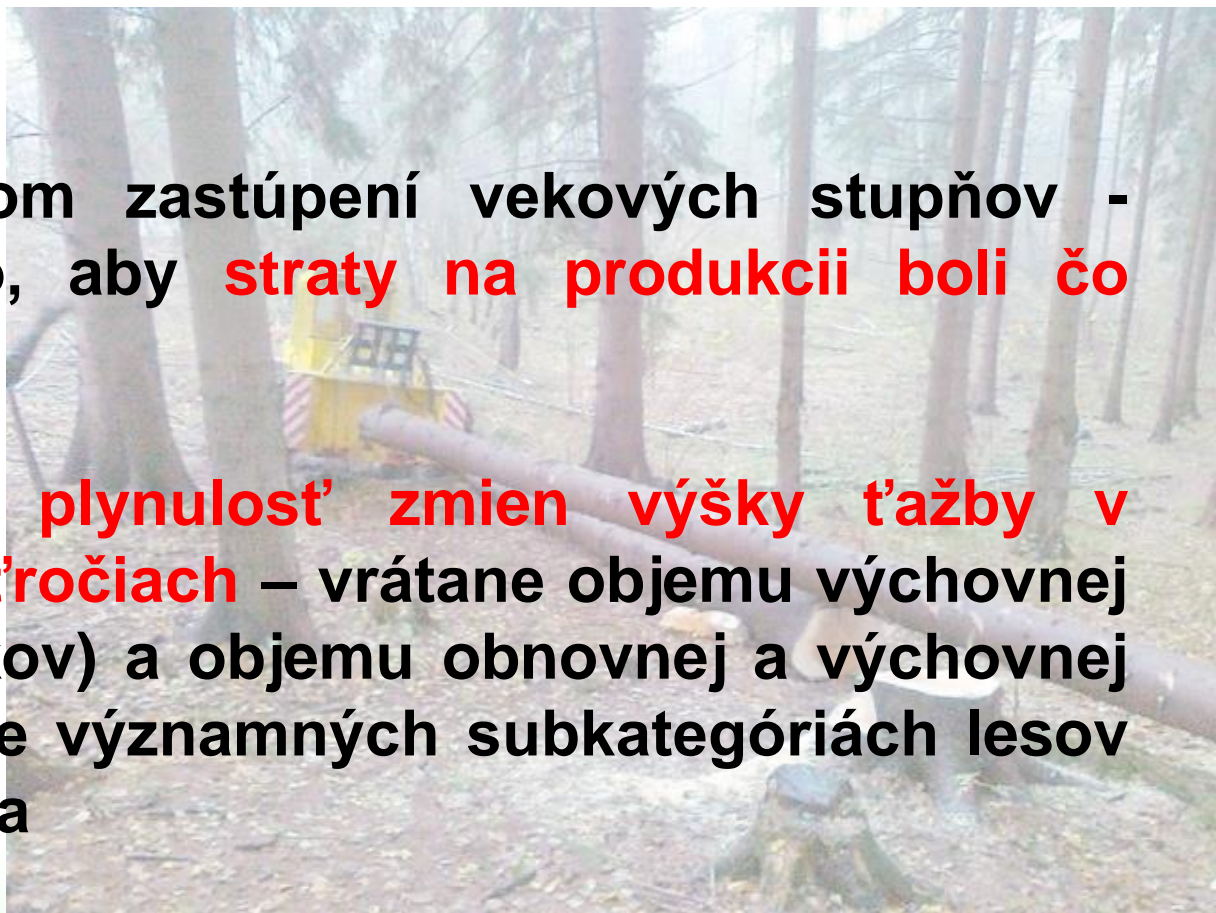
- obnovná ťažba sa má sústrediť **čo najviac do obdobia rubnej zrelosti** s prihliadnutím na rozloženie zásoby vo vekových stupňoch a stanovenú obnovnú dobu
- objem obnovnej ťažby musí **ovplyvniť rozloženie vekových stupňov** tak, aby sa s ohľadom na stanovenú rubnú dobu postupne vytvárala rovnomerná veková štruktúra

Ťažbová úprava lesa

Výška obnovnej ťažby v lesoch hospodárskych

Zásady:

- pri nerovnomernom zastúpení vekových stupňov - prihliadnuť na to, aby **straty na produkcii boli čo najmenšie**
- prihliadať aj na **plynulosť zmien výšky ťažby v jednotlivých desaťročiach** – vrátane objemu výchovnej ťažby (nad 50 rokov) a objemu obnovnej a výchovnej ťažby v produkčne významných subkategóriách lesov osobitného určenia

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

- objem dreva určeného na ťažbu sa určuje diferencovane podľa **kategórie lesa, tvaru lesa a hospodárskeho spôsobu**
- objem dreva sa uvádza v **m³ od 7 cm hrúbky bez kôry**

Hospodárske		Osobitného určenia		Ochranné	
Vysoký			Nízky		
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový		
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody		
Ťažba obnovná		Ťažba výchovná		Ťažba celková	

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

- **celkový objem dreva** určeného na ťažbu je súčet objemu obnovných ťažieb a objemu výchovných ťažieb pre lesný celok a **osobitne pre každý vlastnícky celok**

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- **oddelene** výchovná ťažba a obnovná ťažba

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- objem výchovnej ťažby v rámci lesného celku je **súčet** objemu dreva určeného na ťažbu **v jednotlivých dielcoch**

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- celková ťažba
- objem dreva určeného na ťažbu vo **výberkovom** lese sa určuje **samostatne pre každý dielec** s prihliadnutím na cieľovú štruktúru lesného porastu
- celkový bežný prírastok sa môže **presiahnuť najviac o 30%** (pokiaľ porast spĺňa požiadavky pre výberkový les a skutočná zásoba porastu je optimálna)

Ťažbová úprava lesa

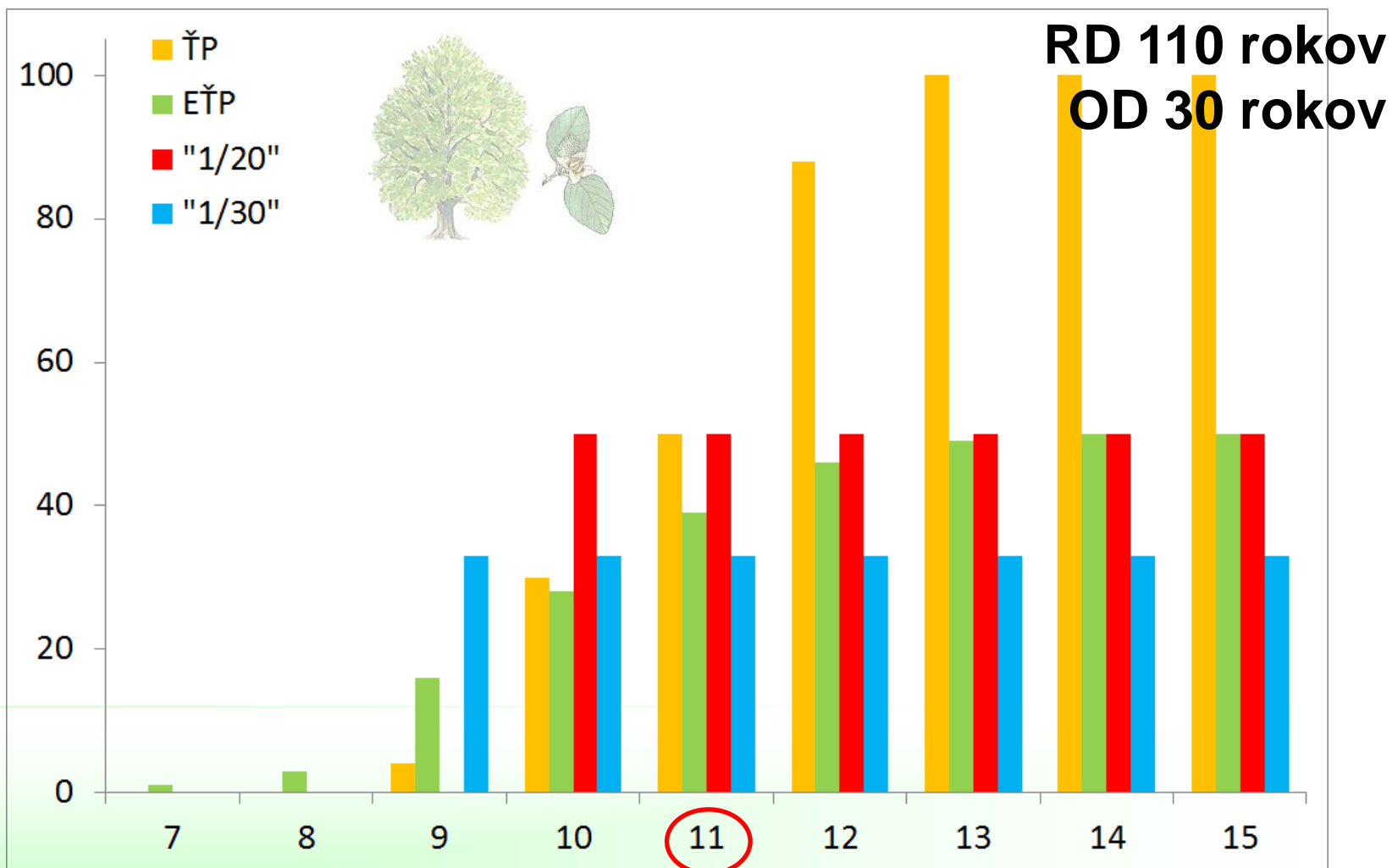
Vyhláška 453/2006

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

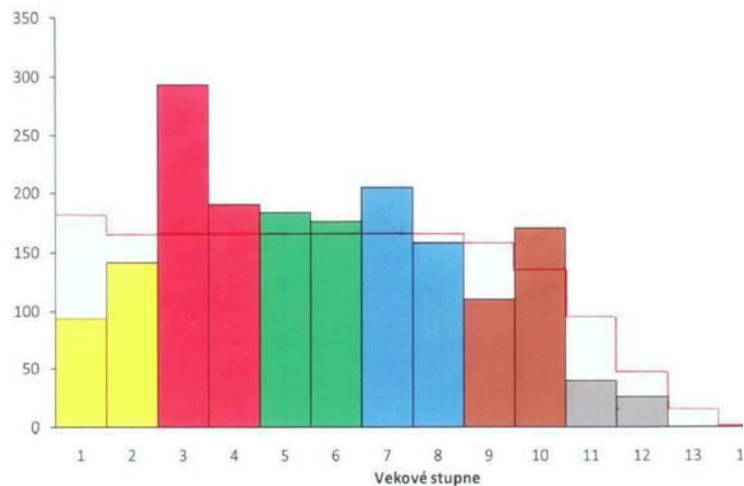
- ťažbové percentá podľa vekových stupňov a dĺžky obnovnej doby
- empirické ťažbové percentá
- 1/20 zásob porastov poslednej vekovej triedy a starších
- 1/30 zásob porastov posledných troch vekových stupňov a starších
- priemerný rubný prírastok

Ťažbová úprava lesa

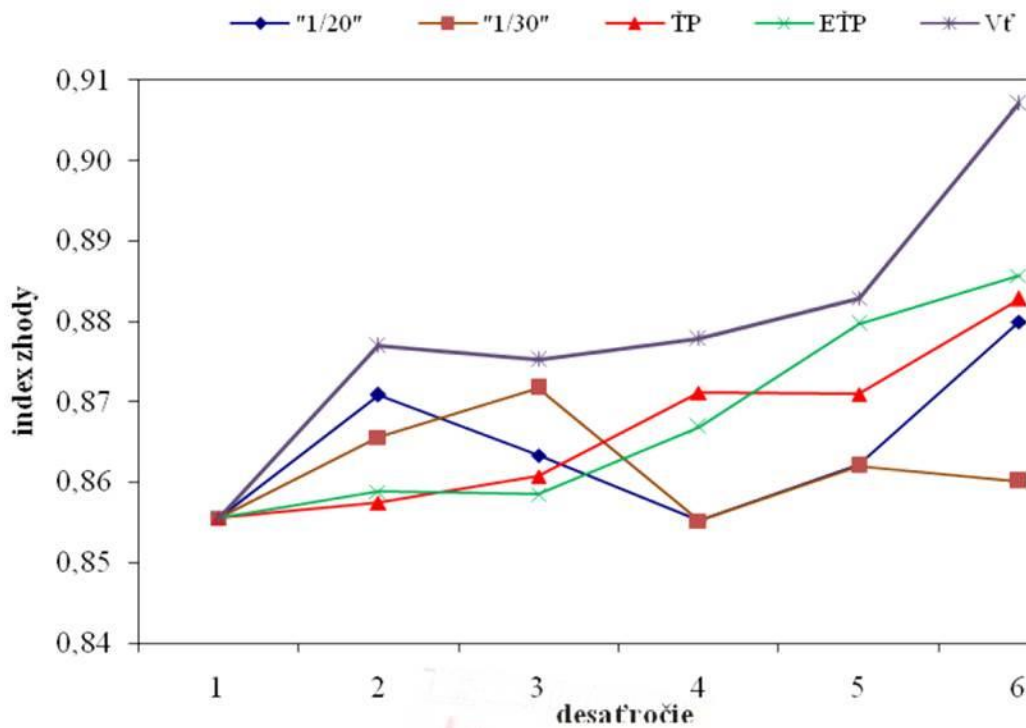
Vyhláška 453/2006

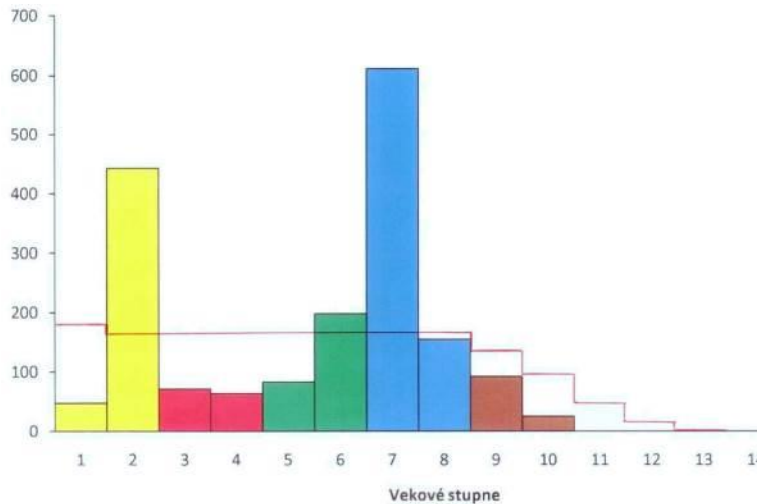
Ťažbová úprava lesa

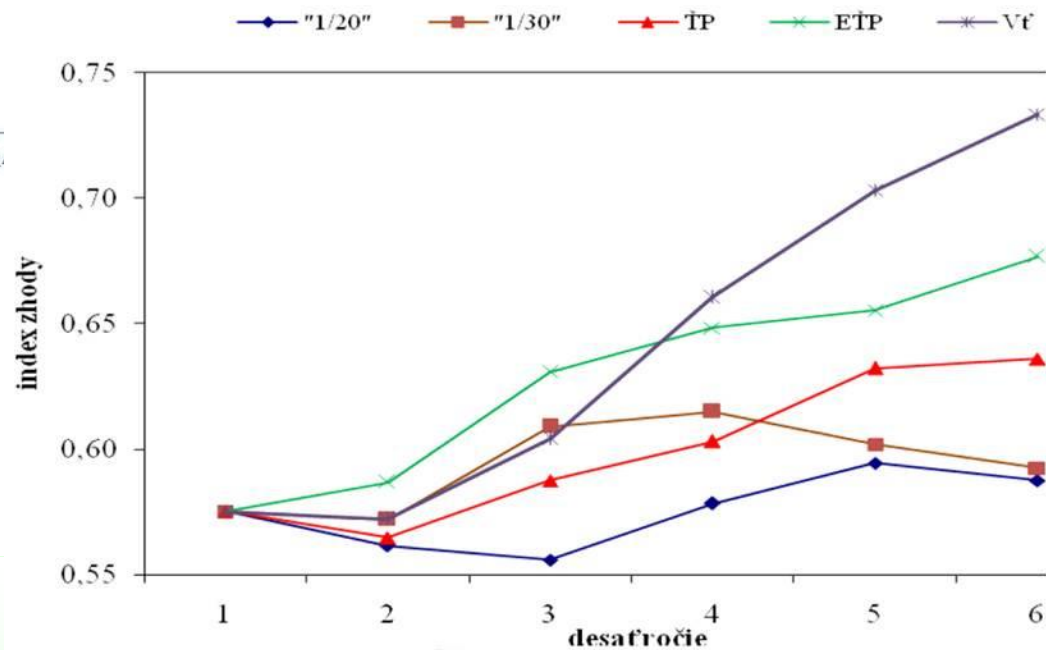
Index zhody vekovej štruktúry -
priblíženie skutočnej k normálnej vekovej
štruktúre

Ťažbová úprava lesa

Index zhody vekovej štruktúry -
priblíženie skutočnej k normálnej vekovej
štruktúre

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- objem dreva určeného na ťažbu sa pre **topoľové a vrbové** lesné porasty v rámci lesného celku určuje **osobitne**
- objem obnovnej ťažby v hospodárskych lesoch pre topoľové a vrbové lesné porasty sa určuje **z objemu zásoby dreva rubných porastov** na obdobie platnosti plánu s prihliadnutím **na výmeru** rubných porastov na desať rokov **a bežný prírastok** lesných porastov v dielcoch, v ktorých sa plánuje obnova lesa

Ťažbová úprava lesa

Vyhláška 453/2006

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- **súčet** objemu dreva určeného na ťažbu **v jednotlivých dielcoch**

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- deduktívne určenie výšky obnovnej ťažby - **rozbor plochového zastúpenia** vekových stupňov
  - výmera porastov posledného vekového stupňa pred rubnou dobou a starších (rozhodujúci)
  - výmera normálneho rúbaniska
  - 1/20 výmery poslednej vekovej triedy a starších
- objem ťažby = vykalkulovaná **plocha** x priemerná hektárová **zásoba** posledného vekového stupňa a starších
- objem sa **zvýši o** hodnotu očakávaného objemového **prírastku** zásoby určenej do ťažby na 1/2 plánu

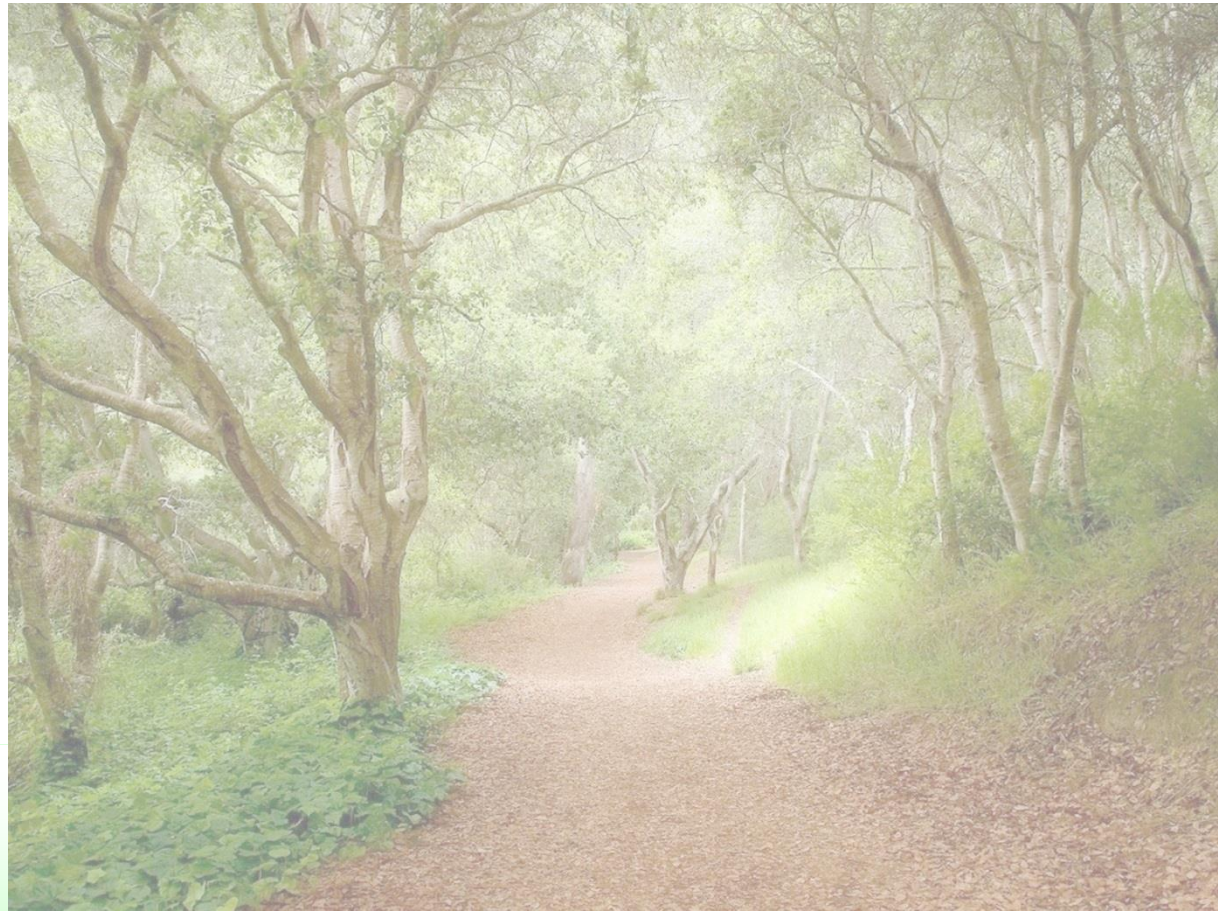
Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- nepriamy prevod výchovou - ako pre porasty tvaru lesa vysokého hospodárskeho spôsobu podrastového a holorubného
- pri stanovení rubných a obnovných dôb sa zohľadňuje **zdravotný stav** porastov i plnenie produkčnej funkcie
- priamy prevod - v objeme ťažby sa zohľadňuje **aj** očakávaný **prírastok** do ťažby navrhnutej zásoby

Ťažbová úprava lesa

- Lesy osobitného určenia

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- deduktívnym spôsobom ako v kategórii hospodárskeho lesa (porovnateľná produkcia)
- **osobitne** za skupinu porastov subkategórií „vodárenské“, „rekreačné“, „poľovnícke“, „chránené“ a „výskum“
- **osobitne** pre lesy v subkategórii „génové základne“
- kalkulácia ukazovateľov sa nemusí vykonať pre subkategórie „kúpeľné“, „chránené“, „výskum“

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- **induktívne** – s ohľadom na funkcie - **súčet** objemu dreva určeného na ťažbu **v dielcoch** zaradených do príslušnej kategórie
- v rámci celého záujmového územia sa obmedzenie objemu ťažby podľa možnosti **rozdeli proporcionálne** na jednotlivých vlastníkov alebo užívateľov lesa

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- podľa rovnakých zásad ako v lesoch hospodárskych
- určenie cieľových dimenzií a tým aj stanovenie optimálnej zásoby je **podriadené požadovaným funkciám**

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- súčet **induktívne** navrhnutých ťažíeb v jednotlivých porastoch pri dodržaní pestovných zásad pre stanovené ciele hospodárenia
- ciele hospodárenia sa stanovujú osobitne pre každú subkategóriu a prevažujúci funkčný typ

Ťažbová úprava lesa

- Lesy ochranné

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchloraštúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- súčet **induktívne** navrhnutých ťažieb v jednotlivých porastoch - s ohľadom na cieľovú výstavbu pre stanovený model hospodárenia na príslušnom území
- postupná obnova v štádiu **najoptimálnejšom pre obnovu** – zamedzenie veľkoplošným rozpadom
- nízky les – agát - skôr než dôjde k **strate výmladnosti a stability** z dôvodu neprimerane vysokého zaťaženia málo únosnej pôdy

Ťažbová úprava lesa

Hospodárske	Osobitného určenia	Ochranné	
Vysoký		Nízky	
Podrastový	Holorubný	Účelový	Výberkový
Základné	Rýchlorastúce	Energetické	Prevody
Ťažba obnovná	Ťažba výchovná	Ťažba celková	

- súčet **induktívne** navrhnutých ťažieb v jednotlivých porastoch
- cieľom výchovy nie je dosiahnutie maximálnej produkcie a jej kvality, ale **zabezpečenie stability** porastu a podpora jedincov, ktoré najlepšie zabezpečujú **ochrannú funkciu**
- primeraná pozornosť sa venuje aj **prípravným drevinám a dočasným prímiesiam**

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu obnovnej ťažby

- sa odvodzuje na tri desaťročia

podklady:

- z jednotlivých **prehľadových tabuliek** LC (plocha skutočná, zásoba na 1ha, bonita drevín)
- **modely hospodárenia** (obnovná doba, rubná doba)
- **vyhláška** (ťažbové percento, **koeficienty očakávanej zásoby**)

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu obnovnej ťažby

Kalkulácia ťažbového ukazovateľa (1.-3. desaťročie)

$$U_1 = \sum_{i=1}^n V_{1_i} \times p_i = \sum_{i=1}^n U_{1_i}$$

$$U_2 = \sum_{i=1}^n V_{2_i} \times p_i = \sum_{i=1}^n U_{2_i}$$

$$U_3 = \sum_{i=1}^n V_{3_i} \times p_i = \sum_{i=1}^n U_{3_i}$$

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu obnovnej ťažby

Kalkulácie očakávaných zásob na 2. a 3. desaťročie

- uplatnenie 10-ročného bežného prírastku na hlavnom poraste (**koeficient očakávaného prírastku**)
- koeficienty je možné použiť pre výpočet očakávanej zásoby **piateho a vyšších** vekových stupňov

$$V_{2_3} = P_{S_2} \times V_{ha_3}$$

$$V_{3_3} = P_{S_1} \times V_{ha_3}$$

$$V_{2_4} = P_{S_3} \times V_{ha_4}$$

$$V_{3_4} = P_{S_2} \times V_{ha_4}$$

$$V_{2_i} = \left(V_{1_{i-1}} - U_{1_{i-1}} \right) \times k_{i-1}$$

$$V_{3_i} = \left(V_{2_{i-1}} - U_{2_{i-1}} \right) \times k_{i-1}$$

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu obnovnej ťažby

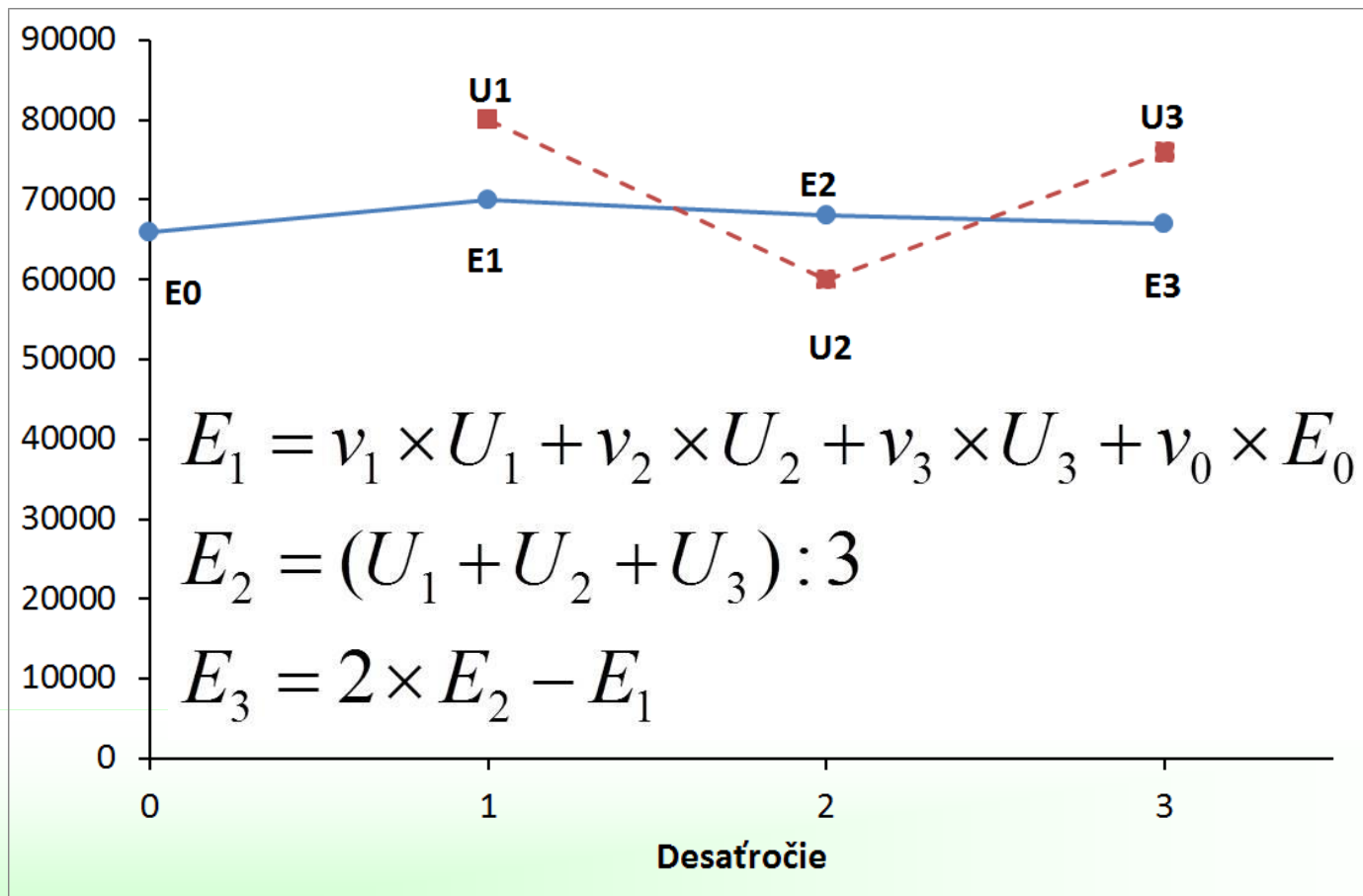
Vyrovnanie výšky obnovných ťažieb

- U_1, U_2, U_3 sa v rámci troch desaťročí **vyrovná** a stanoví sa etát obnovnej ťažby na 1., 2. a 3. desaťročie označený ako: E_1, E_2, E_3
- v rámci jednej kategórie lesov
- prihliadať aj na výšku etátu **minulého desaťročia E_0**
- **prisúdenie váhy** (miery dôležitosti) jednotlivým ťažbovým ukazovateľom - uplatnenie **princípu rozšírenej reprodukcie a princípu ťažbovej vyrovnanosti**

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu obnovnej ťažby

Vyrovnanie výšky obnovných ťažieb

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu obnovnej ťažby

Vyrovnanie výšky obnovných ťažieb

Kateg. lesov	$U_1 : \bar{U}$	$U_1 : E_o$	Váhy ťažbových ukazovateľov			
			v_1	v_2	v_3	v_o
H	$U_1 > \bar{U}$	$U_1 > E_o$	0,40	0,26	0,09	0,25
		$U_1 \leq E_o$	0,47	0,36	0,12	0,05
	$U_1 \leq \bar{U}$	$U_1 > E_o$	0,60	0,22	0,08	0,10
		$U_1 \leq E_o$	0,75	0,18	0,05	0,02
U	$U_1 > \bar{U}$	$U_1 > E_o$	0,33	0,24	0,11	0,32
		$U_1 \leq E_o$	0,46	0,38	0,13	0,03
	$U_1 \leq \bar{U}$	$U_1 > E_o$	0,55	0,19	0,06	0,20
		$U_1 \leq E_o$	0,80	0,16	0,03	0,01
O	$U_1 > \bar{U}$	$U_1 > E_o$	0,26	0,22	0,13	0,39
		$U_1 \leq E_o$	0,45	0,40	0,14	0,01
	$U_1 \leq \bar{U}$	$U_1 > E_o$	0,50	0,16	0,04	0,30
		$U_1 \leq E_o$	0,85	0,14	0,01	0,00

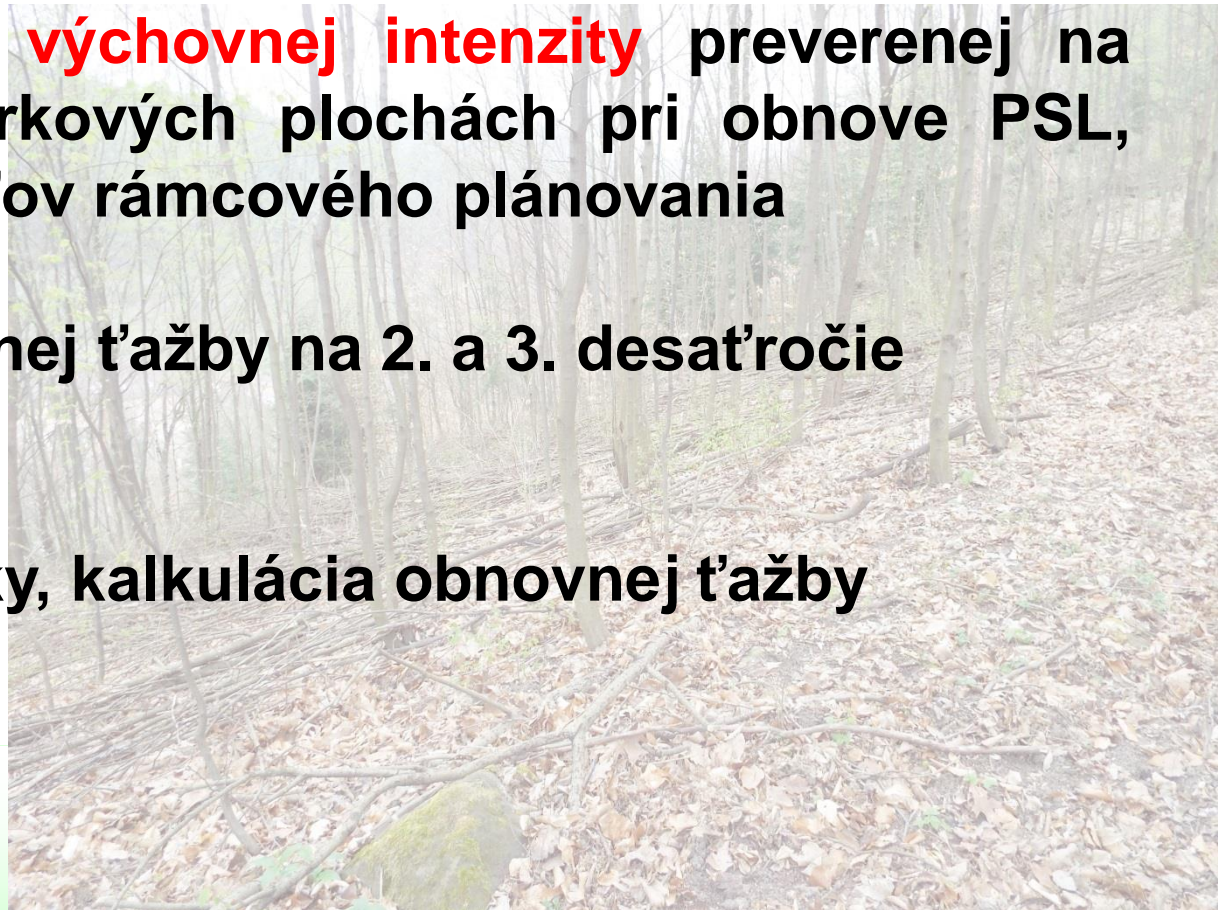
Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu výchovnej ťažby

- **súčet návrhov prebierok** v jednotlivých porastoch - **podľa modelovej výchovnej intenzity** preverenej na vzorových prebierkových plochách pri obnove PSL, podľa zásad a cieľov rámcového plánovania
- kalkulácia výchovnej ťažby na 2. a 3. desaťročie

podklady:

- prehľadové tabuľky, kalkulácia obnovnej ťažby

Ťažbová úprava lesa

Kalkulácia etátu výchovnej ťažby

1. desaťročie - Ev_1

- prehľadová tabuľka B5

Prebierková intenzita (I) –

$$Ev_{1_i} = \sum V_{P_i}$$

$$I = \frac{Ev_{1_i}}{V_{1_i}} \cdot 100$$

2. desaťročie

$$Ev_{2_i} = \frac{V_{2_i} \cdot I}{100}$$

3. desaťročie

$$Ev_{3_i} = \frac{V_{3_i} \cdot I}{100}$$

Ťažbová úprava lesa

Vplyv nových vlastníckych a užívateľských vzťahov na ťažbovú úpravu lesa

- proces reprivatizácie
- **deleniu** doterajších ucelených lesných častí (5-10tisíc ha) na menšie jednotky (50ha a viac) - výrazný vplyv na vekovú štruktúru novovznikajúcich LC
- **veľkosť** základnej jednotky pre ťažbovú úpravu lesa je pre použitie ťažbových ukazovateľov a pre následné stanovenie výšky ťažby významný prvok
- zmeny v počte vlastníkov

Ťažbová úprava lesa

Vplyv nových vlastníckych a užívateľských vzťahov na ťažbovú úpravu lesa

- rôzne požiadavky vlastníka – multikriteriálna optimalizácia
- zladit' záujmy vlastníkov lesa s verejnoprospešnými záujmami spoločnosti
- indukzívny etát - väčší význam

Vykonávanie hospodárskej úpravy lesov

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Vykonávanie hospodárskej úpravy lesov

Vyhláška 453/2006

zist'ovanie stavu a vývoja lesov a **plánovanie** hospodárenia v lesoch sa v rámci hospodárskej úpravy lesov vykonáva v týchto **etapách**:

- komplexné zist'ovanie stavu lesa
- rámcové plánovanie
- podrobné zist'ovanie stavu lesa
- podrobné plánovanie

Vykonávanie hospodárskej úpravy lesov

Hierarchia a úroveň

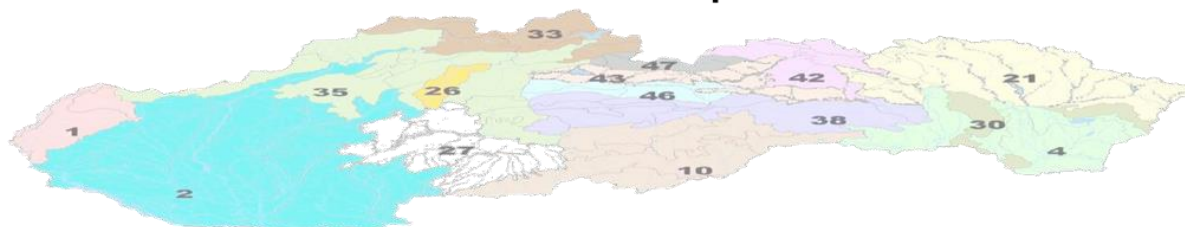
Komplexné zisťovanie stavu lesa

Rámcové plánovanie

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Podrobné plánovanie

Lesné oblasti a podoblasti

Tvorba PSL

Všeobecná časť

1. Slovný a číselný prehľad o LC
2. Ťažbová úprava lesa
3. Modely hospodárenia
4. Správy a protokoly z konania o vyhotovení PSL

Mapy

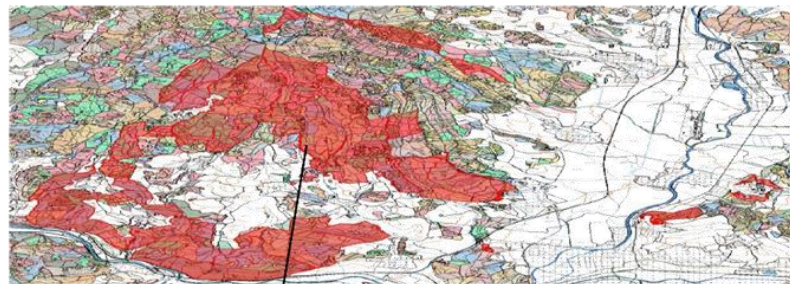
Plochová tabuľka

Prehľadové tabuľky

Opis porastov

Plán hospodárskych opatrení

Lesný celok

JPRL – dielec, čiastková plocha, porastová skupina, etáž

(Lesná hospodárska evidencia)

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006

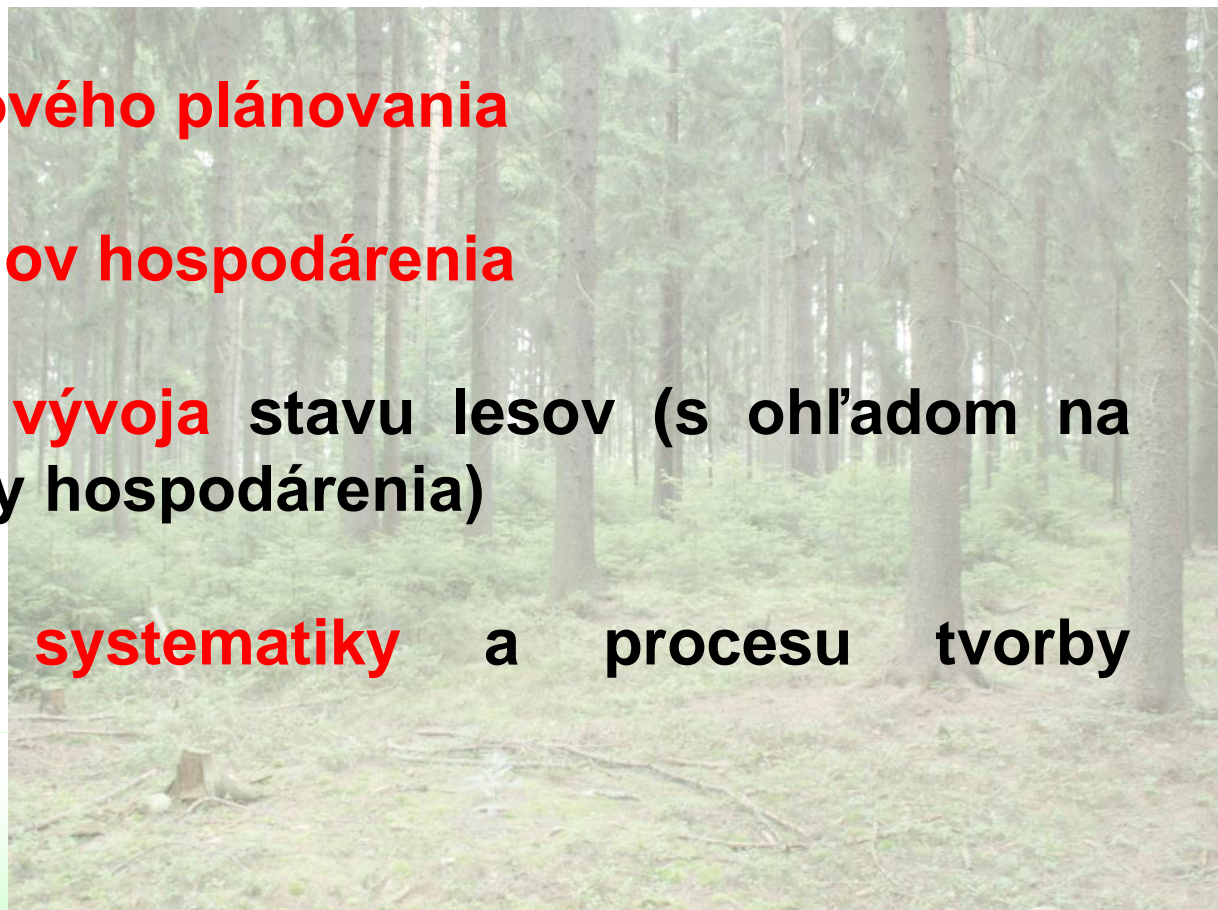
- je zisťovanie údajov o **prírodných, ekologických, spoločenských, technických a ekonomických** podmienkach hospodárenia a vývoja lesa
- podklad na **rámcové plánovanie, podrobné zisťovanie stavu lesa a podrobné plánovanie**
- vykonáva sa v rámci **lesných oblastí a podoblastí**

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Cieľ

- podklady pre:
  - tvorbu **rámcového plánovania**
  - tvorbu **modelov hospodárenia**
  - **zhodnotenie vývoja** stavu lesov (s ohľadom na ciele a zásady hospodárenia)
  - **zjednotenie systematiky** a procesu tvorby modelov

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Úlohy

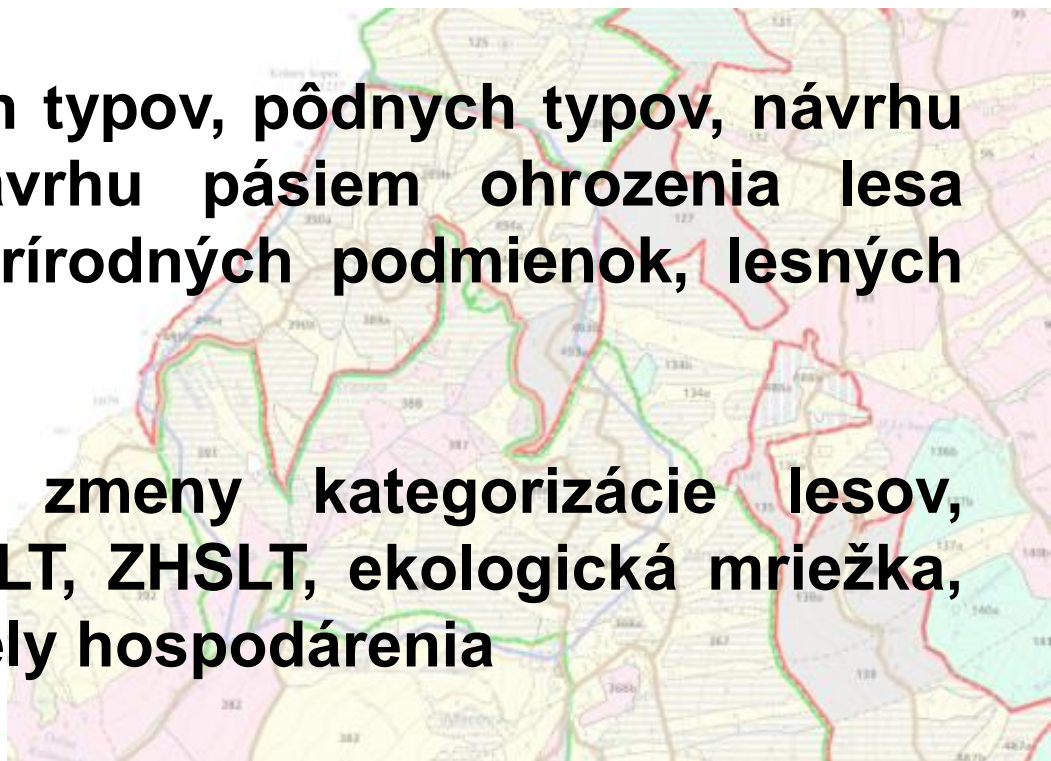
- zisťovanie a aktualizácia ostatných údajov o stave a vývoji lesov
- spolupráca s lesníckou **ochranárskou službou** – modely
- vypracovanie **komplexnej systematiky pracovných postupov**

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Výstupy

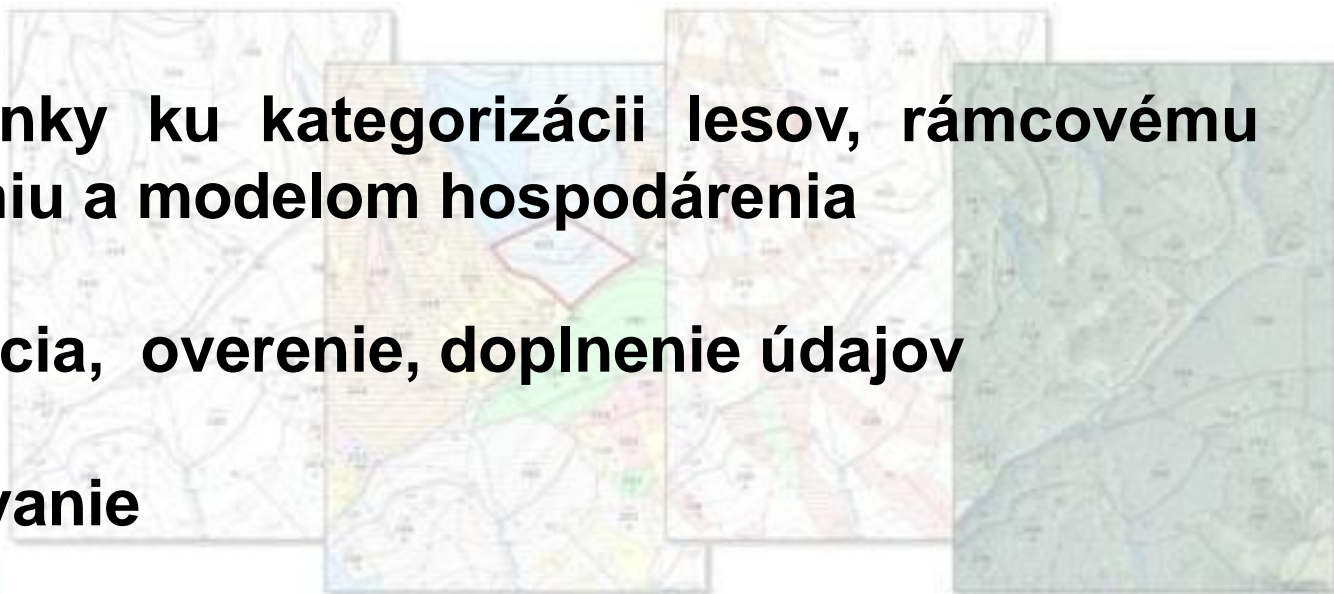
- **hlavný** - rámcové plánovanie s modelmi hospodárenia
- **mapové** - mapa lesných typov, pôdných typov, návrhu ochranných lesov, návrhu pásiem ohrozenia lesa imisiami, rámcových prírodných podmienok, lesných oblastí
- **tabuľkové** - stav a zmeny kategorizácie lesov, zastúpenie LT, SLT, HSLT, ZHSLT, ekologická mriežka, pásma ohrozenia, modely hospodárenia
- **textové** - správy, zásady hospodárenia, vysvetlivky

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Realizácia

- v zásade **s ročným** predstihom pred vyhotovením PSL
- letecké - satelitné snímky
- terén
  - pripomienky ku kategorizácii lesov, rámcovému plánovaniu a modelom hospodárenia
  - aktualizácia, overenie, doplnenie údajov
  - domapovanie
- rôzne prieskumy

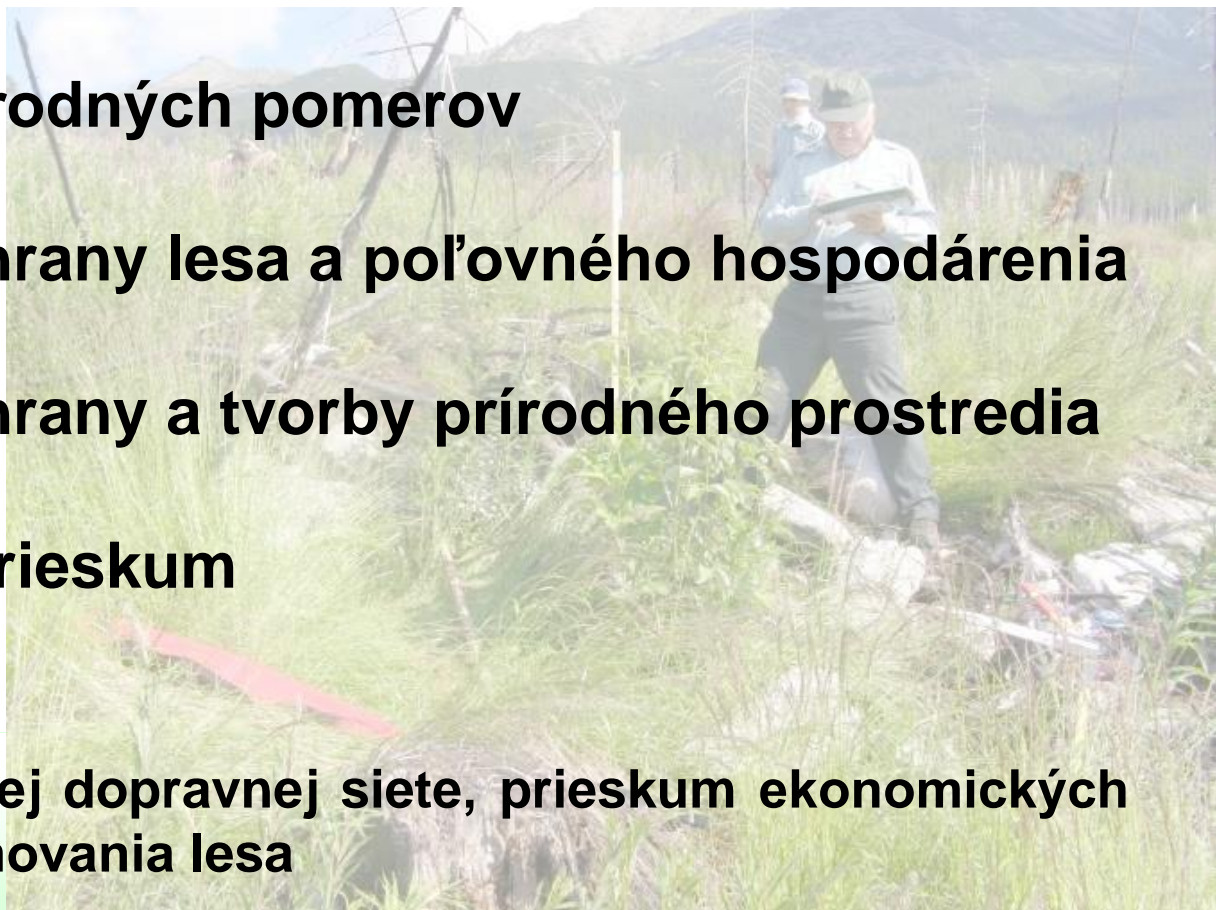

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum ekológie lesa

- integruje

- prieskum prírodných pomerov
- prieskum ochrany lesa a poľovného hospodárenia
- prieskum ochrany a tvorby prírodného prostredia
- melioračný prieskum
- prieskumu lesnej dopravnej siete, prieskum ekonomických pomerov a oceňovania lesa

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum ekológie lesa – cieľ a úloha

- zistiť **stav** lesných ekosystémov a **prognózovať** ich vývoj (poškodenie, potenciálne ohrozenie), rozbor **ekologickej stability** lesných ekosystémov, stanoviť **ciele a ekologické zásady** hospodárenia
- **klasifikácia a lokalizácia** škodlivých činiteľov, melioračných opatrení
- **podklady** pre pásma a stupne ohrozenia, kategorizáciu lesov, genofond lesných drevín, ekologickú a hospodársko-úpravnícku typizáciu, bonitácia poľovných jednotiek

Komplexné zisťovanie stavu lesa

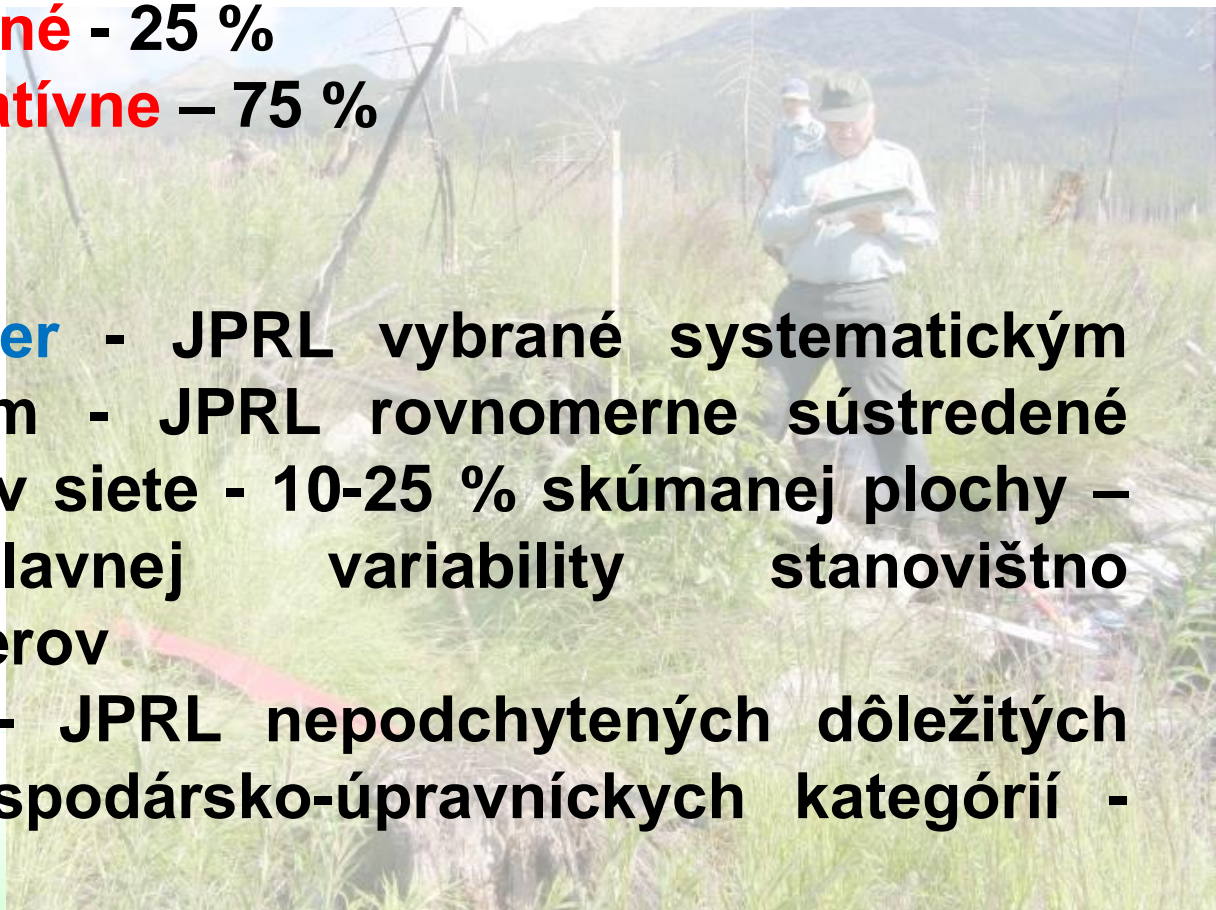
Prieskum ekológie lesa

Úrovne

- zisťovanie **podrobné** - 25 %
- zisťovanie **informatívne** – 75 %

zisťovanie podrobné

- **systematický výber** - JPRL vybrané systematickým výberom – 2x2km - JPRL rovnomerne sústredené okolo priesečníkov siete - 10-25 % skúmanej plochy – podchytenie hlavnej variability stanovištno porastových pomerov
- **úmyselný výber** - JPRL nepodchytených dôležitých ekologických, hospodársko-úpravníckych kategórií - doplnok do 25 %

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum ekonomických pomerov a oceňovania lesa - úlohy

- **ekonomický rozbor** stavu lesa a dosiahnuté výsledky za uplynulé hospodárske obdobie
- **efektívnosť** vynaložených prostriedkov do lesa
- vypracovať **ekonomické zdôvodnenie**, odporúčenie pre rámcové plánovanie a hlavné ciele hospodárenia
- **oceňovať** produkčné a verejnoprospešné funkcie lesa
- **stanovenie úradných a trhových cien** zložiek lesa (kúpa, predaj, prenájom, dane, súdne procesy, odvody a náhrady)

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum lesnej cestnej siete

- **zhodnotenie** súčasného stavu a vypracovanie **návrhu** pri dodržaní základných ekologických princípov
- návrh **diferencovaného sprístupnenia** lesov jednotlivých vlastníckych a užívateľských subjektov (požiadavky, normy, zásady)
- určia sa **priemerné približovacie vzdialenosti**
- podklady pre **projektovú dokumentáciu** navrhovaných ciest
- návrh **starostlivosti o lesné cesty**

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum poľovného hospodárenia

- vzťah lesa a zveri
- súlad medzi záujmami poľovníctva a lesného hospodárstva (prípadne poľnohospodárstva) tak, aby sa zabezpečilo funkčné poslanie lesov

Etapy:

- **vonkajšie** špeciálne zisťovanie (prieskum)
- **kancelárske** spracovanie získaných údajov a poznatkov

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum poľovného hospodárenia

Vonkajší prieskum (zápisník, pracovná mapa)

- škôdy spôsobované zverou
- stav poľovníckych zariadení
- návrh plôch poľovného hospodárenia
- návrh rozmiestnenia poľovníckych zariadení
- funkčná typizácia porastov (ohryzové porasty, húštiny...)

Komplexné zisťovanie stavu lesa

Prieskum poľovného hospodárenia

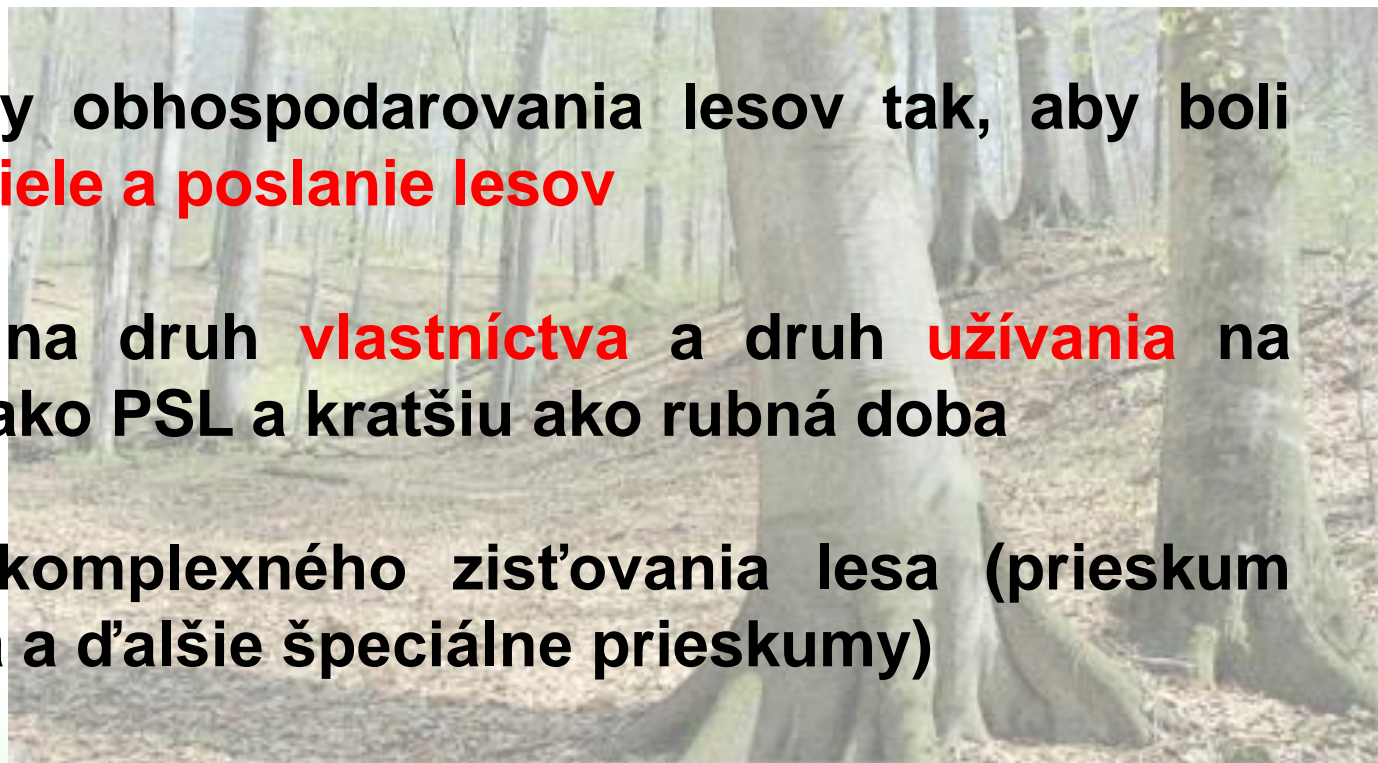
Kancelárske spracovanie

- spracovanie podkladov (tabuľky, fotodokumentácia)
- vyhotovenie mapy poľovného hospodárenia
- vypracovanie elaborátu poľovného hospodárenia (história, súčasnosť, druhy a stavy zveri, lov zveri, plán poľovného hospodárenia ...)

Rámcové plánovanie

Vyhláška 453/2006

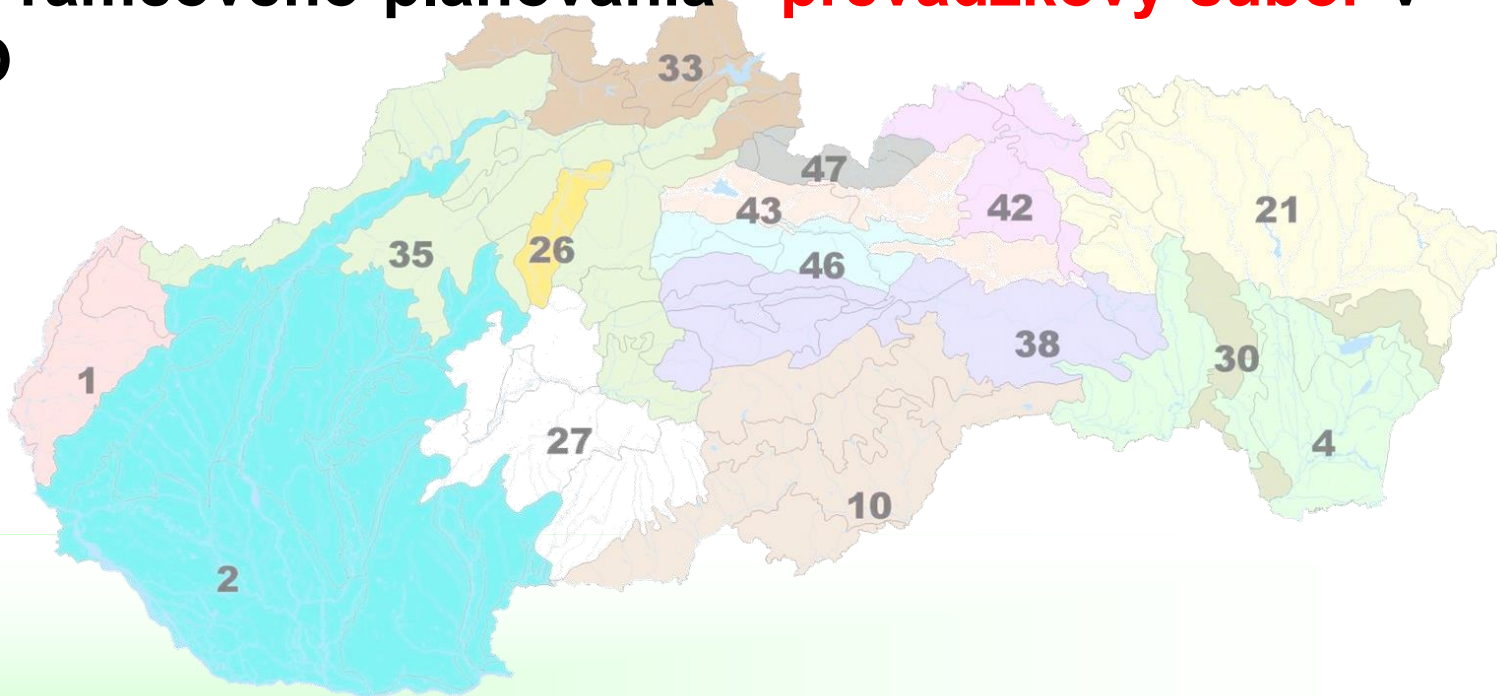
- rámcové plánovanie je **určenie modelu hospodárenia pre jednotku rámcového plánovania**
- rieši spôsoby obhospodarovania lesov tak, aby boli **dosiahnuté ciele a poslanie lesov**
- **bez ohľadu** na druh **vlastníctva** a druh **užívania** na dobu dlhšiu ako PSL a kratšiu ako rubná doba
- výsledky z komplexného zisťovania lesa (prieskum ekológie lesa a ďalšie špeciálne prieskumy)

Rámcové plánovanie

Jednotka

- základná **územná** jednotka – lesná oblasť alebo podoblasť
- jednotka rámcového plánovania - **prevádzkový súbor** v rámci LO

Rámcové plánovanie

Jednotka

Prevádzkový súbor

- **homogénny súbor lesných porastov** vytvorený na základe hospodársko-úpravnickej typizácie

- homogénny súbor lesných porastov je daný:

- **kategóriou** lesa, hospodárskym **tvarom** lesa, **rámcovými stanovištnými** podmienkami, **porastovými** pomermi a **ohrozením** lesa

Rámcové plánovanie

Diferenciácia

podľa

- **funkcií lesa** (kategória a subkategória lesa)
- **prírodných a porastových pomerov** (HSLT, ZHSLT, hospodársky tvar, HSPT, PT)
- **stavu lesa a jeho potenciálneho ohrozenia** (stupeň ekologickej stability)

Rámcové plánovanie

Obsah

- kvantifikácia základných **vstupných údajov**
- **trendy a prognózy** vývoja základných charakteristík
- **modely hospodárenia**
- **špecifiká a odchýlky** od modelov hospodárenia

Kateg.	Subk.	Tvar lesa	Spôsob obhosp.	Pásmo ohroz.	Imisný typ	Ochr.pásmo vod.zdroja	Zóna rekreácie	Druh chráneného územia.	Zóna ochrany prírody	Stupeň ochrany prírody	Špecif.	ZHSLT	HSLT	PT	Stupeň ohrozenia
U	b	V	#	#		#	#		#	1		25	208	30	2
Rubná doba		100	Rubné veky drevin		Dimenzia rubného typu	Obnovná doba	30	Hospod. spôsob a jeho formy		Cieľové drevinové zloženie		Obnovné drevinové zloženie		Poznámka :	
Úprava rubnej doby			BO 100			Úprava OD		MP		DZ 50- 70 plošne BK 10 - 30 hlúčkov. oi 5 - 15 jednotl. OL 10 - 20 jednotl.		DZ 50 - 70 plošne BK 10- 30 hlúčkov. oi 5- 15 jednotl. OL 10- 20 jednotl.		oi = hb,jm,jp,lp. Hospodáriť podľa generelu kúp. lesa oi = bo,sc.	
Fyzický vek			DZ 130			Doba zabezp.	5	Cieľová štruktúra porastu							
						Doba návratu	7	2 až 3 - vrst.							

Rámcové plánovanie

Kvantifikácia základných vstupných údajov

- **tabuľkové a grafické** prehľady
  - typologické jednotky, stupne ekologickej stability lesných ekosystémov, kategórie lesa, subkategórie, pásma ohrozenia a stupne ohrozenia, stupne poškodenia lesných porastov a lesných drevín, škodlivé činitele, prevádzkové súbory, hospodárske spôsoby a formy, náhodné ťažby, straty na zalesňovaní

Rámcové plánovanie

Trendy a prognózy vývoja základných charakteristík

- **poškodenie drevín** podľa druhu škodlivého činiteľa, rozsahu a intenzity
- **zmeny rastovej intenzity** lesných drevín
- **chemické zaťaženie** asimilačných orgánov lesných drevín a lesných pôd
- **celkové poškodenie a ohrozenie** lesných ekosystémov

Rámcové plánovanie

Modely hospodárenia

- **optimalizované základné rozhodnutia, ciele a zásady hospodárenia**
- po **prevádzkových súboroch** a **združených hospodárskych súborov lesných typov**
- **v rámci príslušnej kategórie, subkategórie, tvaru lesa, pásma ohrozenia, imisného typu a stupňa ekologickej stability**

Rámcové plánovanie

Modely hospodárenia - obsah

- **cieľ hospodárenia** - cieľové **drevinové zloženie**, cieľová **produkcia** dreva a cieľová **štruktúra** lesného porastu
(**cieľové rozdelenie hrúbok a cieľová zásoba**)
- **základný rámec hospodárenia** - hospodársky spôsob a jeho formy, rubná doba, obnovná doba, doba zabezpečenia a doba návratu
- **zásady hospodárenia** - zásady **výchovy** lesa, **obnovy** lesa, **ochrany** lesa, prebudovy a rekonštrukcie lesa
(**zásady vykonávania ťažby**)

Kateg.	Subk.	Tvar lesa	Spôsob obhosp.	Pásmo ohroz.	Imisný typ	Ochr.pásmo vod.zdroja	Zóna rekreácie	Druh chráneného uzemia.	Zóna ochrany prírody	Stupeň ochrany prírody	Špecif.	ZHSLT	HSLT	PT	Stupeň ohrozenia
U	b	V	#	#		#	#		#	1		25	208	30	2
Rubná doba		100	Rubné veky drevin	Dimenzia rubného typu	Obnovná doba	30	Hospod. spôsob a jeho formy	Cieľové drevinové zloženie	Obnovné drevinové zloženie	Poznámka :					
Úprava rubnej doby			BO 100		Úprava OD		MP	DZ 50- 70 plošne BK 10- 30 hlúčkov. oi 5- 15 jednotl. OL 10- 20 jednotl.	DZ 50 - 70 plošne BK 10- 30 hlúčkov. oi 5- 15 jednotl. OL 10- 20 jednotl.	ol = hb,jm,jp,lp. Hospodariť podľa generelu kúp. lesa oi = bo.sc.					
Fyzický vek			DZ 130		Doba zabezp.	5	Cieľová štruktúra porastu								
					Doba návratu	7	2 až 3 - vrst.								

Rámcové plánovanie

Vyhláška 453/2006 - cieľ hospodárenia

- *cieľové drevinové zloženie* je optimálne zastúpenie **stanovištne vhodných drevín** v rubnej dobe zodpovedajúce prírodným podmienkam
- *cieľová produkcia dreva* je taká rozmerová a kvalitatívna štruktúra dreva v lesnom poraste, ktorej dosiahnutím sa zabezpečí **plnenie funkcií lesa**
- *cieľová štruktúra lesného porastu* je priestorová a veková štruktúra lesného porastu, ktorá pri dodržaní cieľového drevinového zloženia a cieľovej produkcie dreva v rubnej dobe zabezpečuje **plnenie funkcií lesa**

Rámcové plánovanie

Vyhláška 453/2006 - cieľ hospodárenia

- **cieľová zásoba** je zásoba, pri ktorej sa ideálne využíva prírastkový potenciál a prirodzená obnova drevín pre dosiahnutie **optimálneho plnenia funkcií** lesa a zachováva sa dobrá fyziologická aktivita, zdravotný stav lesa a jeho ekologická stabilita.
- **cieľové rozdelenie hrúbok** je rozdelenie hrúbkových početností stromov, ktoré zabezpečuje **dlhodobé udržiavanie cieľovej zásoby** plynulým dorastaním nových jedincov.
- **zásady vykonávania ťažby** v lese hrúbkových tried so zohľadnením celkového bežného prírastku obsahujú aj cieľový objem ťažby, ktorým sa zabezpečí **dlhodobé udržiavanie cieľovej zásoby**.

Rámcové plánovanie

Modely hospodárenia

- sú podkladom na vyhotovenie plánu (PSL)
- sú súčasťou zásad a pokynov na vyhotovenie PSL pre príslušný lesný celok
- pri opise porastov a pláne hospodárskych opatrení

Rámcové plánovanie

Modely hospodárenia

Identifikátory

- **znaky**, ktoré sú svojim obsahom a usporiadaním určujúce pre **konštrukciu a identifikovanie modelov**
- pre prepojenie rámcového a podrobného plánovania
- pre priradenie modelu ku konkrétnemu porastu

Rámcové plánovanie

Modely hospodárenia

Identifikátory

- lesná oblasť, podoblasť, časť, kategória lesa, písmeno kategórie, tvar lesa, spôsob obhospodarovania, pásmo ohrozenia, imisný typ, pásmo hygienickej ochrany, zóna rekreácie, druh chráneného územia, zóna ochrany prírody, stupeň ochrany prírody, špecifikum, ZHSLT, HSLT, PT, stupeň ohrozenia

Rámcové plánovanie

Špecifiká a odchýlky od modelov hospodárenia

- územne podmienené, prírodne opodstatnené, odôvodnené **zmeny základných údajov modelov hospodárenia**
- nesmú byť v rozpore s cieľmi ekologizácie lesného hospodárstva

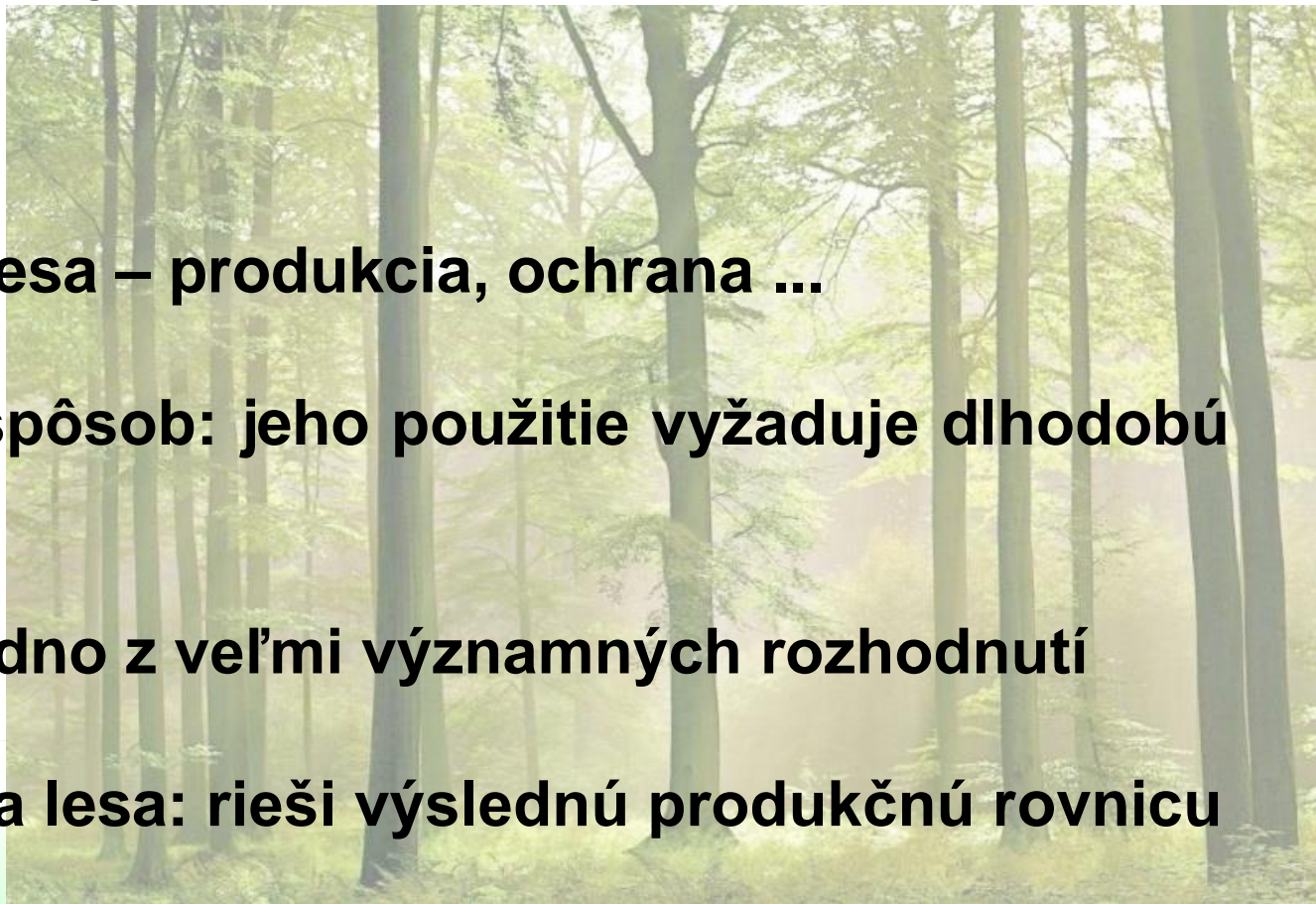
Rámcové plánovanie

Dlhodobý rozvoj – Greguš (2008)

- presne vymedzený cieľ hospodárenia

Prvky:

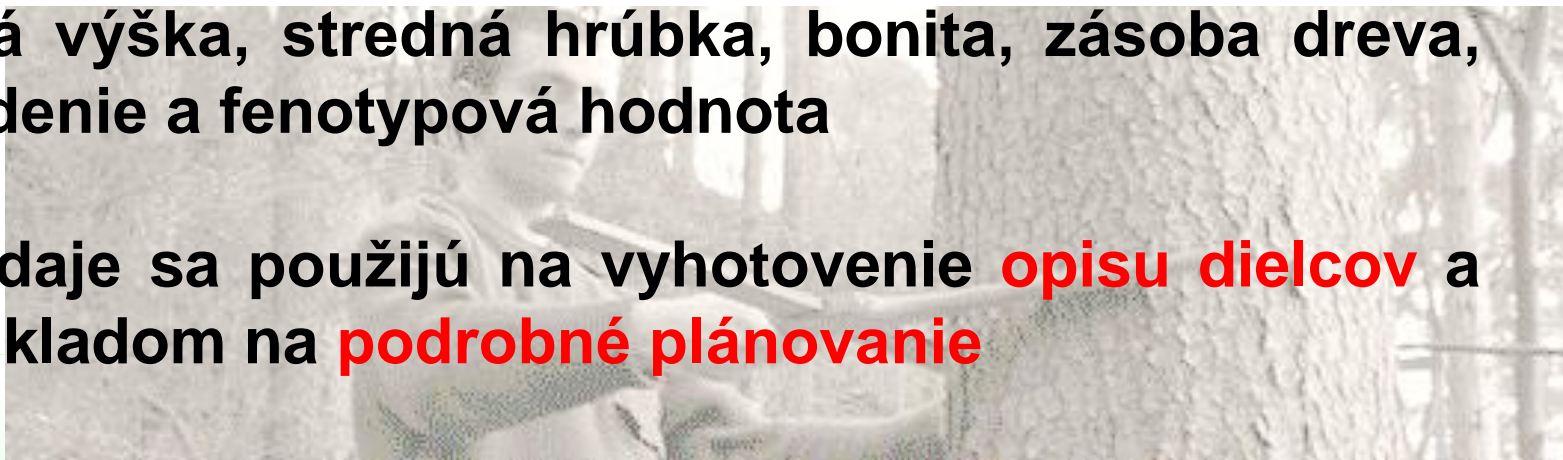
- kategorizácia lesa – produkcia, ochrana ...
- hospodársky spôsob: jeho použitie vyžaduje dlhodobú stálosť
- rubná doba: jedno z veľmi významných rozhodnutí
- ťažbová úprava lesa: rieši výslednú produkčnú rovnicu

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006

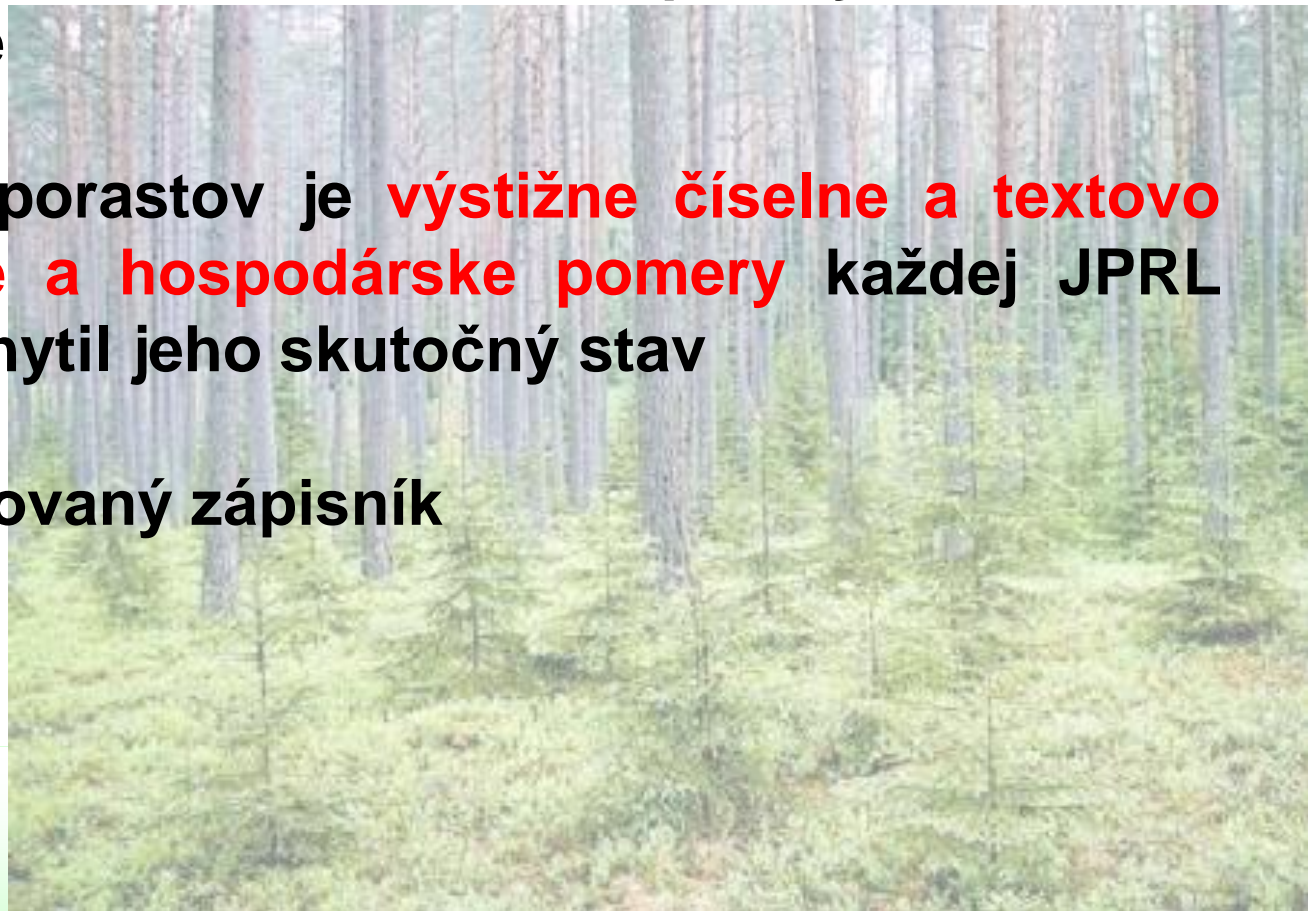
- je zisťovanie údajov najmä o hospodárskom tvare lesa, prevádzkovom súbore, expozícii a sklone terénu, výmere, veku lesného porastu, zakmenení, zásobe dreva **v lesnom poraste**
- zisťovanie **údajov o drevine**, ktorými sú zastúpenie, stredná výška, stredná hrúbka, bonita, zásoba dreva, poškodenie a fenotypová hodnota
- tieto údaje sa použijú na vyhotovenie **opisu dielcov** a sú podkladom na **podrobné plánovanie**

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006

- vykonáva sa pre dielce, čiastkové plochy, porastové skupiny a etáže
- účelom opisu porastov je **výstižne číselne a textovo opísať taxačné a hospodárske pomery** každej JPRL tak, aby sa zachytil jeho skutočný stav
- tlačivo aktualizovaný zázpisník

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Aktualizovaný zápisník

- predtlačené **aktualizované** údaje opisu porastov
- **neaktualizované** údaje zo starého PSL
- **umožňuje opravy** predtlačených modelových údajov opisu porastov
- úplný nový opis jednotky priestorového rozdelenia lesa
- **slovný opis** - kódovací kľúč opisu porastov (Pôda, Prikrývka, Vek-Vznik, Zmiešanie, Hospodársky stav, Osobitný účel, Obnova, Výchova, Zalesňovanie a ostatná činnosť, Spoločné výrazy)

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Aktualizovaný zápisník

KÓDOVACÍ KLÚČ OPISU PORASTOV				Príloha č.17							
Spoločné výrazy		14	erodovaná,	E. Hospodársky stav		06	v por.TVP,	51	z predp.faż.nespracovateľ.,	33	nekvailit.jedince vyrúbať,
61	na S	15	zamokrená,	01	rozpr.maj.holorubom,	07	v por.PVP,	52	predčas.obnova,	34	vjednolití trsy,
62	na SV	16	zaplavovaná,	02	rozpr.vef.holorubom,	08	por.ohryzový,	53	postupovať	35	rozčleniť dočas.prib.cestou
63	na V	17	bahnitá,	04	rozpr.okr.clon.rubom,	13	v por.TMP,	54	2 zásahy v des.,	36	po zásahu,
64	na JV	18	rašelinisko,	05	rozpr.skup.clon.rubom,	19	nár.prír.pam.,	55	ukončiť	37	pošk.jedince po fažbe vyrúbať,
65	na J	B. Príkryvka		06	rozpr.nesyst.fażbou,	20	prír.pam.,	56	pokračovať	38	chrániť pred výmladnosťou,
66	na JZ	01	burina,	07	obnov.účel.výberom,	25	v por.trasa vod.potrúbia	57	kalamitu spracovať,	39	predčíska zač.plat.LHP v prvých 3 r.,
67	na Z	02	tráva,	08	rozčlen.,	26	v por.trasa produktovodu	58	mal.holorub,	40	prebierka konc.plat.LHP v posl. 3 r.
68	na SZ	03	malinčie,	09	čiasoč.rozčlen.,	G. Obnova		59	nepr.zonál.clon.rub,	J. Zalesňovanie a ostatná činnosť	
69	2/3	04	černičie,	10	vychov.zanedb.,	01	mal.holorub v pás.šír.	60	skupinový výberk.rub,	01	zalesniť,
70	1/2	05	čučoriedie,	11	nerovnom.vysp.,	02	mal.holorub v klin.šír.	Y2	prír.rub,	02	holinu zalesniť,
71	1/3	06	brusničie,	12	vyspejšia,	03	mal.holorub v skup.šír.	Y3	pomiestry výrub,	03	plešiny zalesniť,
72	1/4	07	vres,	13	slab.vzrastu,	04	mal.holorub na str.pás.šír.	Y4	mal.skupinový clon.rub šír.	04	medzery zalesniť,
73	1/5	08	lieska,	14	zápoj prehlstlý,	05	vef.holorub,	X1	mal.clon.rub	05	zales.v spone 4x4 m,
74	okraj	09	rakyta,	15	zápoj uvoľnený,	06	vef.holorub v pás.šír.	X2	účelový hosp.sposob jednotlivý	06	zales.v spone 3x3 m,
75	a	10	baza,	16	zápoj medzematý,	07	okraj odrub	X3	účelový hosp.sposob skupinový	07	zales.v spone 2x2,5 m,
76	v strede	11	chabzda,	17	riedina,	09	mal.clon.rub v pás.šír.	X4	dorub nad očak.prirodz.zmlad.,	08	zales.v spone 2,5x0,8 m,
77	pri hrebeni	12	razdie,	18	netváme,	10	mal.clon.rub v klin.šír.	X5	uocelené a kvalitné skupiny ponechať	09	doplniť,
78	pri doline	13	vys.byliny,	19	košaté,	11	mal.skupinový clon.rub šír.	X6	pri presvetlení dol.etáž rúbať s hor.etážou,	10	nezmlad.miesta doplniť,
79	pri ceste	14	kroviny,	20	hlboko zavetvené,	12	okraj.clon.rub v pás.šír.	X7	rozčleniť,	11	vylepšiť,
80	na celej pl.	C. Vek. Vznik		21	utlačané,	13	okraj.clon.rub v klin.šír.	X8	rozčlen.dočas.pribl.cestou,	12	podsaďiť,
81	na ostat.pl.	01	z 2 časti,	22	nekvailit.,	14	vef.clon.rub,	X9	Rekonštrukcia lesa	13	podsaďiť plodonos.krami,
82	v medzerách	02	z 3 časti,	23	kvalit.,	15	vef.clon.rub v pás.šír.			14	preried.skup.podsaďiť,
83	v redších skup.	03	z viac časti,	24	zakm.nerovnom.,	17	jednotl.výberk.rub,			15	obnoviť z pŕových výml.,
84	na východ.obn.	04	rôznov.,	25	zakm.optimál.,	18	účelový výber,	H. Výchova		16	obnoviť z koreň.výml.,
85	okrem	05	veľmi rôznov.	26	redšia,	19	na 1 vyšš.por.,	01	Prečíska,	17	vyžinať,
86	na skal.mies.	06	mľadšia,	27	hustejšia,	20	na 2 vyšš.por.,	02	Prečíska 2x 1.zás. do 1/2 platn. LHP,	18	okopávať,
87	v hust.skup.	07	mľadšie	28	nezalesniteľ.	21	na 3 vyšš.por.,	03	1.zás. zač.platn.LHP v prvých 3 r.,	19	okliesňovať,
88	v mladš.skup.	08	staršia,	29	medzery,	22	na 4 vyšš.por.,	04	Prečíska konc.platn.LHP v posl.3.r.,	20	vyrúbať,
89	vo vyspejšš.skup.	09	staršie	30	plešiny,	23	založiť	05	Prečíska v uvoľ.skup.,	21	pomiestna prípr.pôdy,
90	jednotlivo	10	skupiny,	31	plešiny,	24	založiť ďalšie	06	okrem vylepš.ploch	22	celopl.přípr.pôdy,
91	miestami	11	prestárť.	32	holina,	25	1 vých.obnovy	07	prebierka,	23	celopl.úprava plochy,
92	v predstihu	12	predrasťky,	33	zmladenie,	26	2 vých.obnovy	08	prebierka 2x 1.zás. do 1/2 platn. LHP,	24	kuľtívovať 2x ročne,
93	skup.	13	zvýšky pôv.por.,	34	podrast,	27	3 vých.obnovy	09	prebierka zač.platn.LHP v prvých 3 r.,	25	v jeseni hlboká orba,
94	prevažne	14	vystavky,	35	podsaďba,	28	4 vých.obnovy	10	prebierka v 2.1/2 plat.LHP,	26	upravovať koruny
95	hlavne	15	zo sebjby,	36	nevhod.drev.zlož.,	29	5 vých.obnovy	11	okrem pôdochr.časti	27	oplotiť pred pasienim,
96	jedince	16	zo sadby,	37	výsadb.v medzer.,	30	vo vzdialenosti	12	okrem redš.skup.	28	oplotiť pred zverou,
97	10 %	17	z príř.obnovy,	38	výsadb.v,	31	po zabezp.obnovy	13	nádej.jedince	29	udržiavať oplotenie,
98	15 %	18	z výml. 1.gen.,	39	v tsoch,	32	pokrač.od založ.vých.,	14	podporovať,	30	priehon oplotiť,
99	bez zásahu.	19	z výml. 2.gen.,	40	sucháne,	33	prevod,	15	uvoľniť,	31	chrániť pred zverou,
S1	bočným grúňom	20	z výml. st.gen.,	41	zlomy,	34	zlomy,	16	pokrač.v prevode,	32	indivíd.ochr.nádej.jedincov,
S2	v starších skupinách	21	z koreň.výml.,	42	vývraty,	35	využiť príř.zmlad.,	17	výtvoriť spevňov.pás,	33	kroviny vysekať,
S3	okrem mladších skupin	22	doplniť.	43	obnov.časť oplotená,	36	premena,	18	vystavky vyrúbať,	34	lesku vysekať,
A. Pôda		23	vylepšov.	44	ochran.rázu,	37	zač.des.,	19	predrasťky vyrúbať	35	trvale uvoľniť zápoj,
01	plytká,	D. Zmiešanie		45	v spone 8 x 8 m,	38	kval.jedince uvoľ.v korun.,	20	predrasťky okružkovať,	36	založiť protiplav zábrany,
02	štrkovitá,	01	zmieš.nepřavidel.,	46	v spone 5,7 x 5,7 m,	39	vyrúbať,	21	rozrasťky vyrúbať,	37	založiť protipož.pás,
03	kamenitá,	02	zmieš.skup.,	47	v spone 4 x 4 m,	40	previs vyrúbať,	22	pošk.jedince vyrúbať,	38	udrř.protipož.pás,
04	skalnatá,	03	zmieš.hľučk.,	48	v spone 3 x 3 m,	41	zvýšky por.vyrúbať,	23	zvýšky pôv.por.vyrúbať,	39	udrř.hranic.přiesek,
05	balvanitá,	04	zmieš.jednoti.	49	v spone 2 x 2,5 m,	42	uvoľ.za účelom zmlad.,	24	zvýšky por.okružkovať,	40	odvodniť,
06	bralá,	05	zmieš.jednoti. až skup.,	50	výberk.por.,	43	trojřazový	25	okružkovať,	41	udrř.odvodň.přiekopy,
07	sute,	06	jednotl.přimieš.,	51	por.v prebudove na výberk.,	44	dorub na stried.pás.šír.	26	rozčleniť,	42	založiť protipož.přiesek,
08	škrapy,	08	zmieš.ostřovček.	52	poz.urč.na zalesnenie,	45	postup.dorub v skup.šír.	27	postup.dorub v skup.šír.	43	udržiavať protipož.přiesek,
09	viaty piesok,	09	zmieš. plošné	53	po kalamite,	46	presvetliť,	28	prerub.hranicu dielca,		
10	krasové závrty,			54	rozpr.maj.clon.rubom,	47	dorub	29	nerúbať,		
11	vyst.mat.hor.,			F. Osobitný účel		48	ponechať	30	z predp.faż.nespracovateľ.,		
12	nách.na zosuv,			04	OLP,	49	vystavky pre príř.zmlad.,	31	Prečíska 3x,		
13	zbrázd.výmof.,			05	v por.CHPV,	50	hor.et.rúbať s dol.et.,	32	na výskum.pl.hosp.podľa osobit.pokynov,		

Podrobné zisťovanie stavu lesa

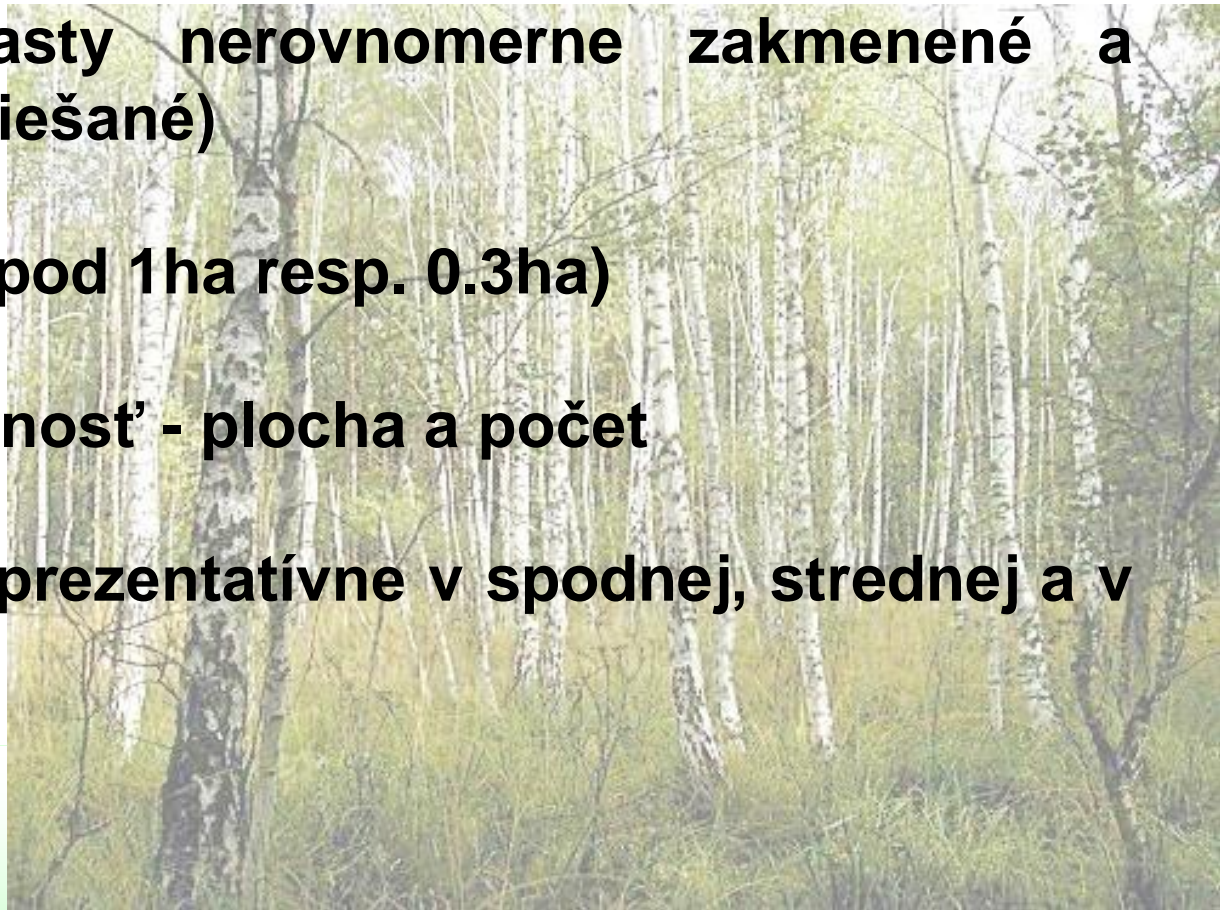
Predmetom sú údaje

- **prevzaté** z komplexného zisťovania stavu lesa, prípadne aktualizované (kategória, LT, RD, OD ...)
- **zisťované resp. vypočítané** priamo pri opise porastu s využitím dostupných údajov z predchádzajúceho PSL a údajov lesnej hospodárskej evidencie
- údaje **z lesníckeho mapovania** – výmery
- údaje **z iných zdrojov** (zóna rekreácie, kategórie chránených území s príslušným stupňom ochrany prírody, ochranné pásmo vodných zdrojov)

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Opis porastov - počet stanovísk

- 6-12 (porasty rovnomerne zakmenené a rovnomerne zmiešané - porasty nerovnomerne zakmenené a nerovnomerne zmiešané)
- 1-6 (drobnolesy – pod 1ha resp. 0.3ha)
- odstupová vzdialenosť - plocha a počet
- horské terény - reprezentatívne v spodnej, strednej a v hornej časti

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Opis porastov

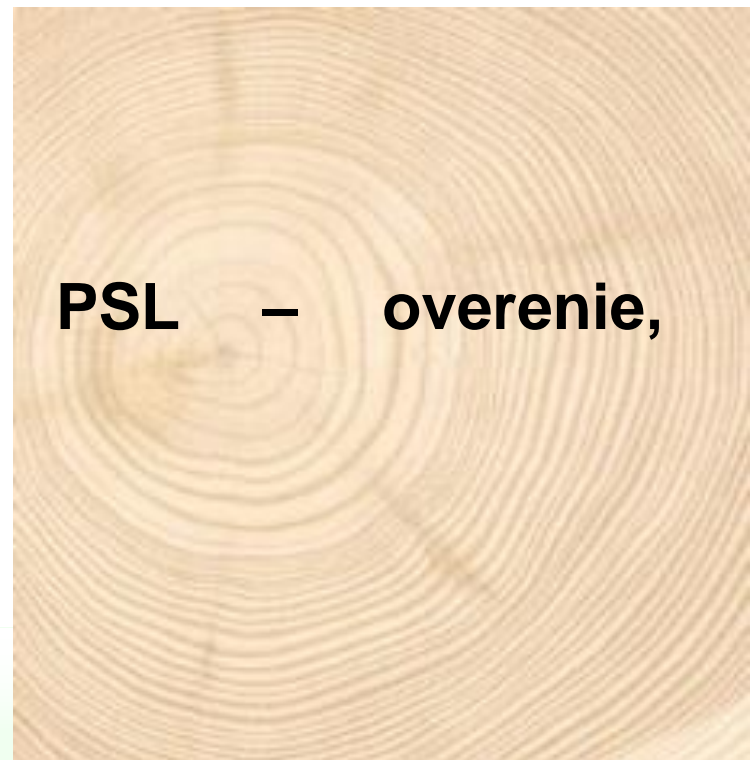
- etážové porasty - porastové veličiny **samostatne** pre jednotlivé etáže na určenom stanovisku
- **stanoviská** - drevina, zastúpenie drevín, stredná hrúbka, stredná výška, poškodenie škodlivými činiteľmi, kvalitové triedy, korunovosť, expozícia, sklon, zakmenenie, vek, podiel umelej obnovy na vzniku porastu
- **pochôdzka** - ostatné údaje: kalamita, prístupnosť, priechodnosť terénu, pôda, prikrývka, vznik porastu, zmiešanie, hospodársky stav, osobitný účel
- lokalizácia: pôda na severe balvanitá ...

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vybrané veličiny - vek

- udáva sa skutočný vek porastu
- presnosť: na 1 resp. 5 rokov
- stredný plošný vek
- preberá z predchádzajúceho aktualizácia

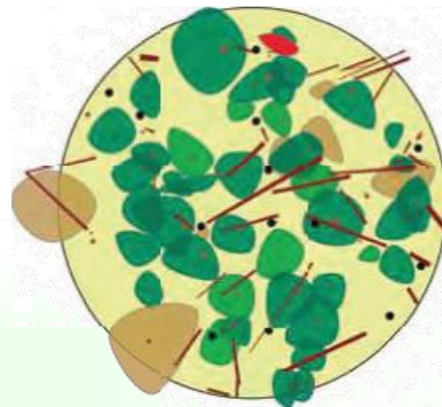
PSL – overenie,

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vybrané veličiny - zakmenenie

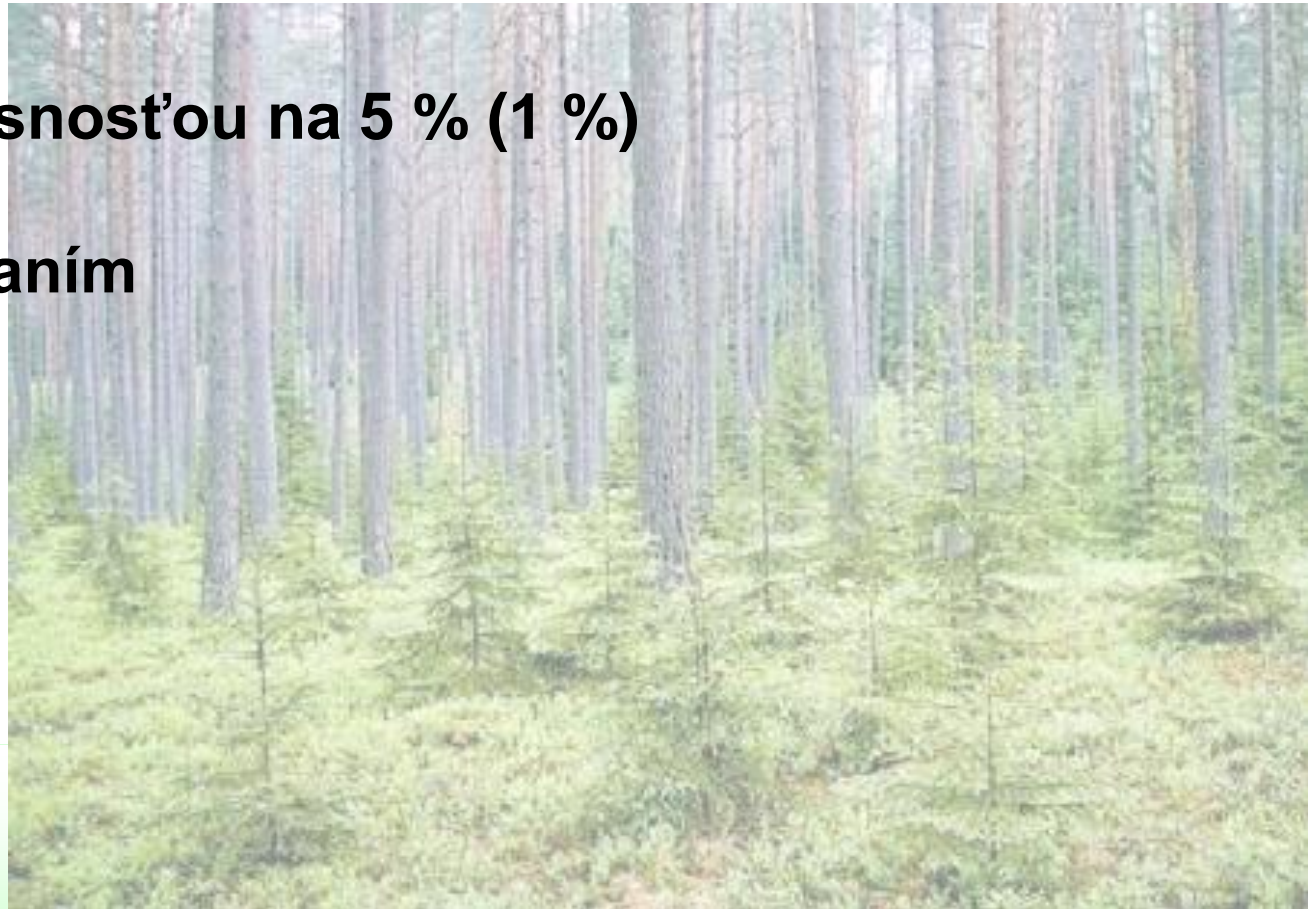
- v celých číslach (1-10), viacetážové aj nad 10
- odhadom podľa obsadenia plochy porastu hospodárskymi drevinami
- zmeraním kruhovej základne relaskopickou metódou
- nerovnomernosť' zakmenenia – slovne
- podľa sponu

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vybrané veličiny - zastúpenie dreviny

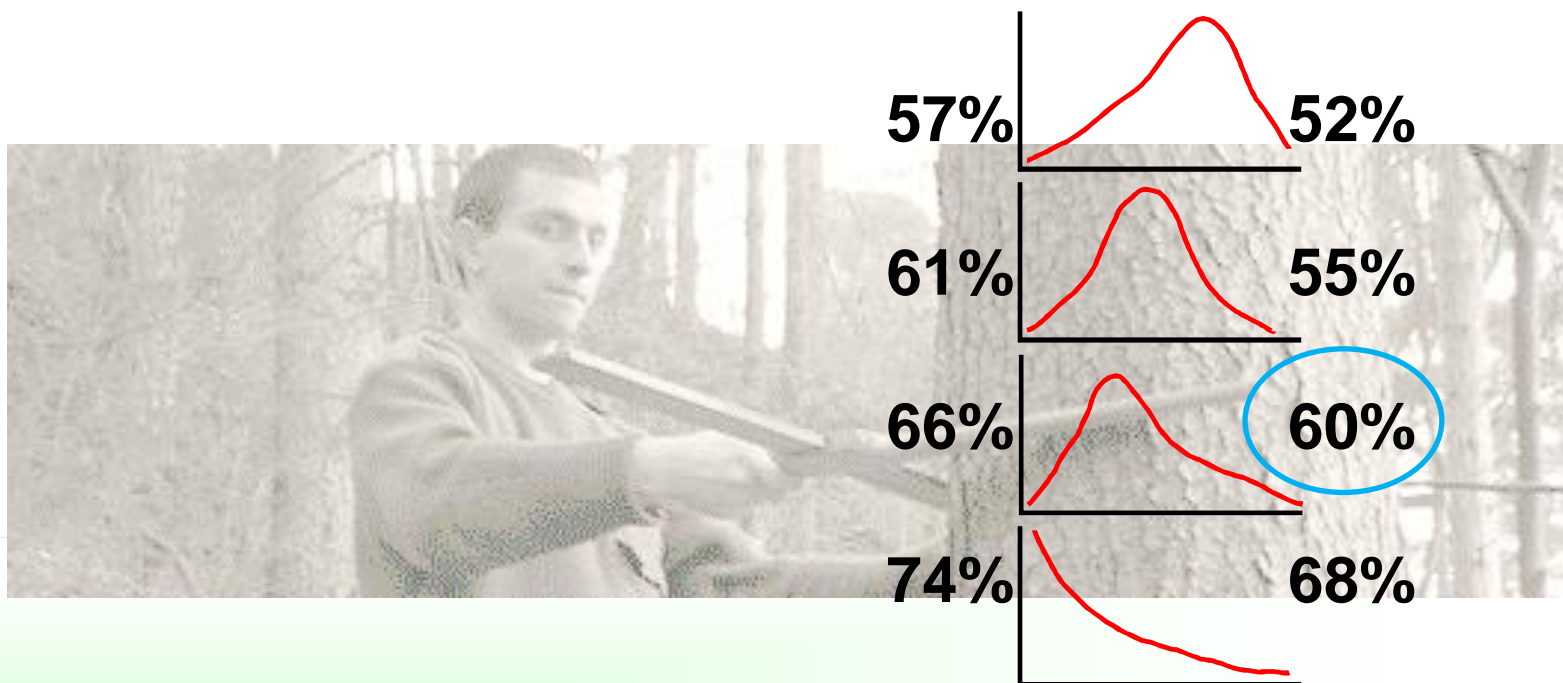
- podľa ich plošného podielu a vyjadruje sa v %
- odhadom s presnosťou na 5 % (1 %)
- výpočtom, meraním

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vybrané veličiny - stredná hrúbka

- meraním s presnosťou na 1 cm
- Weisseho pravidlo - štvrtý najhrubší strom z desiatich

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v **hospodárskych** lesoch vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým a holorubným

- **v nehomogénnych** lesných porastoch, v ktorých sa **plánuje** obnovná ťažba
  - matematicko-štatistickými reprezentatívnymi metódami
  - celoplošným priemerovaním
  - kombináciou priemerovania a výberového merania
- s presnosťou **+/-15%** a spoľahlivosťou **95%**

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v **hospodárskych** lesoch vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým a holorubným

- v **homogénnych**, ako aj systematicky rozpracovaných lesných porastoch s **plánovanou** obnovnou ťažbou
  - metódou rastových tabuliek diferencovaných podľa zásobových úrovní
  - matematicko-štatistické reprezentatívne metódy
  - môže sa použiť aj celoplošné priemerkovanie
- presnosť **+/-15%** a spoľahlivosť **95%**

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v **hospodárskych** lesoch vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým a holorubným

- v lesných porastoch **s plánovaným dokončením obnovy** počas platnosti plánu
  - celoplošným priemerovaním
  - matematicko-štatistickými **reprezentatívnymi metódami**
- s presnosťou **+/-10%** a spoľahlivosťou 95%

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v **hospodárskych** lesoch vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým a holorubným

- v lesných porastoch pri uplatňovaní **prírode blízkeho hospodárenia** v lesoch alebo pri prebudove lesa na prírode blízke hospodárenie v lesoch, v ktorých sa **plánuje** obnovná ťažba (do 20%)

– **matematicko-štatistickými** **reprezentatívnymi**
metódami

- s presnosťou **+/-20%** a spoľahlivosťou 95%

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v **hospodárskych** lesoch vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým a holorubným

- v **ostatných** lesných porastoch
  - **metódou rastových tabuliek** podľa dreviny, bonity a veku

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v **hospodárskych** lesoch (*vekových tried, hrúbkových tried*) vysokých a lesoch **osobitného určenia** vysokých s hospodárskym spôsobom **výberkovým** a **účelovým**

- **matematicko-štatistickými reprezentatívnymi metódami**
- môže sa použiť aj **celoplošné priemerovanie**
- s presnosťou **+/-15%** a spoľahlivosťou 95%, ktorými sa zisťuje aj hrúbková štruktúra lesného porastu
- **+/-20%** (t'ážba do 20%)

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v lesoch **osobitného určenia** vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým, účelovým a holorubným

- v rubných porastoch, v ktorých sa **neplánuje obnovná ťažba** alebo sa plánuje ťažba v menšom rozsahu ako 20 % zo zásoby dreva v lesnom poraste
  - **metódou rastových tabuliek**

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v lesoch **osobitného určenia** vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým, účelovým a holorubným

- v rubných porastoch **s plánovanou obnovnou ťažbou** vo väčšom rozsahu ako 20% zo zásoby dreva v lesnom poraste
  - metódou diferencovaných rastových tabuliek
  - matematicko-štatistickými metódami
- s presnosťou **+/-15%** a spoľahlivosťou 95%

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

v lesoch **osobitného určenia** vysokých s hospodárskym spôsobom podrastovým, účelovým a holorubným

- v rubných porastoch **s plánovaným dokončením obnovy** počas platnosti plánu
  - **matematicko-štatistickými metódami**
- s presnosťou **+/-10%** a spoľahlivosťou 95%
- v ostatných lesných porastoch
  - **metódou rastových tabuliek**

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

- v **ochranných** lesoch
  - **metódou rastových tabuliek**
- v lesoch hospodárskeho **tvaru lesa nízkeho** a v lesoch pri prevode lesa nízkeho na les vysoký
  - **metódou rastových tabuliek**
  - **odvodením z predchádzajúcich ťažbových výsledkov**
- **kategória lesa a hospodársky spôsob sa nezohľadňujú**

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

- v topoľových a vrbových lesných porastoch hospodárskeho tvaru lesa vysokého
  - metódou porastového vzorníka podľa počtu stromov na hektár a objemu stredného kmeňa
  - matematicko-štatistickými reprezentatívnymi metódami
  - celoplošným priemerovaním
  - metódami zisťovania zásob pomocou diaľkového prieskumu zeme s presnosťou $\pm 15\%$ a spoľahlivosťou 95%
- kategória lesa a hospodársky spôsob sa nezohľadňujú
- v energetických porastoch
  - odvodením z predchádzajúcich ťažbových výsledkov
  - odhadom podľa druhu dreveniny a kvality stanovišťa

Podrobné zisťovanie stavu lesa

Vyhláška 453/2006 – zisťovanie zásoby

- v odôvodnených prípadoch sa v pokynoch na vyhotovenie plánu môže určiť iný spôsob zisťovania
- **v m³ (v tonách) od 7 cm hrúbky bez kôry** meraním hrúbky stromov s kôrou vo výške 130 cm nad zemou a výšky stromov podľa zvolenej metódy tak, aby sa dosiahla požadovaná presnosť a spoľahlivosť zisťovania

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Vyhláška 453/2006

- robí sa **na obdobie platnosti PSL**
- vychádza z rámcového plánovania a konkretizuje ho pre jednotlivé porasty podľa zisteného skutočného stavu lesa
- je **určenie hospodárskych opatrení** pre dielce, čiastkové plochy, porastové skupiny a etáže na obdobie platnosti plánu so zameraním na dosiahnutie cieľov hospodárenia
- vykonáva sa podľa pokynov na vyhotovenie plánu a postupov vykonávania hospodárskej úpravy lesov

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Obnovné t'azby

- hospodársky spôsob a jeho forma

- t'azbová naliehavosť

$$\check{T} = P \times V \cdot ha^{-1}$$

- počet východísk

$$\check{T} = P \times V \cdot ha^{-1} \times \frac{\rho_v}{\rho}$$

- šírka rubu

- výška t'azby – indukzívne

$$\check{T} = P \times V \cdot ha^{-1} \times \frac{\rho_p}{\rho}$$

- v lese hrúbkových tried sa obnovná t'azba plánuje u stromov hrubších **ako 32 cm** s kôrou vo výške 130 cm nad zemou

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Obnovné t'azby

- t'azbová plocha dreviny - s presnosťou na 2 desatinné miesta

$$\check{T}P = \sum \check{T}P_{DR}$$

$$\check{T}P_{DR} = \frac{\check{T}_{DR}}{V_{DR} \cdot ha^{-1}} \times Z$$

$$V_{DR} \cdot ha^{-1} = \frac{V_{DR}}{P_S}$$

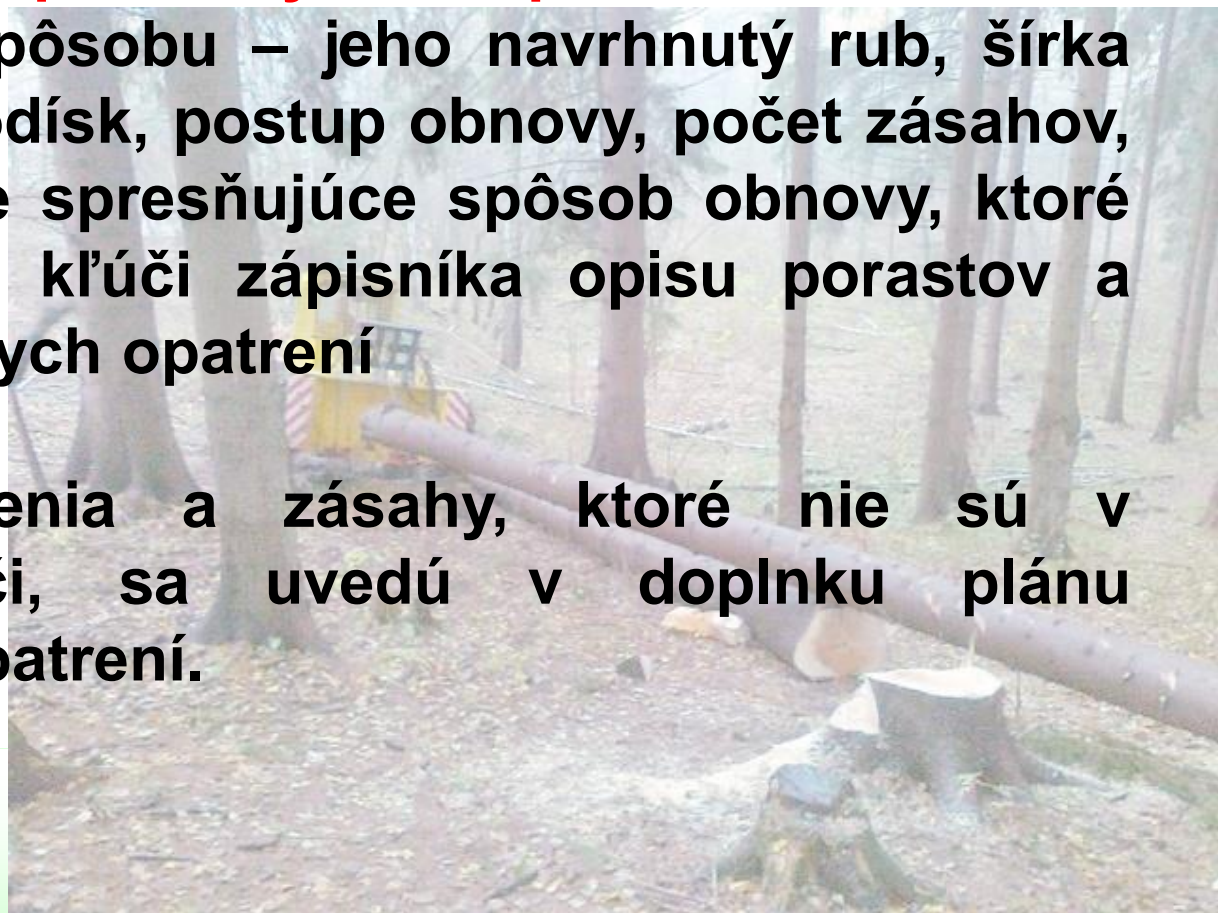
$$V_{DR,E} \cdot ha^{-1} = \frac{V_{DR}}{P_{S,E}}$$

- v jednoetážových porastoch sa rovná výmere navrhnutých východísk

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Obnovné t'ážeby

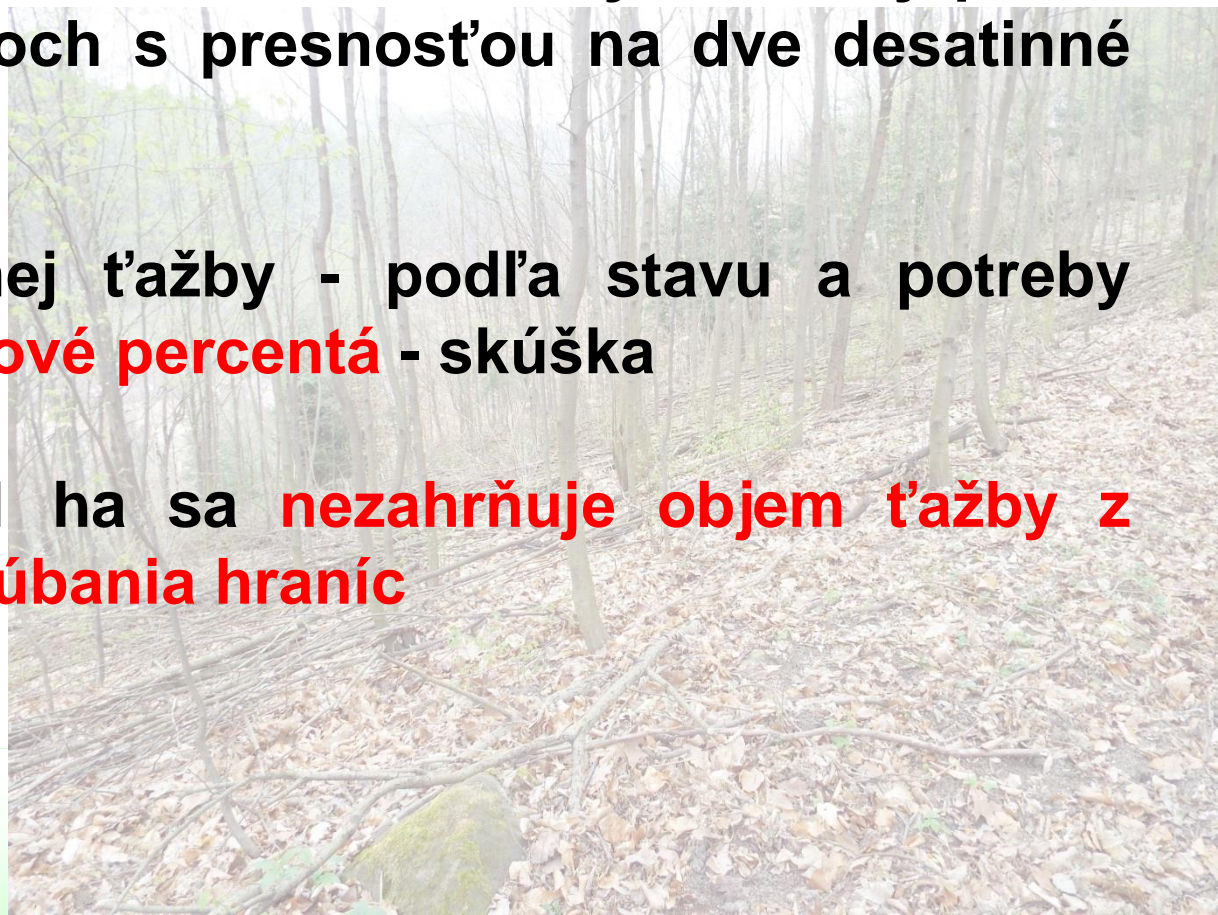
- **text plánu hospodárskych opatrení** - forma hospodárskeho spôsobu – jeho navrhnutý rub, šírka rubu, počet východísk, postup obnovy, počet zásahov, resp. ďalšie údaje spresňujúce spôsob obnovy, ktoré sú v kódovacom kľúči zápisníka opisu porastov a plánu hospodárskych opatrení
- nevyhnuté opatrenia a zásahy, ktoré nie sú v kódovacom kľúči, sa uvedú v doplnku plánu hospodárskych opatrení.

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Ťažba výchovná

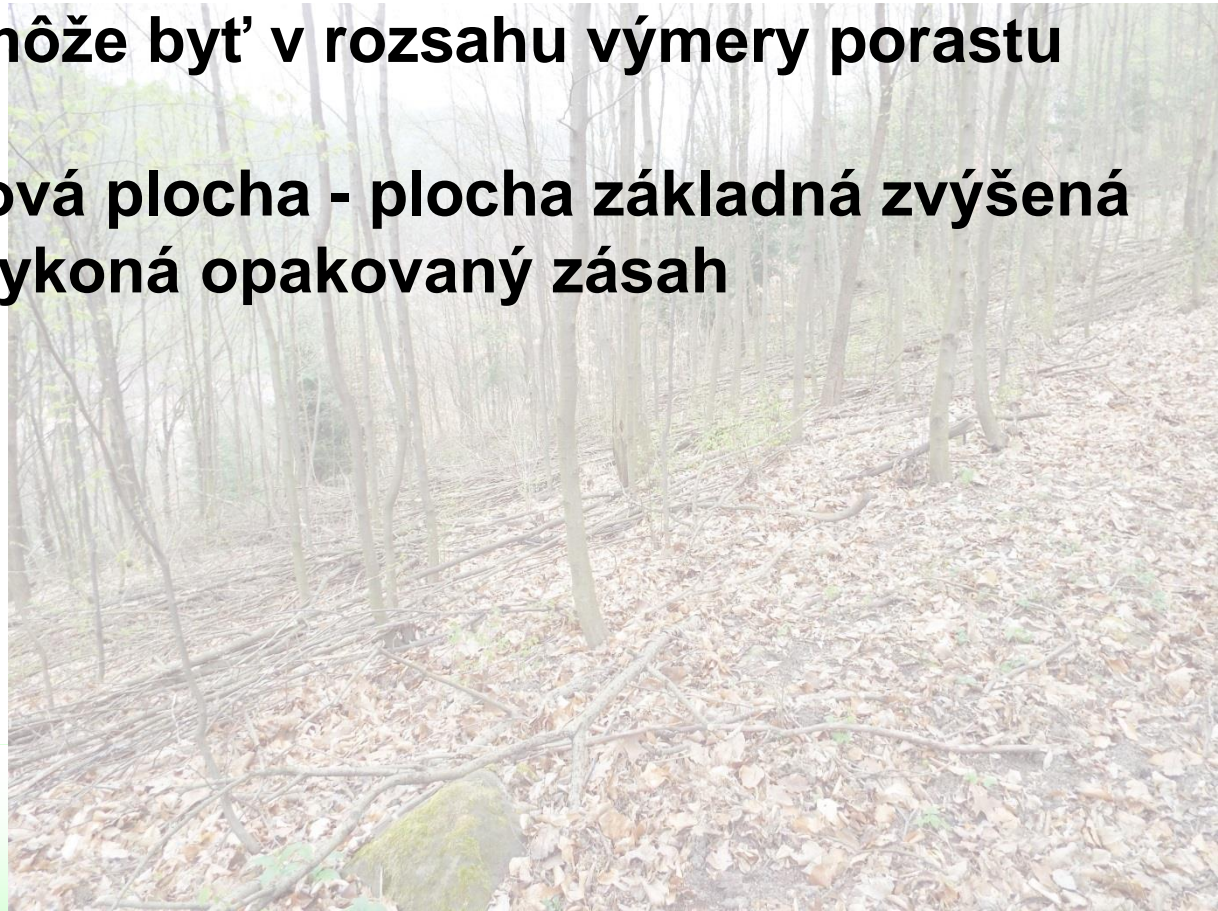
- plánuje sa v m³ dreva od 7 cm hrúbky bez kôry podľa drevín a v hektároch s presnosťou na dve desatinné miesta
- intenzita výchovnej ťažby - podľa stavu a potreby porastu - **prebierkové percentá** - skúška
- do intenzity na 1 ha sa **nezahrňuje objem ťažby z rozčlenenia a prerúbania hraníc**

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Ťažba výchovná

- **skutočná** plocha prebierková - zásah 1x - maximálna skutočná plocha môže byť v rozsahu výmery porastu
- **násobná** prebierková plocha - plocha základná zvýšená o plochu, kde sa vykoná opakovaný zásah

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Ťažba výchovná

$$I = V \cdot ha^{-1} \times \frac{p\%}{100}$$

$$I_{DR} = V_{DR} \cdot ha^{-1} \times \frac{p_{DR}\%}{100}$$

$$I = \sum I_{DR}$$

$$VT = \sum I_{DR} \times Ps$$

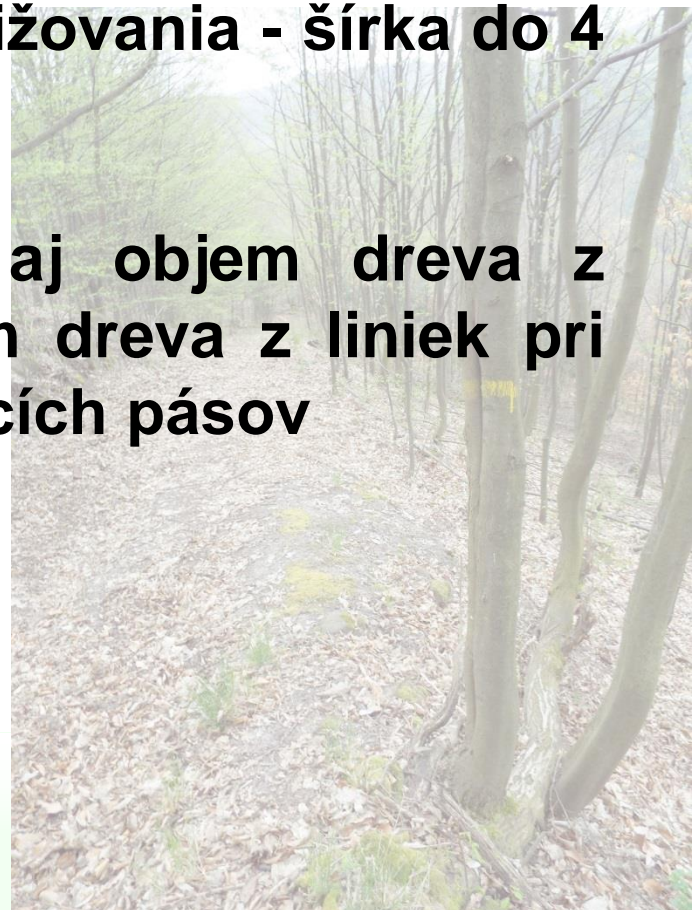
Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Ťažba výchovná

- **rozčleňovanie** lesných porastov - v porastoch **do 60 rokov** - zohľadniť technológiu približovania - šírka do 4 m
- **objem dreva z rozčleňovania** - aj objem dreva z prerúbania hraníc dielcov a objem dreva z liniek pri zakladaní protivetrových spevňovacích pásov

$$O_R = V \cdot ha^{-1} \times P_L$$

$$O_R = V \cdot \frac{\%or}{100}$$

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Ťažba výchovná

Šírka liniek v m	Odstupová vzdialenosť liniek v m								
	20	30	40	50	60	70	80	90	10
	% zásahu zo zásoby na rozčlenenej ploche								
2	10,0	6,0	5,0	4,0	3,3	2,8	2,5	2,2	2,0
3	15,0	10,0	7,5	6,0	5,0	4,3	3,7	3,3	3,0
4	20,0	13,3	10,0	8,0	6,6	5,7	5,0	4,4	4,0

- text plánu hospodárskych opatrení - **lokalizácia zásahu**, ak sa zásah nevykonáva na celej ploche - uvedie sa návrh rozčlenenia, prerúbania hraníc dielcov

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Ťažba výchovná

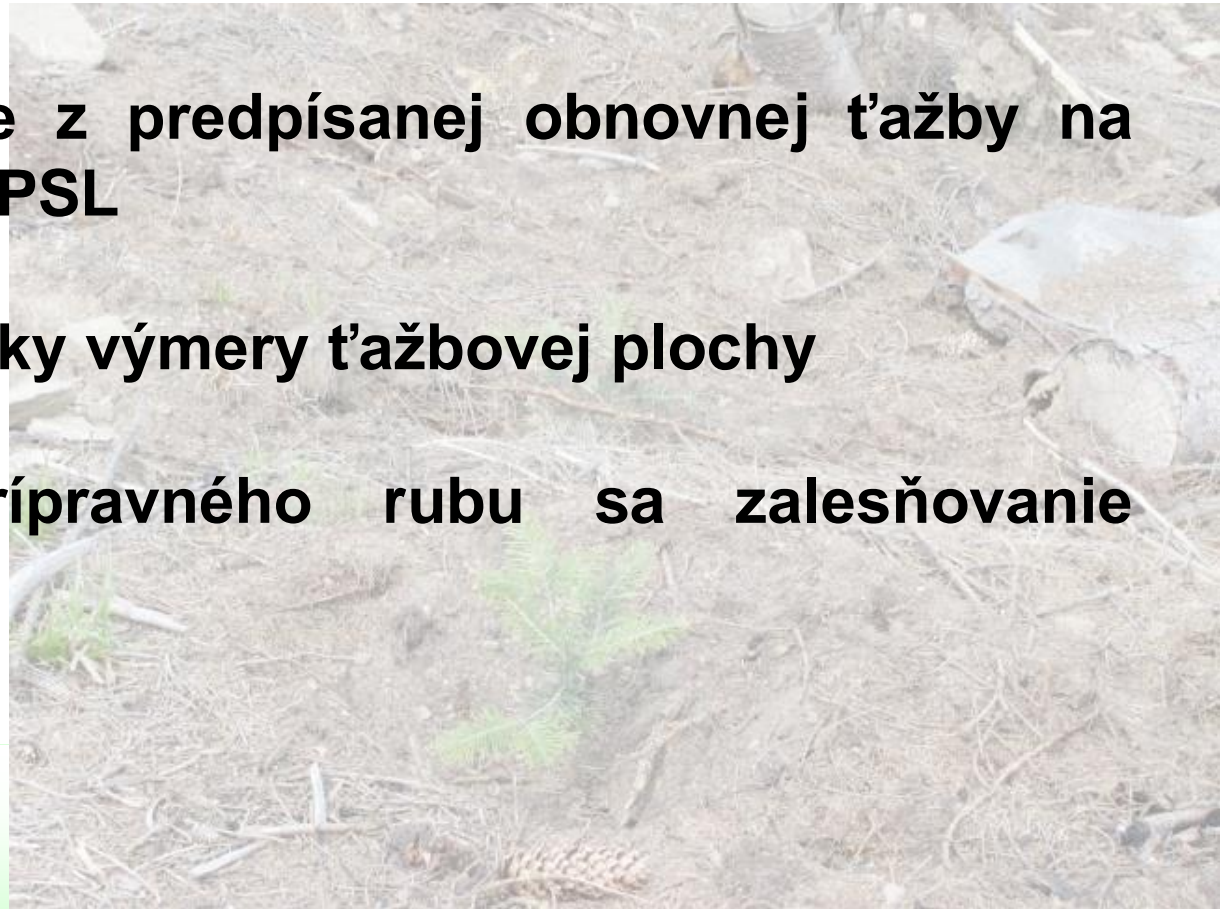
- **prerezávková** plocha **skutočná** – v hektároch s presnosťou na dve desatinné miesta
- plocha **násobná** - plocha skutočná + plocha, na ktorej sa zásah vykoná 2x, resp. 3x
- ak sa vytiaži objem hrubiny, ktorý nepresiahne 1 m^3 na 1 ha plochy, uvedieme tento objem v ťažbe výchovnej spolu a po drevinách bez udania prebierkovej plochy a intenzity na 1 ha
- text plánu hospodárskych opatrení - uvedie sa počet zásahov, lokalizácia zásahov, návrh rozčlenenia ...

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Zalesňovanie

Nové zalesňovacie úlohy

- úlohy vyplývajúce z predpísanej obnovnej ťažby na obdobie platnosti PSL
- maximálne do výšky výmery ťažbovej plochy
- pri vykonaní prípravného rubu sa zalesňovanie nepredpisuje

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Zalesňovanie

Staré úlohy zalesňovania

- **prvé zalesňovanie** - holiny po t'ážbe nezalesnené k začiatku platnosti nového PSL – plochy nezabezpečené - podsadby a podsejby - doplňovanie prirodzeného zmladenia
- **opakované zalesňovanie** - zalesňovanie na plochách vzniknutých úhynom alebo zničením sadby z prvého alebo opakovaného zalesňovania

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Zalesňovanie

Drevinové zloženie

- z obnovného zastúpenia
- zohľadniť zastúpenie a drevinové zloženie existujúcej 2. etáže
- zastúpenie drevín už existujúcich na ploche
- podmienky na ploche
- v modeloch hospodárenia

Podrobné hospodársko-úpravnícke plánovanie

Zalesňovanie

- prirodzená obnova lesa a umelá obnova lesa sa plánuje podľa drevín **v hektároch** s presnosťou na **dve** desatinné miesta
- ostatná pestovná činnosť - slovne uvedené nevyhnutné hospodárske opatrenia pre zabezpečenie priaznivého vývoja porastov (oplocovanie, ošetrovanie)

Odborné hospodárenie v lesoch

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Odborné hospodárenie v lesoch

- odborným hospodárením v lesoch sa rozumie **povinnosť** vlastníka, správcu a obhospodarovateľa lesa zabezpečiť hospodárenie podľa **programu (projektu) starostlivosti o lesy** alebo výpisu z neho prostredníctvom **hospodára**
- jeden porast – len **jeden hospodár**
- jeden porast – viac obhospodarovateľov lesa – do evidencie lesných pozemkov – písomná dohoda na **hraniciach a hospodárovi**
- hranica – **oranžový štvorec 10x10cm**

Odborné hospodárenie v lesoch

- na zabezpečenie odborného a trvalo udržateľného hospodárenia v lese môžu vlastníci, správcovia a obhospodarovatelia lesa za podmienok ustanovených zákonom použiť aj **system certifikácie lesov**

Odborné hospodárenie v lesoch

na lesných pozemkoch prostredníctvom hospodára sa zabezpečuje

- po jeho zaradení do lesného celku a vypracovaní **programu starostlivosti o lesy**
- po schválení **projektu starostlivosti o lesný pozemok** vypracovaného právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá má živnostenské oprávnenie na vyhotovovanie programov starostlivosti o lesy
- do 15 dní zabezpečiť hospodára, do 1 roka predložiť projekt

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár

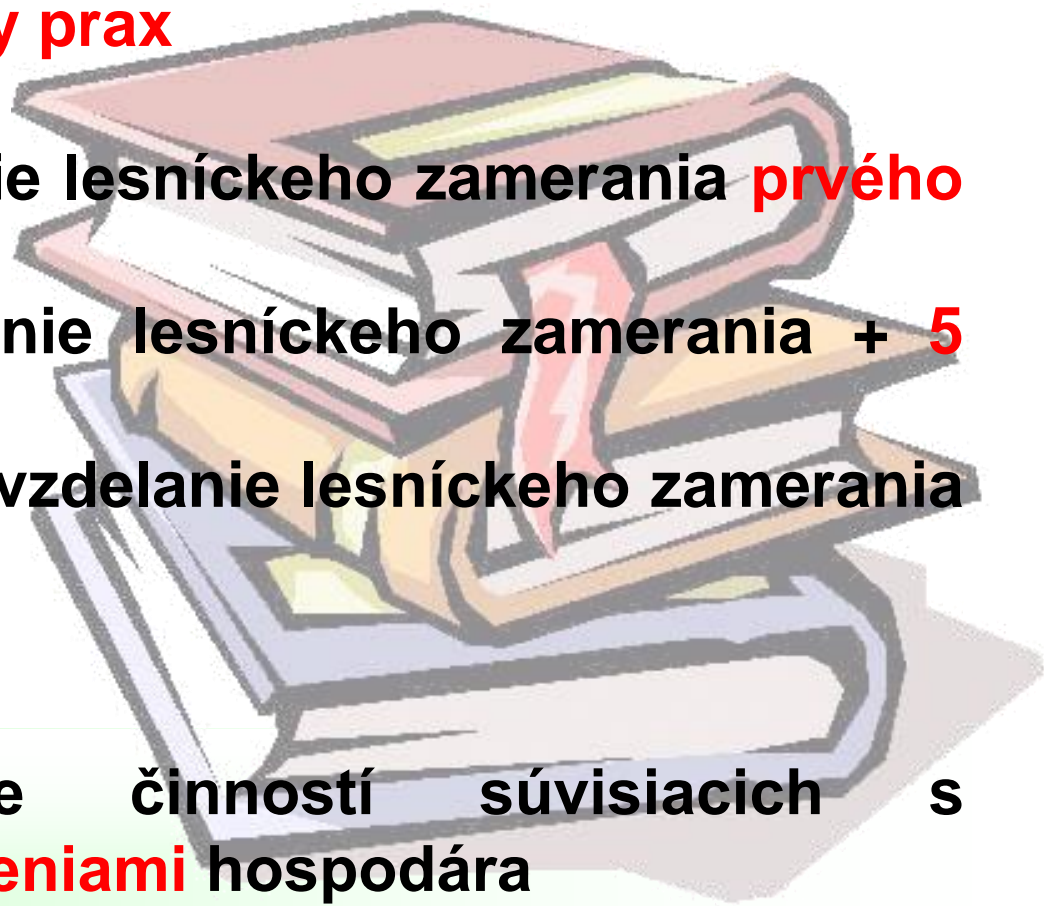
- **fyzická osoba**, ktorá je odborne spôsobilá na výkon činností na úseku hospodárenia v lese
- **zápis v registri** odborných lesných hospodárov – vedie OŠSLH prostredníctvom ISLH

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - predpoklady

- vysokoškolské vzdelanie lesníckeho zamerania **druhého stupňa + 3 roky prax**
- vysokoškolské vzdelanie lesníckeho zamerania **prvého stupňa + 5 rokov prax**
- vyššie odborné vzdelanie lesníckeho zamerania + **5 rokov prax**
- úplné **stredné** odborné vzdelanie lesníckeho zamerania + **5 rokov prax**
- prax - vykonávanie činností súvisiacich s **povinnosťami a oprávneniami** hospodára

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - odborná spôsobilosť

- držiteľ **osvedčenia** o odbornej spôsobilosti
- úspešné absolvovanie **skúšky** vykonanej pred komisiou (ministerstvo)
- Ministerstvo môže na základe žiadosti odpustiť vykonanie skúšky a absolvovanie praxe (**štátne skúšky A, prax 200 hodín**)
- vydanie a zápis - najneskôr do 3 rokov od úspešného absolvovania skúšky

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - platnosť osvedčenia - zánik

- žiadosť
- smrť
- rozhodnutím OŠSLH - porušenie povinností
- po uplynutí lehoty 5 rokov - neúčast' na školení
- vykonáva činnosti v poraste pred vznikom oprávnení hospodára

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - činnosť

- hospodár **organizuje a usmerňuje hospodárenie v lese**, je zodpovedný za plnenie povinností
- pre právnickú osobu - **len prostredníctvom fyzickej osoby** - spoločník, člen alebo zamestnanec v pracovnom pomere dohodnutom na neurčitý čas
- nezabezpečuje činnosť hospodára pre inú právnickú osobu

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - činnosť

- pre jedného alebo pre viacerých obhospodarovateľov lesa
- výmera **do 2 000** hektárov
- výmera nad 2 000 hektárov
  - ak súhlasí OŠSLH
  - na každých ďalších 1 000 ha - fyzická osoba najmenej s úplným stredným odborným vzdelaním lesníckeho zamerania
- nesmie vykonávať zamestnanec OŠSLH

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár

- do **10** dní od začiatku obhospodarovania – zmluva
- do **15** dní nahlásiť OŠSLH na zápis do evidencie
- **náklady** spojené s výkonom činnosti, povinností a oprávnení hospodára hradí **obhospodarovateľ lesa**

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - povinnosti

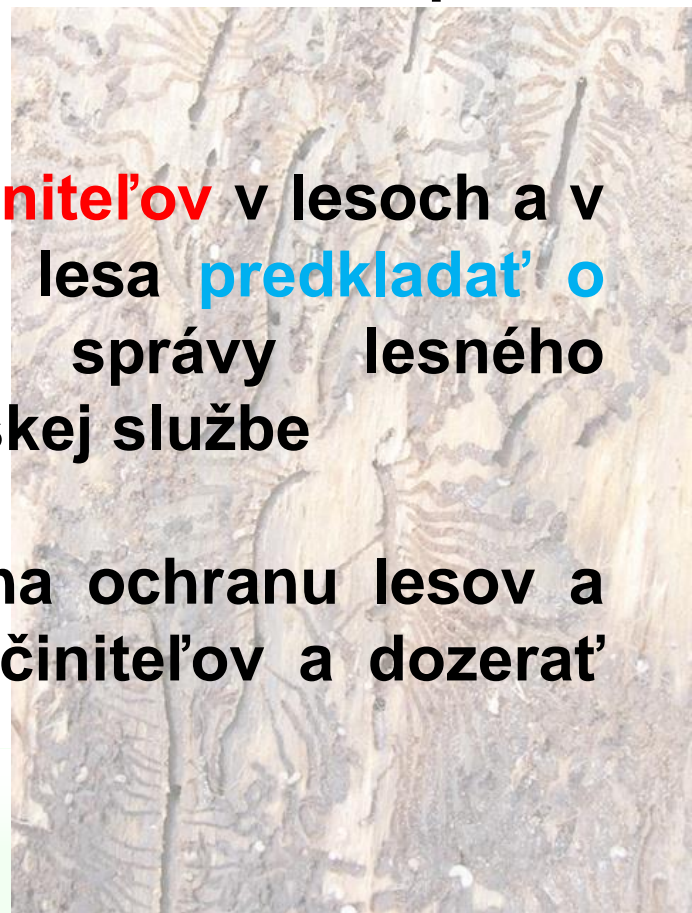
- pripravovať **podklady** a spolupracovať pri vyhotovovaní a schvaľovaní **programu starostlivosti** a **kontrole plnenia** programu starostlivosti
- usmerňovať realizáciu programu starostlivosti a opatrení uložených na **ochranu lesa**
- dohliadať na vhodnosť **reprodukčného** materiálu na **obnovu lesa**
- **kontrolovať a evidovať práce** vykonávané v lese

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - povinnosti

- **viest' lesnú hospodársku evidenciu** a evidenciu podľa osobitných predpisov
- **sledovať stav a vývoj škodlivých činiteľov** v lesoch a v súčinnosti s obhospodarovateľom lesa **predkladať o nich hlásenie** orgánu štátnej správy lesného hospodárstva a lesníckej ochrannárskej službe
- **navrhovať preventívne opatrenia** na ochranu lesov a predchádzanie vplyvu škodlivých činiteľov a dozerať na ich realizáciu

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - povinnosti

- navrhovať na uznanie **semenné zdroje** a zabezpečovať opatrenia na záchranu a reprodukciu genetických zdrojov hlavných lesných drevín
- navrhovať **environmentálne priaznivé technológie** pri činnostiach súvisiacich s hospodárením v lesoch
- upozorňovať obhospodarovateľa lesa a orgán štátnej správy lesného hospodárstva na každú **činnosť**, ktorá je **v rozpore** s právnymi predpismi na úseku lesného hospodárstva

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - povinnosti

- zabezpečiť a kontrolovať **vyznačenie** ťažby a vydávať písomný **súhlas na vykonanie ťažby**
- **vykonávať odbornú správu** lesov na základe rozhodnutia príslušného orgánu štátnej správy lesného hospodárstva
- **zúčastniť sa školenia**, ktoré každoročne zabezpečí ministerstvo alebo na základe jeho poverenia vykoná právnická osoba zriadená ministerstvom; školenia sa musí zúčastniť najneskôr do konca kalendárneho roka, v ktorom uplynie **päť rokov** od zápisu do registra hospodárov alebo od posledného školenia

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - povinnosti

- **oznamovať** príslušnému orgánu štátnej správy lesného hospodárstva každú **zmenu** skutočností uvedených v osvedčení o odbornej spôsobilosti najneskôr **do 15 dní** od vzniku zmeny
- zúčastňovať sa **štátneho dozoru v lesoch** a poskytovať súčinnosť zamestnancovi orgánu štátnej správy lesného hospodárstva pri štátnom dozore v lesoch
- plniť oprávnenia a povinnosti obhospodarovateľa lesa
- poskytovať súčinnosť správcovi **informačného systému**

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - oprávnenia

- predkladať požiadavky a pripomienky k **návrhu programu starostlivosti**
- vykonať **úpravu programu starostlivosti**
- navrhnúť **vlastníkovi, správcovi alebo obhospodarovateľovi lesa predčasnú obnovu programu starostlivosti alebo zmenu programu**

Odborné hospodárenie v lesoch

Hospodár - oprávnenia

- dať súhlas na vykonanie **náhodnej ťažby** nad objem predpísaný programom starostlivosti pre lesný celok alebo vlastnícky celok
- navrhovať postup **rekonštrukcie lesa**, ak nebol určený programom starostlivosti
- navrhovať **projekty ozdravných opatrení**

Odborné hospodárenie v lesoch

Odborná správa lesov

- zabezpečenie odborného hospodárenia v lesoch rozhodnutím OŠSLH, ak obhospodarovateľ lesa **neplní** túto povinnosť
- vykonáva hospodár alebo právnická osoba
- ak pominie dôvod na výkon odbornej správy lesov a vlastník uhradí stratu z hospodárenia v lesoch a zo zabezpečenia výkonu odbornej správy lesov, OŠSLH rozhodne o jej zrušení

Odborné hospodárenie v lesoch

Odborná správa lesov

- výnosy + úroky - **osobitný účet hospodára** - po odpočítaní nákladov na hospodárenie v lesoch a na odbornú správu lesov – majetok vlastníka po skončení OSL
- záložné právo na lesný majetok vlastníka – ak strata z hospodárenia v lesoch a zo zabezpečenia odbornej správy lesov – štát financuje hospodára

Odborné hospodárenie v lesoch

Orgány štátnej správy LH

- **ministerstvo**
- **okresný úrad v sídle kraja**
- **okresný úrad**
- **Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia**
- **vojenské lesy - ministerstvo obrany**
- **odborná spôsobilosť v štátnej správe LH - osobitný kvalifikačný predpoklad + skúška pred komisiou**

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

- zabezpečuje úlohy vyplývajúce z právne záväzných aktov **Európskej únie**
- dáva súhlas k návrhu koncepcie **územného rozvoja** Slovenska a k územného plánu regiónu
- ukladá opatrenia na **ochranu lesa**
- riadi **hospodársku úpravu lesov**
- vydáva a odvoláva **zákazy a obmedzenia využívania** lesov verejnosťou a iného využívania lesov

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

- zabezpečuje **výber vyhotovovateľa programu starostlivosti** alebo poveruje touto činnosťou príslušný orgán štátnej správy lesného hospodárstva alebo právnickú osobu
- **vydáva osvedčenie** o odbornej spôsobilosti na vyhotovenie programov starostlivosti, **rozhoduje o zániku**
- **zabezpečuje skúšku** odbornej spôsobilosti

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

- vedie **evidenciu osvedčení** o odbornej spôsobilosti
- rozhoduje o **predčasnej obnove** programu starostlivosti
- nariaďuje vykonanie **národnej inventarizácie lesov**

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

- **posudzuje žiadosť** o vykonanie odbornej spôsobilosti hospodára, zabezpečuje **skúšku** odbornej spôsobilosti **hospodára**, poveruje právnickú osobu zriadenú ministerstvom vykonaním školenia hospodárov
- rozhoduje o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu okresného úradu v sídle kraja vo veciach, ktoré sú zákonom ustanovené len okresnému úradu v sídle kraja alebo inšpekcii
- usmerňuje a vykonáva **poradenskú činnosť** na úseku lesného hospodárstva

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

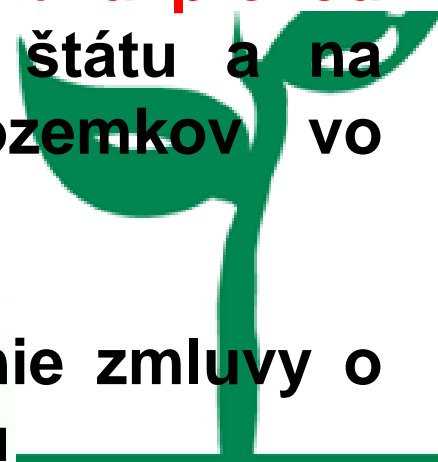
- vydáva **pokyny a usmernenia** pre orgány štátnej správy lesného hospodárstva, hospodárov a vyhotovovateľov programov starostlivosti a pre vlastníkov, správcov a obhospodarovateľov lesov na postup pri uplatňovaní ustanovení zákona a predpisov vydaných na jeho základe
- **vykonáva štátny dozor** v lesoch
- plní ďalšie úlohy vyplývajúce zo všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na vykonanie

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

- určuje správcu a dáva súhlas na správu lesného majetku vo vlastníctve štátu
- rozhoduje o zmene správy lesného majetku vo vlastníctve štátu
- dáva súhlas na zámenu, nájom, výpožičku a prevod správy lesného majetku vo vlastníctve štátu a na vyňatie, ktoré sa dotýka lesných pozemkov vo vlastníctve štátu
- dáva predchádzajúci súhlas na uzatvorenie zmluvy o nájme lesného majetku vo vlastníctve štátu

Odborné hospodárenie v lesoch

Ministerstvo

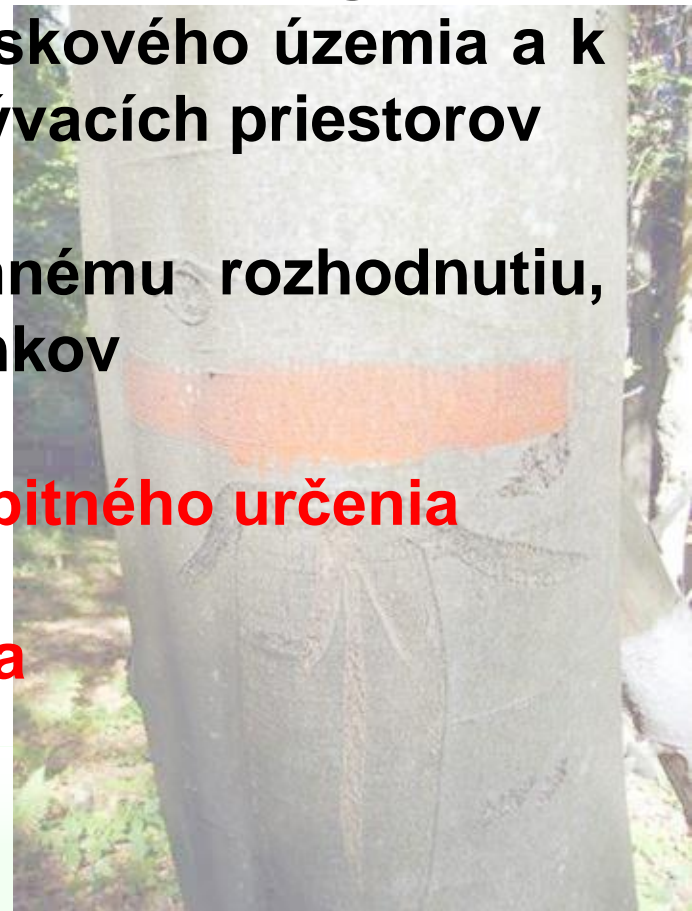
- dáva súhlas na zámenu lesných pozemkov vo vlastníctve štátu
- dáva súhlas na vyrovnanie za lesné pozemky vo vlastníctve štátu
- dáva súhlas na **predaj, zámenu a prevod** správy ostatného majetku vo vlastníctve štátu
- rozhoduje o **uznaní odbornej spôsobilosti hospodára**

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad v sídle kraja

- dáva súhlas k návrhu **územného plánu** regiónu, k návrhu na určenie chráneného ložiskového územia a k návrhu na určenie a rozšírenie dobývacích priestorov
- dáva záväzné stanovisko k územnému rozhodnutiu, ktoré sa má dotknúť lesných pozemkov
- vyhlasuje **ochranné lesy a lesy osobitného určenia**
- schvaľuje postup **rekonštrukcie lesa**
- ukladá opatrenia na **ochranu lesa**

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad v sídle kraja

- vydáva a odvoláva **zákazy a obmedzenia využívania lesov** verejnou a iného využívania lesov
- **schvaľuje projekt starostlivosti o lesný pozemok**
- **určuje lesné celky**
- vykonáva úlohy súvisiace so zabezpečením a s organizáciou vyhotovenia programu starostlivosti a jeho schvaľovaním na základe poverenia ministerstva
- zabezpečuje **výber vyhotovovateľa** programu starostlivosti, **oznamuje skončenie PSL** a **schvaľuje návrh** programu starostlivosti

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad v sídle kraja

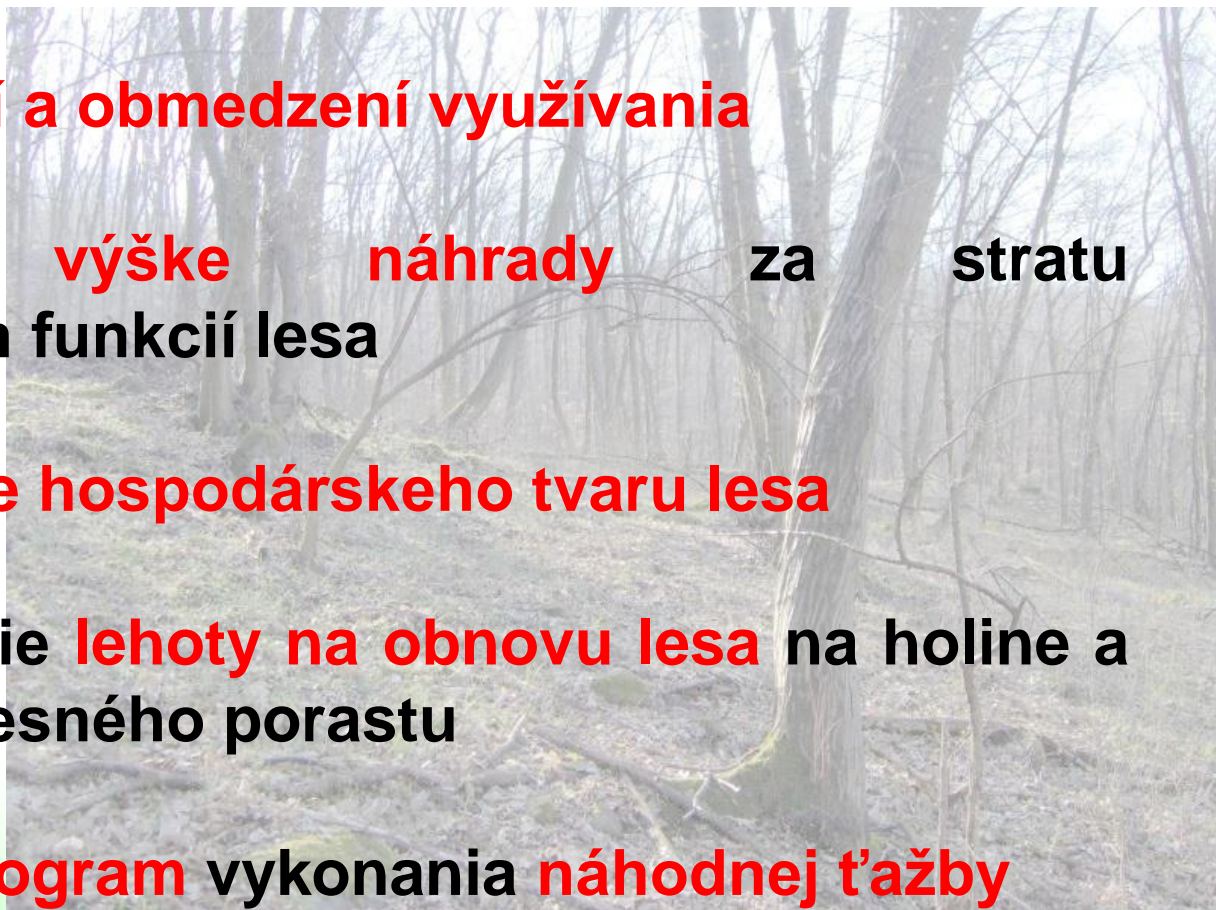
- rozhoduje o **zmene programu starostlivosti**
- **vydáva osvedčenie** o odbornej spôsobilosti hospodára, **vedie register** hospodárov, rozhoduje o zániku osvedčenia o odbornej spôsobilosti hospodára a o vyčiarknutí z registra hospodárov
- vykonáva **poradenskú** činnosť na úseku lesného hospodárstva
- dáva súhlas na vykonanie **naliehavej ťažby** nad objem predpísaný programom starostlivosti pre lesný celok alebo vlastnícky celok

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad

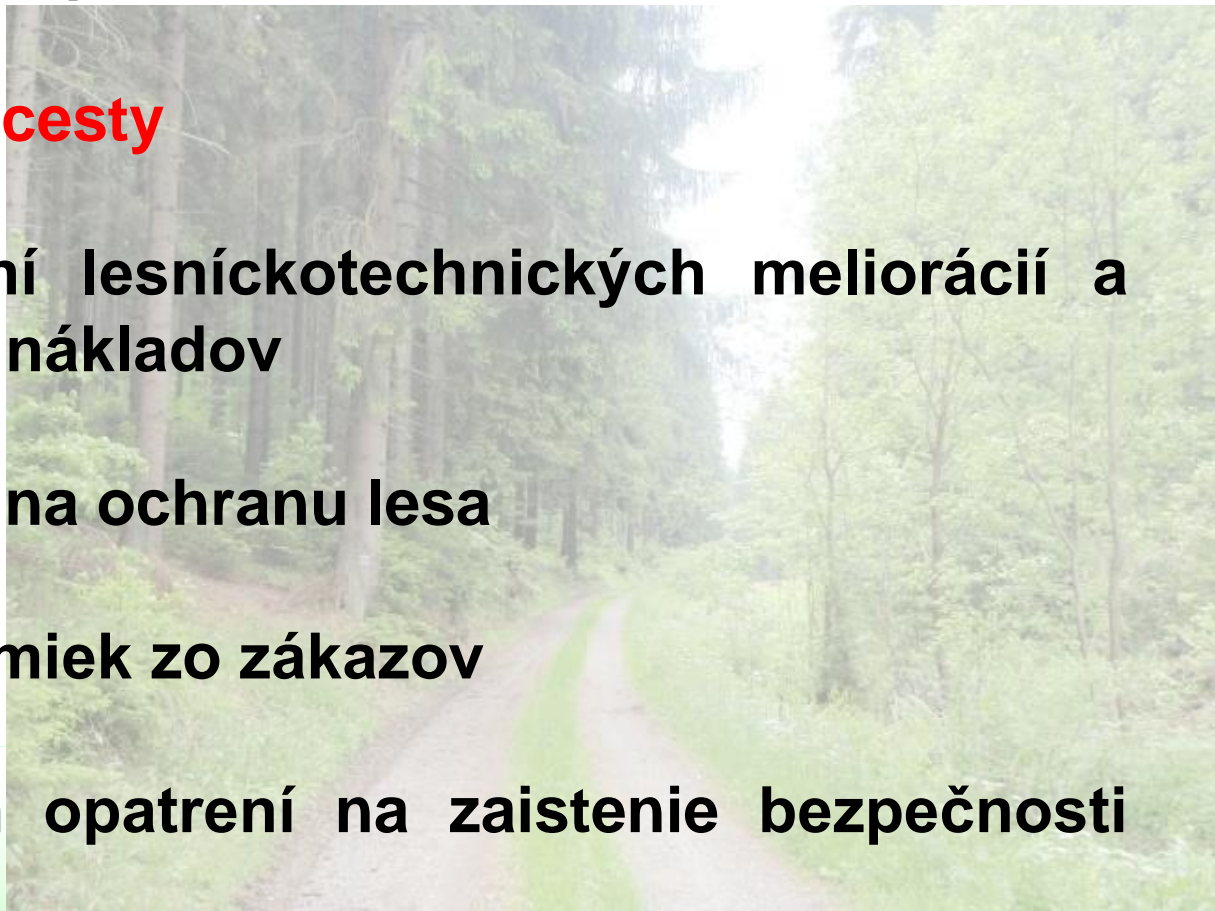
- vyhlasuje pozemok za **lesný pozemok**
- rozhoduje o **vyňatí a obmedzení využívania**
- rozhoduje o **výške náhrady** za stratu mimoprodukčných funkcií lesa
- rozhoduje o **zmene hospodárskeho tvaru lesa**
- povoľuje predĺženie **lehoty na obnovu lesa** na holine a na zabezpečenie lesného porastu
- schvaľuje **harmonogram** vykonania **náhodnej t'ážeby**

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad

- o používaní cudzích pozemkov
- o **využívaní lesnej cesty**
- o uložení opatrení lesníckotechnických meliorácií a spôsobe a úhrade nákladov
- o uložení opatrení na ochranu lesa
- o povoľovaní výnimiek zo zákazov
- o uložení ďalších opatrení na zaistenie bezpečnosti osôb a majetku

Odborné hospodárenie v lesoch

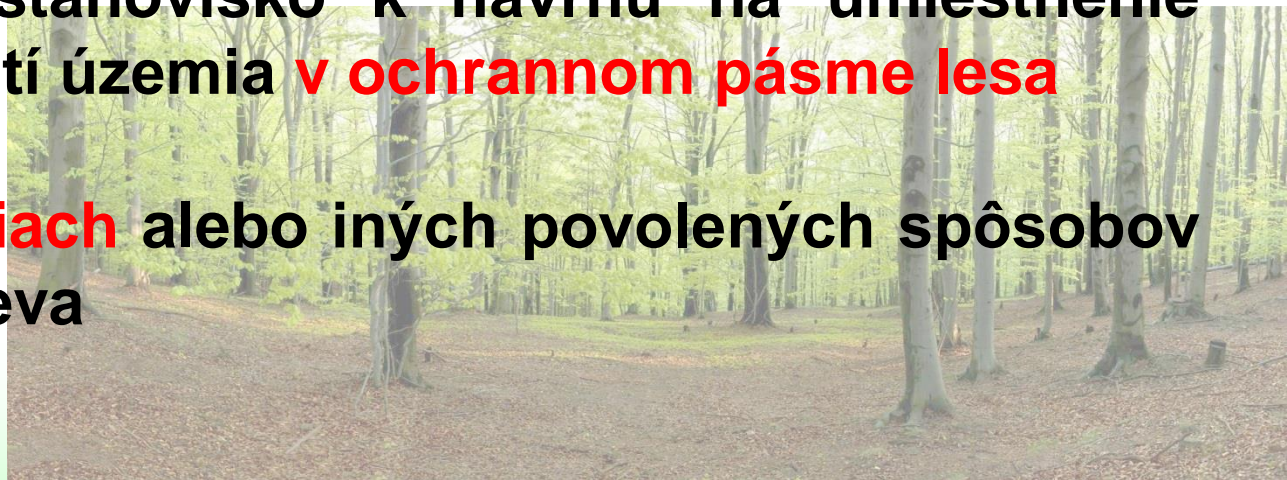
Okresný úrad

- o **súhlase na činnosť hospodára** na výmere väčšej ako 2 000 ha
- o určení **odbornej správy lesov** a jej zrušení a o zriadení záložného práva a jeho zrušení
- o **priestupkoch** a iných správnych deliktoch na úseku lesného hospodárstva a o uložení **pokuty** za porušenie povinností ustanovených týmto zákonom
- rozhoduje o zápise do **evidencie lesných pozemkov**
- **o osobitnom obhospodarovaní**

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad

- dáva súhlas k návrhu **územného plánu** obce a k návrhu územného programu starostlivosti zóny
- dáva **záväzné stanovisko** k územnému rozhodnutiu, ktoré sa má dotknúť lesných pozemkov
- dáva **záväzné stanovisko** k návrhu na umiestnenie stavby a o využití územia **v ochrannom pásme lesa**
- vedie **register ciach** alebo iných povolených spôsobov označovania dreva

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad

- vydáva a odvoláva zákazy a obmedzenia využívania lesov verejnosťou a iného využívania lesov
- vedie evidenciu o odbornej správe lesov
- ustanovuje a odvoláva **členov lesnej stráže**, zabezpečuje preskúšanie odbornej spôsobilosti a vedie zoznam členov lesnej stráže
- je dotknutým orgánom a dáva stanovisko z hľadiska ochrany pôdy v konaniach týkajúcich sa prevencie a nápravy **environmentálnych škôd** na lesných pozemkoch podľa osobitného predpisu

Odborné hospodárenie v lesoch

Okresný úrad

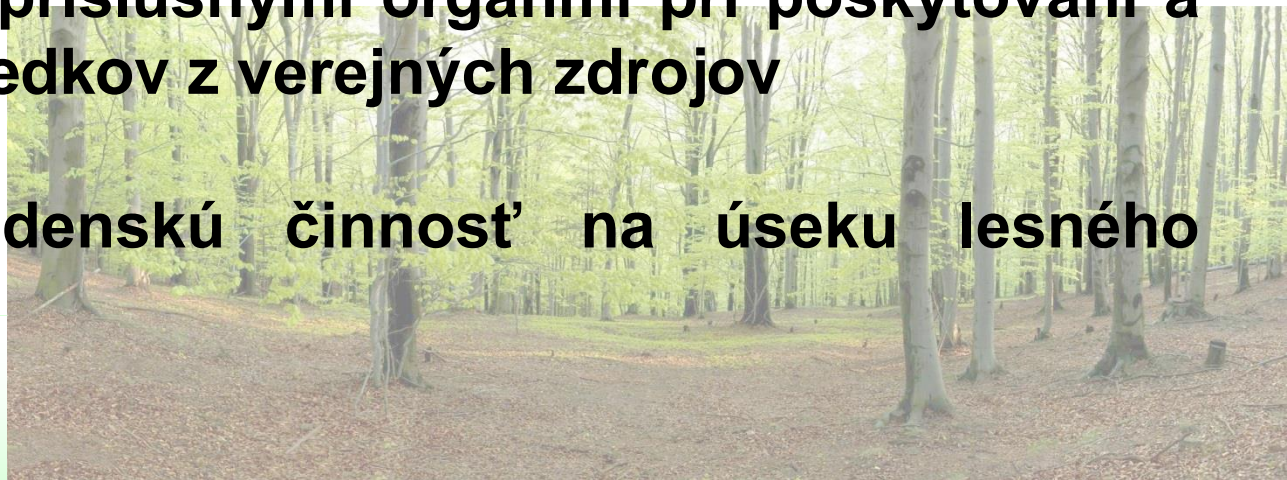
- vykonáva **poradenskú činnosť** na úseku lesného hospodárstva
- spolupracuje s príslušnými orgánmi pri poskytovaní a kontrole prostriedkov z verejných zdrojov
- vydáva **záväzné stanovisko** k obmedzeniu a vyňatiu lesných pozemkov
- rozhoduje **o zmene hranice porastu rozdelením**
- **vykonáva štátny dozor**

Odborné hospodárenie v lesoch

Inšpekcia

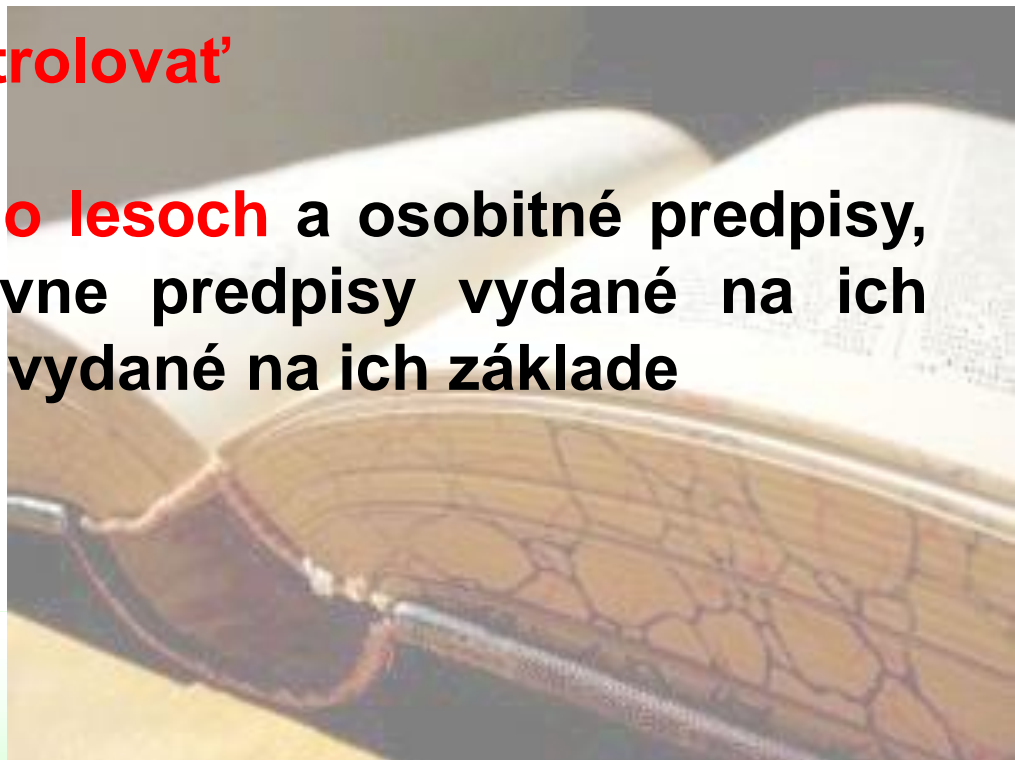
- **vykonáva štátny dozor**
- je prvostupňovým orgánom v konaniach o **priestupkoch a iných správnych deliktoch**, ktorých spáchanie zistila pri výkone štátneho dozoru
- spolupracuje s príslušnými orgánmi pri poskytovaní a kontrole prostriedkov z verejných zdrojov
- vykonáva poradenskú činnosť na úseku lesného hospodárstva

Odborné hospodárenie v lesoch

Štátny dozor v lesoch

- je oprávnenie orgánov štátnej správy lesného hospodárstva v rámci svojej územnej pôsobnosti
- **sledovať, zisťovať a kontrolovať**
- ako sa **dodržiava zákon o lesoch** a osobitné predpisy, všeobecne záväzné právne predpisy vydané na ich vykonanie a rozhodnutia vydané na ich základe

Program starostlivosti o lesy

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Program starostlivosti o lesy

- **je nástrojom štátu na zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch**
- **nie je nástrojom na usporiadanie vlastníctva k pozemkom ani určenie obhospodarovateľov lesa**
- *LHP sú nástrojom na cieľavedomé hospodárenie v lesoch sledujúce zlepšovanie funkcií lesov, určujú na základe najnovších poznatkov vedy a techniky ciele a úlohy hospodárenia v lesoch, najmä z hľadiska pestovania a ochrany lesov, ochrany a tvorby životného prostredia, ťažieb dreva a ostatných funkcií lesov*

Program starostlivosti o lesy

Základné súčasti

- **všeobecná časť** - slovný a číselný prehľad o lesnom celku, ťažbovej úprave lesa a grafikony, modely hospodárenia, protokol a ďalšie potrebné údaje
- **opis dielcov** - údaje charakterizujúce ich stav zistené pri komplexnom zisťovaní stavu lesa, rámcovom plánovaní a podrobnom zisťovaní stavu lesa
- **plán hospodárskych opatrení** - hospodárske opatrenia s úlohami určenými pri podrobnom plánovaní

Program starostlivosti o lesy

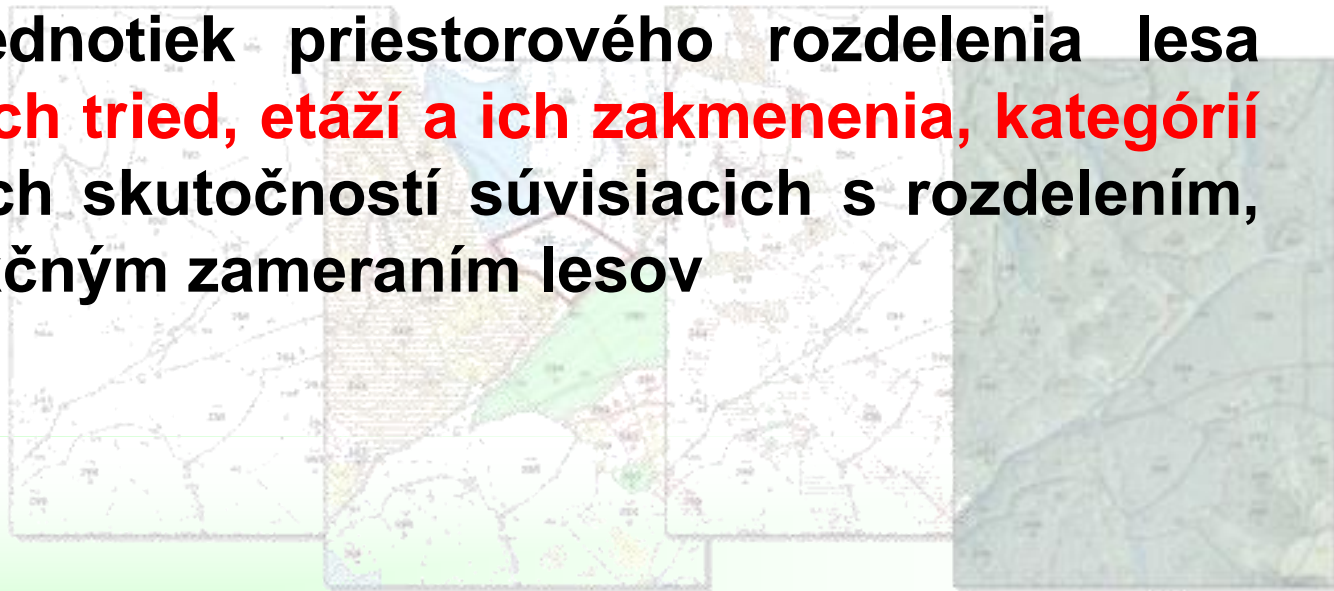
Základné súčasti

- **plochová tabuľka** – sumárny prehľad o lesných pozemkoch v lesnom celku, ktorý obsahuje údaje o ich členení, výmere, parcelných číslach, katastrálnych územiach, vlastníckych vzťahoch a obhospodarovateľoch
- **prehľadové tabuľky** - súhrnné informácie o stave lesa v lesnom celku – o bonitách lesných drevín, zastúpení vekových stupňov a štruktúre lesných drevín, zakmenení a zásobách dreva v lesných porastoch, prírastkoch, obnovnej ťažbe, výchove lesa, obnove lesa

Program starostlivosti o lesy

Základné súčasti

- **obrysová mapa** - zobrazenie **polohopisu, výškopisu a priestorového** rozdelenia lesa spravidla v mierke 1:10000 - vedenie grafickej časti LHE
- **porastová mapa** - z lesníckej digitálnej mapy, s označením jednotiek priestorového rozdelenia lesa podľa **vekových tried, etáží a ich zakmenenia, kategórií lesov** a ďalších skutočností súvisiacich s rozdelením, stavom a funkčným zameraním lesov

Program starostlivosti o lesy

Všeobecná časť

1. **Slovný a číselný prehľad** o LC (určenie LC, prehľad výmer LC – podľa rôznych kritérií)
2. **Ťažbová úprava lesa** (stanovenie a zdôvodnenie výšky ťažieb a ich vývoja, výber ťažbového ukazovateľa)
3. **Modely hospodárenia** (základný rámec hospodárenia, ciele a zásady hospodárenia)
4. **Správy a protokoly** z konania o vyhotovení PSL

Program starostlivosti o lesy

Všeobecná časť

- 5. Ďalšie potrebné údaje** súvisiace s PSL (**opis hranice LC**, zoznam lesných porastov uznaných ako zdroj reprodukčného materiálu, **technická správa** - súhrnný prehľad o zásadách, vyhotovovateľoch PSL, obhospodarovateľoch a časovom postupe všetkých **prác súvisiacich s vyhotovením PSL**)
- 6. Rozhodnutie** o schválení PSL
- 7. Prílohy** (všetky dôležité dokumenty, komentáre, odborné posudky, schvaľovacie dekréty, potvrdenia, zápisy, tabuľkové prehľady, ktoré sa svojím obsahom dotýkajú vyhotovenia PSL)

Program starostlivosti o lesy

Plochová tabuľka

- podľa **obhospodarovania** (druh obhospodarovania 0-9)

Plochová tabuľka (PT-1)

- podľa **obhospodarovateľov** (kódy jednotlivých obhospodarovateľov)

- podľa **vlastníctva** (druh vlastníctva 0-9)

- podľa **spôsobu využívania pozemku** (druhy lesných pozemkov 0-12)

Označ. poz.	Výmera (ha)	Kat. ú. v pozemku		Parcela KN v pozemku				Výmera parcely (ha)	Kat. lesa	Druh pozemku	Vlastník	Užívateľ	L. O.	Poznámka
		Kat. ú.	Výmera (ha)	K	P	D	Č							
710a	8,76	Turová	8,76	1106					H	Lesné porasty	ing. Novák	Lesy SR š.p.		
710b	7,07	Turová	7,07	1106					H	Lesné porasty	ing. Novák	Lesy SR š.p.		
710c	3,09	Turová	3,09	1106					H	Lesné porasty	ing. Novák	Lesy SR š.p.		
711a	4,14	Turová	4,14	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
711b	7,01	Turová	7,01	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
711c	5,04	Turová	5,04	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
711d	3,98	Turová	3,98	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
282	0,18	Turová	0,19	1106			/			Lesné cesty	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
327	0,15	Turová	0,25	1106						Lesné sklady	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
E18	0,06	Turová	0,15	1106						Poz. so špecif. zamer.	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
Š8	0,06	Turová	0,06	1106			/			Produktovody	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
Š8	2,36	Turová	2,36	1106						Lesné škôlky	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
190	4,85	Turová	4,85	1106						Biela plocha	neznámy	Lesy SR š.p.		
Suma	50,24		50,24											

Údaje o parcelách: K - kmeň, P - podlomenie kmeňového čísla, D - diel, Č - časť parcely

Program starostlivosti o lesy

Plochová tabuľka

- prehľad pozemkov v LC (PT1) v členení **podľa druhu lesných pozemkov** - výmery, parcelné čísla, katastrálne územia, vlastnícke vzťahy, obhospodarovatelia lesa, prípadne ďalšie údaje

Označenie pozemku	Výmera (ha)	Kat. ú. v pozemku		Parcela KN v pozemku				Výmera parcely (ha)	Kat. lesa	Druh pozemku	Vlastník	Užívateľ	L O	Poznámka
		Kat. ú.	Výmera (ha)	K	P	D	Č							
710a	8,76	Turová	8,76	1106					H	Lesné porasty	ing. Novák	Lesy SR š.p.		
710b	7,07	Turová	7,07	1106					H	Lesné porasty	ing. Novák	Lesy SR š.p.		
710c	3,09	Turová	3,09	1106					H	Lesné porasty	ing. Novák	Lesy SR š.p.		
711a	4,14	Turová	4,14	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
711b	3,09	Turová	3,09	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
711c	3,04	Turová	3,04	1106					H	Lesné porasty	Lesspol-Bieň	Lesy SR š.p.		
711d	3,98	Turová	3,98	1106					H	Lesné porasty	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
289	0,16	Turová	0,16	1106				/		Lesné cesty	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
290	0,16	Turová	0,16	1106				/		Lesné cesty	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
328	0,25	Turová	0,25	1106						Lesné sklady	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
337	0,15	Turová	0,15	1106						Lesné sklady	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
E18	0,06	Turová	0,06	1106				/		Produktovody	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
338	0,36	Turová	0,36	1106						Lesné škôlky	Lesy SR š.p.	Lesy SR š.p.		
190	4,85	Turová	4,85	1106						Biela plocha	neznámy	Lesy SR š.p.		
Suma	50,24		50,24											

Údaje o parcelách: K - kmeň, P - podlomenie kmeňového čísla, D - diel, Č - časť parcely

Program starostlivosti o lesy

Plochová tabuľka

- výpis parciel s nezrovnalosťou vo výmere (PT11a)
- výkaz nezrovnalostí KN a skutočného stavu lesa (PT11b) - výmera **čiernych plôch**
- zoznam **funkčných plôch** v LC (PTF)
- zoznam **skladov** v LC (PTS)

Program starostlivosti o lesy

Plochová tabuľka

- **prehľad parciel KÚ** podľa obhospodarovateľov a JPRL (PTP)
- **prehľad obhospodarovateľov v KÚ** podľa parciel a JPRL (PTU)
- **porovnanie sumárnych údajov výmer z plochovej tabuľky a opisu porastov v LC (PT – 12b)**

Program starostlivosti o lesy

Prehľadové tabuľky a grafické prehľady

- k rozborom stavu lesa, ťažbových možností a hospodárskych úloh
- prehľadové tabuľky **sumárne**
- prehľadové tabuľky jednotlivých kategórií a tvaru lesa, kategórií lesa a úhrnom za všetky lesy, **v členení podľa vekových stupňov**
- **grafické prehľady** (grafy) nadväzujú na tabuľkové prehľady a štandardne sa vyhotovujú pre jednotlivé kategórie a tvar lesa

Program starostlivosti o lesy

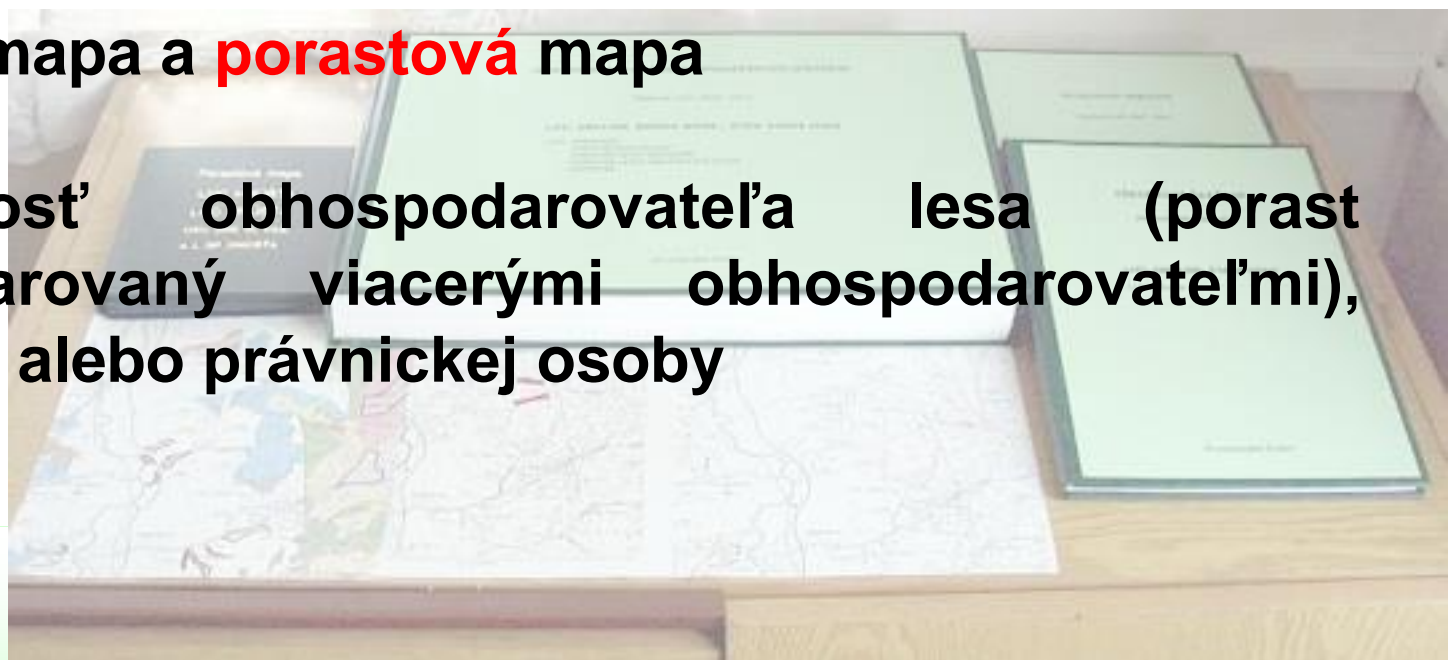
Doplnkové súčasti – od 2015

- **t'ážbová mapa**
- **evidenčná časť programu starostlivosti**
- **prieskum a plán lesnej dopravnej siete**
- **prieskum a plán zahrádzania bystrín v lesoch**
- **plán lesníckotechnických meliorácií**
- **ekonomický prieskum vrátane vyčíslenia dosahov osobitného režimu hospodárenia**
- **ocenenie lesného majetku - podľa požiadaviek môže zahŕňať určenie všeobecnej a spoločenskej hodnoty vrátane hodnoty efektov mimoprodukčných funkcií lesa**

Program starostlivosti o lesy

Výpis

- **opis** dielcov
- **plán** hospodárskych opatrení
- **obrysová** mapa a **porastová** mapa
- na žiadosť obhospodarovateľa lesa (porast obhospodarovaný viacerými obhospodarovateľmi), hospodára alebo právnickej osoby

Program starostlivosti o lesy

Náklady na vyhotovenie

- hradí **vo verejnom záujme** vyhotovovateľovi plánu **štát** prostredníctvom verejného obstarávateľa
- na vypracovanie možno použiť aj prostriedky z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka
- ak vlastník, správca alebo obhospodarovateľ lesa zabezpečí vyhotovenie plánu ním vybranou fyzickou osobou alebo právnickou osobou – **vo vlastnej réžii**

Program starostlivosti o lesy

Náklady na vyhotovenie

- PSL alebo výpis z PSL môže obsahovať **aj iné súčasti** - náklady na ich vyhotovenie uhrádza vyhotovovateľovi plánu ten, na koho žiadosť boli vyhotovené

Program starostlivosti o lesy

Objekty

- pozemky vedené v katastri nehnuteľností ako **lesné pozemky**

Program starostlivosti o lesy

Podklady pre vyhotovenie

- podklady obhospodarovateľa lesa
  - *podklady obsiahnuté v katastri nehnuteľností*
    - **písomná časť** (súpis lesných pozemkov s parcelnými číslami, druhom pozemku, výmerou a číslami evidenčných listov)
    - **mapové podklady** (kópia katastrálnej mapy v mierke 1:5 000, overené geometrické plány)
    - **zbierka listín** (listiny osvedčujúce vlastníctvo, užívanie, rozhodnutia orgánov štátnej správy týkajúce sa vypracovania PSL)
  - *údaje lesnej hospodárskej evidencie* - písomná i grafická časť
  - *podklady a údaje z platného PSL*

Program starostlivosti o lesy

Podklady pre vyhotovenie

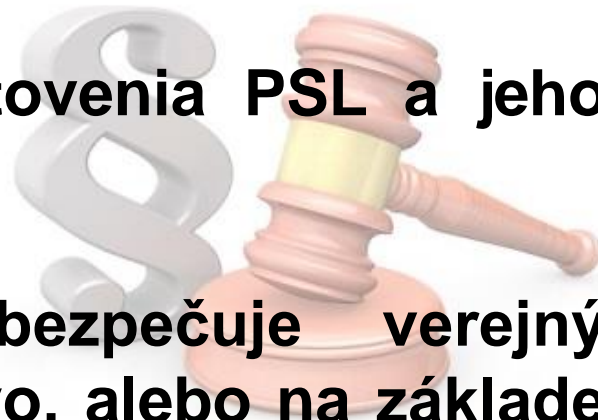
- výsledky a odporúčania **prieskumu ekológie lesa** a ostatných špeciálnych prieskumov a zisťovaní
- d'alšie podklady od iných subjektov - vyhlásenie **kategórií lesov** osobitného určenia, ochranných lesov, výsledky projektov pozemkových úprav

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- postup, ktorého **výsledkom je program starostlivosti o lesy** – základné, doplnkové a iné súčasti
- sa vyhotovuje na obdobie spravidla **desať rokov**
- **zabezpečenie a organizáciu** vyhotovenia PSL a jeho schvaľovanie vykonáva **OŠSLH**
- **výber vyhotovovateľa** PSL zabezpečuje verejný obstarávateľ, ktorým je ministerstvo, alebo na základe jeho poverenia príslušný OŠSLH alebo právnická osoba, ktorej zriaďovateľom alebo zakladateľom je ministerstvo

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- Orgán štátnej správy lesného hospodárstva - najneskôr **24 mesiacov** pred skončením platnosti PSL oznámi vlastníkovi, správcovi a obhospodarovateľovi lesa túto skutočnosť, ako aj skutočnosť, že verejný obstarávateľ obstará vyhotovenie PSL
- úspešný uchádzač - zmluvu o vyhotovení PSL - **do 31. decembra roka**, ktorý predchádza roku, v ktorom sa skončí platnosť PSL

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- po uzatvorení zmluvy - vyhotovovateľ PSL vypracuje **správu o doterajšom hospodárení a o určení zásad na vyhotovenie PSL** pre príslušný lesný celok - predloží príslušnému OŠSLH, najneskôr **do konca februára** posledného roka platnosti PSL
- podklady - **do 31. januára** posledného roka platnosti PSL prostredníctvom odborného lesného hospodára - súčinnosť
- **lesy osobitného určenia** musia byť vyhlásené **do predloženia správy**, inak sa v konaní o vyhotovení PSL táto kategória lesa nezohľadňuje

Program starostlivosti o lesy

Správa o doterajšom hospodárení a o určení zásad na vyhotovenie PSL

- 1. Základné údaje - dôvod pre vyhotovenie PSL,** rozhodnutie okresného úradu v sídle kraja o určení LC, pracovníci zodpovední za vyhotovenie PSL
- 2. Posúdenie vlastníckych vzťahov na LC - prehľad výmer LC** podľa vlastníckych celkov a LHC, posúdenie stavu katastra nehnuteľností a **majetkovo právnych pomerov**, informácia o stave pozemkových úprav

Program starostlivosti o lesy

Správa o doterajšom hospodárení a o určení zásad na vyhotovenie PSL

3. Prehľad doterajšieho hospodárenia

- **výsledky hospodárenia** vo vzťahu k platnému PSL (prehľad zalesňovania, prerezávok a ostatnej pestovnej činnosti, prehľad o vykonaných ťažbách)
- **výskumné plochy**, trvalé monitorovacie plochy, produktovody
- zdroje lesného reprodukčného materiálu
- **chránené oblasti** prirodzenej akumulácie vôd a ochranné pásma vodárenských zdrojov
- iné špecifiká a obmedzenia, ktoré ovplyvňujú vyhotovenie PSL a obhospodarovanie lesov na LC (významné imisné zdroje)

Program starostlivosti o lesy

Správa o doterajšom hospodárení a o určení zásad na vyhotovenie PSL

- 4. Kategorizácia lesov na LC - prehľad súčasnej a navrhovanej kategorizácie lesov na LC, zoznam dielcov navrhovaných na vyhlásenie za lesy ochranné, zoznam dielcov vyhlásených za lesy osobitného určenia, zoznam dielcov zaradených do pásiem ohrozenia imisiami**
- 5. Odporúčenia pre vyhotovenie PSL na LC vyplývajúce z vyhodnotenia výsledkov hospodárenia podľa platného PSL - komplexné zisťovanie stavu lesa (elaborát pre lesnú oblasť, podoblasť, LHC), prieskumy, modely hospodárenia (návrh základných rozhodnutí a cieľov)**

Program starostlivosti o lesy

Správa o doterajšom hospodárení a o určení zásad na vyhotovenie PSL

6. **Zásady vykonávania prác HÚL** - rozbor dopadov na hospodárenie, zásady vyhotovenia PSL pre LC, doporučenie na úpravu výstupov rámcového plánovania, priestorové rozdelenie lesa, meračské a mapovacie práce, zisťovanie porastových zásob, ťažbová úprava
7. **Súčasti PSL**
8. **Zásady spolupráce** s obhospodarovateľmi lesa, odbornými lesnými hospodármi a inými subjektami

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- OŠSLH oznámi dotknutým orgánom a osobám, že do správy o hospodárení môžu nahliadnuť + predloženie pripomienok v lehote **do 15 dní** od doručenia oznamu
- **na pripomienky a požiadavky, ktoré neboli predložené v určenej lehote, sa neprihliada**
- **aj vyjadrenie orgánu ochrany prírody**
- **protokol - pokyny na vyhotovenie PSL a termín predloženia návrhu PSL - najneskôr do 15. decembra posledného roku platnosti PSL**

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- konanie o vyhotovení PSL sa začína **dňom vyhotovenia protokolu**
- vyhotovovateľ PSL je pri vyhotovení PSL povinný **postupovať podľa pokynov na vyhotovenie PSL obsiahnutých v protokole**

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- **návrh PSL schvaľuje OŠSLH rozhodnutím** po záväznom vyjadrení dotknutých orgánov (do 15 resp. 30 dní) - kontrola splnenia pripomienok a požiadaviek
- ak predložený návrh obsahuje nedostatky – vrátenie
- o schválení PSL rozhodne najneskôr **do 1 roka** od začatia konania o vyhotovení PSL

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovenie

- hospodárske opatrenia v období od skončenia platnosti PSL do schválenia návrhu nového PSL navrhuje vyhotovovateľ PSL
- **súhlas** - OŠSLH po prerokovaní s vlastníkom, správcom a obhospodarovateľom lesa a s dotknutými orgánmi štátnej správy

Program starostlivosti o lesy

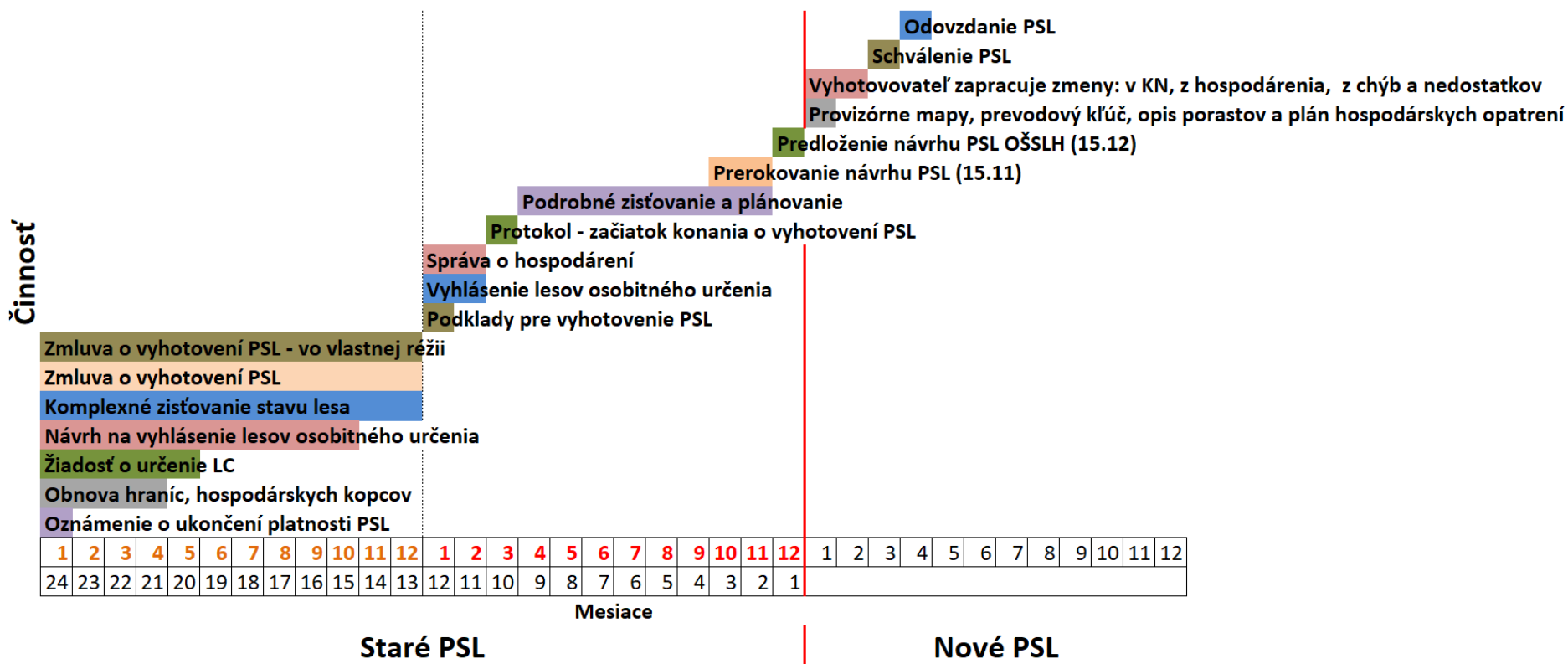
Vyhotovenie

- **ekonomické súčasti** - sa účastníkom konania, zúčastneným osobám a tretím osobám, s výnimkou správcu informačného systému lesného hospodárstva, môžu poskytovať **len so súhlasom vlastníka a obhospodarovateľa lesa**
- plán sa po jeho schválení predkladá ministerstvom zriadenej právnickej osobe

Program starostlivosti o lesy

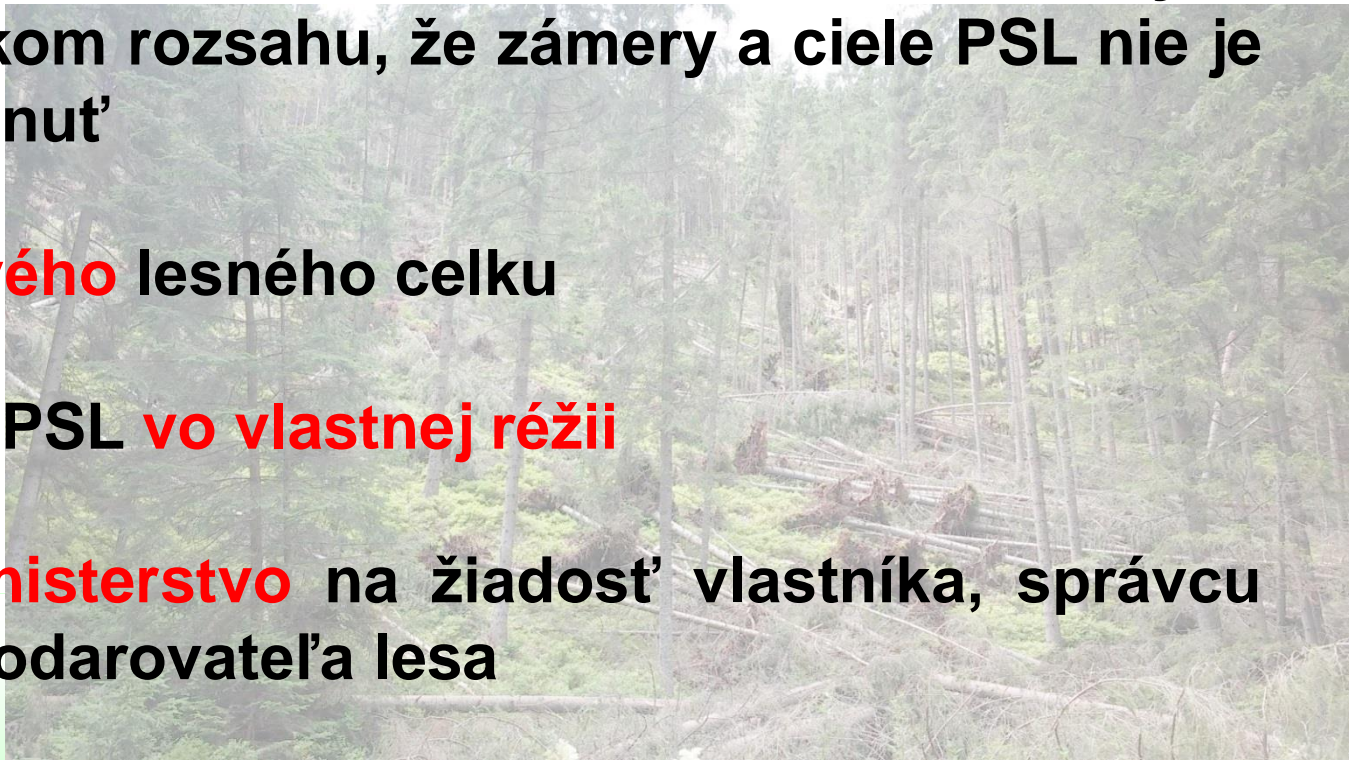
Časová postupnosť vyhotovenia

Program starostlivosti o lesy

Predčasná obnova

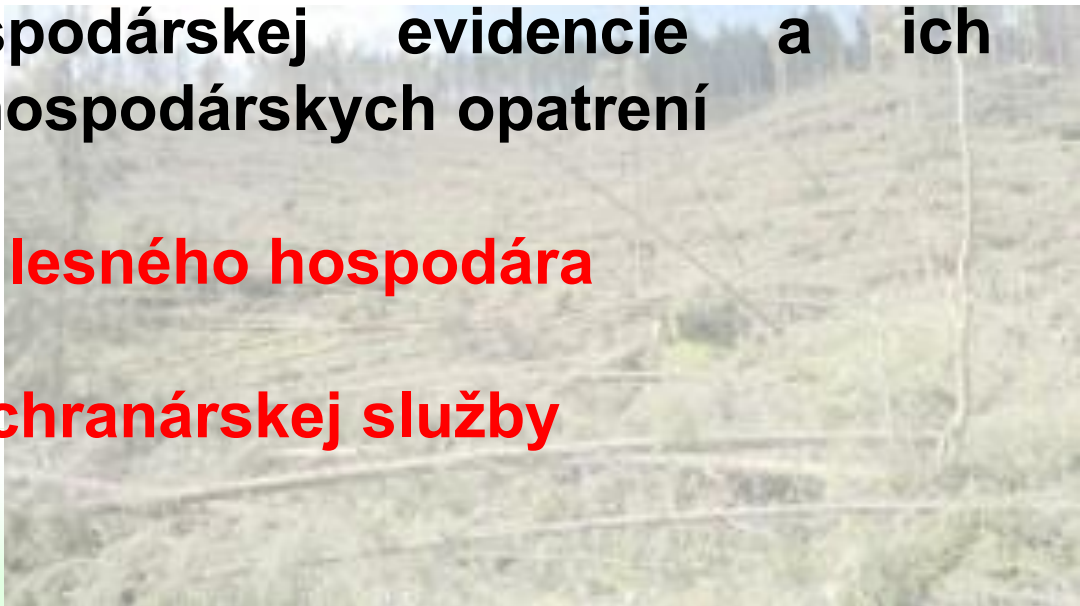
- vyhotovenie nového PSL pred skončením platnosti PSL, ak v dôsledku **vplyvov škodlivých činiteľov** v lesoch dôjde v lesnom celku k narušeniu lesných porastov v takom rozsahu, že zámery a ciele PSL nie je možné dosiahnuť
- **aj určenie nového** lesného celku
- vypracovanie PSL **vo vlastnej réžii**
- rozhoduje **ministerstvo** na žiadosť vlastníka, správcu alebo obhospodarovateľa lesa

Program starostlivosti o lesy

Predčasná obnova - žiadosť

- **zhodnotenie a kvantifikáciu škodlivých činiteľov** v lesoch a dosahov ich pôsobenia na stav a vývoj lesných porastov v lesnom celku
- **zhodnotenie doterajšieho hospodárenia** v lesoch na základe lesnej hospodárskej evidencie a ich porovnanie s plánom hospodárskych opatrení
- **stanovisko odborného lesného hospodára**
- **stanovisko lesníckej ochranárskej služby**

Program starostlivosti o lesy

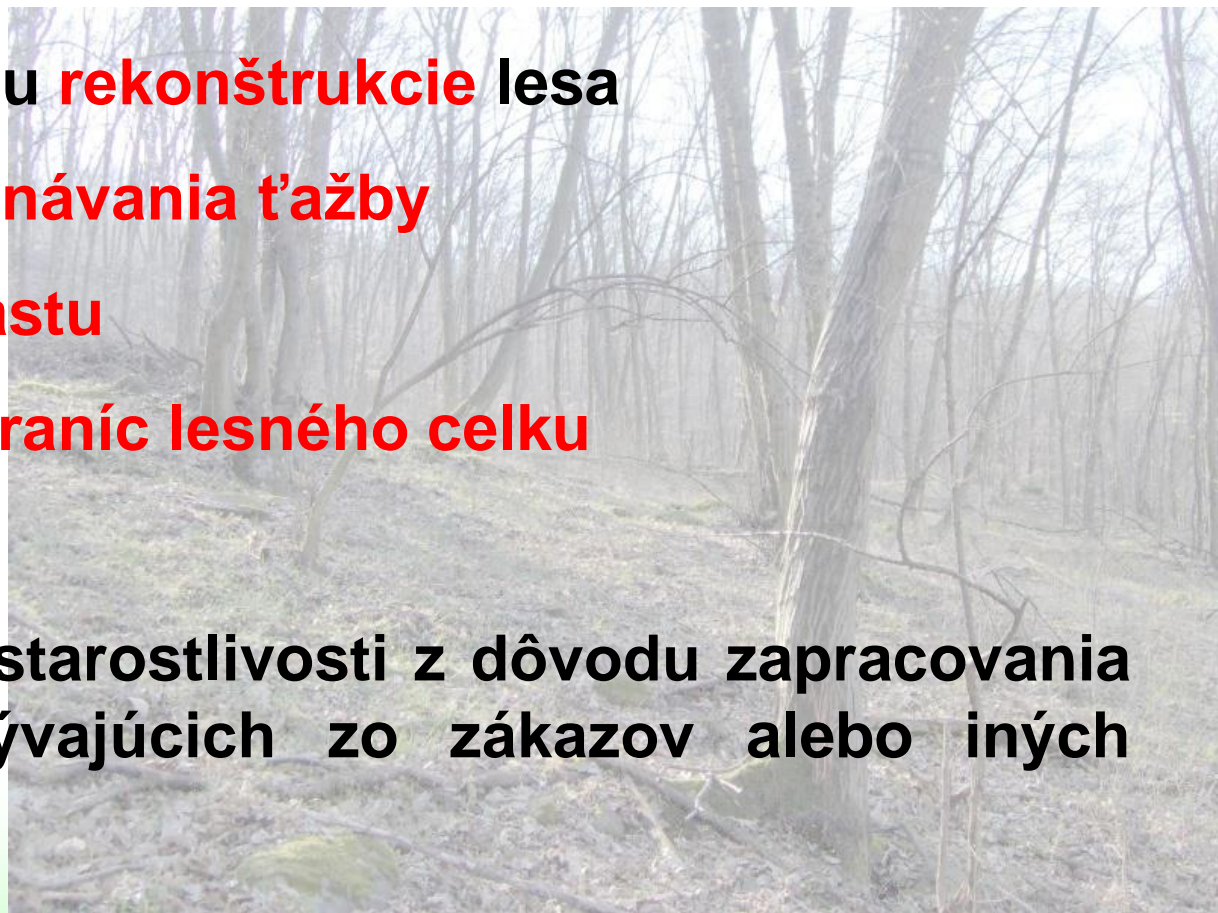
Predčasná obnova - žiadosť

- **rozhodnutie o určení lesného celku**, v ktorom sa predčasná obnova programu má vykonať
- rozhodnutie o schválení programu
- údaje z evidencie lesných pozemkov
- stanovisko okresného úradu v sídle kraja
- ďalšie podklady potrebné na posúdenie žiadosti

Program starostlivosti o lesy

Zmena programu

- zmena **kategorizácie** lesov
- schválenie postupu **rekonštrukcie** lesa
- zmena **zásad vykonávania ťažby**
- zmena **hraníc porastu**
- z dôvodu zmeny **hraníc lesného celku**
- **prebudova lesa**
- zmena programu starostlivosti z dôvodu zapracovania požiadaviek vyplývajúcich zo zákazov alebo iných podmienok

Program starostlivosti o lesy

Zmena programu

- **aktualizácia programu** starostlivosti – nadmerná náhodná alebo mimoriadna ťažba
- rozhoduje OŠSLH
- **náklady** súvisiace so zmenou PSL uhrádza **žiadateľ**
- rozhodnutie o zmene PSL – ustanovenia o schvaľovaní PSL
- v PSL sa vyznačí **červenou farbou** a zároveň sa uvedie červenou farbou číslo rozhodnutia, ktorým sa zmena programu vykonala

Program starostlivosti o lesy

Úprava programu

- **odlišné vykonanie plánovaného hospodárskeho opatrenia** so zameraním na zlepšenie stavu a vývoja lesného porastu
- je v pôsobnosti **hospodára**, ktorý jej vykonanie vyznačí v PSL
- v PSL sa vyznačí **zelenou farbou**

Program starostlivosti o lesy

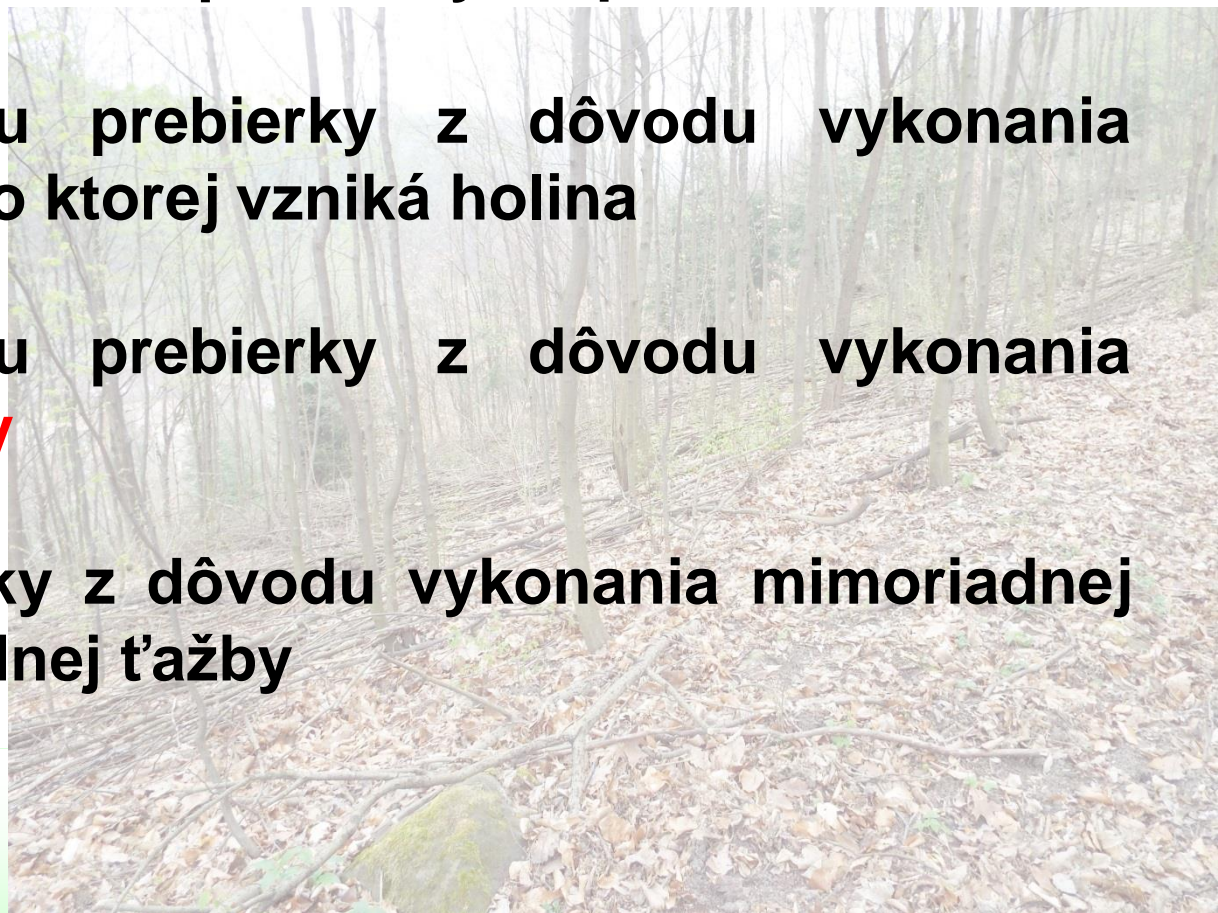
Úprava programu

- **hospodárskeho spôsobu a jeho formy**, ak sa nepresiahne objem dreva z úmyselnej ťažby v dielci s vekom nad 50 rokov o viac ako 15 % oproti objemu dreva predpísaného na ťažbu programom,
- **priameho prevodu** lesa na nepriamy prevod lesa výchovou lesa
- **objemu prebierky** v dielci s lesným porastom s vekom do 50 rokov
- **plochy prečistky**

Program starostlivosti o lesy

Úprava programu

- prečistky na prebierku a prebierky na prečistku
- plochy a objemu prebierky z dôvodu vykonania **náhodnej t'ažby**, po ktorej vzniká holina
- plochy a objemu prebierky z dôvodu vykonania **mimoriadnej t'ažby**
- plochovej prečistky z dôvodu vykonania mimoriadnej t'ažby alebo náhodnej t'ažby

Program starostlivosti o lesy

Kontrola plnenia

- **preverenie plnenia plánu hospodárskych opatrení, zásad vykonávania ťažby, obnovy lesa, výchovy lesa, ochrany lesa a lesníckotechnických meliorácií, ako aj správnosti vedenia lesnej hospodárskej evidencie (LHE)**
- **vykonáva príslušný OŠSLH v rámci štátneho dozoru**
- **spravidla po skončení platnosti PSL**

Program starostlivosti o lesy

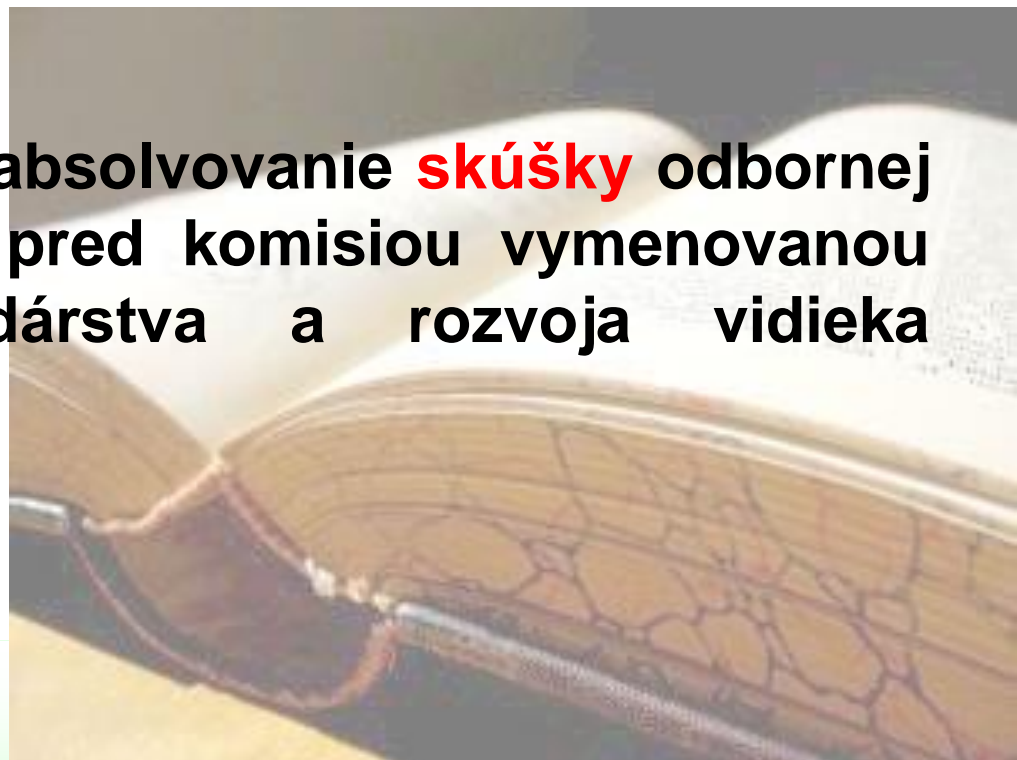
Vyhovovateľ programu starostlivosti

- spĺňa podmienku odbornej spôsobilosti a je držiteľom živnostenského oprávnenia na výkon tejto činnosti
- právnická osoba alebo fyzická osoba, s ktorou vlastník, správca, obhospodarovateľ lesa alebo verejný obstarávateľ uzavrel **zmluvu o vyhotovení PSL**, správca vojenských lesov
- predpokladom odbornej spôsobilosti fyzickej osoby je **vysokoškolské vzdelanie** lesníckeho zamerania druhého stupňa a najmenej **5-ročná prax v hospodárskej úprave lesov**

Program starostlivosti o lesy

Vyhovovateľ programu starostlivosti

- držiteľ **osvedčenia** o odbornej spôsobilosti
- vydáva ministerstvo
- predpoklady + úspešné absolvovanie **skúšky** odbornej spôsobilosti vykonanej pred komisiou vymenovanou ministrom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovovateľ programu starostlivosti

- právnická osoba
  - aspoň 1 jej spoločník, jej člen alebo jej zamestnanec v pracovnom pomere na neurčitý čas, ktorý je zodpovedný za vyhotovenie PSL, je **držiteľom osvedčenia** o odbornej spôsobilosti a nie je spoločníkom, členom alebo zamestnancom inej právnickej osoby oprávnenej na vyhotovovanie PSL

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovovateľ programu starostlivosti

- **zánik** platnosti osvedčenia o odbornej spôsobilosti
  - fyzická osoba
    - písomná žiadosť - na ministerstvo
    - rozhodnutím ministerstva (porušenie povinností, nevykonávanie činnosti 5 a viac rokov)
    - vydaním nového osvedčenia
    - smrťou
- **ministerstvo vedie evidenciu osvedčení**
prostredníctvom ISLH

Program starostlivosti o lesy

Vyhotovovateľ programu starostlivosti

- **technická spôsobilosť** - technické zariadenia a technológie
  - na vyhotovenie PSL (súbor právnych predpisov a usmernení, pracovné postupy, značkový kľúč, rastové tabuľky drevín, grafikony ...)
  - na zisťovanie stavu lesa (priemerky, výškomer ...)
  - na mapovanie lesov a zisťovanie výmer (softvér, planimeter, prístroj na buzolové merania ...)
  - na automatizované spracovanie PSL (softvér, aktualizovaný zápisník ...)

Lesná hospodárska evidencia

Doc. Ing. Ján Merganič, PhD.

TECHNICKÁ UNIVERZITA VO ZVOLENE

Lesná hospodárska evidencia

- súhrn údajov o stave lesa, realizácii **plánovaných** hospodárskych opatrení, **neplánovaných** činnostiach a opatreniach vykonaných pri hospodárení v lesoch
- obhospodarovateľ lesa je povinný zabezpečiť prostredníctvom **hospodára**
- vedie sa **úplne a pravdivo podľa jednotiek priestorového rozdelenia lesa alebo lesných pozemkov**, ktoré nie sú jednotkami priestorového rozdelenia lesa vytvorenými v programe starostlivosti o lesy alebo v projekte starostlivosti o lesný pozemok.

Lesná hospodárska evidencia

- **číselne a slovne**
  - t'ážby
  - plochy na obnovu lesa
  - obnovy lesa
  - pestovnej činnosti a ostatnej činnosti
  - ochrany lesa vrátane požiarov na lesných pozemkoch
  - lesníckotechnických meliorácií
- **graficky**
  - obnovnej t'ážby
  - mimoriadnej t'ážby
  - plochy na obnovu lesa

Lesná hospodárska evidencia

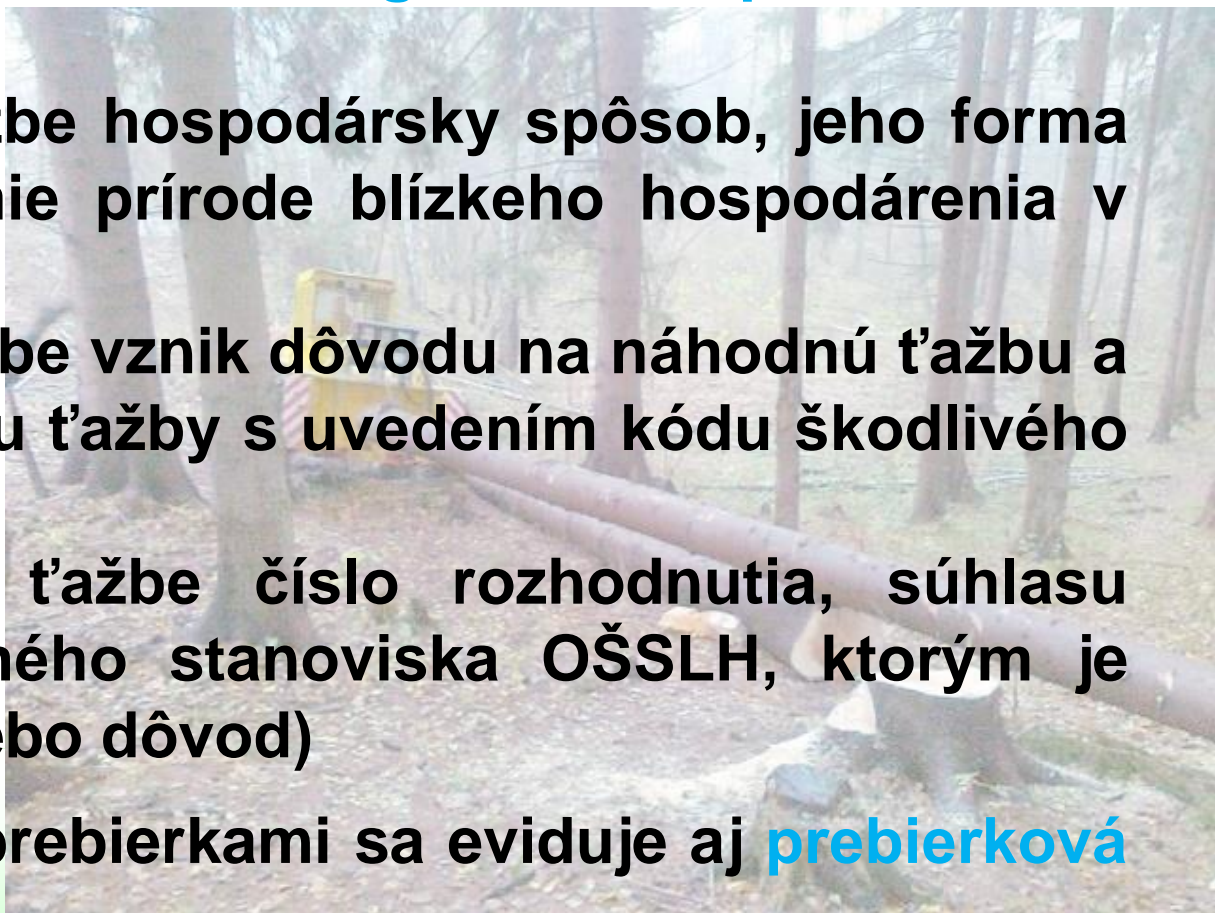
- vedie sa v **písomnej** forme alebo v **elektronickej** forme pomocou programového vybavenia umožňujúceho uchovávanie, kontrolu a tlač
- evidenčných výkazov
- graficky - mapy

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia ťažby

- **objem** vyt'áženého dreva **kategórie lesa**, **podľa druhu ťažby a drevín**
  - **obnovnej** ťažbe hospodársky spôsob, jeho forma a uplatňovanie prírode blízkeho hospodárenia v lesoch
  - **náhodnej** ťažbe vznik dôvodu na náhodnú ťažbu a príčina vzniku ťažby s uvedením kódu škodlivého činiteľa
  - **mimoriadnej** ťažbe číslo rozhodnutia, súhlasu alebo záväzného stanoviska OŠSLH, ktorým je povolená (alebo dôvod)
- pri výchove lesa prebierkami sa eviduje aj **prebierková plocha**

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia t'ažby

- objem vyt'aženého dreva **zahŕňa** aj objem trvalo ponechaného dreva v lesnom poraste
  - po jeho vyrúbaní alebo spracovaní, ktorým sa zabráni šíreniu škodlivých činiteľov
  - po odumretí lesného porastu alebo jeho časti v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov

Lesná hospodárska evidencia

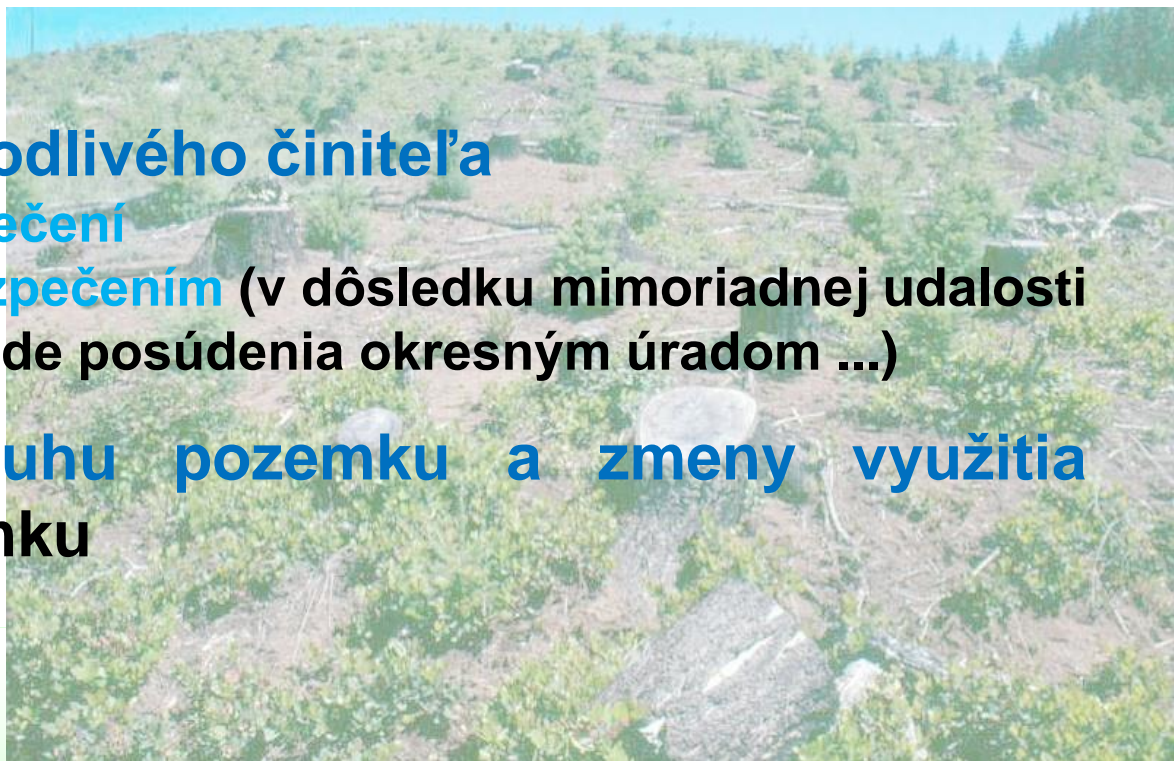
Evidencia ťažby

- do celkového objemu dreva predpísaného na ťažbu programom starostlivosti pre lesný celok, vlastnícky celok a kategóriu lesa **sa nezapočítava** objem dreva
  - vyt'áženého na lesných pozemkoch, pre ktoré nie je v programe starostlivosti vyhotovený opis porastov
  - z ťažby ležaniny; ležaninou sa rozumie drevo:
    - takto uvedené v opise porastov programu starostlivosti
    - evidované počas platnosti programu starostlivosti alebo projektu starostlivosti ako náhodná ťažba nevykonaná alebo objem dreva ponechaný v poraste po vykonaní ťažby

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia plochy na obnovu lesa

- **plocha** určená na obnovu lesa podľa príčiny jej vzniku a plocha holiny
  - z **t'ážby**
  - pôsobením **škodlivého činiteľa**
    - **po ich zabezpečení**
    - **pred ich zabezpečením** (v dôsledku mimoriadnej udalosti alebo na základe posúdenia okresným úradom ...)
  - zo **zmeny druhu pozemku a zmeny využitia lesného pozemku**

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia plochy na obnovu lesa

- Plocha na obnovu lesa sa určuje jej **zmeraním**
  - ak ide o plochu **z ťažby** alebo vznikla **pôsobením škodlivého činiteľa**
- Plocha na obnovu lesa sa určuje jej **prevzatím údaju**
  - ak ide o plochu zo **zmeny druhu pozemku a zmeny využitia lesného pozemku**
- Plocha holiny sa určuje
  - **prevzatím** plochy na obnovu lesa **v celom rozsahu**
  - **prevzatím** plochy na obnovu lesa **so zohľadnením** kritérií zabezpečeného lesného porastu primeraným **zmenšením** plochy o
    - etáž uvedenú v opise porastov PSL
    - evidovanú umelú obnovu z podsadby alebo podsejby
    - porast jedincov lesných drevín, pri ktorých je predpoklad, že budú súčasťou následného porastu

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia plochy na obnovu lesa

- Plocha na obnovu lesa a plocha holiny sa eviduje
  - ak ide o súvislú plochu väčšiu ako **0,03 ha** a nie je predpoklad, že počas nasledujúcich desiatich rokov vývoja lesného porastu sama prirodzene zanikne zapojením sa okolitého lesného porastu

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia obnovy lesa

- eviduje **plocha** podľa spôsobu obnovy lesa a drevín, druhu zalesnenia
- **množstvo** použitého osiva drevín v kilogramoch
- **počet** semenáčikov alebo sadeníc v kusoch

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia obnovy lesa

Spôsob obnovy lesa

- **umelá** obnova lesa
  - sadba - sadba semenáčikov, sadeníc alebo odrezkov na holine
  - podsadba - sadba semenáčikov, sadeníc alebo odrezkov pod materským porastom
  - sejba - sejba semien na holine
  - podsejba - sejba semien pod materským porastom
- **prirodzená** obnova lesa prirodzeným zmladením

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia obnovy lesa

Druh zalesnenia

- **prvé** zalesnenie
- **opakované** zalesnenie - neúspešné prvé zalesnenie
- **Prirodzené zmladenie** sa eviduje, ak je predpoklad, že bude tvoriť následný porast
  - po vzniku holiny
  - v lesných porastoch, ktorých vek dosiahol vek začatia obnovy
  - pri prebudove na prírode blízke hospodárenie v lesoch

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia pestovnej činnosti a ostatných výkonov

- **druh činnosti a plocha**, na ktorej sa činnosť vykonala, alebo plocha, ktorá je činnosťou ovplyvnená
- **pestovná činnosť**
  - prečistka
  - príprava pôdy na obnovu lesa
  - príprava plochy na obnovu lesa
  - výsek krov a nežiadúcich drevín
- **ostatné výkony**
  - ochrana pred burinou
  - ochrana pred zverou
  - oplocovanie

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia ochrany lesa

- výskyt škodlivých činiteľov a nimi spôsobeného poškodenia lesa a vykonané ochranné a obranné opatrenia

Rozsah poškodenia sa eviduje

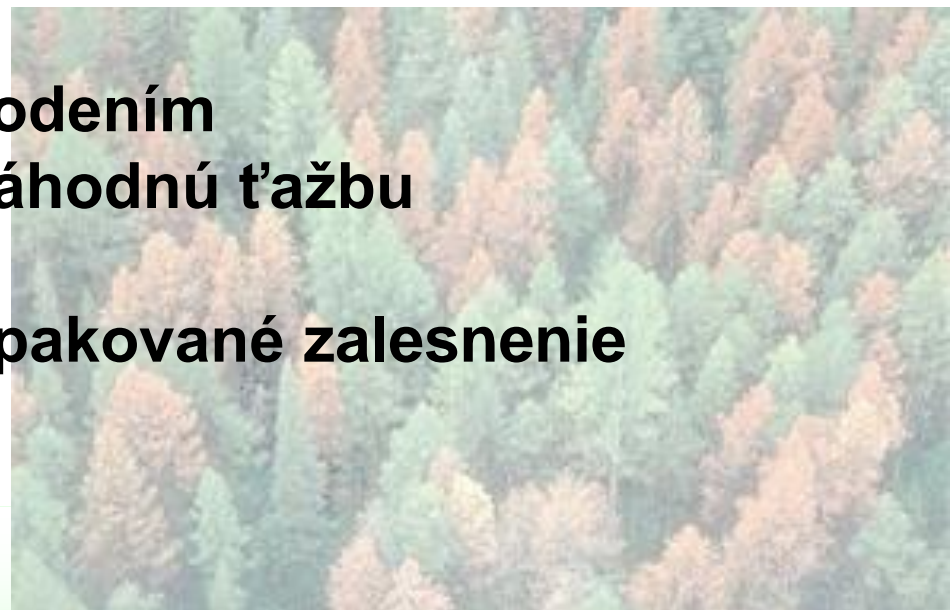
- v lesných **porastoch**
  - **objem** dreva poškodených stromov, ak sa eviduje t'ážba
  - **plocha**, na ktorej sa poškodenie vyskytlo
- v lesných **škôlkach**
  - v tisícoch **kusov** - ide o úhyn
  - v m² **plochy**

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia ochrany lesa

- **stupeň poškodenia** (SAO alebo podiel) - **plocha**
  - do 25 % - neeviduje sa
  - 26 až 60 % - eviduje ako stredné poškodenie
  - nad 61 % - eviduje ako silné poškodenie
- **neeviduje** sa, ak poškodením
  - vznikol dôvod na náhodnú ťažbu
  - vznikla holina
  - vznikol dôvod na opakované zalesnenie

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia ochrany lesa

- počet lapákov
  - počet feromónových lapačov
  - plocha, na ktorej sa opatrenia realizovali
  - objem ošetrovaného ponechaného dreva (VS 3 a viac)
  - objem ošetrovaného dreva na skladoch dreva
-
- ak sa opatrenia realizujú **opakovane**, uvádza sa **súčet** plôch alebo objemu dreva

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia požiarov na lesných pozemkoch

- podľa **dátumu** vzniku, **druhu** lesného požiaru a **plochy**, na ktorej sa lesný požiar vyskytol

Druhy lesných požiarov

- pozemný
- podzemný
- korunový

Lesná hospodárska evidencia

Evidencia lesníckotechnických meliorácií

- podľa **druhu**, **plochy** predpokladaného účinku a **celkových nákladov** na ich vykonanie v tisícoch eur s presnosťou na jedno desatinné miesto
  - **protierózna ochrana** lesných pozemkov, najmä na zabránenie vzniku lavín, svahových zosuvov, strží, sutín a na odstraňovanie ich následkov
  - **zlepšenie kvality lesných pôd**, najmä obnovu ich chemického zloženia a vodného režimu
  - **zakladanie lesných porastov** na zlepšenie protieróznej, protizosuvnej, vodohospodárskej a vodoochranej funkcie lesa

Lesná hospodárska evidencia

Evidenčné výkazy

- **porastová karta** (za JPRL)
  - ťažba dreva a plocha na obnovu
  - obnova lesa
  - pestovná činnosť a ostatné výkony
- **ročná evidencia výkonov** - za každého obhospodarovateľa lesa a lesný celok
- **ročná evidencia ochrany lesa a lesníckotechnických meliorácií** - za každého obhospodarovateľa lesa a lesný celok

Lesná hospodárska evidencia

Evidenčné výkazy

Príloha č. 5
k vyhláške č. 297/2011 Z. z.

EVIDENCIA OBNOVY LEŠA V PORASTOCH

KPSL/ KPSLP	
Katégoria leša	

DIELEC	ČP	PS	LESNÝ CELOK	OBHOSPODAROVATEĽ LEŠA	VLASTNÍCKY CELOK	PLATNOSŤ PSL/ PSLP																
Rok	Mesiac	Spôsob obnovy leša						DREVINY														Poznámka
		ZALESNENIE																				
		Prvé			Opakované																	
		Spôsob zalesnenia	Plocha ha	Spôsob zalesnenia	Príčina opakovaného zalesnenia	Plocha ha	plocha v ha/ osivo v kg alebo semenáčky alebo sadenice v tis. ks															
1	2						3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

Lesná hospodárska evidencia

Evidenčné výkazy

Príloha č. 7
k vyhláske č. 297/2011 Z. z.

ROČNÁ EVIDENCIA VÝKONOV

SUBJEKT	Názov (Meno, priezvisko)	KÓD
Obhospodarovateľ lesa		
OLH		
Lesný celok		
Vlastnícky celok		
okresný úrad v sídle kraja		
okresný úrad		

Obdobie platnosti PSL				
Kategória lesa	H - hospodárske	U - osobitného určenia	O - ochranné	S - spolu
Celkový objem dreva predpísaný na ťažbu v PSL (m ³)				
Zmena celkového objemu dreva predpísaného na ťažbu v PSL (m ³)				
Vyťažené vo vykazovanom roku vrátane (m ³) (okrem ležaniny)				
z toho náhodná ťažba (m ³)				
Vyťažené od začiatku platnosti PSL do vykazovaného roka vrátane (m ³) (okrem ležaniny)				
z toho náhodná ťažba (m ³)				
Ležanina vyťažená na LC vo vykazovanom roku (m ³)				
Vyťažené vo vykazovanom roku na OLP (m ³) na LC	x	x	x	

Vyťažené vo vykazovanom roku na LP (m³)

Obdobie platnosti PSLP				
Kategória lesa	H - hospodárske	U - osobitného určenia	O - ochranné	S - spolu
Celkový objem dreva predpísaný na ťažbu v PSLP (m ³)				
Zmena celkového objemu dreva predpísaného na ťažbu v PSLP (m ³)				
Vyťažené vo vykazovanom roku (m ³) (okrem ležaniny)				
z toho náhodná ťažba (m ³)				
Vyťažené od začiatku platnosti PSLP do vykazovaného roka vrátane (m ³) (okrem ležaniny)				
z toho náhodná ťažba (m ³)				
Ležanina vyťažená vo vykazovanom roku (m ³)				
Vyťažené vo vykazovanom roku na OLP (m ³)	x	x	x	

za rok .....

Vyhotovil (OLH) : .....

Schválil (obhospodarovateľ lesa) : .....

Okresný úrad (pečiatka, podpis) : .....

Poznámka: ročná evidencia sa vedie za každý PSL, jej súčasťou je aj evidencia vzťahujúca sa ku všetkým PSLP, ktoré sú súčasťou LC, alebo je predpoklad, že budú súčasťou LC, za ktorý sa evidenčný výkaz predkladá. Ročná evidencia sa vhotovuje ore každý PSLP

Lesná hospodárska evidencia

Evidenčné výkazy

Evidencia ťažby dreva a plochy na obnovu lesa												Kategória lesov																
Porast			ostatný lesný pozemok		lesný pozemok		na	Druh ťažby	Hospodársky spôsob a forma	Príčina ťažby	náhodnej	Prieberková plocha	Dreviny													Plocha na obnovu lesa		
Dielec	Čiastková plocha	Porastová skupina	kód OLP	Číslo	Parcela CKN číslo	kód KÚ							Vznik dôvodu náhodnú ťažbu	ha	m ³ hrubiny bez kôry pri pni													Príčina vzniku
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	

Evidencia obnovy lesa																					
Porast			Ostatný lesný pozemok		Lesný pozemok		Spôsob obnovy	Príčina opakovaného zalesnenia	Dreviny												
Dielec	Čiastková plocha	Porastová skupina	kód OLP	Číslo	parcela CKN číslo	kód KÚ			plocha v ha/ osivo v kg alebo semenáčky alebo sadenice v tis. ks												
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.

Evidencia pestovnej činnosti a ostatných výkonov													
Porast			Ostatný lesný pozemok		Lesný pozemok		Prečistka	Príprava pôdy na obnovu lesa	Príprava plochy na obnovu lesa	Výšek krov a nežiadúcich drevín	Ochrana proti burine	Ochrana proti zveri	Oplocovanie
Dielec	Čiastková plocha	Porastová skupina	kód OLP	Číslo	parcela CKN číslo	kód KÚ							
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	

Lesná hospodárska evidencia

Evidenčné výkazy

ROČNÁ EVIDENCIA OCHRANY LESA A LESNÍCKOTECHNICKÝCH MELIORÁCIÍ

Subjekt	Názov (Meno, priezvisko)	Kód
Obhospodarovateľ lesa		
OLH		
Lesný celok		
Vlastnícky celok		
KLÚ		
OLÚ		
Okres		

Obdobie platnosti PSL	
-----------------------	--

za rok .....

Vyhotovil (OLH): .....

Schválil (Obhospodarovateľ lesa): .....

Obvodný lesný úrad (odtlačok pečiatky, podpis): .....

Lesná hospodárska evidencia

Evidenčné výkazy

A) Vykonané ochranné a obranné opatrenia

Škodlivý činiteľ	Drevina	Vykonané ochranné a obranné opatrenia													Iné			
		Lapáky naletené			Feromónové lapače – celosezónny odchyt			Insekticídy		Fungicídy		Herbicídy	Rodenticídy	Odkôrňovanie	Pálenie	Slovný popis	t. j.*	množstvo
		Slabo	Stredne	Silno	Slabý	Stredný	Silný	m ³	ha	m ³	ha	ha	ha	m ³	ha			
(skr.)	(skr.)	ks	ks	ks	ks	ks	ks	m ³	ha	m ³	ha	ha	ha	m ³	ha			

B) Poškodenie evidované v hektároch

Škodlivý činiteľ	Drevina	Poškodené	
		stredne	silno
(skr.)	(skr.)	ha	

C) Škodlivé činitele v lesných škólkach

Škodlivý činiteľ	Drevina	Plocha výskytu	Úhyn		Vykonané ochranné a obranné opatrenia					Poznámka
			Semená-čičky	Sadenice	Insekticídy	Fungicídy	Herbicídy	Rodenticídy	Ostatné	
(skr.)	(skr.)	m ²	1000 ks		m ²					(slovný popis)

D) požiare na lesných pozemkoch

Porast			Ostatný lesný pozemok		Lesný pozemok		Dátum vzniku požiaru	Druh lesného požiaru (skratka)	Plocha zasiahnutá lesným požiarom ha
Dielec	Čiastková plocha	Porastová skupina	kód OLP	Číslo	Parcela CKN číslo	kód KÚ			

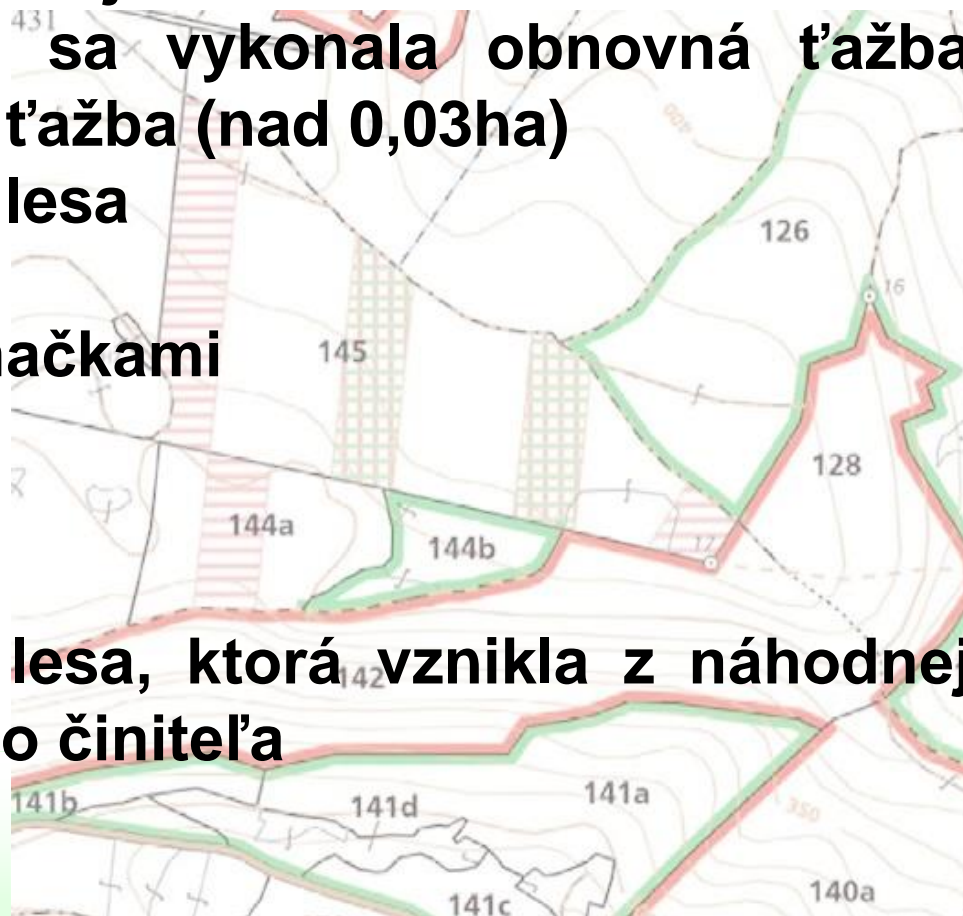
E) Lesníckotechnické meliorácie

Druh lesníckotechnickej meliorácie	Predpokladaný účinok	Celkové náklady na realizáciu
(slovný popis)	ha	tis. eur

Lesná hospodárska evidencia

Grafická evidencia

- v **obrysovej mape** zakresľuje **veľkosť a tvar**
  - plochy, na ktorej sa vykonala obnovná ťažba alebo mimoriadna ťažba (nad 0,03ha)
  - plochy na obnovu lesa
- priebežne mapovými značkami
- rok vzniku
- pri ploche na obnovu lesa, ktorá vznikla z náhodnej ťažby aj druh škodlivého činiteľa

Lesná hospodárska evidencia

Grafická evidencia

- pri **prírode blízkom hospodárení** v lesoch uplatňovaním podrastového hospodárskeho spôsobu maloplošnou formou, pri ktorej plocha jedného obnovného prvku nepresahuje 0,2 ha, sa grafická evidencia vedie mapovými **značkami zodpovedajúcimi účelovému hospodárskemu spôsobu**

Lesná hospodárska evidencia

Zásady vedenia a zabezpečenia evidencie

- čitateľne a v štátnom jazyku
- označenie dreviny – skratka
- **objem** (hrubina) - v m³ bez kôry - 2 desatinné miesta (porastová karta), v celých číslach (ročné)
- **plocha** - v hektároch - 2 desatinné miesta
- chybný alebo nesprávny údaj sa opravuje
  - **zápisom rozdielu** medzi správnym údajom a chybným - elektronická a písomná forma
  - **prečiarknutím** - zápis správneho údajja - zachovať čitateľnosť – písomná forma

Lesná hospodárska evidencia

Zásady vedenia a zabezpečenia evidencie

- ak sa počas platnosti PSL alebo projektu starostlivosti **zmení obhospodarovateľ** lesa k jednotke priestorového rozdelenia lesa, jej časti alebo lesnému pozemku, odovzdá osoba zodpovedná za zabezpečenie vedenia evidencie a jej predkladanie „držiteľ“ evidenčných výkazov“ novému držiteľovi evidenčných výkazov evidenčné výkazy za obdobie platnosti programu starostlivosti alebo projektu starostlivosti
- držiteľ evidenčných výkazov uchováva evidenčné výkazy a grafickú evidenciu za obdobie platnosti PSL **10** rokov od ukončenia jeho platnosti

Lesná hospodárska evidencia

Časová postupnosť vedenia evidencie

- priebežne a raz ročne za kalendárny rok
- *porastové karty* - vedie a zaznamenáva odborný lesný hospodár mesačne - zaznamenáva sa stav za kalendárny mesiac do **30** dní po jeho skončení

Lesná hospodárska evidencia

Časová postupnosť vedenia evidencie

- *ročné*
  - do **45** dní po ukončení kalendárneho roka predkladá príslušnému OŠSLH
  - predkladá aj vtedy, ak, nenastali žiadne skutočnosti, ktoré sú predmetom evidencie
  - OŠSLH evidenčné výkazy predloží ministerstvom zriadenej právnickej osobe do **60** dní po ukončení kalendárneho roka

Lesná hospodárska evidencia

Časová postupnosť vedenia evidencie

- prostredníctvom **webových aplikácií** správcu informačného systému lesného hospodárstva
  - vedenie - porastové karty a ročné výkazy
  - predkladanie – ročné výkazy

Lesná hospodárska evidencia

Informačný systém lesného hospodárstva

- slúži na **zber, spracovanie a archiváciu údajov** o stave a vývoji lesov, o vykonaných hospodárskych opatreniach v lesoch, o vlastníctve, správe a nájme lesov a na zostavenie integrovaných environmentálnych a ekonomických účtov pre lesy
- účel - evidencia: lesných pozemkov, registrovaných ciach a iných povolených označení, osvedčení o odbornej spôsobilosti, zoznamu členov lesnej stráže, pre zabezpečenie plnenia úloh štátnej správy lesného hospodárstva
- zabezpečuje právnická osoba zriadená ministerstvom
- subjekty - súčinnosť k správcovi informačného systému